1

ANUL VI Ianuarie-Decemvrie 1941 Nr. 1—3

MOLDOVA NOUĂ

REVISTĂ DE STUDII ŞI CERCETĂRI TRANSNISTRIENE

DIRECTOR: N. P. SMOCHINĂ

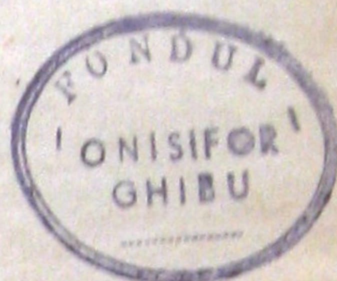
„BUCOVINA" I. E. TOROUŢIU, BUCUREŞTI

MOLDOVA NOUĂ

REVISTA DE STUDII
ŞI
CERCETĂRI TRANSNISTRIENE

DIRECTOR:
N. P. SMOCHINĂ

REDACTOR:
DIOMID STRUNGARU

ANUL VI IANUARIE—DECEMBRIE 1941 N-rele 1—3

MOLDOVA NOUĂ
REVISTĂ DE STUDII ŞI CERCETĂRI TRANSNISTRIENE

DIRECTOR: N. P. SMOCHINĂ REDACTOR: DIOMID STRUNGARU

CUPRINSUL

CUVÂNT INAINTE

In anul 1935, când și-a făcut apariția întâiul număr al acestei reviste, vorbind — în prefață — de prezența populației autohtone românești într'un număr covârșitor dincolo de Nistru, scriam cu durere în suflet că această ramură a latinității noastre nu este aproape de loc cunoscută, atât de poporul din sânul căruia face parte, cât și de restul lumii civilizate.

Nădăjduiam, totuși, că prin apariția regulată a revistei „Moldova Nouă", pe care o scoateam cu mari sacrificii, vom izbuti să aprindem o rază cât de mică, care să se reflecte asupra celor peste un milion de Moldoveni dela răsărit de Nistru.

Respectând principiul de bază dela care am pornit: obiectivitatea în redarea adevărului pentru apărarea drepturilor suverane ale acestor Români — primii stăpânitori ai regiunii dela Nistru și până dincolo de Bug — am evitat orice polemică științifică sau politică, ori de câte ori ne-am făcut ecoul suferințelor și năzuințelor acestor frați din cuprinsul fostei Uniuni Sovietice.

Dar cu toate acestea, „Moldova Nouă" își croia anevoie drumul în rând cu celelalte periodice din țară. Chiar dela început, ea a avut de luptat nu numai cu greutăți de ordin material. In calea desvoltării științei ce-și propusese a o propaga se interpuneau alte piedici sub pretextul evitării unor „conflicte diplomatice".

Acestea au stânjenit mult apariţia regulată a revistei, cât şi a altor publicaţii asemănătoare. Prin asta se explică şi faptul că revista a apărut cu mari întreruperi, fără a mai aminti că unele din lucrări ne-au fost confiscate chiar după aprobarea cenzurei!

Luptând din greu împotriva acestor piedici, am reuşit, totuşi, să dăm la iveală o parte din materialul documentar, privitor la Românii de peste Nistru. Lucrările care au văzut lumina tiparului s'au bucurat de frumoase aprecieri, atât în cercurile noastre ştiinţifice, cât şi în cele din străinătate.

* * *

După apariţia ultimului volum, s'au abătut vremuri grele asupra Neamului Românesc. In vara anului 1940, Sovietele ne-au smuls, în modul cel mai cinic, Moldova dintre Prut şi Nistru, Bucovina de Nord şi o parte din judeţul Dorohoi. Moldova dintre Nistru şi Bug a rămas să ducă mai departe jugul suferinţelor. După un scurt timp, o bună parte din Ardealul românesc, inima ţării noastre, a fost atribuită celor ce râvneau pământul nostru, în ciuda tuturor argumentelor istorice, geo-politice, etnografice şi culturale. Cadrilaterul a trebuit să fie cedat. Neamul nostru era încolţit din toate părţile.

In astfel de împrejurări, când trebuia să ne încleştăm dinţii şi să ne strângem lacrimile în pumn, apariţia revistei „Moldova Nouă" devenise peste putinţă.

Situaţia aceasta, care ameninţa însăşi existenţa Neamului, a fost curmată în ziua de 6 Septembrie 1940, când pe Tronul ţării s'a înălţat Majestatea Sa Regele Mihai I, Rege al tuturor Românilor.

Diriguirea treburilor Statului, o sarcină neînchipuit de grea în asemenea împrejurări, a luat-o Generalul Ion Antonescu, azi Mareşal al României.

Armata, chezăşia reîntregirii hotarelor, a fost reorganizată şi întărită. Inlăuntrul ţării, sutele de mii de refugiaţi, împreună cu Transnistrienii, care îşi părăsiseră căminurile lor pentru a doua oară, şi-au găsit adăpost la sânul Patriei însângerate.

Toate nădejdile Neamului s'au îndreptat, într'un gând, spre tânărul Rege şi Mareşalul Conducător, ajutat de o mână de oameni de inimă, întru salvarea celor peste patru milioane de Români îngenunchiaţi. Atunci ne încredinţasem, mai mult ca oricând, că cei ce mânuiau destinele Neamului vor aduce şi desrobirea fraţilor de peste Nistru.

...Şi parcă însăşi Providenţa a orânduit lucrurile în aşa fel, încât tocmai cel ce conducea ţara şi oştirea — Mareşalul Ion Antonescu — să fie tot odată şi acela care ne-a înţeles, cel mai bine dintre toţi, amarul nostru, a celor de peste Nistru, chezăşluindu-ne îndeplinirea idealului străbun.

Totodată, sfetnicul Mareşalului, Domnul profesor Mihai A. Antonescu, Vice-Preşedinte şi Preşedinte ad-interim al Consiliului de Miniştri, a fost al doilea bărbat de stat din ţară, care a îmbrăţişat problema Transnistriei cu toată căldura, străduindu-se mult pentru a asigura dreptatea noastră.

* * *

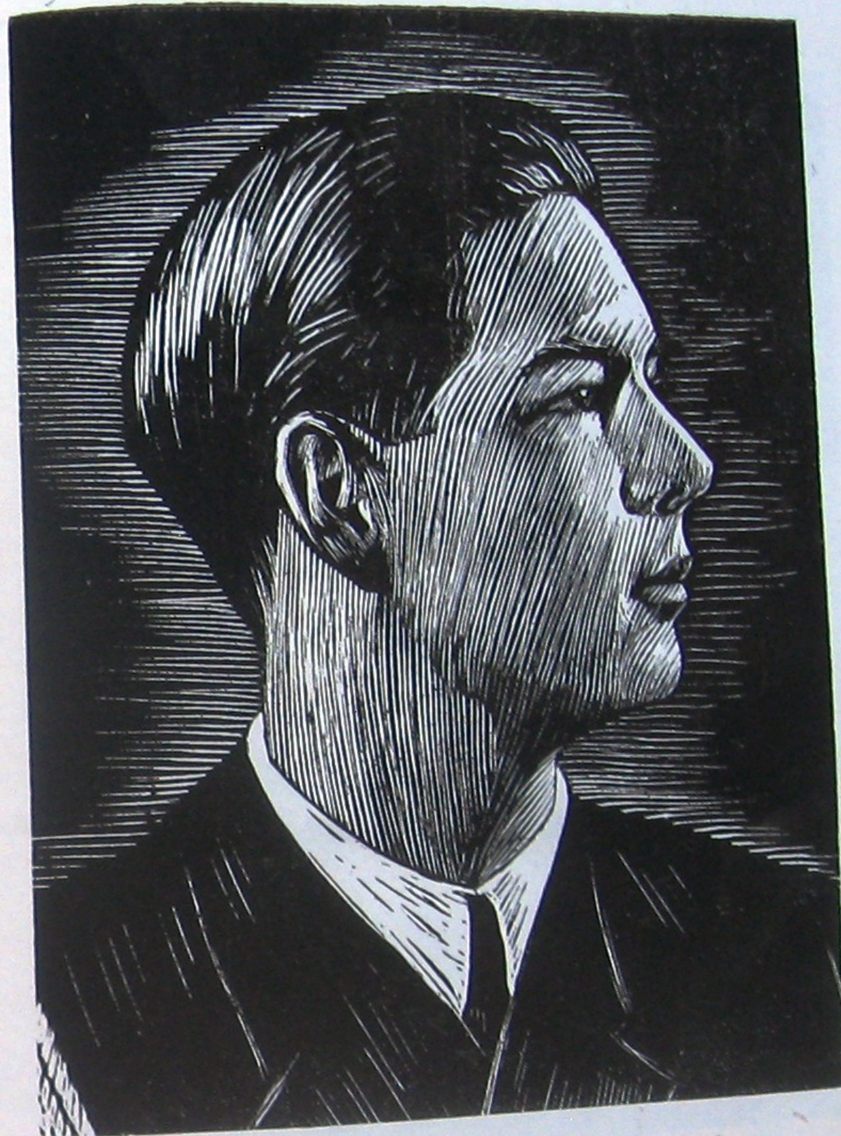
Cu apariţia volumului de faţă aducem o contribuţie în plus în sprijinul persistenţei noastre dincolo de Nistru. Astăzi, mai mult ca oricând, s'a putut constata că graniţele noastre politice nu mai corespund celor etnice, acestea din urmă depăşind pe cele dintâi.

Noua Europă de mâine va ţine seamă tocmai de

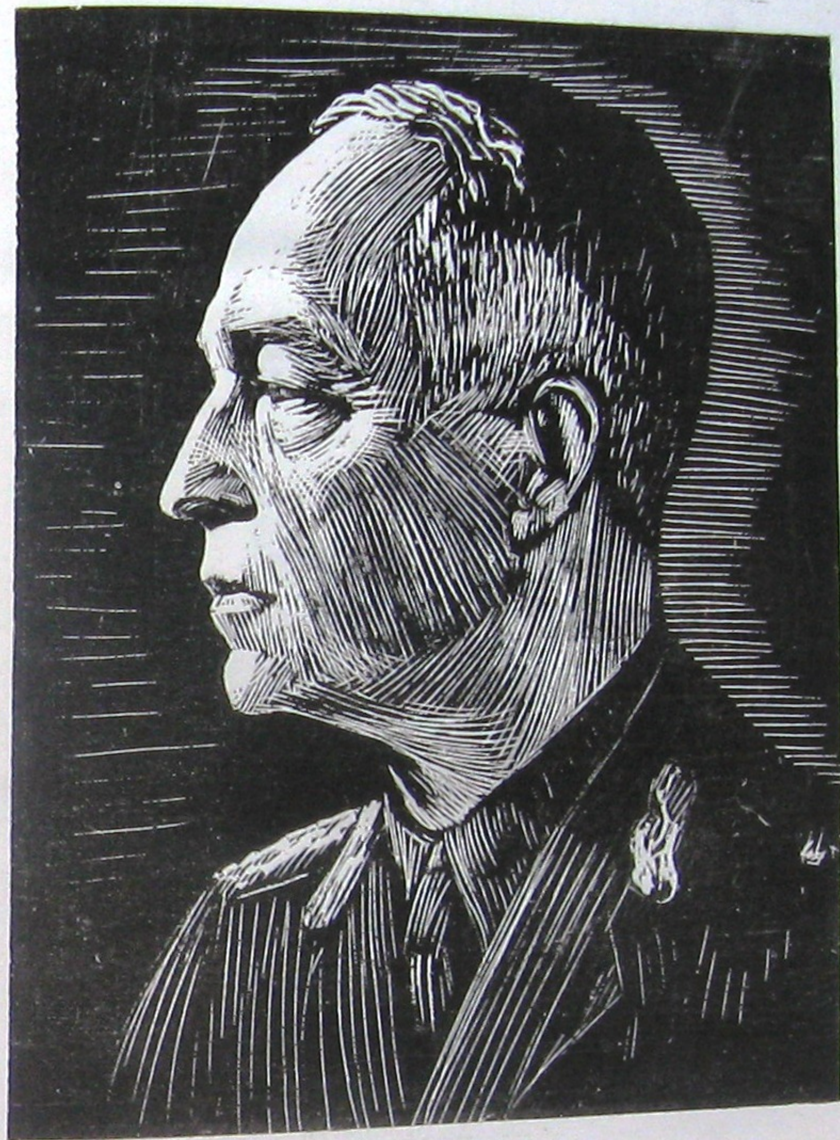
acest criteriu e t n i c, *pentru stabilirea unei păci durabile și drepte. Atunci se va face dreptate deplină și Statului Român de sub conducerea Mareșalului Ion Antonescu, care a aderat la această nouă politică europeană, inaugurată de Führerul Marelui Reich, Adolf Hitler, și de către Ducele Mussolini al Italiei.*

Cronicarii vor însemna pe răbojul istoriei faptele de vitejie ale Armatelor Aliate, martorii realităților românești din Transnistria, și vor scoate în evidență recunoștința cuvenită acestor trei mari bărbați de stat, apărători ai C r u c i i *și* s a l v a t o r i i c i v i l i z a ț i e i *clădite de veacuri.*

București, 1 Martie 1942.

MAJESTATEA SA MIHAI I
REGELE TUTUROR ROMÂNILOR

MAREŞALUL EROU ION ANTONESCU

CONDUCĂTORUL STATULUI
DESROBITORUL TRANSNISTRIEI

Prof. MIHAI A. ANTONESCU
Vice-Președinte și Președinte ad-interim al Consiliului de Miniștri

VORWORT

Im Jahre 1935, als wir im Vorwort der ersten Nummer dieser Zeitschrift auf die in beträchtlicher Anzahl jenseits des Dnjestr siedelnden Rumänen hinwiesen, schrieben wir mit schmerzerfüllter Seele, dass dieser Zweig unserer Latinität sowohl dem Volke dem er angehört, wie auch der übrigen zivilisierten Welt fast unbekannt ist.

Trotzdem hofften wir, durch das regelmässige Erscheinen der Zeitschrift „Moldova Nouă" einen wenn auch noch so schwachen Lichtstrahl auf die über eine Million Moldauer im Osten des Dnjestr werfen zu können.

Indem wir das Ausgangsprinzip, der unvoreingenommenen Darlegung der Wahrheit behufs Wahrung der souveränen Rechte dieser Rumänen befolgen, vermeiden wir jedwede wissenschaftliche oder politische Polemik, sooft es darum geht, die Leiden und Bestrebungen dieser Brüder aus der ehemaligen Sowjetunion aufzuzeigen.

Jedoch konnte sich die „Moldova Nouă" ihren Weg zwischen den andern Inlandzeitschriften nur schwer bahnen, hatte sie doch schon anfangs nicht nur mit Schwierigkeiten materieller Art zu kämpfen.

Indessen gelang es uns, einen Teil der sich auf die Rumänen jenseits des Dnjestrs beziehenden Dokumente zu veröffentlichen. Die erschienenen Arbeiten haben in unseren wissenschaftlichen Kreisen wie auch in denen des Auslandes eine günstige Aufnahme gefunden.

Nach dem Erscheinen des letzten Bandes brachen über das rumänische Volk schwere Zeiten herein. Im

Sommer des Jahres 1940 entrissen uns die Sowjets in zynischer Weise die Moldau zwischen Prut und Dnjestr, die Nordbukowina und einen Teil des Bezirks Dorohoi. Die Moldau zwischen Dnjestr und Bug verblieb weiterhin unter den Joch der Bedrücker. Bald darauf wurde ein Teil des rumänischen Siebenbürgens, das Herz unseres Landes, entgegen allen historischen, geopolitischen, ethnographischen und kulturellen Argumenten denen zugesprochen, die die Hand nach unserm Boden ausstreckten. Die Süddobrudscha musste abgetreten werden. Von allen Seiten wurde unser Volk in die Enge getrieben.

Dieser Lage, die die Existenz unseres Volkes selbst bedrohte, wurde mit der am 6. September 1940 erfolgten Thronbesteigung S. M. König Michael I. ein Ende bereitet.

Die Leitung der Staatsgeschäfte, eine unter solchen Verhältnissen unvorstellbar schwierige Aufgabe, übernahm General Ion Antonescu, heute Marschall von Rumänien.

Die Armee, die Gewähr der Wiederaufrichtung der Grenzen, wurde reorganisiert und verstärkt. Im Inneren des Landes, im Schosse des aus vielen Wunden blutenden Vaterlandes fanden hunderttausende von Flüchtlingen Unterkunft, darunter auch die Transnistrier, die ihre Heimstätten zum zweitenmal verlassen hatten.

In den jungen König und in den in seiner Arbeit von einigen beherzten Männern unterstützten Marschall setzte die Nation alle ihre Hoffnungen. Damals gewannen wir auch die Gewissheit, dass die nunmehr in starke Hände übergegangene Führung auch die Befreiung der transnistrischen Brüder erkämpfen würde.

Die Vorsehung hat die Dinge so geordnet, dass gerade der, der an der Spitze des Landes und des Heeres stand — Marschall Ion Antonescu — gleichzeitig auch derjenige ist, der unsere Not wie kein anderer verstand und uns die Gewähr gab dafür, dass das Ideal unserer Väter erfüllt wird.

Gleichzeitig war der nächste Mitarbeiter des Marschalls, der Vizepräsident und Präsident ad interim des Ministerrates, Professor Mihai Antonescu, der zweite Staatsmann in Lande, der das Problem Transnistriens mit aller Wärme anfasste und sich weitgehend um die Sicherung unserer Rechte bemühte.

Mit dem Erscheinen des vorliegenden Bandes bringen wir einen weiteren Beitrag zur Unterstützung unseres Bestehens jenseits des Dnjestrs. Heute kann mehr als je festgestellt werden, dass unsere politischen Grenzen den ethnischen nicht mehr entsprechen, da die letzteren die ersteren überschreiten.

Das neue Europa wird gerade dieses ethnische Kriterium berücksichtigen, um die Voraussetzungen für einen dauerhaften und gerechten Frieden schaffen zu können. Dann wird auch dem rumänischen Staat unter der Führung Marschall Antonescus, der dieser vom Führer des Grossdeutschen Reiches Adolf Hitler und vom Duce Italiens Mussolini angebahnten neuen europäischen Politik beigetreten ist, volle Gerechtigkeit zuteil werden.

Die Chronisten werden den heldenhaften Einsatz der verbündeten Heere, die Zeugen sind der rumänischen Wirklichkeiten in Transnistrien, in das Buch der Geschichte eintragen und die diesen drei grossen Staatsmännern, den Verteidigern der Christenheit und der tausendjährigen europäischen Zivilisation, die ihnen gebührende Anerkennung hervorheben.

Bukarest den 1. März 1942.

ADOLF HITLER
Fuehrerul Marelui Reich

INTRODUZIONE

Nel 1935, quando è apparso il primo numero della presente rivista, parlando, nella prefazione, della presenza di una popolazione autoctona numerosa al di là del Nistro, scrivevamo, con l'animo pieno di dolore, che questo ramo della nostra latinità è quasi sconosciuto, sia al popolo di cui fa parte che al resto del mondo civile.

Avevamo però la speranza che con questa nostra rivista „Moldavia Nuova" che pubblicavamo con grandi sacrifici, saremmo riusciti ad accendere una luce, sia pur piccola, che si riflettesse sui più di un milione di Moldavi ad oriente del Nistro.

Rispettando il principio che avevamo posto come base per la nostra attività: l'oggettività nella redazione della verità per la difesa dei diritti sovrani di questi Romeni, — primi padroni delle regioni dal Nstro fin oltre il Bug — abbiamo evitata ogni polemica, scientifica o politica, ogni qualvolta abbiamo fatto eco alle sofferenze ed alle speranze di questi fratelli della ex Unione Sovietica.

Con tutto ciò, però, la „Moldavia Nuova" continuava con onore la sua via, tenendosi in linea con gli altri periodici del paese. Fin dal principio essa ebbe da lottare contro difficoltà non solo di ordine materiale. Nonostante questo siamo riusciti a pubblicare una parte del materiale documentario riguardante i Romeni di oltre il Nistro. I lavori che furono stampati incontrarono unanime consenso, sia nei nostri circoli scientifici che in quelli stranieri.

Dopo la comparsa dell'ultimo volume, tempi difficili sono sopravvenuti per il Popolo romeno. Nella primavera dell'anno 1940, i Sovieti hanno strappato dal corpo della nostra patria, nel modo più cinico, la Moldavia fra il Prut ed il Nistro, la Bucovina del nord ed una parte della provincia di Dorohoi. La Moldavia fra il Nistro ed il Bug ha continuato a portare il giogo delle sue sofferenze. Dopo breve tempo, una parte della Transilvania romena, cuore della nostra terra, fu attribuita a quelli che ambivano alla nostra terra, nonostante tutti gli argomenti storici, geo-politici, etnografici e culturali. Il Quadrilatero dovette essere ceduto. Il nostro popolo era serrato da tutte le parti.

Questa situazione, che minacciava l'esistenza stessa della nostra razza, venne a cambiarsi quando, il 6 settembre 1940 saliva al trono Sua Maestà il Re Michele I, re di tutti i Romeni.

Le redini dello Stato, in questi momenti così difficili, furono prese dal Generale Ion Antonescu, oggi Maresciallo di Romania.

Il notro esercito, in cui erano riposte tutte le speranze per la ripristinazione dei confini, fu riorganizzato e rifatto. Nel paese, le centinaia di migliaia di profughi, unitamente ai Transnistriani che per la secondavolta avevano dovute abbandonare le loro case, han trovato rifugio in seno alla Patria sanguinante.

Tutte le speranze si sono rivolte, in un solo pensiero, verso il giovane Re ed il Maresciallo Conducător, aiutato da uomini pieni di slancio, per la salvezza dei quattro milioni di Romeni sacrificati. Allora siamo stati certi che quegli che aveva in mano i destini della Patria avrebbe portato pure alla liberazione dei fratelli di oltre il Nistro.

La Provvidenza ha così voluto che quegli che guidava la Patria e l'esercito, — il Maresciallo Antonescu — fosse pure quegli che fra tutti ha meglio compreso il nostro dolore, di noi, di oltre il Nistro, promettendoci la realizzazione del nostro più alto ideale.

Nello stesso tempo, il consigliere del Maresciallo, il professor Mihai Antonescu, Vice presidente e presidente „ad interim" del Consiglio dei Ministri, fu il secondo uomo di Stato che abbia fatto suo il problema della Transnistria, con tutto lo slancio, facendo tutto, quanto era nelle sue possibilità per ottenere la soddisfazione dei nostri diritti.

* * *

Col presente volume vogliamo portare anche noi il nostro contributo a sostegno della continuità romena di oltre il Nistro. Oggi, più che mai, și e potuto vedere che le frontiere nostre politiche non corrispondono con quelle etniche, queste ultime sorpassando le prime.

La nuova Europa di domani terrà conto di questo criterio etnico per stabilire una pace giusta e duratura. Allora sarà fatta piena giustizia anche allo Stato Romeno quidato dal Maresciallo Antonescu, che ha aderito a questa nuova politica europea, inaugurata dal Führer del Grande Reich, Adolfo Hitler e dal Duce dell'Italia fascista, Mussolini.

I cronisti scriveranno, nelle cronache della guerra, i fatti di valore delle Armate Alleate, testimoni delle realtà romene in Transnistria, e tramanderanno ai posteri la riconoscenza per questi tre grandi uomini di Stato, difensori della Croce e salvatori delle civiltà formatesi nei secoli.

Bucarest, 1 marzo 1942

BENITTO MUSSOLINI
Ducele Italiei

TRANSNISTRIENII

Neamul românesc atâta a îndurat vreme de veacuri și atât de greu încercat este și acuma, încât când zici Român, înțelegi și suferințe.

Necazurile din trecut l-au făcut să se întindă până departe de trunchiul sănătos al neamului, cuprins în granițele lărgite până la Nistru. Trăesc sute de mii de Români și dincolo de acest râu, de-a-lungul căruia se înalță încă și astăzi cetățile de pază ale lui Ștefan cel Mare. De atâta amar de vreme, de când își duc zilele sub apăsătoare stăpânire străină, numai trăinicia străbună i-a ferit de pierderea limbii strămoșești, ca și de obiceiurile legate de obârșia lor.

Câte au îndurat însă, numai bunul Dumnezeu cunoaște.

Ziua izbăvirii lor se apropie, datorită armatelor de desrobire ale Germanilor și Românilor, unite și însuflețite în vitejie de gândul sfărâmării lanțurilor de chin ale atâtor noroade, printre care este și cel românesc.

*

Frați transnistrieni! Faceți cruce dimineața și seara, cu adâncă credință, pentru ca ceasul vostru să se apropie cât mai repede. Veți răsufla în voie. Nimeni nu vă va mai schingiui numai pentru că vă folosiți de dulcele graiu moldovenesc. Când îl veți auzi din gura ostașilor noștri, frații voștri buni, îngenunchiați și mulțumiți lui Dumnezeu de minunea ce s'a înfăptuit.

Intindeți-le mână frățească; primiți-i cu bucurie și voie bună în suflet. Ei vă aduc mântuirea și slobozenia. Norii întunerecului prin ei se împrăștie, iar soarele pătrunde în sufletul sbuciumat, aducând liniștea traiului de care ați fost lipsiți.

Ridicați slavă lui Dumnezeu, când ușile altarului, zăvorîte până acum, se vor deschide, iar glasul preotului vă va aduce mângâierea suferințelor îndurate.

Asemenea minune nu se înfăptuește în toate zilele...

Să se deștepte în voi amintirea tăinuită în cugetele voastre, că sunteți frați drepți cu cei prin a căror vitejie se întâmplă învierea neamului din care faceți parte.

Sus inimile frați transnistrieni! Prin bravele oștiri române veți cunoaște, în sfârșit, ziua când veți fi slobozíți de cătușele ce vă legau brațele, credința în Dumnezeu și nădejdea în vremea de acum!

Prof. I. SIMIONESCU
Președintele Academiei Române

DIE RUMÄNEN JENSEITS DES DNJESTR.

Das rumänische Volk hat im Laufe der Jahrhunderte so viel gelitten und wurde von so vielen Heimsuchungen betroffen, dass der Name Rumäne zwangsläufig den Begriff des Leidens auslöst. In der Vergangenheit wurden grosse Teile von ihnen gezwungen, sich ihren Lebensunterhalt weitab von dem gesunden Volksstamm zu suchen, der sich innerhalb der bis an den Dnjestr reichenden, erweiterten Grenzen ausbreitet. Hunderttausende von Rumänen leben jenseits dieses Flusses, an dessen Ufern noch heute die Bollwerke Stefan des Grossen emporragen. In langen schweren Zeiten und unter äusserst ungünstigen Lebensbedingungen, die ihnen die Fremdherrschaft auferlegte, hat sie nur die ererbte Lebenskraft davor bewahrt, die Sprache der Ahnen und die volksgebundenen Bräuche aufzugehen.

Der Tag ihrer Erlösung naht heran, dank den Befreiungsheeren der Deutschen und Rumänen, die von dem Gedanken geeint und beseelt sind, die Fesseln der zahlreichen unterdrückten Völker, zu denen auch das rumänische gehört, für alle Zeiten zu sprengen.

Brüder jenseits des Dnjestr! Betet morgens und abends in tiefem Glauben, dass eure Stunde schneller herannahe. Ihr werdet wieder frei aufatmen können. Niemand wird euch hinfort quälen, weil ihr eure moldauische Sprache redet. Und wenn ihr sie aus dem Munde eurer bewaffneten Brüder hört, so dankt Gott für das vollbrachte Wunder.

Richtet Dankgebete an Gott, wenn sich die Türen des Altars, die euch bis jetzt verschlossen waren, wieder auftun werden. Und die Stimme des Priesters wird euch trösten für die erlittenen Qualen. Ein solches Wunder geschieht nicht alle Tage.

Möge die in eurer Seele verborgene Erinnerung wieder erwachen, dass ihr aufrechte Brüder derer seid, die durch ihre Tapferkeit das Volk, zu dem ihr gehört, zum Wiedererwachen bringen.

Die Herzen hoch, Brüder! Durch die tapferen rumänischen Heere werdet ihr endlich den Tag erleben, an dem ihr von den Ketten, die euch die Hände, den Glauben an Gott, und die Hoffnung auf die heutige Zeit fesselten, befreit werdet.

Prof. I. SIMIONESCU
Präsident der Rumänischen Akademie

I TRANSNISTRIANI

Il popolo romeno ha sopportato tante disgrazie per tanti secoli, ed é ancor oggi cosi tribolato, che quando dici Romeno, dici dolore.

I guai sopportati nel passato l'hanno sospinto lontano dal ceppo originario del suo popolo, oltre i confini che si stendevano fino al Nistro. Delle centinaia di migliaia di Romeni vivono oltre questo fiume, lungo il quale stanno ancor oggi a guardia le cittadelle di Stefano il Grande. Dopo un cosi lungo periodo di vita sotto il giogo schiacciante dello straniero, solo la loro potente vitalità ha potuto difenderli, e permetter loro di conservare la lingua avita e le consuetudini dei loro padri.

Quanto abbiano sofferto, Iddio solo la sa !

Ma il giorno della loro redenzione è vicino, merce l'eroismo delle armate liberatrici tedesche e romene, unite nel l'entusiasmo e nella volontà di sciogliere i lacci che stringono ancor oggi, tanti popoli, quello Romeno fra di essi.

Fratelli transnistriani! Pregate mattino e sera, con fede profonda, perchè la vostra ora sia prossima. Potrete allora vivere. Nessuno vi torturerà più se parlerete la vostra dolce lingua moldava. Quando l'udrete dalla voce dei nostri soldati, dei vostri fratelli cari, inginocchiatevi e ringraziate il Signore del miracolo che si ha permesso di vedere.

Tendete le braccia, fraternamente, accoglieteli con gioia ed allegreza. Essi vi portano la salvezza, la libertà. La caligine oscura si squarcia innanzi ad essi, ed il sole penetra negli animi travagliati, portandovi la pace di cui siete stati privati.

Cantate osanna a Dio, quando le porte delle chiese, fin'ora prangate, si riapriranno, e la voce del prete vi darà conforto per le sofferenze patite. Un simile miracolo non è di tutti i giorni.

Si risvegli in voi il ricordi sopito nei cuori, che siete fratelli degli eroi liberatori, artefici della resurrezione del popolo di cui fate parte.

In alto i cuori, fratelli transnistriani !

È venuto il giorno in cui la brava armata romena spezzerà le catene che vi stringono le braccia, vi ridarà la fede in Dio, e la speranza nell'avvenire.

Prof. I. SIMIONESCU
Presidente dell'Accademia Romena

DIE RUMÄNEN ZWISCHEN DNJESTR UND BUG.

I. GEOGRAPHISCHE LAGE.

Das Gebiet jenseits des Dnjestr, das von den Rumänen der sowjetischen Ukraine und denen der autonomen sozialistischen Sowjetrepublik der Moldau bewohnt wird, stellt eine Verlängerung der Ebene des Baragan und des rumänischen Bugeac dar.

Dieses Gebiet dehnt sich bis jenseits des Dnjestr aus und reicht im Süden, die Ebene des Ocheacov umfassend, bis an die Schwarzmeerküste.

Die Flüsse, die dieses Gebiet bewässern, sind der Dnjepr und der Bug. Der Dnjepr nimmt den Inguletz, der Bug den Siniuha und weiter südwärts den Ingul auf.

Zwischen dem Bug und dem Dnjestr finden wir drei kleinere Flüsse, die sich in salzige Lagunen ergiessen und wegen ihrer Schlammbäder bekannt sind. Diese Flüsse sind: der Tiligul, der nördlich der rumänischen Ortschaft Nani (Ananiev) entspringt, der Grosse Kuialnik und der Kleine Kuialnik, die alle ihren Ursprung in der Mitte des vom transnistrischen Rumänentum besetzten Gebietes nehmen.

Die linken Nebenflüsse des Dnjestrs sind die Murahva, die er bei Iampol, einer von Rumänen gegründeten Stadt, aufnimmt der Iagorlâc, der in der Nähe der rumänischen Stadt Birzula oder Bârzu entspringt und endlich der Cucingan.

Die Rumänen sind in diesen Gebieten, genau so wie innerhalb der rumänischen Staatsgrenzen, die alteingesessene Bevölkerung. In der Tat umfasste Dazien unter König Buerebista auch dieses Gebiet bis an den Dnjepr. Die archäologischen Forschungen russischer Gelehrte haben den Beweis erbracht, dass in der Nähe von Tiraspol, der gewesenen Haupt-

stadt der moldauischen Republik und der im Norden dieser Republik gelegenen Gemeinde Plopi unbeanstandete Spuren von der Anwesenheit römischer Einheiten vorgefunden worden sind.

Mit andern Worten, die beiden Ufer des Dnjestrs haben sowohl den Daken als auch den Römern, den Vorfahren der heutigen Rumänen, angehört. Deshalb kann auch das jenseitige Dnjestrgebiet Transnistrisches Rumänien [1]) nach dem römischen Namen des Dnjestrs, benannt werden.

2. KURZER GESCHICHTLICHER UBERBLICK.

Die Geschichte der Rumänen jenseits des Dnjestr zerfällt in vier Phasen:

a) das bolohowenische Fürstentum;
b) die Ukraine unter dem Fürsten Duca;
c) die neue Moldau;
d) das ukrainische Kosakentum.

Der mittelalterliche Ursprung der Rumänen ist auf das bolohowenische, d. h. rumänische Fürstentum zurückzuführen. [2]).

Dieses Fürstentum wird in den slawischen Chroniken des Jahres 1150 erwähnt. Sein Gebiet dehnte sich in unmittelbarer Nähe des Dnjestr aus und umfasste die Gouvernements Podolien, Welhynien und Kiew. Die Bolohowenen führten im Laufe der Zeit erbitterte Kämpfe gegen die Expansionsbestrebungen des Fürsten von Kiew, und gelangten sogar zu einem leidlichen Einvernehmen mit Batâi, dem Khan der Krimtataren. Aber im Jahre 1241, während Batâi seinen Feldzug gegen die Ungarn unternahm, eroberte der Fürst von Kiew, Daniel,

1) Dr. M. Valkhoff, *Roemenen builen hûn Grenzen*, in „Overgedrukt uit het tijdschrift van het koninklijk nederl. Aardrijkskundie Genootschap", 2-e Serie, deel LVII, 1940, Aflevering 2, Z. 250.

2) A. S. Petrusevič, *Welchem Volk gehörten die bolochowenischen Prinzen an?* (in russ. Sprache), Lvov, 1877, Miklosich—E. Kaluźnjacki *Über die Wanderungen der Rumänen*, in *Dünkschrift des pl.II.-Hist.*" Kl. XXX, Vien, 1879.

das rumänische Fürstentum, welches somit als politische Einheit zu bestehen aufhörte.

Dass die Rumänen in jener Epoche die erwähnten Gebiete bewohnten, geht auch aus den Ortsbenennungen hervor. So erwähnt die Chronik des Ipatiev zwischen den Jahren 1146—1148 Ortschaften mit rumänischen Namen, wie: Buzo, Buzsco (S. 234, 246, 257, 258); Bursucov (S. 518, und neben der bolohowenischen Stadt Derevici, Buzovca [1]).

Hinzu kommen noch andere, in späteren Dokumenten verzeichnete Ortschaften, wie: Brusturi, Pădurea Brânzeni, Valea Putredă und kleinere Flüsse wie: Vaslui, Soba, Uda, Brăila [2]).

Nach dem Tode Bogdan Chmelnitzchis zerfällt die Ukraine in zwei Teile: a) einen, diesseits des Dnjepr, mit dem Hetman Doroschenko an der Spitze und b) einen andern, jenseits des Dnjepr, unter der Führung von Samuilovici.

Der erstere nahm freiwillig die Oberhoheit des osmanischen Reiches an und erfreute sich derselben politischen Rechte wie der Khan der Krimtataren oder die Herrscher der rumänischen Fürstentümer, während der zweite, in der Zeit des Zaren Alexis Mihailovitsch, an Russland fällt.

Im Jahre 1681 ernennt der Sultan zum Herrscher der Ukraine diesseits des Dnjepr, mit allen Rechten ausgestattet, den Fürsten der Moldau, Duca. Von diesem Zeitpunkte an führt Fürst Duca den Titel „Herrscher des Landes Moldau und der Ukraine" [3]).

Der Fürst Duca erweckt die von Kriegen verheerte Provinz zu neuem Leben, führt grossangelegte Kolonisierungen durch und befreit die Bevölkerung auf 15 Jahre von jeder Steuerabgabe. Deshalb nennt ihn die russische Geschichtsschreibung berechtigterweise „den systematischsten und be-

1) *Die Chronik des Ipatiev* (in slavischer Sprache), pp. 234, 243, 257-258; S. Solowiew, *Die Geschichte Russlands seit dem Altertum* (in russ. Sprache), S. Petersburg, 1898, t. III, ss. 201—202.

2) *Die Untersuchungen des Kommitees zur historischstatistischen Beschreibung des Podolischen Bistums* (in russ. Sprache), t. V, Z. 235; t. VI, zz. 61, 83, 86 u. 363.

3) *Letopisețul Moldovei*, t. II, z. 20

sten Kolonisatoren" der neuen, durch Personalunion *rumänisch* gewordenen Provinz [1]).

Durch die Ernennung Ducas fällt die in der Nähe des polnischen Staates verlaufende Dnjestrgrenze nördlich des Iagorlâc-Flusses weg und wird durch die des Dnjeprs ersetzt. Fürst Duca ernennt die Militärbefehlshaber des Gebietes besonders aus der Mitte der Rumänen, erbaut die Festung Canew am Dnjepr, nach dem Modell der moldauischen, an den Ufern des Dnjesters gelegenen Festungen.

Fürst Duca verleiht der Bevölkerung durch einen Freibrief vom 20. Nov. 1681, aus Nemirova, der Hauptstadt der rumänischen Ukraine, bedeutende Privilegien und Rechte.

Diese Privilegien, sowie die Grenzverlegung zum Dnjepr haben eine so grosse Zuwanderung der Rumänen in die Gebiete jenseits des Dnjestr zur Folge, dass dieser nicht einmal die Verwaltungsbehörden einhalt gebieten können [2]).

Diese Massenansiedlung rief sogar in Moskau Besorgnisse hervor. Samuilovitsch, der Hetman der Ukraine jenseits des Dnjestr, befürchtete die Expansion der Rumänen im Osten, weshalb er durch den russischen Zaren eine diplomatische Intervention zu unternehmen sich veranlasst sah.

Unter Fürst Duca besteht zwischen dem Leben der Rumänen in der Ukraine zu jener Zeit und dem in der Moldau keinerlei Unterschied. Die Rechtsprechung bediente sich der rumänischen Sprache nach dem jus valachicum, während die Dokumente ebenfalls in rumänischer Sprache abgefasst und von den Verwaltungsbeamten und den örtlichen Würdenträgern — Pârcălabi (Ortsvorsteher), Scholtus und Kapitani, beglaubigt waren [3]).

Das heute von Rumänen bewohnte Territorium jenseits des Dnjestr, das unter dem Namen Transnistrien bekannt ist, umfasst das zwischen Dnjepr, Dnjestr, Camenetz-Podolsk und

---

1) N. I. Kostomarow, *Sämtliche Werke Monographien und historische Untersuchungen. Die Ruine* (in russ. Sprache), VI, t. XV, S. Petersburg. 1905, zz. 329, 339; M. S. Sergiewskij. *Moldauische Studien* (in russ. Sprache). Moskau-Leningrad. 1936.

2) *Letopisețul Moldovei*, t. III, z. 20.

3) N. Iorga, *Ucraina Moldovenească*, in „Anal. Acad. Rom." București, II Serie, t. XXXIII, 1913.

dem Schwarzen Meer gelegene Gebiet. Es wird in zwei Teile eingeteilt: Dnjepr-Bug und Bug-Dnjestr.

Vom historischen Standpunkt aus betrachtet, wird dieses Territorium in zwei andere Gebiete eingeteilt: einerseits die gewesene polnische Provinz und andrerseits den Distrikt Edisan, der die türkische Oberhoheit anerkannte. Die Grenze zwischen diesen beiden Völkern verlief von der Stadt Jagorlâc, neben Orheiu, entlang dem gleichnamigen Flusse zum Codâma, einem Nebenfluss des Bug. Von da folgte sie dem Nebenfluss Olviopol (heute Pervomaisc) und darüber hinaus, gegen Norden, bis jenseits des Dnjestrs, in der Richtung Cighirin. Das Gebiet zwischen Dnjepr und Bug wurde von Russland durch den Frieden von Kouciuc-Kainargi, der im Juni des Jahres 1774 [1]) geschlossen wurde, erworben. Die alteingesessene Bevölkerung dieses Gebietes, über die sich, die türkische Oberhoheit ausdehnte war rumänisch.

Nach ihrer Eroberung verwandelte Russland diese Provinz in einen kräftigen Schutzwall gegen die Tataren und Türken. Um ihre Verteidigung sicher zu stellen, wurde die Organisation der *Kosaken* geschaffen, die die Kriegstaktik Stefan des Grossen anwandte. Eine besondere Aufmerksamkeit wird den als gute Waffenträger bekannten Rumänen entgegengebracht. Diese bildeten seit 1740 ein *Armeekorps* [2]), das sich aus moldauischen Soldaten und Offizieren zusammensetzte, die ihre eigenen Fahnen mit dem Hoheitszeichen ihres Landes trugen. Der Oberst Horvat, der Major Filipovici und andere Agenten rekrutieren für dieses Armeekorps Männer aus allen von Rumänen bewohnten Gebieten. Sie werden in den in der Nähe der alteingesessenen rumänischen Bevölkerung gelegenen Bezirken Novomirogorod und Olviopol kolonisiert. Der russische Botschafter in Konstantinopel befreit die Rumänen aus der Sklaverei und siedelt sie in dem Gebiet zwischen Bug und Dnjepr an. Im Jahre 1739 verschleppt das Heer des Fürsten Münich auf seinem Rückzug aus den rumänischen Fürstentümern über 100.000 Rumänen [3]) nach Russland, wo sie zum

---

1) S. Martens, *Sammlung von Verträgen* (in russ. Sprache), ed. II, t. II, z. 286.

2) *Vollständige Sammlung der Gesetze des russischen Reiches* (in russ. Sprache), No. 8285, 3.XI.1740, t. XI, zz. 290—291.

3) N. Iorga, *Studii și Documente*, t. VI, zz. 20, 20, 68, 70.

grossen Teil in einem von Russen bewohnten Gebiet angesiedelt werden.

Die Kolonisierung der Rumänien in dem Gebiet zwischen Bug und Dnjepr wird systematisch und mit grosser Zähigkeit fortgesetzt. Der Vertrag von 1774 enthielt eine Klausel, wonach die Rumänen, die das Land zu verlassen wünschten, nach Russland auswandern durften.

Nach 1774 werden die Kolonisierungen durch eine öffentliche Einrichtung, die „Fremdenvormundschaft", durchgeführt. Die Rumänen die das Land verlassen hatten, wurden in dem südlich von Voznesensc gelegenen Gebiet kolonisiert, wo sie das gleichnamige Kosakentum bildeten, das sich bis an die Schwarzmeerküste erstreckte.

Länger als 16 Jahre besetzt Russland nach dem Bukarester Frieden vom 9 Januar 1792 [1]) die ganze, zwischen Bug, Dnjestr, und Schwarzem Meer gelegene Provinz Edisan, die im Norden bis an die polnische Grenze reichte. Diese Provinz führte in alten Zeiten auch den Namen Türkisch-Podolien, zum Unterschied von Polnisch-Podolien, während sie später den Namen Bessarabien erhielt; die russische und die bodenständige rumänische Bevölkerung aber nennen sie Moldau.

Im Jahre 1793, nach der zweiten Teilung Polens, besetzt Russland auch das übrige Transnistrien, nordwärts Jagorlâc, bis zur örsterreichischen Grenze.

Durch diese Eroberung fremder Territorien gelangt Russland zwischen den Jahren 1792 bis 1793, zur gemeinsamen Grenze mit der Moldau.

In der tatarischen Provinz Edisan war die rumänische Revölkerungsdichte grösser als in dem 1774 besetzten Gebiet. Aber das russische Heer verschleppte auf seinem Rückzug aus den rumänischen Fürstentümern die Bevökerung msasenweise und siedelte sie in einer neuen Provinz an. Gleichzeitig mit der russischen Grenzfestlegung längst des Dnjestr, wurde das Problem der Umsiedlung der Bevölkerung aus der Moldau aufgeworfe um jenseits des Dnjestr ein rumänisches Fürstentum unter dem Namen Moldova Nouă (Neue Moldau) zu grün-

---

1) S. Martens, op. cit., t. I, z. 291

den [1]), und um dadurch in der Erinnerung des Volkes die alte moldauische Herrschaft wieder aufleben zu lassen.

Dieses Fürstentum sollte dem Fürsten Mavrocordato Firaris anvertraut werden, der das Land verliess und nach Russland übersiedelte.

Die Zeugnisse der Zeit besagen, dass damals zwei Drittel der moldauischen Bevölkerung in das Gebiet jenseits des Dnjestr ausgewandert seien. Das neue Gebiet wurde in vier Distrikte gegliedert. Die Dokumente zeigen uns die Namen der rumänischen Bojaren, die sich in diesem Territorium niedergelassen haben, und die Anzahl der Hektare, die jedem von ihnen zugeteilt wurde. Einige der rumänischen Bojaren erhielten im neuen Gebiet zivile und militärische Chargen. Die miltärischen Chargen aber wurden proportionell mit der Zahl der von den Russen verschleppten Rumänen verliehen.

Diese Bojaren sind zusammen mit den Bauern in die besten und fruchtbarsten Gebiete eingezogen.

Das zur Konstruktion von Bauten benötigte Holz wurde mit Hilfe des Pförtners Gaius herangeschafft. Die bedeutendsten Städte sind von diesen Rumänen erbaut worden. Der Architekt Manole war bei der Errichtung der Stadt Odessa die rechte Hand des Herzogs von Richelieu. Eine grosse Anzahl Rumänen erhielten Bauparzellen, um sich dort niederlassen zu können. Das zwischen Dnjestr und Bug gelegene heutige Transnistrien, das sowohl in seinem polnischen Teil als auch in dem Bezirk Edisan seit seinen Anfängen rumänisch war, kann auch mit andern Tatsachen bewiesen werden. Verwaltungsrechtlich war Transnistrien in drei Distrikte gegliedert, an deren Spitze rumänische Präfekte, die sogenannten Strajnici standen. Ein gewisser Teil der Steuereinkünfte wurde dem Tresor des moldauischen Staates in Jassy eingezahlt. Die Zolleinnahmen aus den Gebieten beiderseits des Dnjestr, sowohl aus der Provinz Edisan als auch aus Polnisch-Podolien gehörten der Moldau. Die Stadt Movilau, die von Eremia Movilă gegründet wurde, gehörte zur Moldau bis nach dem Raub Bessarabiens. Weiter südlich gehörte die Stadt Roşcovul, die gewesene Residenzstadt der Fürstin Ruxandra, der

---

1) N. Iorga, *Acte şi fragmente cu privire la istoria Românilor.* Bucureşti, 1896, zz. 339, 341.

Tochter Vasile Lupus, während der ganzen Zeit der Moldau; und nach der Besetzung Bessarabiens durch die Russen (1812), gehörte sie für kurze Zeit zu Bessarabien. Jagorlâc und seine Umgebung, dessen Eigentümer vor dem Sowjet-Regime der Bojar Găină war, unterstand der moldauischen Oberhoheit. In Dubosari herrschte der Bojar Jora.

3. DAS NAZIONALE UND DAS KULTURELLE LEBEN.

Seit ältesten Zeiten wurde das transnistrische Gebiet als *terra nostra*, unser Land Moldau, betrachtet. Die Herrscher der Moldau verfügten über den Boden zwischen Dnjestr und Bug genau so wie über den der alten Moldau.

Die Einführung der russischen Sprache in Schule und staatliche Anstalten hat den kulturellen Fortschritt der Rumänen innerhalb der russischen Grenzen verhindert. Die Moldauer wurden im Dunkel zurückgehalten, denn die führenden Stellen wurden nur von denen besetzt, die der russischen Sprache mächtig waren. Dieser Umstand führte unvermeidlich zum Mangel an gebildeten Rumänen einerseits, und andererseits zur zwangsmässigen Verbauerung der begabteren Elemente, die darnach strebten, in führende Stellungen zu gelangen. Als aber die rumänische Sprache aus der Kirche verbannt wurde, konnte die Reaktion der rumänischen Bevölkerung nicht ausbleiben. Im Jahre 1910 nahm die religiöse Bewegung in der Stadt Balta derart bedrohliche Ausmasse an, dass die russische Synode gezwungen war, nach misslungenen Unterdrückungsversuchen die rumänische Sprache in den Gouvernements Podolien, Cherson, Krim und Bessarabien wieder einzuführen.

Im Kampf um die Erringung ihrer nationalen Rechte standen alle Rumänen im gewesenen Zarenreich Schulter an Schulter. Es ist nicht zuletzt die geographische Lage gewesen, die sie zu dieser Einheit und Solidarität anhielt. Wir sehen sie in den nationalen Kämpfen der Jahre 1905—1906 im gemeinsamen Kampf geschlossen dastehend, alle Rumänen, auf beiden Ufern des Dnjestrs und des Bug. Die rumänische Presse in Bessarabien fand Widerhall in der transnistrischen Provinz, genau so wie diesseits des Dnjestr. So wird erklärlich, das die russische Revolution von 1917 alle Rumänen Russlands

geeint vorfand. Die Intellektuellen und die Bauernschicht verlangten schon am Anfang der Revolution ihre nationalen Rechte, angesichts der Tatsache „dass alle auf dem linken Dnjesterufer gelegenen Dörfer rumänisch sind" [1]).

Der im Jahre 1917 in Kischinew abgehaltene Kongres der moldauischen Lehrer intervenierte bei der russischen Regierung im Sinne der Angliederung der Transnistrier an Bessarabien, zwecks einer einheitlichen Führung auf kulturellem und religiösem Gebiet; während für die Rumänen aus dem Kaukasus und andern Gebieten die nationale und kulturelle Autonomie verlangt wurde.

Zur Vervollständigung und genauen Festlegung des oben angeführten forderte der vom 29. Mai bis 2. Juni 1917 in Odessa abgehaltene Kongress von der provisorischen Regierung: a) die Obligativität des Unterrichtes in der Muttersprache; d) die Errichtung einer Sondersektion in rumänischer Sprache an den Universitäten Kiew und Odessa; c) die rumänische Volkszugehörigkeit aller Beamten in den von Moldauern bewohnten Gebieten; d) die Errichtung eines rumänischen Bistums in Tiraspol und Dubăşari. Die Rede des transnistrischen Bauern Toma Jalbă auf dem Kongress rumänischer Soldaten, der von 21.—28. Oktober 1917 in Kischinew stattfand, ist auch heute noch in klassischer Erinnerung: „Wenn ihr, bessarabische Rumänen, uns vergessen werdet, werden wir das Bett des Dnjestr jenseits unseres Bodens graben. Denn es ist besser der Fluss wechs'e seinen Lauf, als dass wir, Brüder, von einander getrennt blieben".

Dieses Nationalgefühl spricht auch aus dem Geiste des Nationalrates, an dem auch die Transnistrier teilnahmen, sowohl als aus dem Kongress der Rumänen jenseits des Dnjestr, der vom 17.—18. Dezember 1917 in Tiraspol stattfand, und an dem die offiziellen Delegierten Bessarabiens mit Pan. Halippa, dem Präsidenten des Nationalrates und Onisifor Ghibu, Universitätsprofessor, als Vertreter Siebenbürgens, u. a. an der Spitze, teilnahmen.

Die rumänischen Vertreter jener Gebiete verlangten den sofortigen Anschluss der Rumänen jenseits des Dnjesters an

---

1) O. Ghibu, *Cu gândul la Românii de peste Nistru*, in „Viața Basarabiei", März, 1941, S. 347.

die Moldau. Aber die Ereignisse der Folgezeit haben die Verwirklichung dieses Wunsches verhindert. Die rumänischen Schulen wurden gesperrt. Die Verfolgung der Intellektuellen war unbeschreiblich. Viele starben in Gefängnissen oder in nach Sibirien deportierten Regimentern. Andere flüchteten aus der Sowjetunion, kämpften aber auch weiterhin für ihre gerechte Sache.

4. DIE MOLDAUREPUBLIK.

Die Sowjetregierung musste die grosse Zahl der unter der kommunistischen Diktatur verbliebenen Rumänen anerkennen. Deshalb sahen sich die Sowjets gezwungen, am 12. Oktober 1924 infolge der Massenkundgebung der Bevölkerung die autonome Moldaurepublik zu errichten. Aber die rechtmässig begründeten Forderungen der Transnistrier wurden in eine sowjetische Expansionspolitik nach den Dardanellen und Meerengen hin umgewandelt. Ein Bewis dafür ist die Proklamierung Kischinews zur Hauptstadt der autonomen Moldaurepublik, — ein Akt, der im Juni 1940 mit soviel Zynismus vollzogen wurde. So missachtet der sowjetische Kommunismus, ein treuer Erbe des Panslavismus, die elementare Basis der Doktrin, durch die die kulturelle Überlegenheit der Rumänen in Russland gegenüber den Grossrussen und das Separations- und Anschlussrecht an den Nationalstaat [1]), d. h. den rumänischen, anerkannt wurde.

Von diesem Zeitpunkte an lässt der Sowjetstaat unsren transnistrischen Brüdern zweierlei Behandlung zuteil werden. Die innerhalb der Grenzen der Moldaurepublik wohnenden Rumänen erfreuen sich desselben Regimes wie alle andern autonomen Einheiten, während die jenseits der Grenzen dieses Staates lebenden einer ganz besondern Behandlung unterworfen sind, obwohl sie nach dem Gesetz Sonderdistrikte und autonome Dorfsowjets bilden. So sind z. B. die Rumänen in Sibirien verpflichtet, noch eine Sprache hinzuzulernen: Jüdisch oder Mongolisch, je nach dem Gebiet das sie besiedeln; in der Krim, in Kaukasien und ebenso in der Ukraine wird neben Russisch auch Tatarisch, Georgisch und Ukrainisch gelernt.

1) N. Lenin, *Sämtliche Werke*, (in russ. Sprache) t. XVI, zzş 437, 442.

Ihre Muttersprache sollte der Vergessenheit anheimfallen. Sogar die aus der unmittelbaren Nähe der Moldaurepublik müssen, um ihre Muttersprache nicht zu vergessen, ihre Kinder in die Schulen dieses kleinen rumänischsprachigen Staates schicken [1]).

Die Verfassung der Moldaurepublik sieht für ihr Territorium drei Sprachen vor, die gleichberechtigt und obligatorisch sind: Moldauisch, Russisch und Ukrainisch. Diese Sprachen werden in allen Verwaltungsanstalten, sowie in den moldauischen Nationalschulen benutzt. Verwaltungsrechtlich werden die Geschäfte der Republik von einem Ortsparlament, genannt der oberste Sowjet, geführt. Die Vertreter dieses Sowjet werden von den städtischen Arbeitern und den Kolchosbauern, ohne Unterschied der Nationalität gewählt. Der oberste Ortssowjet wählt aus der Mitte seiner Mitglieder ein Präsidium, während dieses letztere einen Präsidenten ernennt, der in seinen Befugnissen dem Präsidenten der Republik gleichsteht. Das Präsidium ernennt ausserdem die Inhaber der verschiedenen Departements, mit Ausnahme der Eisenbahnen, Finanzen, Krieg, Auswärtiges, die für die ganze Sowjetunion gemeinsam sind. Die moldauische Ortsregierung gibt Entschliessungen heraus, die für die ganze moldauische Republik rechtskräftig sind, aber diese Entschliessungen sind sehr begrenzt. Sie beschränken sich auf Wiederholung und örtliche Anwendung der vom Zentrum ergriffenen Massnahmen. Diese Massnahmen können abgestellt werden, wenn sie dem ukrainischen oder generellen Gesetz der Sowjetunion widersprechen.

Neben dem obersten Ortssowjet hat die Moldaurepublik ein Ortskomitee der kommunistischen Partei. Die Mitglieder dieser unoffiziellen Institution werden nach dem Staatsgesetz aus den Dorfgemeinden und den Bezirksorganisationen der Partei gewählt. Die Kandidaten aber werden vom Zentrum bestimmt.

An der Spitze dieser Organisationen steht ein Sekretär, der vom Zentralkomitee der kommunistischen Partei ernannt wird und seinen Sitz in Moskau hat. Der Generalsekretär die-

1) N. P. Smochină, *Institutul de cercetări științifice din Republica moldovenească*, Iași, 1938.

ses Komitees ist Stalin. Das Komitee der Partei stellt die Zentralgewalt dar. Es wird von Leuten geführt, die der rumänischen Nation jenseits des Dnjestr fremd gegenüber stehen. Die Rolle des Ortssekretärs der Partei ist der Einrichtung der einstigen Gouverneure aus der Zarenzeit gleichzustellen. Ihre Ernennung hat den Zweck, die Einheit der Partei, die sich jeder Staatsorgansation überordnet, sicherzustellen, um die nationale Einheit des komunistischen Staates aufrecht zu erhalten. Deshalb untersteht der Sekretär der Ortspartei unmittelbar dem Generalsekretär der kommunistischen Partei der Sowjetunion, Stalin. Im Falle eines Konfliktes oder einer Übertretung der Parteiregel, steht diesem Sekretär das Recht zu, sogar die ganze Ortsregierung, mitsamt dem Präsidenten der autonomen Republik, zu beseitigen, mit andern Worten, die vom obersten Ortssowjet gewählte und aus dem Willen des Volkes hervorgegangene Ortsregierung ist der Willkür der Parteiorganisation ausgesetzt.

Bei dieser politischen Struktur der Sowjetunion ist es erklärlich, dass die transnistrischen Rumänen mit einer ausgesprochenen Ungerechtigkeit behandelt werden. Sie erfreuen sich weder einer territorialen Autonomie — wie dies die bolschewistische Doktrin behaupten möchte- und noch weniger einer nationalen Autonomie — nach dem System des einstigen Österreich-Ungarn oder anderer Staaten. Die Partei vernachlässigt im wesentlichen die Nation, und der Einzelne wird nur insoweit befriedigt, als er dem internationalen Interesse entspricht. Der oberste Ortssowjet ist, mit der Regierung an der Spitze, unbegrenzt der durch die Partei vertretenen Zentralgewalt unterstellt. Wenn, weiterhin, der Umstand in Betracht gezogen wird, dass sämtliche Mitglieder des obersten Ortssowjet, die als Führer in die „Sowjet-Moldau" entsandt werden, Fremde sind, drängt sich der Schluss auf, dass unsere Brüder jenseits des Dnjestr, sogar in ihrer eigenen Republik, weit davon entfernt sind, an der Regierung teilzunehmen, gleichgültig ob sie Mitglieder der kommunistischen Partei sind oder nicht. *Die Sowjetregierung hat eine Moldaurepublik errichtet aber nicht für die Moldau.*

Durch die Errichtung des bodenständigen moldauischen Staates wurde, der Form nach, die nationale Kultur, und dem

Inhalt nach, die sozialistische Kultur eingeführt. Die Schule aber steht völlig im Dienste der Russifizierung und man versucht baldmöglichst die 191 Nationalitäten der Sowjetunion zu entnationalisieren. In der Tat ist die Unterrichtssprache in der Elementarschule die Muttersprache, aber die Lehrbücher enthalten zur Hälfte russische Wörter, mit der Begründung, die Muttersprachen seien arm. Parallel mit der Muttersprache wird auch Russisch unterrichtet. Die Lehrbücher sind ins Russische übersetzt; alles was den örtlichen Charakter irgendwie zum Ausdruck bringen könnte, fehlt überhaupt. Nationale Literatur und nationale Geschichte kommen überhaupt nicht in Frage. Sogar rumänische Gedichte wie „Noi vrem pământ" (Wir wollen Land) von Coşbuc, das dem dortigen revolutionären Geist entsprechen würde, sind mit der Begründung verboten, sie könnten bei unsern Brüdern das Nationalgefühl wieder zum Erwachen bringen. Über unsere geschichtliche Vergangenheit, oder auch nur über die unserer Brüder jenseits des Dnjestr, erwähnen die Geschichtslehrbücher kein Wort. Im Gegenteil versuchen die sowjetischen „Gelehrten" bei jeder Gelegenheit den Unsinn zu beweisen „dass das moldauische Volk desselben Ursprungs sei, wie die Russen" (!).

Die Schüler, die die Schule weiter zu besuchen wünschen, sind verpflichtet, denselben Stoff von neuem, in russischer Sprache zu lernen. Diese Methode zwingt viele moldauische Kinder direkt, die russische Schule zu besuchen, was zu ihrer raschen Entfremdung von der Rutter-Sprache wesentlicht beiträgt.

Es sei festgehalten, dass die Sowjets andere Völker ganz gegenteilig behandeln. So fördert man bei den kaukasischen Völkern, inbesonders bei den Georgiern, die Entwicklung des Nationalgefühles. Eine eigene Literatur und verschiedene Schriften zeigen die Vergangenheit dieses Volkes auf, und der Geschichtslehrgang fängt mit dem Vaterland des heutigen Führers der Sowjetunion an. Dasselbe gilt auch für die andern asiatischen Völker. Diese Völker haben Filialen der Akademie der Wissenschaften, wenn nicht sogar vollständige Akademien. In diesen Kulturinstituten werden kommunistische Intellektuelle örtlicher Herkunft beschäftigt. Für die Moldauer aber besteht nur ein sogenanntes wissenschaftliches Institut,

das, von Juden geleitet, bis heute über die rumänische Vergangeheit Transnistriens noch nichts veröffentlich hat. Wir finden nicht einmal eine kommunistische Literatur, abgesehen von einem Durchführungsplan, der aber unbeachtet blieb seit dem Zeitpunkt der Umwandlung der Moldau aus einer autonomen in eine föderative Republik. Erst heute wird uns gesagt, dass dieses Institut ein Werk über die sowjetische Moldau aus den ältesten Zeiten bis in die Gegenwart vorbereite, aber es heisst, dass diese Arbeit unter der Leitung Derjavins — Bulgare, und Mitglied der russischen Akademie für Wissenschaften — erscheinen soll. Wir sind von dieser Nachricht so wenig überrascht, wie von andern Nachrichten in den vergangenen Jahren, als die „wissenschaftliche" Offizialität ankündigte, dass drei grosse Bände über die sowjetische Moldau druckbereit stünden. Der Grund liegt nicht im Mangel an moldauischen Intellektuellen, sondern, wir wiederholen, in der Furcht vor dem Wiedererwachen des Nationalgefühls.

Unter solchen Verhältnissen und angesichts einer derartigen Behandlung kann von keiner Harmonie zwischen der führenden, unterdrückenden Klasse und der geführten Klasse die Rede sein. Wenn wir uns weiterhin die gewaltsamen Bevölkerungsumsiedlungen vor Augen halten, wird uns klar, welchen Zweck die heutige Sowjetregierung verfolgt. An Stelle einer fortschrittlichen Entwicklung der Völker in ihrer Muttersprache, an Stelle der Schaffung einer Harmonie zwischen allen diesen Minderheitenvölkern, die ja eigentlich die Mehrheit in Sowjetrussland darstellen, wird eine Feindseligkeit gegen die herrschende Nation, die grossrussische und neben ihr die jüdische, hervorgerufen. Diese Zustände können aber nicht lange andauern.

Der Kommunismus hat sich in seiner 23 jährigen Herrschaft als praktisch unanwendbar erwiesen. Das Sowjetregime hatte nur ein Ziel: den Krieg, den Krieg der Unkultur und der Barbarei gegen die Zivilisation, wobei die elementarsten Rechte des Einzelnen und besonders die der erdrosselten Nationen missachtet wurden. Deshalb muss die Entscheidung, die sich heute in jenem Nationalitätenkonglomerat anbahnt, allen Völkern der Sowjetunion die Freiheit bringen, die sie so lange ersehnten.

N. P. SMOCHINĂ

Anhang Nr. 1.

Der Woiwode Jon bestätigt die Besitzrechte des Grosskanzlers Jon Golia und des Bezirkshauptmanns Eremia und dessen Frau Tudora auf zwei Gebiete in der Steppe. Das eine: Oxintia, am Dnjester gelegen, zwischen Molowata und Mocşia, hat Plätze für Mühlen am jenseitigen Ufer des Dnjestr, am Bache, an der Mündung des Jahurlic, — und der andere: am Ausgang der Höhle, oberhalb des alten Orheiu, wo der alte Weg nach dem Răutfluss führt, an der Furt, oberhalb von Chişinău unter dem Felsen, — Gebiete, die sie von ihm selber für acht gute Pferde und vierhundert Tatarengulden gekauft haben.

Wir der Woiwode Jo, Sohn des Woiwoden Ştefan, von Gottes Gnaden Fürst der moldauischen Lande.

Diesem Unserem ehrlichen, getreuen und glänzenden Bojaren, Herrn Jon Golia, Grosskanzler, und Unserem getreuen Diener, dem Bezirkshauptmann Eremia und seiner Frau Tudora haben Wir gegeben und bestätigt *in Unserem Lande Moldau*, zwei Gebiete in der Steppe, eines am Dnjester, das Oxintia genannt wird, zwischen Molovata und Mocşia und *mit Gelegenheit für vier Mühlen an jenseitigen Ufer des Dnjester, am Bache*, am der Mündung des Jahurlic, wo dieser sich in den Dnjester ergiesst und ein anderes Gebiet am Ausgang der Höhle, oberhalb des alten Orheiu, wo der alte Weg nach dem Răut liegt, an der Furt, oberhalb von Chişinău, unter den Felsen am jenseitigen Ufer des Răut, damit sie sich dort zwei Dörfer anlegen, denn sie haben diese von Uns Selbst gekauft und haben Uns dafür acht gute Pferde und vierhundert Tatarengulden, bares Geld in Unseren Schatz gegeben, und Wir haben ihnen diese gegeben und bestätigt durch diese Unsere erleuchtete Schrift, damit sie ihnen eigen seien auf immer als Erbgut und Kauf mit allen Einkünften, auch ihren Kindern und Enkeln, Urenkeln und Ururenkeln und ihrer ganzen Familie in alle Ewigkeit ungestört. Die Grenze aber dieser oben beschriebenen beiden Gebiete in der Steppe und zwar Oxintia zwischen Molovate und Mocşia *und mit Gelegenheit für vier Mühlen am jenseitigen Ufer des*

Dnjester, am Bach, an der Mündung des Jahurluc, wo dieser in den Dnjester mündet, und ein anderes Gebiet, am Ausgang der Höhle oberhalb des alten Orheiu, wo der alte Weg nach den Räut führt, an der Furt, oberhalb von Chişinău, unter den Felsen, am jenseitigen Ufer des Räut nach dem Dnjester zu und mit zwei Mühlen in Räut, die Grenze beider Dörfer soll bis zum Dnjester reichen, so, dass zwei Dörfer zur Genüge leben können.

Und dies wird beglaubigt von Uns, dem oben bezeugten Woiwoden Jo, Sohn des Woiwoden Ştefan und beglaubigt von Unserem überaus geliebten Sohn, dem Woiwoden Peter, beglaubigt von allen unseren moldauischen Bojaren, beglaubigt von Herrn Dumbravă, dem Statthalter des Unteren Landes, und beglaubigt von Herrn Grumaz, Statthalter des Oberen Landes, beglaubigt von Herrn Cozma Murg, beglaubigt von Herrn Lupu Huru, dem Bezirkshauptmann von Hotin, beglaubigt von Herrn Toader, dem Bezirkshauptmann von Neamţ, beglaubigt von Herrn Jon Charaghinzel, Bezirkshauptmann von Cetatea Nouă, beglaubigt von Herrn Jeremia, Portar von Suceava, beglaubigt von Herrn Danciul, Bezirkshauptmann von Orheiu, beglaubigt vom Hofmarschall, Herrn Mălaiu, beglaubigt vom Grossschwertträger, Herrn Grigore, beglaubigt vom Schatzmeister Herrn Jane, beglaubigt vom Mundschenk, Herrn Bucium, beglaubigt vom Truchsess Herrn Bilăi, beglaubigt vom Stallmeister, Herrn Necoară, und beglaubigt von allen Unseren grossen und kleinen moldauer Bojaren.

Nach unserem Tode aber, soll der, den Gott innerhalb Unserer Kinder oder Unserer Familie, oder wen Gott sonst zum Fürsten Unserer moldauischen Lande erwählen wird, diese Begabung und Bestätigung nicht zunichte machen, sondern soll vielmehr geben und bestätigen, wie Wir gegeben und bestätigt haben, denn es ist ihr gerechter Kauf von Uns selbst.

Und zu grösserer Kraft und Bestätigung dessen, was oben geschrieben steht, befehlen Wir, dass es geschrieben und dass Unser grosses Siegel an dieses Unser ehrliches Schreiben angehängt werde.

Es schrieb dies Cristea Mihăilescu in Iaşi im Jahre 1574 (7082 am 10. Mai.

Ich, der Woiwode Jon
und Unser Sohn Pătru.

Anmerkung: Die Urkunde ist in Aurel V. Sava „Documente moldoveneşti privitoare la Românii de peste Nistru" (Moldauische Dokumente hinsichtlich der Rumänen jenseits des Dnjestrs veröffentlicht. Zeitschrift „Moldova Nouă", Anul VI, Ianuarie—Decembrie 1941, Nr. 1—3, Seine 67—68).

Anhang Nr. 2.

Urkunde des Woiwoden Duca, Fürst der moldauischen Lande und der Ukraine, gezeichnet zu Nemirova, der Hauptstadt der neuen Provinz am 20. November 1681, wodurch bedeutende Vorrechte denen verliehen werden, die angesiedelt zu werden oder Handel zu treiben wünschen.

Wir geben durch dieses Schriftstück bekannt, allen, die es angeht; den Einwohnern von Korsun und allen aus jenem Regiment, sowie den auf den Dörfern lebenden Kosaken samt ihren Familien wünschen wir von Gott Gesundheit und ein geruhiges Leben. Sofort nach der Besitzübernahme des ukrainischen Bodens, haben wir in Eile begonnen, für Uns zu sorgen, die verwüstete Ukraine mit Menschen zu besiedeln, auf dass sie von neuem aufblühe. Wir vertrauten die Ortschaft Korsun, sowie das ganze Regiment, das zur Ortschaft Korsun gehört, zur Kolonisierung dem Herrn Jon Gubarev an, einem einheimischen, auch in Militärangelegenheiten erfahrenen Manne —, damit er die bereits ansässigen, sowie die neuhinzukommenden Bewohner aus allen Gegenden sammele, deren Einwohnern Wir auf die Dauer von 15 Jahren Vorrechte verleihen. Sie werden durch Uns nicht die kleinste Unzufriedenheit zu leiden haben. Wir erlauben ihnen weiter, mit Wein zu handeln, Imkerei zu treiben, Bier zu brauen und sich mit jedem anderen Handel zu befassen, den es früher schon gab; von den Tartaren werden sie nicht die kleinste Behinderung erfahren, und die Kaufleute dürfen frei ihrer Beschäftigung, nachgehen. Durch Unsere Gnade geben wir dieses bekannt, zeichnen aber zur besseren Sicherheit eigenhändig und ordnen an, dass das Siegel Unserer fürstlichen Kanzlei draufgedruckt werde.

Gegeben in der Stadt Nemirova, am 20. November 1681.

Jo Duca, Woiwode
Fürst der moldauischen Lande
und der Ukraine

Anmerkung: Die Urkunde ist abgedruckt in N. I. Kostomarov. Sobranie soc'nenii. Istoriceskija monografii i izledovania (Sämtliche Werke. Monographien und geschichtliche Untersuchungen). Ruina. Bd. XV. S. Petersburg. 1905, S. 329; N. P. Smochină. Din trecutul românesc al Transnistriei (Aus der rumänischen Vergangenheit Transnistriens). 1. Dănilă Apostol, hatmanul Ucrainei libere (Dănilă Apostol.

der Hetman der freien Ukraine). 2. Moldovenii din Armata lui Petru cel Mare și Carol XII (Die Moldauer in Heere Peters des Grossen und Karls XII). Jași 1930, S. 40.

Das Originaldokument wird im Generalarchiv des Aussenministeriums in Moskau aufbewahrt.

Anhang Nr. 3.

Brief des Ene Drăghinici, Stellvertreter des Fürsten der moldauischen Ukraine Duca-Vodă, aus Nemirova an Leontie Polubotoc, Oberst von Pereiaslav gerichtet.

Im Auftrage des sehr erleuchteten Fürsten, Woiwoden und Herrn der moldauischen Lande und des Ukrainer Landes und mit besonderer Einwilligung des Kaisers der Hohen Pforte, habe ich die ukrainischen Regimenter diesseits des Dnjeper, ausgenommen das von Kiew, tüchtigen Männern anvertraut; die Oberste wurden von uns ernannt, damit sie die Männer ihrer Regimenter auf die Höfe zurückrufen, woher sie auszogen und worauf sie geboren wurden; gleichfalls hat Gubarenco, Regimentskommandant von Korsun, den vom Fürsten gegebenen Befehl, Ihm aus sämtlichen Ortschaften des Korsuner Regimentes, gleich woher, die früheren Einwohner von Korsun zurückzubringen, auch diejenigen, die sich in der Ukraine, *auf dem Gebiet der sehr erleuchteten Pforte* befinden und ihre freie Heimkehr auf ihre Höfe, von denen sie auszogen, vorzubereiten".

Anmerkung: Die Urkunde erschien in denselben Werken, wie die vorhergehende und das Original wird im selben Ministerium aufbewahrt.

Anhang Nr. 4.

Urkunde des Woiwoden Duca, Fürsten der moldauischen Lande, und der Ukraine, übersandt am 11. Januar 1683 von Jassy dem Hetman der Ukraine vom linken Ufer des Dnjeper, Samuilovici, wodurch ihm zur Kenntnis gebracht wird, dass die Bewohner der Ukraine vom linken Dnjeperufer an ihrer Heimkehr in die moldauische Ukraine gehindert werden.

Grossmächtiger Herr, Hetmann der Ukraine jenseits des Dnjeper, des Zaporojene — Heeres, mein Freund, Herr und Bojar!

Durch diese Zeilen gebe Ich Ew. Furstlichen Gnaden

ein aufrichtiges Bekenntnis der Freundschaft und Nachbarschaft und rufe Euch die entgegengesetzten Worte vonseiten Ew. Gnaden ins Gedächtnis als guter Nachbar aber insbesondere zwischen Monarchen und Prinzen; wo die Ruhe nun eben kaum wiederhergestellt wurde, *komme Ich mit Frieden und für immer in die Nachbarschaft von Ew. erleuchteten Gnaden.* Vor nicht langer Zeit schrieb Ich Ew. Gnaden und teilte mit, dass vom anderen Ufer des Dnjeper eine Gruppe bewaffneter Männer herübergekommen sei und es gewagt habe, diesseits des Dnjeper, im Gebiete der überaus erleuchteten Pforte, Krieg zu führen. Denn die Klagen derjenigen sind Uns zu Ohren gekommen, die auf ihre Höfe diesseits des Dnjeper zurückgekehrt sind, aber jenseits ihre Frauen und Kinder haben, die mit Gewalt dorthin geführt worden sind. Alles dieses geschieht dem Vertrag entgegen, der zwischen den Monarchen zustande kam. Die erleuchtete Pforte und Seine erleuchtete Majestät und das Wort Seiner erleuchteten Majestät, dass Sie hier vor der erleuchteten Pforte gegeben hat, sichert den verprochenen Frieden. Trotz alledem aber tut man dort an der Grenze genau das Gegenteil, wie auch *Unsere erste Urkunde*, die Ich durch christliche Vermittlung und guten Frieden in christlicher Gesinnung Ew. Gnaden, Herr und Bojar, mit derselben Zuneigung geschrieben, und bitte Euch mit derselben unveränderten Zuneigung auch diesmal, wie unter Monarchen, die Feindseligkeiten aufhören zu lassen. Es wurde doch beschlossen, dass Menschen, die in ihre Heimat zurückkehren wollen, daran nicht gehindert werden sollten. Dort aber, auf Euerer Seite macht man es anders. Deshalb wiederholen Wir Euch auch unser früheres Schreiben, wie ein Nachbar, indem wir Ew. Gnaden, Herr und Bojar, viele Jahre dauernde, friedliche Nachbarschaft, Glück und Gesundheit wünschen.

Gegeben zu Jași, 1683, den 11. Januar.

Ich bleibe Ew. Gnaden, mein guter Herr und Freund, Woiwode Jo Duca, Fürst der moldauischen und der ukrainischen Lande".

Anmerkung: Das Dokument ist abgedruckt in: Letopisi sobâtii v Jugozapadnoi Rossii v XVII veke, Samolia Veličico (Chronik der Ereignisse Südwest-Russ'ands aus dem XVII. Jahrhundert), Kiew 1848, Bd. II., S. 528—529 und N. P. Smochină, Din trecutul românesc al Transnistriei (Aus der rumänischen Vergangenheit Siebenbürgens). I. Dănilă Apostol, hatmanul Ucrainei libere (Der Hetman der freien Ukraine). II. Moldovenii din Armata lui Petru cel Mare și Carol XII. Jași 1930, S 42—43. (Die Moldauer im Heere Peters des Grossen und Karls XII).

Anhang Nr. 5.

7191 (1683) 1 April.

Ich, Teodosiia Duducalca, schreibe und bezeuge durch diese meine echte Urkunde, dass ich aus freien Willen und von niemandem gezwungen die Mühle und zwei Joch Wiese an dem Wasser der Coşnitza oberhalb der Mühle des Mulnicenco, in Gegenwart unbescholtener Leute und zwar Ianko Horoh, Mihailo Schulicenco, Stafi Bişcutovu und anderer alter und unbescholtener Leute Herrn Hatman Eni Draghinici für 40 Lei verkauft habe.

Indem ich heute das Geld Lei . . . . . aus den Händen Herrn Hatman Eni Draghinici empfange, trete ich das Eigentum in meinem und in Namen meiner ganzen Verwandschaft, Kinder, Schwestern und Brüder, Enkel und Urenkel, für immer an Herrn Hatman Eni Drăghinici, dessen Gemahlin, Enkel und Urenkel ab.

Hier für übergab ich ihm diese von mir und anderen, bei der Vertragabschliessung anwesenden unbescholtenen Leuten unterzeichnete Schrift.

Ianco Horoh
Iştocu Clucearu
als Zeuge
Roman Vişoschi
als Zeuge
Tudosiia Duducalca
Verkäuferin
Mihailo Sulicenco
Ivan Goguma, Bürgermeister
von Ţicunovca
sämtlich Hauptleute
Ionaşco Scorinu
als Zeuge

Anmerkung: Das Manuscript befindet sich in der Bibliothek der Rumänischen Akademie und ist in N. Iorga *„Die moldauische Ukraine"*, Jahrbücher der Rumänischen Akademie, in Faksimilen wiedergegeben. Band XXXV Bukarest, 1913, Seite 360.

Anhang Nr. 6.

20. April. 1707.

Urkunde über die Aufnahme Apostol Chighecis in russische Heeresdienste, als Befehlhaber der rumänischen kohorte, mit mehreren Offizieren und berittenen Soldaten und über deren freien Durchzug. Mit dem den Bojaren und den Soldaten ausgestellten Patent, den Instruktionen an den Komandanten Chigheci zur Vorbereitung der Offiziere und Soldaten für die Armee und die Vereidigung Chigheci auf den russischen Monarchen.

Wir, Peter Alexeewitsch, von Gotten Gnaden Tzar und Grossfürst von Russland, bringen hiermit dem Generalfeldmarschall, den Kommandierenden Generälen unserer Armee sowie dem Hauptmann und Ritter unserer Saporojschenischen Armee und den von ihm geschaffenen Einheiten, den anderen Offizieren und Unteroffizieren wie auch den Soldaten der Kavallerie und Infanterie, den Kosaken und Kalmüken zur Kenntnis.

Wir, der Grosse Kaiser, Unsere Kaiserliche Majestät haben geruht, Herrn Apostol Chigheci als Befehlshaber der rumänische Kohorte mit mehreren Offizieren und rumänischen Kavalleristen in unsere Heeresdienste aufzunehmen.

Wir erteilten ihm Instruktion, gemeinsam mit diesen Rumänen sich bei Sneatin und Sambor zu versammeln. Desshalb befehlen wird durch vorligende Urkunde Unserer Kaiserlichen Majestät, allen erwähnten Generälen sowie den anderen Offizieren und Soldaten, diesem Befehlshaber und seiner Einheit, den Offizieren und rumänischen Soldaten freien Durchzug zu gestatten, sie freundschaftlich zu behandeln und ihnen keinerlei Schwierigkeiten zu bereiten. Zur Beglaubigung dieser Verfügung wurde in unserer Kanzlei vorliegende besiegelte Urkunde ausgefolgt.

1. Das von Kaiser Peter I den Bojaren und der unter den Führung des Befehlshabers Apostol Chighecis stehenden rumänischen Kavalleristen ausgefolgte Patent.

Peter, von Gottes Gnaden Tzar von Russ'and, usw. usw. geben durch vorliegendes Patent Unserer Kaiserlichen Majestät den Bojaren und rumänischen Soldaten des Heeres bekannt. In Anbetracht dessen, dass in unserem Heere zum Einsatz in den heutigen Krieg rumänische Kavallerie vorhanden ist, beauftragen wir den Inhaber dieses Patentes, Herren Apostol Chigheci, Befehlshaber der zu bildenden rumänischen Kohorte, die für den Bedarf unseres Heeres vorgesehene Anzahl von Rumänen. Offiziere und Soldaten anzu-

werben und sie nach vorheriger Spezialausbildung in unsere zukünftige Kompagnie zu führen.

Deshalb versprechen wir den obengenanten zu Unserer Kaiserlichen Majestät Gehörenden folgende Bezahlung: den Hauptleuten den zehnfachen Sold eines rumänischen Soldaten, den Oberleutnants, den vierfachen Sold eines rumänischen Soldaten, den Leutnants, den dreifachen Sold eines rumänischen Soldaten. Ferner allen Soldaten je 15 Taler für Pferdeankäufe und vierteljährlich je 3 Rubel für die Wintereinqartierung. Für die Auszahlung der Gelder an die Offiziere und Rumänen, wurden die Beträge Unserer Kaiserlichen Majestät durch unseren Kommissar gleichzeitig mit Vorliegendem Herrn Chigheci übermittelt.

Zur Beglaubigung dieser Unserer Versicherung haben Wir veranlasst, dem vorliegenden Patent das Siegel Unseren Kaiserlichen Majestät aufzusetzen. Gezeichnet in Joltra, am 20. April 1707 s. s. Peter.

II. Die dem Kommandeur der rumänischen Kohorte zur Anwerbung von Offizieren und Soldaten für den Heeresdienst erteilten Instruktionen.

1. Es sind in den Dienst Seiner Kaiserlichen Majestät taugliche und mit der Handhabung der Waffen vertraute Leute einzustellen und zwar: zwei Hauptleute, drei Oberleutnants, drei Leutnants, alle Rumänen, und 300 Männer, rumänische Soldaten.

2. Den obigen Offizieren und Soldaten Seiner Kaiserlichen Majestät sind die im Patent Seiner Kaiserlichen Majestät vorgesehenen Gehälter zuzusichern und ausserden sind jedem einzelnen für treue Dienste Geschenke in Aussicht zu stellen.

3. Die dem Kommandeur durch den Kommissar seiner Kaiserlichen Majestät übermittelten Gelder sind gemeinsam mit diesem Kommissar gegen Quittung an alle rumänischen Offiziere und Soldaten zu verteilen.

4. Für die Kompagnien haben sich die Hauptleute Oberleutnants und Leutnants selbst zu verpflichten, sich nach Empfang der Gehälter seitens Seiner Kaiserlichen Majestät nicht zerstreuen zu wollen, um Seiner Kaiserlichen Majestät unnützen Schaden zuzufügen.

5. Über die gefallenen, geflüchteten, getöteten und gefangenen Offiziere und Soldaten ist den Kommandierenden Generälen Bericht zu erstatten.

6. Alle dies sollen sich bei Sneatin und Sambor versammeln, wesshalb dem ihm (Chigheci) beigestellten Kommissar auch Instruktionen für die Dragoneroffiziere in jenen Orten erteilt werden.

7. Der obenerwähnte Befehlshaber hat dem Aussenministerium ein Namensverzeichnis von den in den Dienst Seiner Kaiserlichen Majestät aufgenommenen Rumänen einzureichen.

III. Die Vereidigung Apostol Chigheci auf den russischen Monarchen.

Unterfertiger Befehlshaber der rumänischen Kohorte seiner Majestät verpflichte mich vor Gott und dem heiligen Evangelium, Seiner Kaiserlichen Majestät und Seinem Sohne, dem Wohlerleuchteten Tzarewitsch und dem russischen Staate in Treue und nach Christlicher Ordnung zu dienen, und laut Befehl Seiner Majestät alles gegen den Feind zu unternehmen und mich für die Interessen Seiner Majestät einzusetzen, mit dem Feinde keinerlei Beziehungen zu pflegen und alles dem Dienst seiner Majestät Schädliche getreu anzuzeigen, den Generälen und ihren Befehlen zu gehorchen, wie es sich für einen tüchtigen und ehrenhaften Offizier gebührt und bei der Anwerbung von tapferen und erprobten rumänischen Soldaten mein Besten zu tun, wofür mir Gott und das heilige Evangelium Zeuge stehen.

Zur Bekräftigung dieser Verpflichtung, zeichne ich eigenhändig.

Anmerkung: Das Gesetz wurde in der Polnoje sobranije zaconow Rossijskoj Imperii (Vollständigen Gesetzessammlung des Russischen Reiches veröffentlicht). Band IV, Aufl. I, No. 2148, seiten 379—380.

Anhang Nr. 7.

KAISERLICHE ERLÄSSE

Gegeben von der Kaiserin Katharina II, an die Zivilgouverneure von Ecaterinoslav.

Hern Kahovschi, Generalmajor und Guverneur von Ecaterinoslav.

Beiliegend schicken Wir Euch die Liste der rumänischen und moldauischen Bojaren und Würdenträger, denen nach Unserem Willen die Ränge von höheren und niedrigeren Offizieren zuerkannt worden sind und verfügen, dass Ihr ihnen auf Grund Unseres Ukas vom 27. Januar in dem neuerhaltenen Gebiet Oceacov genügende Mengen Landes zur Kolonisierung zur Verfügung stellt und, da einige von ihnen in Unseren Diensten verwendet zu werden wünschen, sie, je nach ihren Fähigkeiten,in dem Euch anvertrauten Gubernium verteilt.

Wir verbleiben huldvoll Euerer Herrlichkeiten Skt. Petersburg, den 9 November 1792.

Abschrift.

LISTE

der moldauischen und muntenischen Bojaren, denen am 7. November 1792 Ränge von höheren und niedrigeren Offizieren und Zivilränge zuerkannt wurden.

Militärgrade.

Oberstleutnant:
— Nicolai Carpov.

Erster Major:
— Joan Cananău,
— Mărgărit Depreradovici.

Hauptleute:
— Nicolai Ghiaurov,
— Ştefan Belcin,
— Dumitru Ciolac,
— Hristofor Saigi,
— Nicolai Stanilevici.

Oberleutnants:
— Joan Seneca.
— Andrei Cruşevan,
— Joan Nebescul,
— Joan Dragodie,
— Teodor Sabeo,
— Vasile Done,
— Hristofor Zotu,
— Manuilă Cademici,
— Dumitru Manuilă,
— Anastasie Manuilă,
— Nicolai Cecherulea,
— Anastasie Dimitriu,
— Manuilă Saula,
— Joan Boian.

Zivilränge:
Kollegial-Assessoren:
— Joniţă Măcărescu,
— Teodor Pomană,
— Dumitru Cuc,
— Constanntin Calafat.

Ordentliche Räte:
— Pensiodoros Păun,
— Constantin Exoporit,

— Constantin Andrieş,
— Petre Ochincă,
— Andrei Sabin;
— Dumitru Bonecul,
— Hristofor Armena,
— Manolache Ene,
— Grigori Ghiol-Oglu,
— Joaniş Margardiţin,
— Manoilă Gheorghiev,
— Joan Chişcă,
— Gheorghe Sava,
— Matei Testobuza,
— Tănase Rangu,
— Constantin Lampros.

In ganzen wurden, nach dieser Liste, in *militärische Ränge* aufgenommen:
— 1 Oberstleutnant,
— 2 Erste Majore
— 5 Hauptleute
—14 Oberleutnants.

In zivile Ränge:
— 4 Kollegs-Assessorem
—16 ordentliche Assessoren.

Zusammen Militärs und Zivilisten:
—42 Würdenträger.

(ss) Vasile Popov, Generalmajor.

Herrn Kahovschi, Generalmajor und Gouverneur von Ecaterinoslav.

Dem Abt Dominte Kapnist, aus dem Kloster Aron-Vodă in der Moldau.

Silvester aus dem Kloster Nicoriţa und dem Abt Benedict Vicov, aus dem heiligen Kloster Agapia, verfügen Wir, haltenen Gebiet Boden zuzuteilen, damit sie mit Leuten, die sie mit sich aus der Moldau bringen mögen kolonisieren könals Belohnung für ihre Uns geleisteten Dienste in den neuernen. Tragt Sorge für sie.

Wir verbleiben Ew. Herrlichkeiten huldvolle

mp. *Ecaterina.*

Skt. Petersburg, den 14 November 1792.

Anmerkung: Die Urkunde ist abgedruckt in Zapiski Odesskago Obschtchestwa Istorii i Drevnostei (Denkschriften der Gesellschaft für Geschichte und Altertümer aus Odessa), Bd. II. Odessa, 1850, S. 665—666.

Anhang Nr. 8.

Im Jahre 1803

Die Moldauer Bojaren, denen nach dem Jahre 1792 im Gebiete von Oceacov Boden verliehen worden ist.

1. *Der Prinz Deleanu Cantacuzino* erhielt 10.730 Desjatinen Land, am Flusse Jagorlâc; er gründete ein Dorf mit 512 Seelen.

2. *Scarlat Sturdza, Staatsrat* erhielt am Flusse Jagorlâc 12.000 Desjatinen Land; er gründete ein Dorf mit 289 Seelen, beiderlei Geschlechts.

3. *Der Brigadier Catargiu* erhielt am Flusse Malâi Cuialnîc und im Tale Svinaia-Balca 24,000 Desjatinen Land; er siedelte 370 Männer und 409 Frauen an und gründete zwei Dörfer.

4. *Filodor, Staatsrat,* erhielt am Flusse Cuciurgan erhielt am Flusse Cuciurgan 4700 Desjatinen Land; er gründete ein Dorf von 133 Seelen.

5. *Emanoil Balaș, Kollegialrat,* erhielt zwischen, den Flüssen Cuciurgan und Baraboi 18,763 Desjaitnen Land; er gründete ein Dorf von 76 Seelen beiderlei Geschlechts.

6. *Gaius, Kollegialrat,* erhielt an den Quellend es Cuciurgan-Flusses 22,425 Desjatinen Land; er gründete drei Dörfer mit 426 Männern und 337 Frauen.

7. *Carpov, Kollegialvat* erhielt in Svinaia Balca und an den Quellen des Baraboi 12,250 Desjatinen Land; er gründete ein Dorf mit 71 Seelen.

8. *Major Remare* erhielt auf der Gebirgswiese Tomașlă 12,200 Desjatinen Land; er gründete ein Dorf mit 318 Seelen beiderlei Geschlechts.

9. *Oberst Ramadan* erhielt oberhalb von Svinaia Balca 12,377 Desjatinen Land, ohne zu kolonisieren.

10. *Kollegialrat Macărescu,* erhielt am Flusse Jagorlâc und an den Quellen das Cuialnic 17,850 Desjatinen Land; er gründete ein Dorf mit 298 Seelen beiderlei Geschlechts.

11. *Kollegialrat Cucu,* erhielt am Flusse Jagorlâc 6050 Desjatinen Land; er gründete ein Dorf mit 284 Seelen beiderlei Geschlechts.

12. *Oberst Ches-Oglu* erhielt oberhalb des Limans Cuialnic den kleinen Angelic, in Abhängen bis zu dem Liman Tiligul; er gründete ein Dorf mit 90 Seelen beiderlei Geschlechts.

13. *Der Hofrat Stamlovici,* erhielt an den Quellen des Cuialnic und am Flusse Cuciurgan 7,655 Desjatinen Land; er gründete ein Dorf mit 48 Seelen beiderlei Geschlechts.

14. *Der Oberstleutnant Curt,* erhielt in Svinaia Balca 4,700

Desjatinen Land; er gründete ein Dörfchen mit 23 Seelen beiderlei Geschlechts.

15. *Die Brüder Gramatini,* erhielten an den Quellen des Cuialnic 11,160 Desjatinen Land; sie haben noch nicht kolonisiert.

16. *Der ordentliche Rat Carstici,* erhielt an den Quellen des Cuialnic 11,160 Desjatinen Land; er gründete zwei Dörfer mit 123 Männern und 117 Frauen.

17. *Der ordentliche Rat Escaporit,* erhielt am Flusse Cuciurgan 4,620 Desjatinen Land, hat aber noch nicht kolonisiert.

18.Die Frau des Portars Escaporit Ruxandra, erhielt auf den Bergspitzen von Svinaia Balca etc. 4,600 Desjatinen Land; sie grüdete zwei Dörfer mit 73 Seelen beiderlei Geschlechts.

Anmerkung: Das Dokument wurde veröffentlicht von A. Scal'covschi in „Hronologhicescoe obozrenie istorii Novorossiiscago Kraia, 1730—1825 (Chronologische Skizze der Geschichte vn Novorosia. 1730—1825) Odessa, 1838, Bd. II, Anhang. 2. Dieses Dokument beweist, dass an die rumänischen Bojaren aus der Provinz zwischen Dnjestr und Bug, früher *Edissan,* 126,170 Desjatinen Landes verteilt worden ist. Das sind 137.903,810 ha.

Sie siedelten 3,969 Rumänen an und gründeten 20 Dörfer; darnach sollte, wie das Dokument darlegt, mit den Kolonisierungen durch Rumänen forgefahren werden.

Die statistischen russischen und vor allem sowjetischen Daten ignorieren diese Rumänen. Obwohl im Süden dieser Provinz ausgedehnte Kolonisierungen mit Rumänen vorgenommen wurden, umfassten die Grenzen der früheren Autonomen Moldauischen Republik diese unmittelbar benachbarten Rumänen aus politischen Gründen nicht, um die Bedeutung des Hafens von Odessa nicht herabzumindern.

Anhang Nr. 9.

14 September 1827

Bestimmung über das Rechtsverhältnis der im Distrikt Tiraspol zwischen Bug und Dnjestr wohnenden Bauern zu den Eigentümern der Grundstücke, auf denen sie angesiedelt wurden.

Auf die am 20 September 1804 dekretierten Bestimmungen über die im Distrikt Tiraspol zwischen Bug und Dnjestr wohnenden Bauern wurde deren Rechtsverhältnis zu den Grossgrundbesitzern in Anlehnung an die in der Moldau bestehenden Bestimmungen provisorisch geregelt. Die Ortsbehörde wird beauftragt, die endgültige Regelung der Ansiellung der Bauern durchzuführen.

Diese vom Generalgouverneur von Neurussland ausgearbeiteten Bestimmungen wurden zur Genehmigung Unserer Kaiserlichen Majestät vorgelegt. Da durch diese Bestimmungen sowohl die Rechte der Grossgrundbesitzer wie auch die der Bauern genau umrissen werden, befehlen Unsere Kaiserliche Majestät folgendes:

1. Die Bestimmungen von 1804 über das Rechtsverhältnis der zwischen Bug und Dnjestr wohnenden Bauern zu den Grossgrundbesitzer bleiben bis zum 1 Januar 1829 im Kraft.

2. In dieser Zeit steht es den Grossgrundbesitzern frei, ihren Boden in freier Vereinbarung an die Bauern zu verpachten, während den Bauern das Recht zusteht, sich auf diesen Besitzungen niederzulassen.

3. Bei solchen Verpachtungen sind beide Parteien berechtigt, hinsichtlich Bodenbenützung und Steuerlasten zu Gunsten der Grossengrundbesitzer auf eine begrenzte Anzahl von Jahren, aber nicht über 20 Jahre, formelle Bedingungen zu vereinbaren, die beim Gerichtshof des Distriktes angemeldet werden müssen. Die Verletzung dieser Bedingungen durch eine der Parteien und die dafür vorgesehenen Geldstrafen und Entschädigungen sind verpflichtend anzuzeigen.

4. Weder die Grossgrundbesitzer noch die Bauern sind gezwungen, solche Verträge abzuschliessen. Im Falle nicht vertragmässig geregelter Niederlassung von Bauern auf dem Boden der Bojaren werden die Klagen sowohl der Grossgrundbesitzer gegen die Bauern als auch die der Bauern gegen die Grossgrundbesitzer nicht berücksichtigt, mit Ausnahme der Handlungen gegen die allgemeinenen bürgerlichen und militärischen Gesetze.

5. Für die aus der Nichterfüllung der vereinbarten und beim Gerichtshof registrierten Bedingungen hervorgegangenen Streifälle, ist in erster Instanz das Bezirksgericht und in zweiter Instanz der Gerichtshof zuständig.

6. Im Falle eines Missverständnisses einer der Parteien hinsichtlich der vorgeschlagenen Bedingungen wird den Bauern das Recht gewährt, nicht nur auf den Besitz eines anderen Bojaren sondern auch auf den des Staates zu übersiedeln, wofür nach Gutachten der Ortsbehörde die entsprechende Genehmigung erteilt werden kann. Diese Bauern werden als Bauern des Schatzamtes betrachtet.

7. Nach Umsiedlung dieser Bauern auf den Besitz des Staates wird der Zivilgouverneur dafür sorgen, dass den Kolonisten die gesetzmässige Unterstützung erteilt wird.

Anmerkung: Das Gesetz wurde in der Polnoje sobranije zakonow Rossijskoj Imperii (Vollständigen Gesetzessammlung des Russischen Reiches veröffentlicht), Band IV, Ausg. II, No. 1377, Seite 788.

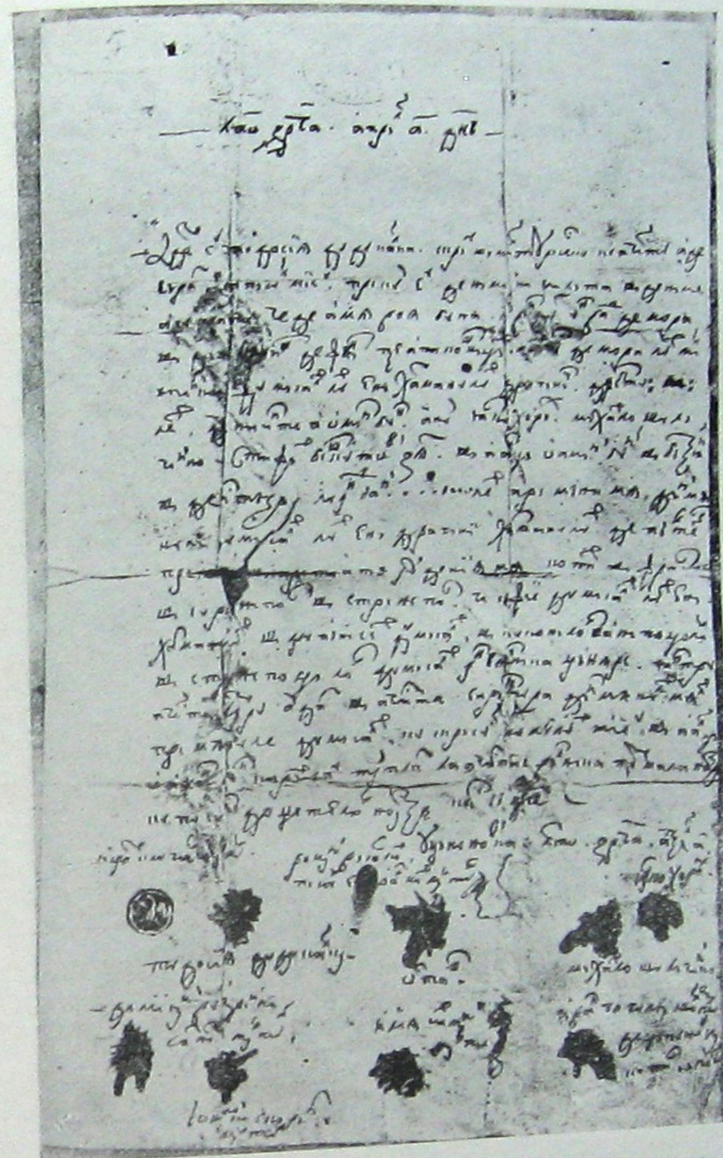
ION POTCOAVĂ

Hetman der Ukraine, 1577

Hatmano dell'Ucraina, 1577

DĂNILĂ APOSTOL
Hetman der Ukraine, 1727—1734
Hatmano dell'Ucraina, 1727—1734

In Tzikanauka in rumänischer Sprache verfasste Urkunde vom 1. April 1683, durch welche die Tudosia Duducalca dem Ene Drăghinici, Stellvertreter des Fürsten der Moldau und der Ukraine, Duca; ein zwischen Dnjestr und Bug gelegenes Grundstück verkauft. (N. Iorga, Die Moldauische Ukraine Jahrb. der Rum. Akad. 1913).

Documenti scritti in romeno, a Ţicănăuca, nel 1683, 1 Aprile, per mezzo dei quali Tudosia Duducalca vende a Ene Drăghinici, sosziuto di Duca Vodă, Principe della Moldavia e dell'Ucraina, un podere di quel comune, fra il Dniester ed il Bug (N. Iorga, L'Ucraina Moldava. An. dell'Acc. Rom. 1913).

Der Umschlag des Buches «Der moldauische Deklamator», zusammengestellt von S. Dumitraşcu und S. Lehţăr. Das Werk enthalt Gedichtesammlunge werschiedener sowjetischer Publikationen.
La copertina del libro «Il Declamatore Moldavo», eseguita da S. Dumitraşcu e S. Lehţăr. L'opera è una raccolta di versi dalle pubblicazioni di vari autori sovietici.

Der Umschlag der Broschüre «Moldauische Lieder» von P. Chior. Die Broschüre enthält Sammlungen von Volksübierlieferungen bei den Rumänen in der U. R. S. S.
Copertina del libro «Canti moldavi» popolari, raccolti da P. Chior, ex Commissario dell'Educazione nazionale. Dopo la condanna dell'autore il libro fu interdetto.

Март—1930

МОЛДОВА ЛИТЕРАРЫ

№ 11-12.

Die literarische Moldau, das Organ der Vereinigung moldauischer Schriftsteller der Moldaurepublik.

La «Moldavia Letteraria» al periodo della riorganizzazione, rivista dell'Unione degli Scrittori Moldavi della Repubblica Moldava, chiamata più tardi Ottobre.

Молдова литерары.

...ултэрим култура молдовеняскы.

Максым Горки.

Максым Горки.

«Die literarisch Moldau» in der Reorganisierungsperiode, die Zeitschrift der Vereinigung Moldauischer Schriftsteller der Moldaurepublik, die spätere Zeitschrift «Oktober».

La «Moldavia Letteraria», organo dell'Unione degli Scrittori Moldavi della Repubblica Moldava, più tardi chiamata Ottobre.

МОЛДОВА ЛИТЕРАРЫ

1 (18). Марц 30 Април. 1 (18).

КУПРИНСУ

Реорганизаря „Молдовий Литерары".

«Die literarische Moldau», kostenlose Beilage der Zeitung **«Der rote Bauer»**.

La «Moldavia Letteraria», appendice gratuito del giornale «L'Agricoltore Rosso».

Oktober in der Moldau, das organ der soziologischen und literarischen Abteilung des Moldauischen wissenschaftlichen Ausschusses der Vereinigung Moldauischer Schriftsteller in der Moldaurepublik und der Arbteilung «Die Jugend» Nr. 1, November 1931, Tiraspol.

Ottobre nel a Moldavia, organo della Sezione sociologica e letteraria del Comitato scientifico Moldavo dell'Unione degli Scrittori Moldavi della Repubblica Moldava nonchè della Sezione «La Gioventù». No. 1, Novembre 1931. Tiraspol.

ПЛУГАРУЛ РОШ

Ын зиуа де I Маю ной ынтиндем мына ноастры мунч
ши цэрэнимей дин тоаты лумя!

I МАЮ

ЛЕНИН

Die erste Folge der zweimonatsschrift «Der rote Bauer», erschieven ein 1. Mai 1924, in Odessa, in rumänischer Sprache.

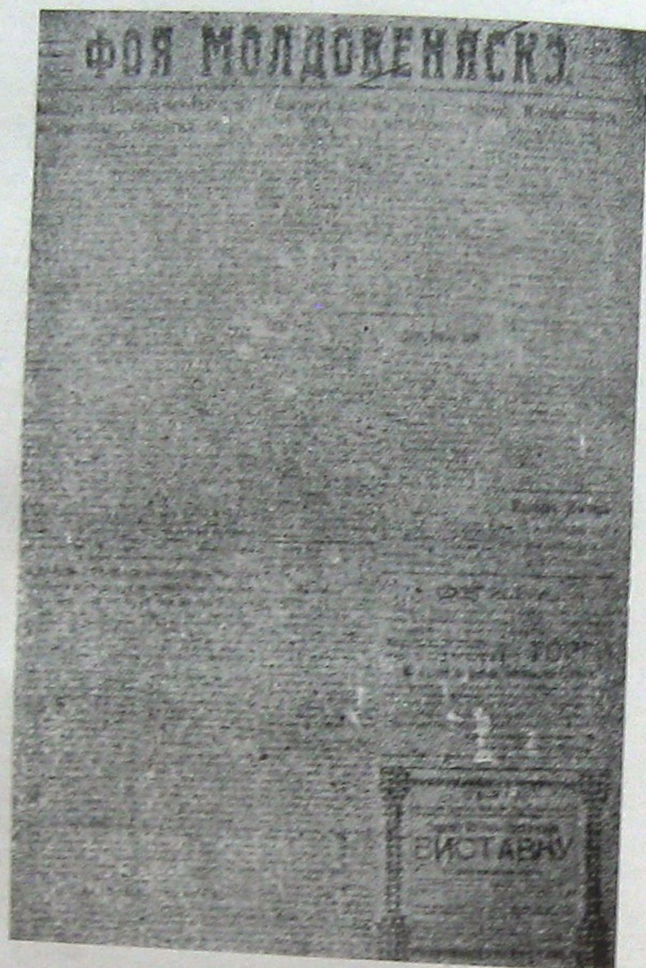
Il primo numero del giornale bimensile «L'Agricoltore Rosso», apparso il 1 Maggio del 1924, a Odessa, in lingua romena.

Пажина литерары.

Der literarische Teil, Beilage der Zeitung «Der rote Bauer».

La **Pagina Letteraria**, appendice al giornale «L'Agricoltore Rosso».

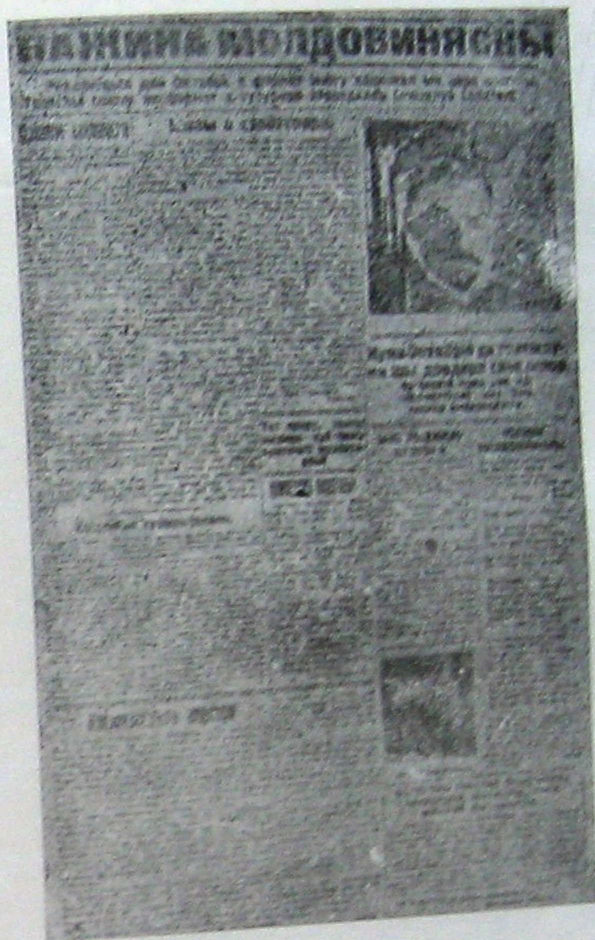

ФОЯ МОЛДОВЕНЯСКЭ

ВИСТАВКУ

Moldauischer Blatt, Zeitung, erschieren in Balta, seit dem Jahr 1924.

Il Foglio Moldavo, giornale apparso a Balta a cominciare dal 1924.

Moldauischer Teil, Beilage der ukrainischen Zeitung Tschervonij-Schleach, 1924, für die Rumänen aus dem Gebiet Kirowsk (ehemals Elisavetgrad).

La Pagina Moldava, appendice al giornale ucraino Cervanij Şleah, 1924, per i Romeni della regione **Kirovsc** (detta una volta Elisavetgrad).

Eine Gruppe von Schriftstellern aus der Moldaurepublik. In der Mitte, sitzend: **P. Chior,** ehemaliger Komisser für nationale Erziehung, der Verfasser der «Moldauischen Lieder». **Ausser Struf Lehțăr** (jude, in der zweiten Reihe links) wurden alle von den Sowjets deportiert.

Gruppo di scrittori della Repubblica Moldava. In mezzo, seduto, P. Chior, ex commissario all'educazione nazionale, autore dei **«Canti moldavi»**. Eccetto le'breo **Strul Lehțăr** (il primo della seconda fila, a sinistra), tutti gli altri furono deportati dal governo sovietico.

Anlässlich der ersten Tagung der Vereinigung Moldauischer Schreiftsteller im Jahre 1929

In occasione della prima conferenza dell'Unione degli scritori della Repubblica Moldava, che ebbe luogo nell 1929.

Der Ausschuss der Vereinigung Moldanischer Schriftsteller 1928—1929. Von links nach rechts: S. Dumitrașcu, Lehrer zu Grigoriopol, deportiert; D. Milev, Bulgare aus Bessarabien; C. Andriescu, verstorben und Strul Lehțâr, Jude aus Bessarabien.

Il Comitato dell'Unione degli Scrittori Moldavi negli anni 1928—1929. Da sinistra a destra: **S. Dumitrașcu,** insegnante a Grigoriopol, deportato; **D. Milev,** bulgaro della Bessarabia; **C. Andriescu,** morto e **Strul Lehțâr,** ebreo della Bessarabia.

Ordinul N°5.

Prin școala medie din s. Coșnița. 20/VI-37

1. În legătură cu aceia că învățătorul Marianschi Beniamin Vladimirovici la 24/VI-37 în timpul lecției sale de limba germană în clasa a 7-a, ocărînd elevul Croitor Stepan, pentru purtarea proastă în timpul lecției, a ocărît cu cuvinte vulgare, care nu pot să aibă loc în școala sovietică, pentru această purtare antipedagogică, antisovietică învățătorului Beniamin Vladimirovici îi dău mustrare aspră cu ultima însemnare.
2. În legătură cu aceia, că să simte întîrzieri din partea unor învățători la lecții propun ca toți învățătorii să vină la școală cu 20 minute pînă la începutul lecțiilor, iar învățătorul de serviciu cu 30 minute.

Directorul [illegible]

Die Ermahungen des Lehres Marianschi durch den Direktor der Mittelschule zu Coșnița (Moldaurepublik), weil er den Schüler Croitoru Stefan VII. kl., während des Deutschunterrichts getadelt hatte.

1. I rimproveri fatti all'insegnante Marianschi dal direttore della Scuola media del comune **Coșnița** (Repubblica Moldava), per avere sgridato l'alunno **Stefano Croitoru,** della sett'ma, durante la lezione di tedesco. — 2. Ordine che tutti gl'insegnanti siano presenti nella Scuola 20—30 minuti prima dell'inizio delle lezioni.

[illegible]	[illegible]	Распи-сание занятий	Краткое содержание материала	
			Пройденного на уроке	Заданного на дом
	1	1/IV	Dictandul de control. Se dictat compunerea „Chilina" din cartea de citire pag 39	
	2	4/IV	Prelungirea cititului compunerii „Catanea"	
	3	5/IV	De dat se transcrie din crestomatie „Necazurile tainice" pag 28 [illegible]	[illegible] pentru [illegible]
	4	6/IV	De dat un dictant din scintea [illegible] pag 5 Copunerea Capi.	
	5	8/IV	Propoziția și propozițiile narativă, întrebătoare și exclamativă	
	6	11/IV	Se repetat materialul despre prop. Se lămurit care e partea principală a propoziției și de [illegible]	[illegible]
	1	12/IV	Vocativul și semnele de punctuație. Cînd el e la începutul, sfîrșitul și mijlocul propoziției.	
	2	13/IV	Se repetat materialul despre vocativ. Se lămurit propozițiile [illegible]	[illegible]
	3	18/IV	Repetarea materialului despre propoz. dezvoltată și nedezvoltată. Se lămurit substantivul și genul substantivului.	
	4	19/IV	Repetarea materialului despre substantiv	Se lămurit forma substantivului [illegible]
	5	20/IV	Declinarea substantivelor [illegible] forma nehot. și hotărîtă.	
	6	22/IV	Dictantul de control. Se dictat din „[illegible]" din cont. [illegible]	
	1	25/IV	Declinarea substantivelor masculine forma hotărîtă singular și plural. [illegible]	
	2	27/IV	Declinarea substantivelor [illegible] feminine.	
	3	29/IV	Dictantul de control	
	4			
	5			
	6			

Ein Blatt des Klassenbuches der Mittelschule der Gemeinde Coşniţa (Moldaurepublik), Schuljahr 1937—1938. Das Pensum für den Monat April.

Una pagina del Registro di classe della scuola media del comune **Coşniţa** (Repubblica Moldava). Anno scolastico 1937—1938. Contiene il programma del mese Aprile.

Die Durchschnittsnoten der Schüler der IX. kl. für das I. Trimester des Jahres 1937 (Mittelschule der Gemeinde Coşniţa, Moldaurepublik).

I voti degli alunni della IX classe sul primo trimestre del 1937 (Scuola media di **Coşniţa**, nella Repubblica Moldava).

ОТМЕТКА О ПОСЕЩАЕМОСТИ: пропуски занятий, опоздания и оценка (отметка) успеваемости учеников (устные ответы и письменные работы)

Limba moldovenească

Ein Blatt aus dem Klassenbuch der Mittelschule der gemeinde Coşniţa (Moldaurepublik), Schuljahr 1937—1938. Die Klassiffizierüngen sind: befriedigend, gut, sehr gut, schlecht.

Una pagina del Registro di classe della scuola media di Coşniţa (Repubblica Moldava)...

Das Ergebnis am Jahresschluss der IX. kl. der Mittelschule zu **Coşniţa** (Moldaurepublik).

Classifica in fine d'anno della IX classe, Scuola media del comune **Coşniţa** (Repubblica Moldava), nel 1937.

ф. п ш. 3.
Затверджено УНГО УСРР
та НКО УСРР—2.10.1934 р.

Н. К. О. — У. С. Р. Р.

Școala medie necompletă школа

Coșnița місто, село

Dubăsar район

R. A. S. S. M. область

КАРТКА УСПІШНОСТІ

учня VI B класа за 1935/36 рік

Croitor Ștefan

(прізвище, ім'я)

Повертається учнем до школи через 5 днів після одержання для ознайомлення батьків.

Союзоргучет 2а3 71. № 3440—3.000,000

Trimestrialzeugnis des Schülers **Croitoru Stefan** von der Mittelschule zu Coșnița.

Certificato con i voti trimestrali delliallievo **Stefano Croitoru**, della scuola media di Coșnița (Repubblica Moldava).

ОЦІНКА УСПІШНОСТІ

Пор. №№	ДИСЦИПЛІНИ	ЧЕТВЕРТІ I	II	III	IV	Іспитові відмітки наприкінці року	Річна оцінка
	1	2	3	4	5	6	7
1	Рідна мова і література	mijloc	mijloc				
2	Інші мови з літературою	mijloc	mijloc				
3	Іноземні мови (назва мови)						
4	Історія	mijloc	Bine				
5	Історія ВКП(б)						
6	Суспільствознавство	mijloc	rău				
7	Географія	Bine	Bine				
8	Арифметика	rău					
9	Алгебра	[illegible]	mijloc				
10	Геометрія		mijloc				
11	Тригонометрія						
12	Фізика	Bine	Bine				
13	Хемія						
14	Природознавство	mijloc	rău				
15	Астрономія						
16	Геологія і мінералогія						
17	Креслення і малювання	Bine	mijloc				
18	Фізкультура		Bine				
19	Військова справа						
20	Музична справа						
21	Труд	mijloc	Bine				
22							
	Класний керівник	[illegible]	[illegible]				

Підпис батьків: Кравчук Петр

Das Trimestrialzeugnis des Schülers Croitoru Stefan von der Mittelschule zu Coșnița (Moldaurepublik).

I voti trimestrali dell'alunno **Stefano Croitoru** della Scuola media di Coș**nița** (Repubblica Moldava).

Planul
activităţii educative cl. VI şcol. N1
pe semis. I an. 1937

Cond. cl. M. Oguri.

	Conţinutul activităţii.	
1	Adunarea elevilor pentru organizarea anului nou de învăţămînt	5/IX
2	Să se ţine o adunare a părinţelor la începutul simestrului şi doilea adunare pentru a prelucre rezultatele trim. I	6/X, sfîrş. trimes.
3	Încheerea întrecerii socialiste cu clasa V şi între elevi pentru cea mai bună învăţătură.	20/IX
4.	Să se asigure un ajutor sistematic elevilor, care rămîn în urmă cu învăţătura: Ţaratenco, Chistol, Mamatenco	sistem
5	Să se studieze condiţiile de trai ale elevilor. Mamatenco, Zactalor, Ostapciuc.	în curs trim. I
6	Subscrierea gazetelor: „Comsomolistul Moldovei" „Hafueiuf"	
7	Să se asigure controlul asupra citirii gazetelor şi cărţilor luate din biblioteca.	
8	Să se ducă convorbiri cu elevii despre lupta revoluţionară în Spania, despre aniversarea XX Revolut. din octombrie	
9.	Gazeta de părete să apare odată în lună.	
10	De afiş pe toţi elevi în ori ce [illegible]	

Arbeitsplan der VI. kl. für das I. Semester des Jahres 1937. Moldauische Schule Nr. 1, Tiraspol. Piano di attività nella VI classe sul primo semestre del 1937, Scuola Moldava No. 1 di Tiraspol.

Школа нежлоцие № 4 дин Кошница
дин Дубэсарь

НКП МССР
Дубоссарский районный отдел народного образования
Кошницкая средняя школа № 4

______________ 19 __ г.

№ ______

с. Кошница

Диктаре экзаменуалэ
ла лимба молдовеняскэ а
школарулуй дин класу V „Б" а
шкоалей нежлоший дин сату Кошница
Стажила Михаил. Д.

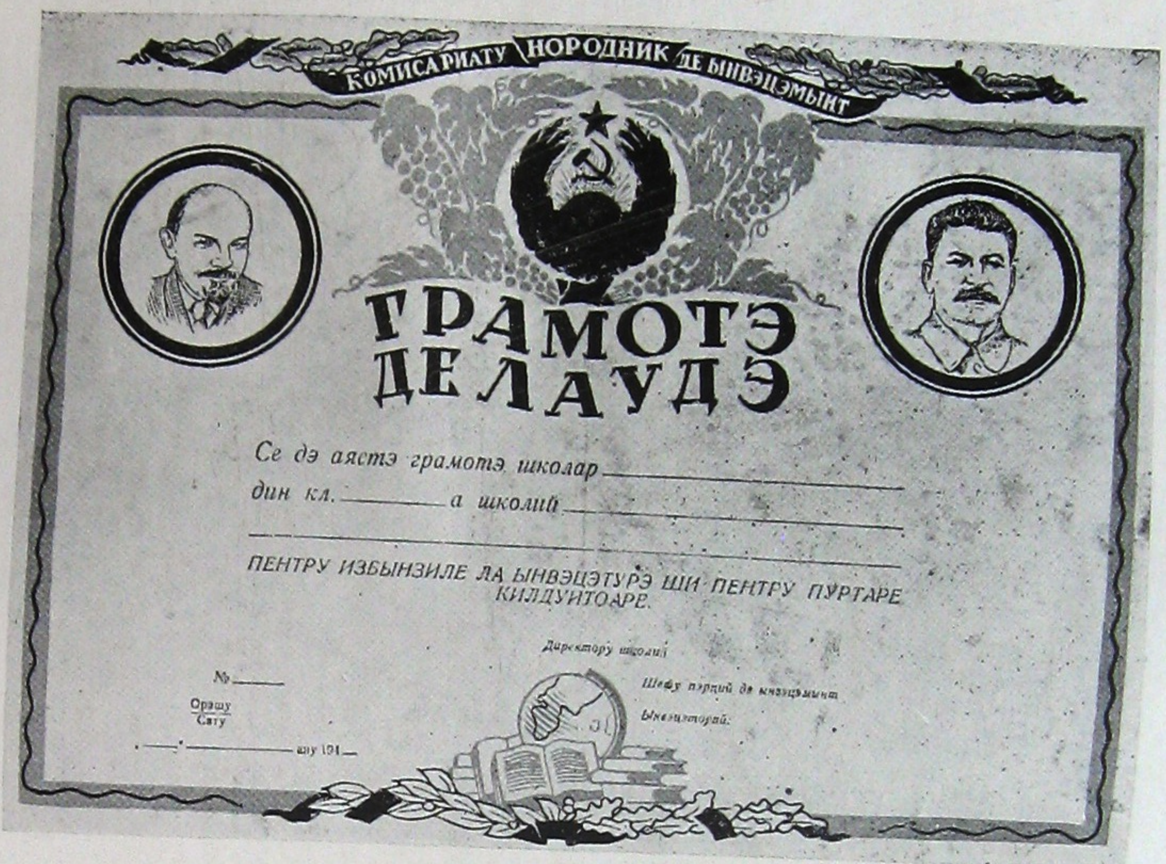
Дин аминтириле де варэ.
Кынд-ый дорит, ый таре плэкут
сэ-ць адучь аминте деспре варэ.
Май алес, не-адуч аминте деспре о
плимбаре. Роуа лучитоаре ынкэ ну-а
акопере ярба, яр ын воздух се симця
армонизаря ла рэшэ, кынд ам ешит су
пе поянэ. Стрэлуча проаспэтэ а вынтулуй
рилор ын лунгле фаца. Соареле
стрэлучиторул се уйта ку бунэ воинцэ
де дупэ пэдуре. Че фрумусаць!
Черул албастру, апроапе вынэт, се
стрынжя ка ун купол пе оризонту
депэртат. Соареле шербинте а вынекат
ноаптя пэсэрела. Аминтитя ме, ка не
плимбам, се винде сату депэртат,
тэкэлэ, се ынтинде сату депэртат,
лаку алгилу ши лунтрика лучитоаре
деле дынсу. Яр деасупра ле кынта
нобэкыния весэлэ.

Май ынтыре акасэ пин кымпу де сэкарэ
стинжоасэ, каре се клэтина ынтрея де
вынт.

17-V-1941 Отлично Фурника

Diktandoübung der Schülers Stagila Mihail aus dem rumänischen Sprachunterricht der V-B Kl. der Mittelschule der Gemeinde Coşniţa (Moldaurepublik).

Esercizio di dettato alla lezione di romeno, dell'alunno **Stagilă Mihail**, classe V B, Scuola media di **Coşniţa** (Repubblica Moldava).

Prämtierüngszeugnis des Schülers beim Übergang in die nächste Klasse, in der Moldaurepublik.
Certificato per gli allievi premiati, nella Repubblica Moldava.

RASSM — CNI
INSTITUTUL PEDAGOGIC MOLDOVENESC „S. V. COSIOR"
CĂRTICICĂ DE EXAMENE № 23
(MATRICUL)
Pronumele, numele şi numele părintelui Rîmari Pelagheia Nichitovna
lingvistă I curs
Facultatea
A intrat (a fost promovat la ... cursul din
)
Locţiitorul directorului—şeful de studii
Decanul facultăţii
(data eliberării carnetului de examene)

Prüfungsbüchlein der Studentin **Râmari Pelagheia** vom Pedagogischen Institut der Moldau zu Tiraspol.
Tessera di esami della studentessa **Râmari Pelagheia dell' Istituto** Pedagogico Moldavo di Tiraspol.

„Toți studenții sînt datori a depune examene pentru cursul deplin al fiecărui obiect, care a intrat în planurile de studii, cît și a depune examene pe lucrările practice, după ce cursul dat a fost ascultat pedeplin de studenți.

Examenele la obiectele complicate se depun pe părți, care au părți de sinestătătoare, dar nu mai des decît de două ori pe an.

Examenele se fac de profesorii și docenții (care citesc cursurile de lecții corespunzătoare), aprobați în această denumire.

...A introduce în toate școlile superioare biletul de student uniform și matricula uniformă (carnet de examene). În matriculă se înscriu toate obiectele, care trebue studiate obligatoriu, și însemnările despre trecerea acestor examene.

A însemna în matriculă trecerea examenelor și a pune note are dreptul numai profesorul, care a primit examenul și docentul, care a primit zacîotul pe lucrul practic.

...A stabili în toate instituțiile de învățămînt superioare următoarele grade de apreciere de progres în știință ale studenților (note): 1) insuficient; 2) suficient; 3) foarte bine.

(Din hotărîrea SCN al Uniunii RSS și CC al PC(b)US dela 23/VI-36.
„Despre lucrul instituțiilor de învățămînt superioare și despre conducerea școlii superioare"

Ein Blat aus dem Prüfungsbüchlein der Studentin Râmari Pelagheia vom Pedagogischen Institut zu Tiraspol.
Una pagina della tessera di esami della studentessa Râmari Pelagheia, dell' Istituto Pedagogico Moldavo di Tiraspol.

I. O. GURVIT și R. V. GANGHUS

CURS SISTEMATIC
de
GEOMETRIE

MANUAL PENTRU ȘCOALA MEDIE

PARTEA I

Geometrie plană

CLASELE 6—8

(Tradus după ediția III rusă, aprobată de CNI RSFSR)

EDIȚIA II

Aprobat de CNI RASSM

EDITURA DE STAT A MOLDOVEI
TIRASPOL 1935

Der Umschlag des Lehrbuches der Geometrie für die VI—VIII. kl. der Mittelschulen in der Moldaurepublik.
Copertina del libro di Geometria per le classi VI-VIII medie delle scuole della Repubblica Moldava.

G. I. FALEEV şi A. V. PIORÎŞCHIN

FIZICA

PARTEA ÎNTÎIA

MANUAL PENTRU ŞCOALA MEDIE
CLASA a 6-a

(Tradusă după ediţia a IV-a rusă, aprobată de CNI RSFSR)

APROBATĂ DE CNI RASSM

EDITURA DE STAT A MOLDOVEI
TIRASPOL 1935

Der Umschag des Lehrbuches der Physik für die VI. kl. der Mittelschulen in der Moldaurepublik.
Copertina del libro di Fisica per la VI classe m-dia delle scuole della Repubblica Moldava.

INTRODUCERE.

Cuvîntul „f i z i c ă" vine dela cuvîntul grecesc „f i u z i s", care înseamnă natură. In vechime prin cuvîntul „fizică" se numeau toate cunoştinţele despre natură. Aceste cunoştinţe formau ştiinţa despre natură, adică fizica. Cînd aceste cunoştinte s'au înmulţit mult, unele părţi ale fizicii s'au despărţit formînd un şir de ştiinţe de sinestătătoare. Aşa de exemplu, studiul despre lumea animalelor a devenit obiectul ştiinţei, obiectul z o o l o g i e i; studiul plantelor, obiectul b o t a n i c i i; studiul despre coaja pămîntească al g e o l o g i e i ş. a. Ştiinţele care studiază natura se numesc acum ş t i i n ţ e n a t u r a l e. Intre ele este şi fizica.

Ce este dar obiectul de studiere al fizicii?

In natură există un număr foarte mare de diferite obiecte.
In fizică orice obiect, care are o acţiune asupra organelor noas-
tre de simţire se numeşte c o r p f i z i c. Urmărind cu atenţie
diferitele corpuri, observăm fără multă greutate că aceste cor-
puri sînt expuse la diferite schimbări. Dacă ducem într'o ca-
meră caldă o bucată de ghiaţă, aceasta se topeşte. Apa într'un
ceainic prin încălzire începe să fiarbă şi dacă o fierbem mult
timp, ea se preface toată în vapori (aburi). Dacă dăm drumul
unei pietre, ea cade la pămînt. Schimbări se produc pretu-
tindeni în natură: dimineaţa soarele se ridică deasupra ori-
zontului, se face lumină, răcoarea de peste noapte se înlo-
cueşte prin căldura zilei solare. In locul verii vine toamna şi
iarna; vremea caldă şi senină se înlocueşte prin vreme frigu-
roasă şi ploioasă.

Orice schimbări care se produc cu corpurile fizice se nu-
mesc fenomene. Fenomenele sînt foarte variate, dar toate se
pot împărţi convenţional în două feluri. Unele fenomene
se produc în aşa numita natură nevie (moartă) [căderea unei
pietre, arderea unei luminări, răsăritul soarelui], altele în na-
tura vie (în organizmele animalelor şi plantelor).

Fizica studiază mai ales fenomenele care se produc în natura nevie.

3

Die Einleitung aus dem Lehrbuch der Physik für die VI. Kl. der Mittelschulen in der Moldaurepublik.
Introduzione al libro di Fisica, della VI classe media, nelle scuola della Repubblica Moldava

PROLETARI DIN TOATE ŢĂRILE, UNIŢI-VĂ!

MOLDOVA SOCIALISTĂ

Organul Comitetului Central şi al Comitetului orăşenesc din Chişinău al PC(b) din Moldova, şi al Sovetului Suprem al RSS Moldoveneşti

Ortografia nouă a limbii moldoveneşti

Peste cîtva vreme, poporul moldovenesc va serba aniversarea întîia a eliberării sale. La 28 iunie anul trecut, el a fost eliberat de sub jugul boerilor romîni. Din această zi el a pornit pe o cale nouă, pe calea zidirii societăţii socialiste, pe calea creşterii economice şi culturale.

A trecut abea un an de zile, dar şi în această perioadă scurtă s'a făcut un lucru mare în reconstruirea economicii republicii noastre. Cu totul pe o cale nouă merge lucrul în industrie şi transport. Gospodăria sătească a pornit pe calea colectivizării.

Nu puţin s'a făcut şi în ramura zidirii culturii naţionale, a culturii naţionale după formă şi socialiste după conţinut. S'au creat institute pedagogice şi agricole, au început a funcţiona multe şcoli noi. Repede se lărgeşte mreja teatrelor, cluburilor, cinematografelor şi a altor aşezăminturi culturale.

De toate aceste roade se bucură poporul moldovenesc. Totodată el nu uită despre lucrul colosal, pe care are să-l facă în viitor, adică lichidarea moştenirii grele în ce priveşte nivelul jos cultural al poporului moldovenesc. Trebue lichidată neştiinţa de carte şi ştiinţa de puţină carte şi ridicat nivelul cultural-politic al truditorilor.

Rămăşiţele capitalizmului sînt cele mai trainice rămăşiţe în conştiinţa oamenilor. Pentru a lichida cît mai repede aceste rămăşiţe, trebue să mergem cu paşi repezi pe calea ridicării nivelului cultural al truditorilor, pe calea ridicării conştienţei zriditorilor socializmului.

În numărul gazetei noastre de astăzi tipărită hotărîrea Sovetului Comisarilor Norodnici al RSS Moldoveneşti despre trecerea la ortografia nouă a limbii moldoveneşti. Totodată sînt tipărite şi principiile temeinice ale acestei ortografii. Trecerea la ortografia nouă îi un pas hotărîtor în privinţa desfăşurării mai departe a culturii naţionale în republica noastră. ... ortografia limbii moldoveneşti, care a fiinţat pînă amu, şi care era bazată numai pe principiile fonetice. În rezultatul acestei cercetări ştiinţifice s'a dovedit, că ortografia veche împedica mult în dezvoltarea limbii moldoveneşti, şi că în condiţiile noi de amu îi de trebuinţă o ortografie nouă, bazată şi pe principiile etimologice.

Stabilirea ortografiei noi îi o ivire progresivă, ea pune scrisul limbii moldoveneşti pe o puternică bază ştiinţifică. Prin stabilirea ortografiei noi, se pune capăt nepotrivirilor în scrierea moldovenească. Introducerea ortografiei noi crează condiţii prielnice pentru îmbogăţirea limbii moldoveneşti, pentru ridicarea ei la un nivel cultural şi ştiinţific mai înalt.

Ocupanţii romîni au dăunat mult desfăşurării culturii moldoveneşti. Ei au introdus cu deasila în Basarabia şriftul latin, au romînizat limba moldovenească. Din primele zile ale stabilirii Puterii Sovetice în Basarabia îi înfăptuită trecerea scrierii moldoveneşti la şriftul rus. Aceasta apropie norodul moldovenesc de noroadele frăţeşti ale Marei Uniuni Sovetice. Tot în această vreme şi curăţită limba moldovenească de cuvintele şi termenii de salon romîneşti şi franţuziţi.

Trecînd la ortografia nouă, nu trebue să uităm despre încercările elementelor duşmănoase de a dăuna în lucrul dezvoltării limbii moldoveneşti. Ortografia nouă a ortografia limbii moldoveneşti, de aceia trebue să dăm respingere celor care vor încerca prin aceasta să romînizeze limba moldovenească.

Limba moldovenească trebue să se desfăşure pe baza limbii populare moldoveneşti, pe baza moştenirii literare a clasicilor poporului moldovenesc, împrumutînd tot ce-i progresiv din limbile altor noroade.

Sarcina organizaţiilor de partid şi sovetice este să ajutoreze lucrătorii muncii intelectuale, mai întîi de toate pedagogii, în însuşirea ...

ÎNTRECEREA SOCIALISTĂ

Rezultate îmbucurătoare

N'au trecut decît 2 săptămîni dela publicarea adresării muncitorilor zavodului mecanic No. 1 din Chişinău şi de pe amu se pot vedea dobîndirile întreprinderilor, aşezămintelor şi magazinelor, care s'au alăturat întrecerii socialiste în cinstea sărbătorii eliberării.

Astfel, colectivul lucrătorilor dela magazinul „universal No. 3 «Lumea Copiilor», din Chişinău, a îmbunătăţit simţitor lucrul său. În primele zile ale lunii iunie, magazinul realizează o vînzare cu 30 procente mai mare faţă de aceleaşi zile ale lunei mai. Colectivul s'a îndatorit să împlinească planul din luna iunie în ziua de 25 a lunii. Tempul neobişnuit de ridicat al sosirii mărfurilor de toate felurile, îi o garanţie pentru ca îndatoririle luate să fie împlinite la termen.

Odată cu lupta pentru împlinirea şi supraîmplinirea planului lunar al vînzării mărfurilor, magazinul universal „Lumea Copiilor" a desfăşurat pe larg lupta pentru curăţenie şi pentru deservirea culturală a cumpărătorului. Intrate în întrecerea socialistă, secţia hainelor gata şi aceea de galanterie au căpătat şi în privinţa aceasta sporuri frumoase. Ca pildă pot fi daţi lucrătorii Pascar dela secţia de galanterie şi Marandici dela secţia hainelor gata, care ţin locul de lucru într'o curăţenie pilduitoare şi care totodată, prin purtarea lor cuviincioasă faţă de cumpărător, sînt cei mai bine văzuţi de norod.

Magazinul universal No. 3 „Lumea Copiilor" (director tov. Romanov) a petrecut la un nivel înalt politic campania subscrierii la Împrumutul Piatiletcei a Treia (emisia anului al patrulea). Toţi lucrătorii au subscris leafa lor pe o lună. Fiind în întrecere socialistă cu magazinul universal No. 4, colectivul de lucrători de la „Lumea Copiilor" aptă pentru cîştigarea întîietăţii ...

Die **«Sozialistische Moldau»** vom 8 juni 1941, die frühere Zeitschrift **«Der Rote Bauer»**.
Lo Moldavia Socialista dell' 8 Giugno 1941, chiamata prima **L'agricoltore Rosso.**

I ROMENI FRA IL DNIESTER ED IL BUG

SITUAZIONE GEOGRAFICA.

La regione di oltre Dniester, occupata dai Romeni dell'Ucraina sovietica e della ex Repubblica Autonoma Socialista Sovietica Moldava, è un prolungamento delle pianure del Bărăgan e del Bugeac romeno.

Questa regione si estende fin oltre il Dnieper, scendendo lungo il litorale del Mar Nero e comprendendo pure le pianure dell'Oceacov.

I fiumi che bagnano questo territorio sono il Dnieper ed il Bug, quest'ultimo della grandezza del Prut. Il Dnieper ha come affluente l'Inguleţ, ed il Bug sulla sinistra riceve il Sinuha e piu a sud l'Ingul.

Fra il Bug ed il Dniester abbiamo tre fiumi minori che si versano in lagune salate, note per i loro fanghi medicinali. Questi fiumi sono: il Tiligul, che nasce a monte della località romena Nani (Ananiev), il Grande Cuialnic ed il Piccolo Cuialnic, che sorgono nel territorio occupato dai Romeni transnistriani.

Il Dniester ha come affluenti il Murahva, che sbocca presso Iampol, città fondata dai Romeni, lo Iagorlâc che nasce vicino alla città romena di Birzula o Bârzu, e il Cuciganul.

Fra questi fiumi e fiumicelli si sono stabiliti i Romeni fin dai tempi più lontani, quando le regioni fra il Dniester-Bug-Dnieper erano delle pianure selvagge (dzikie polo).

I Romeni di queste regioni, sono, come quelli dello Stato romeno, autoctoni. Difatti la Dacia di Buerebista comprendeva anche questo territorio, giungendo fino al Dnieper. Le ricerche archeologiche fatte dagli studiosi russi, han dimostrato che presso Tiraspol, già capitale della Repubblica Moldava e nel comune di Piopi a Nord di questa Repubblica, si sono trovate delle traccie indubbie dell'esistenza di communità romane.

E perciò, ambedue le rive sono appartenute sia ai Daci che ai Romani, antenati dei Romeni del giorno d'oggi. Pos-

siamo dunque, ed a ragione, chiamare la regione transnistriana „Romania Transtyrana" [1]) dal nome romano del Dniester.

2. BREVE CONNO STORICO.

La storia dei Romeni di oltre Dniester si può dividere in quattro fasi ben distinte:

a) Il principato bolohoveno;
b) l'Ucraina dal principe Duca;
c) La Moldavia Nuova;
d) L'Ucraina Cosacca.

L'origine medioevale dei Romeni di oltre Dniester la troviamo nel principato bolohoveno, cioè romeno [2]).

Di questo principato le cronache slave parlano verso l'anno 1150. Il suo territorio era formato dalle regioni in immediata vicinanza col Dniester, comprese fra le provincie di Podolia, Volânia e Chiev. I Bolohoveni hanno sostenuto per lungo tempo una strenua lotta contro l'espansione del principe di Chiev, giungendo fino ad intendersi con Batâi, capo dei Tartari di Crimea. Nell'anno 1241, però, approfittando dell'assenza di Batâi, occupato nelle sue spedizioni in Ungheria, Daniil, principe di Chiev, assalì il principato romeno, distruggendolo come unità politica.

L'esistenza, indubbia, dei Romeni in quell'epoca, ci è confermata dalla toponomastica della regione detta. Così la cronaca di Ipatiev, fra gli anni 1146 e 1148, parla di località aventi nomi romeni come: Buzo, Buzsco (pag. 234, 246, 257, 258); la collina Bursucov (pag. 518); e presso la città bolohovena Derevici, Buzovca [3]).

A questo sono da aggiungere altre località ricordate in

1) Dr. M. Valkhoff, *Roemenen buiten hün Grenzen*, in „Overgedrukt uit het tijdschrift van het koninklijk nederl. Aardrijkskundie Genootschap", 2-e Serie, deel LVII, 1940, Aflevering 2, Z. 250.

2) A. S. Petruşevici, *Di che nazione furono i principi Bolohoveni?* (in russo) Lvov, 1877; Miklosich-Kaluźnjacki, *Über die Wunderungen der Rumänen*, in „Danksch, der phil. hist. Kl. XXX Vien, 1879.

3) *Cronica Ipatiev*, pp. 234, 237, 238. S. Soloviev, *Storia della Russia nella antichità* (in russo) S. Pietroburgo, 1898, vol. III pag. 201, 202.

documenti posteriori: Brusturi Brânzeni, Valea Putredă ed i fiumicelli: Vaslui, Soba, Uda, Brăila [1]).

Dopo la morte di Bogdan Chmelnitschi, l'Ucraina si divise in due parti: a) quella alla destra del Dnieper, avente come capo l'„hatman" Doroşcenco e b) quella a sinistra del Dnieper, avente come capo Samuilovici. La prima domandò la sovranità dell'impero ottomano, ottenendo nello stesso tempo egual trattamento dell' „han" dei tartari di Crimea, e dei principati romeni, mentre la seconda cadde sotto la supremazia della Russia di Zar Alexis Mihailovici.

Nell'anno 1681 il Sultano nomina sovrano, con pieni diritti, della Ucraina sulla destra del Dnieper, il principe moldavo Duca, che si intitola „Signore della terra di Moldavia e di Ucraina" [2]).

Il principe Duca porta a nuova vita la regione devastata dalle guerre, fa delle vaste colonizzazioni e dispensa la popolazione da ogni tassa per un periodo di 15 anni. Perciò, ed a regione, la storiografia russa lo dice „il più sistematico e migliore colonizzatore" della nuova provincia divenuta ora romena in seguito all'unione personale [3]).

Con la nomina del principe Duca, la frontiera del Dniestre, in vicinanza dell'ex stato polacco, del fiume Iagorlâc verso nord, sparisce per lasciar luogo a quella formata dal Dnieper. Il principe Duca nomina, come comandanti militari della regione, specialmente dei Romeni, e costruisce la cittadella di Canev sulla riva del Dnieper, secondo il modello di quelle moldave della riva del Dniester.

In un'epistola del 20 novembre 1681 da Nemirova, capitale dell'Ucraina romena, il principe Duca accorda agli abitanti del luogo importanti privilegi e diritti.

Questi privilegi, unitamente al cambiamento di frontiera dal Dniester al Dnieper, spingono i Romeni a passare dalla

1) *Ricerche del comitato per la descrizione storico-statistica della diocesi di Podolia* (in russo) vol. V, pag. 235, vol. VI, pagg. 61, 83, 86,

2) *Letopiseţul Moldovei*, Vol. II, pag. 20.

3) N. I. Kostomarov, *Opere complete, monografie e ricerche storiche Ruina*, (in russo), Libro VI, Vol. XV. S. Pietroburgo 1902, pagg. 329, 339; M. S. Serghievskij, *Studi moldavi* (in russo), Accademia delle Scienze dell' U.R.S.S. Mosca-Leningrado, 1936.

Moldavia oltre il Dniester così numerosi che neppure le autorità non possono più fermarli [1]).

Questo esodo di popolazione destò inquietudini persino a Mosca. Samuilovici, „hatman" dell'Ucraina alla sinistra del Dnieper, temendo un'espansione romena verso oriente, fece dei passi diplomatici presso lo zar di Russia.

La vita romena dell'Ucraina di quell'epoca, era identica a quella della Moldavia. La giustizia si impartiva in lingua nazionale secondo il „Jus valachicum, ed i documenti si scrivevano in lingua romena ed erano certificati dagli amministratori e dignitari del luogo, che portavano gli stessi nomi come in Moldavia (pârcălab, şoltuz, căpitan, etc.) [2]).

Il territorio abitato oggi dai Romeni di oltre Dniester, conosciuto col nome di Transnistria, comprende la regione fra il Dnieper, Dniester, Camene. Podolsc ed il Mar Nero. Esso può dividersi in due parti: Dnieper — Bug e Bug — Dniester.

Dal punto di vista storico, questo territorio si divide in due altre regioni: la vecchia provincia polacca e l'„olat" Edisan sotto la sovranità della Sublime Porta. La frontiera fra queste due regioni passava dalla città di Iagorlâc, dinnanzi ad Orhei, sul corso d'acqua avente lo stesso nome fino al Codâma, affluente del Bug. Di qui, seguiva l'affluente Olviopol (oggi Pervomaisc) per poi continuare verso nord fino oltre il Dnieper, in direzione Cighirin.

La regione fra il Dnieper ed il Bug passò in possesso della Russia in seguito al trattato di pace di Kouciuc-Kainargi, stipulato il 10—12 luglio 1774 [3]). Gli abitanti di questa regione erano Romeni, come si è visto, sui quali si era estesa la sovranità ottomana.

La Russia, occupando questa regione, l'ha trasformata in una forte cittadella contro i Tartari ed i Turchi. Per la sua difesa ha organizzato la popolazione in „căzăcime", che avevano come tattica militare base, quella di Stefano il

---

1) *Letopisețul Moldovei*, Vol. III, pag. 20.

2) N. Iorga, *Ucraina Moldovenească*, negli Annali dell'Accademia Romena, Bucarest, II serie, Vol. XXXIII, 1913.

3) Martens S., *Raccolta di trattati*, (in russo) Seconda edizione. Vol. II, pag. 286.

Grande. I Romeni, conosciuti come eccellenti combattenti, godevano di un'attenzione particolare. Fin dall'anno 1740 essi formavano un Corpo d'Armata [1]) composto puramente di soldati ed ufficiali moldavi, con bandiere portanti lo stemma della loro patria. Il colonello Horvat, il maggiore Filipovici ed altri agenti recrutavano, per questo corpo d'armata, i Romeni di tutte le regioni da essi abitati. Essi furono colonizzati nelle provincie di Novomirogrod ed Olviopol, in vicinanza dei connazionali autoctoni.

L'ambasciatore russo a Costantinopoli riscattò i Romeni caduti in schiavitù e li mandò essi pure nella regione fra il Bug ed il Dnieper. Nel 1739, l'armata del conte Münich, ritirandosi dai principati romeni, portò con sé, a viva forza, più di centemila abitanti [2]) installandoli, in gran parte, nel territorio occupato dalla Russia.

Le colonizzazioni con Romeni nella regione fra il Bug ed il Dnieper continuarono sistematicamente e con grande tenacità. Il trattato del 1774 conteneva una clausola nella quale si diceva che i Romeni desiderosi di abbandonare la loro patria avrebbero potuto partire per la Russia senza impedimenti.

Dopo il 1774 le colonizzazioni si effettuano per mezzo della „Epitropia Străinilor" (amministrazione degli stranieri) Istituzione ufficiale. I Romeni che lasciarono la loro terra posteriormente a quella data, furono colonizzati nella regione inferiore del Voznesensc, formando la „căzăcime" di questo nome che si stendeva fino al Mar Nero.

Sedici anni dopo, in seguito al trattato di Iassi del 9 gennaio 1792 [3]), la Russia occupa al completo la provincia Edisan, situata fra il Bug, il Dniester, il Mar Nero a sud e la frontiera polacca a nord. Questo territorio portava una volta il nome di Podolia Turca, per distinguerlo dalla Podolia polacca, più tardi fu chiamato anche Bessarabia; la popolazione autoctona, però, russa e romena, lo chiamava Moldavia.

---

1) *Collezione completa delle leggi dell'Impero Russo* (in russo) Nr. 8285, 3 novembre 1740, vol. XI, pagg. 290, 291.

2) N. Iorga, *Studii și Documente*, vol. VI, pagg. 20, 68, 70.

3) G. Martens, *op. cit.*, vol. I, pag. 291.

Nell'anno 1793, dopo la seconda spartizione della Polonia, la Russia occupa anche il resto della Transnistria, dal Iagorlâc in su, giungendo fino alla frontiera con l'Austria.

Con questa conquista di territori stranieri, la Russia zarista viene ad avere, negli anni 1792—1793, frontiera comune con la Moldavia.

Nell'Edisan tartaro la popolazione romena era più fitta che non nel territorio occupato nel 1774. L'armata russa, però, nella sua ritirata, portò con sé la popolazione in massa, colonizzandola nella nuova provincia.

Una volta fissate le frontiere russe al Dniester, fu ventilato il problema di mutare la popolazione della Moldavia per creare, oltre il Dniester, un principato romeno sotto il nome di Moldavia Nuova [1]), rinnovando così, per il popolo autoctono, la vecchia dominazione moldava.

Questo principato doveva essere affidato al Principe Mavrocordat Firaris, che lasciò la Moldavia per recarsi in Russia.

Secondo le testimonianze rimasteci da quel tempo, i „due terzi della popolazione totale della Moldavia" sarebbero passati oltre il Dniester. La nuova provincia fu divisa in 4 distretti. I documenti dell'epoca ci danno il nome dei boiari romeni stabilitisi in queste regioni e il numero degli ettari di terreno accordati ad ognuno.

Alcuni fra i boiari romeni ricevettero gradi civili e militari nella nuova provincia, soggetta ad uno stato straniero, ma con popolazione in maggioranza romena. I gradi militari venivano accordati in rapporto al numero dei connazionali portati in Russia, il trasporto dei quali era a carico del futuro ufficiale.

Questi boiari partirono assieme ai loro contadini, stabilendosi nelle regioni migliori, in particolar modo nelle valli e sulle rive dei fiumi, dove il terreno è fertile e simile a quello della Romania.

Il legname necesario per la costruzione di abitazioni fu portato dalla Moldavia. Le principali città della regione furono costruite da questi Romeni. L'architetto Manole fu il braccio destro del duca di Richelieu, quando si construì la città di Odessa, col legname portato dalla Moldavia. Un gran numero di Romeni ottennero dei terreni per delle case, e si stabilirono nella città.

1) N. Iorga. *Acte şi fragmente cu privire la Istoria Românilor*, Bucarest 1896, paggs 339, 341.

Che queste regioni fra il Dniester ed il Bug, l'attuale Transnistria, fossero, sia nella parte polacca che nell, Edisan fin dal principio romene, ce lo attestano anche altre prove. Dal punto di vista amministrativo la Transnistria era suddivisa in distretti, i cui difensori erano romeni. Una parte delle imposte si versava nelle casse dello Stato Moldavo, a Iassi. Le dogane e i diritti di passagio sui ponti, sulle due rive del Dniester, sia nella provincia Edisan che nella Podolia polacca, appartenevano alla Moldavia. La città di Movilau, fondata da Eremia Movila, ha continuato ad appartenere alla Moldavia anche dopo che la Bessarabia le venne strappata. Più a Sud, Raşcov, città di residenza della principessa Ruxandra, figlia di Vasile Lupu, appartenne sempre alla Moldavia, e, dopo l'occupazione della Bessarabia nel 1812, fece parte per un certo tempo di essa. Iagorlâc coi suoi dintorni, che prima dell'instaurazione del regime sovietico era di proprietà del boiaro Găină, era pure sotto la dominazione moldava. La stesso dicasi per Dubăsar, il cui padrone era il boiaro Jora.

3. VITA NAZIONALE E CULTURALE.

L'introduzione della lingua russa nelle scuole e nelle istituzioni statali, arrestò il progresso culturale dei Romeni della Rusia. I Moldavi furono lasciati all'oscuro, ed i posti più alti erano occupati solo da quelli che avevano una cultura russa. Questo fatto portò, inevitabilmente, alla mancanza di scrittori nazionali, ed alla russificazione forzata degli elementi migliori, che tendevano a raggiungere i posti più elevati. Quando però la lingua nazionale fu cacciata pure dalla chiesa, la popolazione romena reagì. Nell'anno 1910, a Balta, già capitale della repubblica moldava, il movimento religioso fu così ampio che il Sinodo russo, dopo aver tentato in diverse maniere di reprimerlo, fu obbligato ad ammettere

nelle chiese come lingua quella nazionale per i Romeni delle provincie Podolia, Cherson, Crimea e Bessarabia.

Nella lotta per i loro diriti nazionali tutti i Romeni dell'ex impero zarista, furono uniti. La loro stessa situazione geografica li spingeva a questa unione. Nei moti del 1905—1906 vediamo, stetti per una lotta comune, i fratelli delle due rive del Dniester e del Bug. La stampa romena della Bessarabia trovava eco sia nella provincia transnistriana, che da questa parte del Dniester. Questo spiega il fatto che la rivoluzione russa del 1917 trovò uniti tutti i Romeni della Russia. La classe intellettuale e quella contandina, domandarono fin dal principio della rivoluzione, diritti nazionali, poichè „tutti i paesi sulla riva sinistra del Dniester sono romeni" [1]). Il congresso dei maestri moldavi, che ebbe luogo, nel 1917 a Chișinău, capitale della Bessarabia, intervenne presso il governo russo affinchè i transnistriani fossero uniti alla Bessarabia perchè potessero avere unità di direzione culturale e religiosa, e per quelli della Caucasia e delle altre regioni domandò una autonomia nazionale e culturale.

Per completare e precisare queste domande, il Congresso di Odessa, che ebbe luogo fra il 29 maggio e il 2 giugno 1917, domandò al governo provvisorio: a) l'obbligo dell'insegnamento nazionale, b) l'istituzione di una sezione romena presso le Università di Chiev ed Odessa; c) che tutti i funzionari delle provincie abitate da Moldavi fossero di origine etnica romena; d) che venisse istituita un diocesi romena a Tiraspol o a Dubăsari.

È memorabile il discorso di Toma Jalbă, contadino transnistriano, che, al congresso dei soldati bessarabi del 21—28 ottobre 1917, a Chișineu, domandando con insistenza l'unione dei Romeni transnistriani con quelli della Bessarabia, disse fra l'altro: „se voi, Romeni bessarabi, vi dimenticherete di noi, noi dirigeremo il corso del Dniester lontano dalla nostra terra. Poichè è meglio che il fiume cambi il suo corso piuttosto che noi fratelli, rimaniamo divisi gli uni dagli altri!".

1) O. Ghibu, *Cu gândul la Românii de peste Nistru*, in „Viața Basarabiei", Maggio 1941, pag. 347.

Questo sentimento fu visibile sia in seno al Consiglio Nazionale del quale i Romeni transnistriani han fatto parte, sia al Congresso dei Romeni di Oltre Dniester, che ebbe luogo a Tiraspol il 17—18 dicembre 1917 ed al quale presero parte i delegati ufficiali della Bessarabia, con a capo Pan Halippa, vice presidente del Consiglio Nazionale e Onisifor Ghibu, profesore universitario come rappresentante della Transilvania, ed altri. [1])

I rappresentanti del popolo romeno di quella provincia domandarono l'immediata unione dei Romeni di oltre Dniester con la Moldavia. Gli evenimenti ulteriormente sopravvenuti impedirono però che questi desideri venissero realizzati. Le scuole nazionali che avevano incominciato a funzionare in lingua romena furono soppresse.

La persecuzione russa contro gli intellettuali moldavi fu terribile. Molti morirono nelle prigioni o nelle lontane regioni della Siberia. Altri fuggirono dall'Unione dei Sovieti, continuando anche da lontano a sostenere i diritti incontestabili dei Romeni sulla loro vecchia provincia.

4. REPUBBLICA MOLDAVA.

Il governo sovietico dovette riconoscere il gran numero di Romeni rimasti sotto la dittatura comunista. Perciò il 12 Ottobre 1924, in seguito alle manifestazioni della popolazione locale, fu fondata la Repubblca autonoma moldava. Però i giusti desideri dei transnistriani furono transformati a scopo politico di espansione verso i Dardanelli e gli Stretti. Prova ne sia la proclamazione di Chișineu a capitale della Repubblica Moldava autonoma, avvenuta cinicamente nel giugno 1940. Cosicchè il comunismo, erede dell'idea pan-slavistica, non tiene conto delle basi elementari della sua dottrina, con la quale si era riconosciuto ai Romeni di Russia una superiorità di livello culturale in confronto alla nazionalità dominante ed il diritto di separazione e di unione allo Stato nazionale, cioè quello romeno. [2])

1) Vedasi nota precedente.
2) N. Lenin. *Opere complete* (in russo) vol. XVI, pagg. 437, 442.

Da quella data lo Stato sovietico applica ai nostri fratelli transnistriani due generi di trattamento. I Romeni della Repubblica Moldava godono un regime comune con le altre unità autonome, mentre quelli che vivono oltre i confini amministrativi di questo stato sono sottoposti ad un trattamento completamente speciale, benchè, secondo la legge, essi formino dei distretti e sovieti paesani autonomi, separati. Per esempio: i Romeni della Siberia sono costretti ad imparare ancora una lingua: *ebraica o bureato-mongola*, secondo le regioni nella quale abitano; quelli della Crimea, Caucasia ed Ucraina pure, oltre alla lingua russa, impararono le ligue *tartara, georgiana*, ed *ucraina*. La loro lingua materna è completamente dimenticata. Anche quelli in immediata vicinanza con la repubblica moldavà, sono obbligati, perchè i loro figli non dimentichino la lingua natale, a mandarli a scuola nello staterello connazionale [1]).

La costituzione della repubblica moldava stabilisce tre lingue, godenti degli stessi privilegi ed obbligatorie nel territorio dello Stato: la moldava, la russa e l'ucraina. Queste lingue si adoperano in tutte le istituzioni amministrative come pure nelle scuole nazionali moldave. Dal punto di vista amministrativo la Repubblica è condotta da un parlamento locale che porta il nome di Soviet supremo. I deputati di questo soviet sono eletti fra i lavoratori delle città e i contadini dei „colhozi" indifferentemente dalla nazionalità. Il soviet supremo locale elegge fra i suoi membri un consiglio di presidenza, e questo designa un presidente che è uguale, in attribuzioni, al presidente della republica. Il consiglio designa pure i titolari dei dicasteri, meno quelli della ferrovie, finanze, guerra ed esteri, comuni per l'intera Unione dei Sovieti.

Il governo locale moldavo elabora decisioni con forza di legge per i suoi cittadini, ma queste decisioni sono molto limitate; esse si limitano alla ripetizione e localizzazione dei provvedimneti presi dal centro. Questi provvedimenti possono essere annullati in qualunque momento se sono in contraddizione con la legge ucraina o con quella generale della Unione dei Sovieti.

1) N. P. Smochină. *Institutul de cercetări ştiinţifice din Republica moldovenească*. Iassi 1938.

Oltre al Soviet supremo locale, la repubblica moldava possiede pure un Comitato locale del partito comunista. I membri di questa istituzione, non ufficiale, sono eletti, secondo la legge organica dello stato, dai nuclei rurali e dalle organizzazioni regionali del partito. La designazione dei candidati procede dall'alto al basso, dal centro verso la periferia. A capo di questa organizzazione si trova un *Segretario*, nominato dal Comitato centrale del partito comunista, avente sede a Mosca ed il cui segretario generale è Stalin.

Il comitato del partito rappresenta il potere centrale, esso è condotto solo da uomini estranei alla nazione romena di oltre Nistro. L'ufficio di segretario locale del partito è simile a quello degli ex governatori del periodo zarista. Essi sono nominati per garantire l'unità del partito che si sovrappone a qualunque organizzazione di Stato e per mantenere l'unità nazionale dello Stato comunista. Perciò il segretario del partito locale è sottoposto direttamente al segretario generale del partito dell'intera naziona, cioè a Stalin. In caso di conflitto o di sviamento dalla linea fissata dal partito, questo segretario ha il potere di deporre anche l'intero governo locale, unitamente al presidente della repubblica autonoma. E cioè, il governo locale eletto dal soviet supremo locale, emanazione della volontà del popolo, è posto alla discrezione della organizzazione del partito.

Data questa struttura politica dell'Unione sovietica, i Romeni sono letteralmente perseguitati. In fondo essi non godono di autonomia *territoriale*, come afferma la dottrina sovietica, ma neppure di autonomia *nazionale*, secondo il sistema della ex Austro-Ungaria, o di altri stati. Il partito, disprezzando la nazionalità e l'individuo, non cura se non quello che corrisponde ai suoi interessi internazionali.

Il soviet supremo locale ed il governo, sono sottoposti in modo illimitato al potere centrale rappresentato dal partito. Tenendo poi conto del fatto che nel seno del Soviet supremo locale tutti i rappresentanti sono stranieri, inviati come capi nella „Moldavia sovietica", giungiamo alla costatazione che i nostri fratelli transnistriani sono ben lontani dai posti dinettivi anche nella loro stessa repubblica, siano o no membri del partito communista. In altre parole, *il go-*

verno sovietico ha fondata la Repubblica moldava, ma non per i Moldavi.

Con la fondazione dello Stato autonomo moldavo, venne introdotta la cultura, nazionale secondo la forma, socialista secondo il contenuto. La scuola, però, tende puramente allo scopo di russificare e naturalizzare, il più velocemente possibile, le 191 nazionalità del territorio dell'Unione sovietica. È veramente, nel corso elementare la lingua adottata per l'insegnamento è quella materna, pero metà delle parole dei manuali sono russe, con la scusa che le lingue natali sono povere. Parallelamente con la lingua nazionale si insegna la lingua russa. I manuali sono tradotti dal russo e tutto quello che potrebbe avere una sfumatura di colore locale manca completamente. Di letteratura o storia nazionale non si può parlare. Persino delle poesie romene come per esempio „Noi vrem pământ" (noi vogliamo terra) di Coşbuc, che si adattano allo spirito rivoluzionario, sono proibite, con la scusa che potrebbero ridestare lo spirito nazionale nei Romeni. Del nostro passato storico, o anche solo dei nostri fratelli di oltre Dniester, i manuali di storia non fanno parola. Anzi, appena se ne presenta l'occasione gli „studiosi" russi non si peritano di cercare di dimostrare vera l'assurdità che „il popolo moldavo ha le stesse origini di quello russo" (!).

Gli allievi che desiderano continuare le scuole, devono studiare di nuovo le stesse materie, ma in lingua russa. Questo fatto obbliga molti bambini moldavi a seguire direttamente le scuole russe, il che, naturalmente, porta a straniarli rapidamente dai loro connazionali.

È da notare che i Sovieti si portano ben diversamente con altri popoli. Per esempio nei popoli caucasici si cerca di sviluppare il sentimento nazionale, essi hanno una letteratura propria, pubblicano studi sul loro passato e i corsi di storia incominciano con quella della patria del capo odierno dell'Unione dei Sovieti. Lo stesso per gli altri popoli asiatici. Essi hanno delle filiali delle accademie di scienze se non delle Accademie complete, in esse gli intellettuali sovietici di provenienza locale esplicano il loro lavoro. Per la Moldavia invece esiste un solo istituto cosidetto scientifico, condotto da ebrei e che fin'ora non ha pubblicato nessun lavoro sul passato romeno della Transnistria. Neppure letteratura comunista si trova, tranne un piano di esecuzione rimasto senza seguito dopo la trasformazione della Repubblica Moldava, da autonoma in federativa. Solo oggi pare sia in studio un volume sulla Moldavia Sovietica, dai tempi antichi fino ai giorni nostri, ma questo lavoro deve uscire sotto la direzione del Derjavin, bulgaro. Questo fatto non ci stupisce, come non ci han stupito neppure altre notizie degli anni passati, quande l'ufficialità „scientifica" annunziò essere pronti per la stampa tre grandi volumi sulla Moldavia Sovietica. La causa non è, ripetiame, la mancanza di intellettuali moldavi, *ma il timore che si ridesti il sentimento nazionale.*

In simili condizioni e con un simile trattamento non si può parlare di armonia fra la classe dirrigente e quella oppressa. Se teniamo poi conto degli spostamenti forzati della popolazione, dai luoghi natali in mezzo alle masse russe o fra i popoli della Siberia, mentre il luogo lasciato libero dai deportati è occupato da altre popolazioni di preferenza della Grande Russia, allora ci rendiamo conto dello scopo a cui tende il governo sovietico. Invece di tendere ad uno sviluppo fecondo dei popoli nella loro lingua materna, invece di stabilire un'armonia tra tutti questi popoli, ciascuno in minoranza, ma che tutti assieme costituiscono la grande maggioranza della popolazione dell'Unione, si crea un'astio terribile contro la nazionalità dominante e contro la razza ebraica.

Questo non potrà durare però molto. Il comunismo per 23 anni, ha dimostrato di essere inapplicabile in pratica. Il governo sovietico non ha pensato ad altro che alla guerra, la guerra dell'ignoranza e della barbarie contro la civilità, senza tener conto dei più elementari diritti dell'individuo e specialmente delle nazioni oppresse. Perciò la fine, oggi in corso, di quel conglomerato di nazionalità, dovrà ridare la libertà a tutti i popoli dell'U. R. S. S. e permettere loro di scegliere essi stessi, la loro sorte.

N. P. SMOCHINĂ

APPENDICE Nr. 1.

Ion Voivoda, Principe di Moldavia, vende a Ion Golia, Grande Logofăt e a Eremia Pârcălab con la moglie Tudora due terreni: uno l'Ocsintia sul Dniester, tra la Molovata e la Mocşia con un terreno per mulini al di là del Dniester, alle foci dello Iahurlic, ed un altro al confine della Peştera, più sù dell' Orhei, dove giunge la vecchia carraia nel Răut, a Nord di Chişinău, sotto la rocca, al prezzo di otto buoni cavalli e 400 piastre tartare.

Per grazia di Dio, Io Ion Voïvoda, figlio di Stefano Voïvoda, Principe della Moldavia,

Ho dato e ho confermato a Ion Golia, Gran Logofăt ed al servo nostro fedele Eremie Pârcălab con la moglie Tudora, un terreno a noi appartenente, *nel nostro paese di Moldavia,* due terreni in contrade non abitate, l'uno sul Dniester che si chiama Ocsintia, fra la Molovata e la Mocşia, assieme ad *un luogo adatto per quattro mulini dall'altra parte del Dniester,* sul fiume, al'e foci dello Iahurlic, là dove si versa nel Dniester ed un altro luogo in fondo alla Peştera, a settentrione di Orhei, dove va a finire la vecchia via di Orhei nel Răut, nel guado, a nord di Chişinău, sotto la rocca, sull'altra riva del Răut, verso il Dniester e con due mulini sul Răut, per collocare due villaggi, su quei terreni venduti da me stesso al prezzo di otto buoni cavalli e 400 piastre tartare, pagabili in contanti.

Questi terreni passano in loro proprietà con tutta la rendita, tanto per i compratori stessi quanto per i loro discendenti. E il confine di questi due suddetti terreni, cioè Acsintia, tra la Molovata e la Mocşia e con un luogo per quattro mulini dull'altra riva del Dniester, sul fiume, alle foci dello Iahurluc, dove si versa nel Dniester ed un altro luogo in fondo alla Petşera a settentrione dell'antico Răut nel guado, a settentrione di Chişinău, sotto la rocca, sull'altra riva del Răut, e con due mulini sul Răut, i confini di tutti e due i villaggi donanno essere fino al Dniester sicché i due villagi possano vivere largamente e in benessere.

Questo è quel che crediamo Io Ion Voïvoda, figlio di Stefano Voïvoda, Principe della Moldavia e quello che crede

il ben amato nostro figlio Petru Voïvoda, così como tutti i nostri boiardi moldavi: Dumbravă Vornic, della Moldavia meridionale, Grumaz Vornic della Moldavia settentrionale, Cosma Murg, Lupu Huru, il Pârcălab di Hotin, Toader, il Pârcălab di Neamţ, Ion Caraghizel, il Pârcălab di Cetatea Albă, Eremia di Suceava, e così pure Danciul Pârcălab di Orhei, Mălaiu Postelnic, Grigore Spătarul, il visternic Iane, Bucium Paharnic, Bilăi Stolnic, Necoară comis, come pure tutti i nostri boiardi moldavi, grandi o piccoli.

E dopo la nostra morte, quegli che Iddio vorrà scegliere fra i nostri figli e fra il nostro popole come Signore della nostra terra Moldava, quegli non guasti questo dono e questa conferma, ma dia e confermi come Noi abbiamo dato e confermato, poiché questa è una vendita giusta fatta da me stesso.

E per maggior conferma di quanto qui sopra scritto ho ordinato che così si scriva e si appouga il nostro sigillo a questa nostra carta.

Ha scritto Cristea Mihăilescu, in Iassi, nell'anno 7082 (1574) il mese di maggio, giorno 10.

Io Ion Voevod e Nostro figlio Pătru.

Nota — Il documento e publicato da Aurel V. Sava „Documente moldoveneşti privitoare la Românii de peste Nistru" (Documenti moldavi riguardanti i Romeni di oltre il Dniester). Rivista „Moldova Nouă" (La Nuova Moldavia), anno VI, N. 1—3, Bucureşti, pp. 67—68).

APPENDICE Nr. 2.

Documento di Duca-Vodă, Signore della Moldavia e dell'Ucraina, firmato a Nemirova, capitale della nuova provincia, il 20 Novembre 1681, col quale si accordano importanti privilegi a quelli che desiderano essere colonizzati o che vogliono professare il commercio.

Rendiamo noto con questo nostro atto a tutti quelli a cui interessa. Agli abitanti di Korsun e a tutti quelli di questo reggimento, come ai Cosacchi con le famiglie stabilite in paese, desideriamo da Dio salute e pace. Dopo aver preso possesso della terra ucraina, subito e minuziosamente ho incominciato a curare che l'Ucraina devastata ricominciasse a rifiorire, portandovi degli abitanti. La località di Korsun, come pure l'intero reggimento che appartiene alla località Korsun, li ho affidati per essere colonizzati al signor Ion Gubarev, abitante del luogo e uomo abile, perché raccolga il popolo che fu già prima e che verrà ora, da tutte le regioni, a questi

abitanti accordiamo un privilegio per 15 anni. Essi non avranno da noi nessuna noia, per quanto piccola, e in più permettiamo di far commercio di vino, di costruirsi degli alveari, di fare della birra, e professino qualunque altro commercio che sia esistito già da prima; e da parte dei Tartari non avranno nessun impedimento, per quanto piccolo e i negozianti sono liberi di continuare il loro mestire. Per nostra bontà facciamo noto questo, però, per maggior certezza firmiamo di nostra mano, ordinando che si apponga pure il sigillo della nostra cancelleria.

Fatto nella città di Nemirova, il 20 novembre 1681.

Io Duca Voevod
Signore della Moldavia
e dell'Ucraina.

Nota. — Questo documento è riprodoto da N. I. Kostomarov. Sobranie sočinenii. Istoričeskija monografii i izsledovania. Ruina. Vol. XV. S. Pietroburgo, 1905, pag. 329; N. P. Smochină. Din trecutul românesc al Transnistriei. I. Dănilă Apostol, hatmanul Ucrainei libere. 2 Moldovenii din Armata lui Petru cel Mare și Carol XII. Iassi, 1930, pag. 40.

L'originale di questo documento è conservato negli Archivi generali di Mosca al Ministero degli Affari Esteri.

APPENDICE Nr. 3.

Lettera di Ene Drăghinici, sostituto del Principe Duca-Vodă, nell'Ucraina Moldava, scritta da Nemirova a Leontie Polubotoc, colonnello di Pereiaslav.

Per incarico dell'illustrissimo Voevoda e signore della Moldavia e dell'Ucraina, e con la licenza speciale dello stesso Imperatore dela Sublime Porta Ottomana, ho affidato i reggimenti ucraini di questa parte del Dnieper, meno quello di Chiev, a degli uomini abili, colonnelli da noi nominati, perchè rimandino liberi dai loro reggimenti gli uomini alle loro case, dove sono nati e donde sono partiti, così pure Gubarenko, comandante del reggimento di Korsun, ha l'incarico dato dal Principe che da tutte le località del reggimento di Korsun, raccolga quelli che hanno abitato a Korsun, in qualunque parte dell'Ucraina si trovino, *nella provincia della Sublime Porta*, preparando il loro libero ritorno alle case che hanno lasciato.

Nota. — Il documento è riprodotto nelle stesse opere citate nella note precedente, e l'originale è pur esso conservato al Ministero ivi ricordato.

APPENDICE Nr. 4.

Epistola di Duca Vodă Signore, della Moldavia e dell'Ucraina, inviata da Iassi l'11 gennaio 1683, a Samuilovici, hatman dell'Ucraina alla sinistra del Dnieper, con la quale gli si fa noto che gli abitanti dell'Ucraina alla sinistra del Dnieper sono impediti di tornare alle case loro nell'Ucraina Moldava.

Illustrissimo Signore, Hatman dell'Ucraina di oltre Dnieper, dell'esercito Zaporojeno, mio amico, Signore e Boiardo!

Invio, con queste righe all'Eccellenza vostra sincerata testimonianza di amicizia e buona vicinanza ricordandovi le nostre parole da buon vicino e quelle contrarie, ma specialmente come tra Monarchi e Principi, ora che la pace à appena stata realizzata, *io sono in pace e per sempre vicino all'Eccellenza vostra.* Non molto tempo fa ho scritto all'Eccellenza vostra portandovi a conoscenza che un gruppo di uomini armati è passato da questa parte del Dnieper ed ha osato combattere nelle regioni della Sublime Porta, poiché sono giunte fino a noi le lagnanze di quelli che sono tornati alle loro case da questa parte del Dnieper ma dall'altra sono rimaste le loro mogli e i bimbi, essendovi stati portati a forza. Tutto questo si fa contro il patto intervenuto fra i monarchi. La Sublime Porta, l'Illustrissima Sua Maestà, ela parola dell'Illustrissima Sua Maestà data qui dinnanzi alla Sublima Porta confermano la pace. Peò alla frontiera si fa proprio il contrario, e come già nella mia prima epistola con modi da cristiano e in pace ho scritto all'Eccellenza Vostra Signore e Boiardo, con lo stesso affetto immutato, vi prego ora, come fra monarchi, che cessino queste inimicizie. E'stato pure deciso che gli uomini che desiderano ritornare alle loro case non siano impediti. Ma li dalla parte di Vostra Signoria si fa diversamente; perciò vi ripetiamo la nostra lettera anteriore, come ad un vicino, desiderando all'Ecelenza Vostra Signore a Boiardo, lunghi anni di vicinanza pacifica, felicità e salute.

Fatto in Iassi al'11 gennaio 1683.

Rimango dell'Eccellenza Vostra, mio buon Signore ed amico, Io Duca Voevod, Signore della Moldavia e dell'Ucraina.

Nota. Il documento è riprodoto in: Letopisi sobătii v. Jugo-Zapadnoi Rossii v XVII veke, Samoila Velicco (Cronaca degli avvenimenti della Russia sud-occidentale, del secole XVII) Chiev, 1848, vol. II, pag. 528—529 e N. P. Smochină. Din trecutul românesc al Transnistriei. I. Dănilă Apostol hatmanul Ucrainei libere. 2 Moldovenii din armata lui Petru cel Mare și Carol XII. Iassi, 1930, pag. 42—43.

APPENDICE Nr. 5.

Perciò io, Tudosia Duducala scrivo e faccio testimonianza con questo atto veramente mio che io sotto scritta liberamente e non costretta da nessuno, ma soltanto di mia buona volontà, ho venduto un luogo a datto per un mulino e due grandi prati, per il fieno, tutti e due sul fiume Coşniţa, più su del mulino di Mulnicenco, a Drăghinici Hatman, al prezzo di 40 lei, vendita fatta davanti alla gente dabbene: Iancu Horch, Mihail Sulicenco, Stafii Bisentovo il genero ed altri uomini dabbene e anziani. Da oggi in poi, recevendo i denari dalle mani di Ene Drăghinici. Hatman, rinuncio io e tutti i miei parenti, figli, fratelli e sorelle, nipoti e pronipoti ai beni suddetti affinchè tutte quelle proprietà rimangano in eterno proprietà di Sua Signoria, Ene Drăghinici Hatman, e di sua moglie e di tutti i suoi discendenti.

Abbiamo firmato perciò questo atto di vendita che hanno visto anche altri uomini dabbene che furono presenti a questa vendita, mettendo le nostre dita come conferma.

Firmato a Ţicunovca; anno 7191 (1683).

Aprile 1.

Iştoc Cluceru,
Tudosia Duducala,
Ionaşcu Scorinu,
Iancu Horoh,
Ostapie,
Mihail Şulicencu,
Roman Viscschi,
Demien Vuvcarencu,
Ion Coguma,
Şoltur de Ţicunovca
con tutti i capitani.

Nota. — Il manoscitto si trova nella biblioteca dell'Academia ed è riprodotto in facsimile in N. Iorga. *Ucraina Moldovenească.* Annali dell'Accademia Romena Serie II. Tomo XXXV, Bucarest 1913, pag. 360.

APPENDICE Nr. 5.

20 aprile 1707. Decreto nominale. *Riguardante l'annunzione al servizio militare russo, di Apostolo Chigheci, in qualità di comandante della Coorte romena, con molti ufficiali e soldati cavalleggeri e del loro libero passaggio.* Con annesso decreto per la liberazione dei nobili e dei soldati, le istruzioni per il comandante Chigheci per l'istruzione degli ufficiali e dei soldati per l'armata e del giuramento di fedeltà di Chigheci verso il Monarca russo.

Per grazia di Dio, Noi, Illuminato e Grande Imperatore Zar e Granduca, Principe Pietro Alecsevici, Autocrate della Russia, rendiamo noto con questa al generale-feldmaresciallo ed ai generali comandanti del nostro esercito Zaporojeno e delle unità militari fondate da esso e agli altri ufficiali superiori ed inferiori e soldati di cavaleria e fanteria e ai cosacchi ed ai calmucchi.

Noi, Grande Imperatore; La Nostra Maestà Imperiale, cisiamo degnati di accogliere al nostro servizio militare il signor Apostolo Chigheci, come comandante della Coorte Romena, con molti ufficiali e soldati cavalleggeri Romeni, al quale ho ordinato che si raccolgano assieme con questi Romeni a Sneatin e Sambor. Perciò col presente decreto della Maestà Nostra ordiniamo a tutti i generali detti ed agli altri ufficiali superiori ed inferiori e soldati, che a questo comandante e alla sua unità, ufficiali e soldati Romeni, non si faccia nessun impedimento al passaggio, quando e dove gli si ordinerà di andare, ma si agisca amichevolmente, come con dei nostri sudditi, senza far loro nessuna ingiustizia. Per la conferma di questo abbiamo disposto si redigesse dalla Nostra Cancelleria il presente decreto, con l'applicazione del sigillo.

I. *Decreto, emesso dall'Imperatore Pietro I, ai nobili e soldati di nazione romena, che compongono la cavalleria sotto gli ordini del Comandante Apostolo Chigheci.*

Pietro, per grazia di Dio, Zar ed Autocrate dell'Intera Russia, ecc. ecc.

Facciamo noto con questo decreto della Nostra Maestà
Imperiale ai nobili ed ai soldati dell'armata di nazionalità
romena. Poichè abbiamo creduto bene avere nelle nostre ar-
mate, per la presente guerra, della cavalleria composta dal
popolo romeno, ho dato ordine al latore di questo decreto
di Nostra Maestà Imperiale, che fra quelli che si presente-
ranno alla Coorte dei Romeni, il signor Apostolo Chigheci,

loro Comandante, raccolga un numero fissato di Romeni, sia ufficiali che soldati, necessari al nostro servizio militare, e che li porti nella nostra prossima campagna, dopo l'istruzione speciale, e perciò prometto a questi di più sopra, dalla Maestà Nostra Imperiale stipendio annuale: Capitani — eguale a 10 soldati romeni; luogotenenti-eguale con 4 soldati romeni; sottotenenti-eguale a 3 soldati romeni; ed a tutti i soldati 15 talleri per ciascuno per l'acquisto dei cavalli; poi per un quarto di anno 3 rubli anche per le abitazioni d'inverno. E per il pagamento dei denari agli ufficiali e Romeni detti si sono mandati al signor Chigheci, assieme a questo, le somme della Maestà Nostra Imperiale col commissario nostro.

Ed in fede di questa nostra giusta promessa abbiamo disposto che al presente decreto si applichi il nostro sigillo della Nostra Maestà Imperiale. Firmato a Poltava, il 20 aprile 1707. (firmato) Pietro.

II. *Istruzione data ad Apostolo Chigheci, Comandante della Coorte Romena, per il reclutamento degli ufficiali e soldati per il servizio militare.*

1. Di ricevere nel servizio della Maestà Imperiale degli uomini retti ed abili nel maneggio delle armi: due capitani, tre luogotenenti, tre sottotenenti, tutti di nazionalità romena, come pure 300 uomini, soldati romeni.
2. Di promettere ai detti uomini, siano ufficiali come soldati della Maestà Nostra Imperiale, il soldo come si è stabilito con decreto della Nostra Maestà Imperiale e, oltre a questo, di promettere a ciascuno di essi dei doni per i servigi fedeli.
3. I denari ricevuti per mezzo del commissario della Maestà Sua Imperiale, li distribuisca assieme a questo commissario a tutti gli ufficiali e soldati romeni, dietro ricevuta.
4. Per la compagnia si impegnino gli stessi capitani, luogotenenti e sottotenenti che, ricevendo dalla Maestà Sua Imperiale 10 stipendio, non la sprechino e non arrechino con questo danno inutile alla tesoreria di Sua Maestà Imperiale.
5. Dei soldati morti, fuggiti, uccisi o fatti prigionieri, facciano rapporto ai generali sotto il cui comando saranno.
6. Tutti questi si raccolgano a Sneatin e Sambor; perciò al Commissario inviato presso di lui (Chigheci) si daranno pure le istruzioni per gli ufficiali dragoni di quelle località.
7. Il predetto Comandante, però, presenterà al Ministero degli esteri, una tabella nominativa di tutti i Romeni accettati nel servizio della Maestà Sua Imperiale.

III. *Giuramento di fedeltà di Apostolo Chigheci, verso il Monarca della Russia.*

Io sottoscritto, Comandante della Coorte Romena, istituita da Sua Maestà Imperiale, mi obbligo dinnanzi a Dio ed al Santo Vangelo, che essendo nel servizio militare di Sua Maestà Imperiale, mio Misericordiosissimo Padrone, sono obbligato a servire in tutto Sua Maestà Imperiale ed il Figlio Suo, l'illuminatissimo Zarevic, l'Intera Sua Casa Serenissima, e la Stato Russo, con fedeltà, secondo le leggi cristiane ed a fare tutto contro il nemico, a non avere nessuna intesa od accordo e se saprò qualche cosa che zechi danno al servizio di Sua Maestà Imperiale, mi obbligo di denunziarla esattamente, ad ubbidire agli ufficiali comandanti ed ai loro comandi, come si deve per un ufficiale abile e di onore, e nel reclutamento degli uomini esperti e buoni militari, Romeni, di porre tutto il mio zelo, per il che il mio Signore Iddio ed il Santo Vangelo mi sono di testimonio.

Perciò col segno della croce ed il bacio del Vangelo, in ricordo di questa mia promessa firmo di mia mano.

Nota. — La legge è publicata in Polnoje sobranie zaconov Rossijscoi Imperii (La collezione completta delle leggi dell'Impero russo), vol. IV, parte 1, No. 2148, pp. 379—380.

APPENDICE Nr. 7.

Decreti imperiali emanati dall'Imperatrice Caterina II per i governatori civili di Ecaterinoslav.

Al Signor Kahovschi, Generale-Maggiore e Governatore di Ecaterinoslav:

Invandovi qui unita la lista dei boiardi e dei signori moldavi e munteni a quali per nostra espressa volontà sono stati accordati dei gradi di ufficiali superiori e inferiori, ordiniamo che in base al nostro decreto del 27 gennaio, sia loro distribuita una quantità sufficiente di terreni da colonizzare, nella regione di recente conquistata Oceacov, e siccome alcuni di essi desiderano di entrare al nostro servizio, li ripartirete nella provincia che vi è stata affidata, secondo la loro abilità.

Rimango benevolmente vostra

CATERINA
Sanct Petersburg
9 novembre 1792.

COPIA.

Lista

dei boiardi della Moldavia e della Muntenia ai quali sono stati accordati dei gradi di ufficiali superiori e inferioiri, e del gradi civili:

Gradi militari

Tenente Colonnello:
— Nicolai Carpov.

Primo Maggiore:
— Ioan Cananău,
— Mărgărit Depreradovici.

Capitani:
— Nicolai Ghiaurov,
— Stefan Belcin,
— Dumitru Ciolac,
— Hristofor Saigi,
— Nicolai Stanilevici.

Tenenti:
— Ioan Seneca,
— Andrei Cruşevan,
— Ioan Nebescul,
— Ioan Dragodie,
— Teodor Sabeo,
— Vasile Done,
— Hristofor Zotu,
— Manuilă Cademici,
— Dumitru Manuilă,
— Anastasie Manuilă,
— Nicolai Checherulea,
— Anastase Dumitru,
— Manuilă Saula,
— Ioan Boian.

Gradi civili:

Assessori di Collegio:
— Ioniţă Măcărescu,
— Teodor Pomană,
— Dumitru Cuc,
— Constantin Calafat.

Consiglieri titolari:
— Panaiodoros Păun,
— Constantin Exoporit,

— Constantin Andrieş,
— Petre Ochincă,
— Andrei Sabin,
— Dumitru Bonecul,
— Hristofor Armena,
— Manoilă Gheorghiev,
— Ioan Chişcă,
— Gheorghe Sava,
— Matei Testobuza,
— Tănase Rangu,
— Constantin Lampros.

Totale: secondo questa lista hanno ottenuto dei gradi militari:

1 Tenente Colonello,
2 Primi maggiori,
5 Capitani,
14 Tenenti.

Gradi civili:
4 Assessori di Collegio,
16 Assessori titolari.

Totale: militari e civili — 42 dignitari.

Firmato: *General-Maggiore Vasile Popov.*

— 10 —

Al. sig. Kahovschi, General Maggiore e Governatore di Ecaterinoslav.

All'archimandrita Dominte Kapnist, del monastero Aron Vodă di Moldavia,

Silvestru, del Monastero Nicoriţa e all'Igumeno Benedict Vicov, del Monastero Agapia, come ricompensa per i servizi resici ordiniamo che si diano nella regione recentemente conquistata, delle terre perché le colonizzino con quel numero di uomini che possono portare con loro (dalla Moldavia) e che li abbiate sotto la vostra protezione.

Rimango benevolmente vostra

CATERINA
Sanct-Petersburg.
14 novembre 1792.

Nota. — Il documento è riprodotto in Zapiski Odeskago Obşcestva Istorii i Drevnostei (Memorie della Società di Storia e antichità di Odessa) Vol. II, Odessa 1850, pag. 665—666.

APPENDICE Nr. 8.

Anno 1803.

Boiardi Moldavi ai Quali Vennero dati dei terreni nella regione Oceacov, dopo l'anno 1792.

1. Principe *Deleanu Cantacuzino*, ricevette 10.730 dessetine di terreno, sul fiume Jagorlâc; ha fondato un paese di 512 abitanti.

2. *Scarlat Sturdza*, Consigliere di Stato, ricevette 12.000 dessetine di terreno, sul fiume Jagorlâc; ha fondato un paese con 289 abitanti di ambo i sessi.

3. *Brigadierul Catargiu*, ricevette 24.000 dessetine di terreno, sul fiume Malâi Cuialnâc e nella valle Svinaia-Balca; ha fondato due paesi con 370 uomini a 409 donne.

4. *Filodor*, Consigliere di Stato, ha ricevuto 4.700 dessetine di terreni, sul fiume Cuciurgan; ha fondato un paese con 133 abitanti.

5. *Emanoil Balaș*, Consigliere di Collegio, ricevette 18.763 dessetine di terreni, fra i fiumi Cuciurgan e Baraboi; ha fondato un paese con 76 abitanti di ambi i sessi.

6. *Gaius*, Consigliere di Collegio, ha ricevuto 22.425 dessetine di terra, alle sorgenti del fiume Cuciurgan; ha fondato tre paesi con 426 uomini e 337 donne.

7. *Carpov*, Consigliere di Collegio, ricevette 12.250 dessetine di terreni a Svinaia-Balca e alle sorgenti del Baraboi; ha fondato un paese con 71 abitanti.

8. *Renare*, maggiore, ha ricevuto 12.200 dessetine di terreni, nella radura Tomașlâc; ha fondato un paese con 318 abitanti di ambi i sessi.

9. *Ramadan*, colonello, ha ricevuto 12.377 dessetine di terreno, sopra Svinaia-Balca, senza portarvi abitanti.

10. *Macarescu*, Consigliere di Collegio ha ricevuto 17.850 dessetine di terreno, sul fiume Jagorlâc e alle sorgenti del fiume Cuialnic; ha fondato un paese con 298 abitanti di ambo i sessi.

11. *Cucu*, Consigliere di Collegio, ha ricevuto 6.050 dessetine di terreno, sul fiume Jagorlâc; ha fondato un paese con 284 abitanti di ambo i sessi.

12. *Ches-Oglu*, Colonello, ha ricevuto 14.000 dessetine di terreni, sulla riva del Cuialnic, Angelic, a giardini fino alla riva del Tiligul; ha fondato un paese con 90 abitanti di ambi i sessi.

13. *Stamiovici*, Consigliere di corte, ha ricevuto 7.655 dessetine di terreno, alle sorgenti del Cuialnic e sul fiume Cuciurgan; ha fondato un paese con 48 abitanti di ambi i sessi.

14. *Curt*, Tenente colonello, ha ricevuto 4.700 dessetine

di terreni, in Svinaia-Balca; ha fondato un piccolo paese di 23 abitanti di ambo i sessi.

15. *I Fratelli Gramatini* hanno ricevuto 6.000 dessetine di terreni, alle sorgenti del Cuialnic, ma non le hanno ancora colonizzate.

16. *Cârstici*, Consigliere titolare, ricevette 11.160 dessetine di terreni, alle sorgenti del Cuialnic; fondò due paesi con 123 uomini a 117 donne.

17. *Portăreasa Iuxandra Excaporit*, ricevette 4.800 dessetine di terreni, sulle colline di Svinaia-Balca, ecc. fondò due paesi con 73 abitanti di ambi i sessi.

Nota. — Il documento fu pubblicato da A. Scalcovschi in „Hronologhicescoe obozrenie istorii Novorossiiscago Kraia 1730—1823" (Schizzo storico cronologico della regione Novorossia, 1730—1823), Odessa 1836, Vol. II, allegato 2.

Questo documento prova che i boiardi romeni che si stabilirono nella provincia fra il Dniester e il Bug, l'ex Edisan, furono distribuite 126.170 dessetine di terreni, il che corrisponde a circa 137.993.819 ha.

Essi hanno colonizzato 3.989 Romeni ed hanno fondato 20 paesi, e continuando, come si vede dall'atto, a colonizzare la regione con dei Romeni.

Le statistiche russe, e specialmente quelle sovietiche non fanno parola di questi Romeni. Benchè al Sud di questa provincia si siano fatte delle colonizzazioni con Romeni, i confini della ex-Repubblica Autonoma Moldava non comprendevano anche questi Romeni, che erano in immediata vicinanza, per motivi politici e per non diminuire l'importanza del porto di Odessa.

APPENDICE Nr. 9

Anno 1827, settembre 14.

Decreto Imperiale, dato all'Alto Senato.

Regole riguardanti i rapporti fra i contadini che abitano nella provincia di Tiraspol, fra il Bug ed il Dniester, ed i proprietari delle terre sulle quali sono stabiliti.

Con le regole riguardanti i contadini obbligati, che abitano nella provincia di Tiraspol, fra il Bug ed il Dniester, decretate il 20 settembre 1804, si sono lasciate anche le regole provvisorie rispetto ai proprietari, regole che sono basate su quelle esistenti in Moldavia, ma l'autorità locale è incaricata di redigere le regole complete perchè i contadini si possano stabilire definitivamente.

Queste regole redatte dal governatore generale della nuova Russia, sono state discusse nel Consiglio di Stato e sottoposte all'approvazione della Nostra Maestà Imperiale.

Troviamo che con questo si sono stabiliti con esattezza i diritti, sia dei padroni che dei contadini, per i primi riguardo al possesso del terreno, e per i secondi riguardo alla loro libertà personale, per l'uso reciproco sia degli uni che degli altri, Noi, Maestà Imperiale ordiniamo:

1. Le regole dell'anno 1804 riguardanti i rapporti ed i doveri dei contadini che abitano fra il Bug ed il Dniester, riguardo ai padroni delle terre, rimangono in vigore fino al 1 gennaio 1829.

2. Da questa data si accorda ai padroni di terreni la libertà di dare i loro terreni ai contadini, di comune accordo, ed i contadini possono uscire da questi terreni.

3. Riguardo a simili concessioni (affitti) di terre e libertà di passaggio, si dà libertà ad ambedue le parti di concludere riguardo allo sfruttamento dei terreni ed al pagamento delle imposte rispettive, a favore dei padroni, delle intese formali per un certo numero di anni, non superiore a 20, le quali condizioni devono essere presentate e fatte note al Tribunale della provincia. In queste condizioni, si dovranno menzionare i casi conosciuti in cui non sono state mantenute e quali ammende o ricompense devono essere date.

4. Non si obbligheranno nè i padroni nè i contadini a fare simili contratti, ma quando si stabiliranno i contadini sulle terre dei signori senza contratti, le lagnanze, sia da parte dei proprietari contro questi contadini, sia da parte dei contadini contro i padroni, oltre alle azioni contrarie alle leggi generali civili e militari, non saranno prese in considerazione.

5. Se le condizioni concluse e registrate non saranno mantenute, la contesa sarà risolta dal Giudice di Pace, e se con questo non si potrà giungere ad un'intesa, allora i casi tadini contro i padroni, oltre alle azioni contrarie alle leggi generali.

6. Nel caso che l'una e l'altra parte non siano d'accordo sulle condizioni proposte, ai contadini si dà il diritto di passare non solo nella terra di altri signori, in base ad una intesa reciproca, ma anche sui terreni dello Stato, dove in seguito al giudizio ed alla approvazione delle autorità locali, un simile passaggio può essere approvato: questi contadini saranno considerati come contadini dello Stato.

7. Al passaggio di questi contadini sulle terre dello Stato, la Cassieria Statale ed il Governatore civile avranno cura di accordare ai coloni gli aiuti legali e di proteggerli ed aiutarli perchè si possano stabilire definitivamente nelle nuove abitazioni.

Nota. — La legge è publicata in Polnoje sobranie zaconov Rossijscoj Imperii (La collezione completta delle leggi dell'Impero russo), vol. IV, ed. II, No. 1377, pag. 788.

DOCUMENTE MOLDOVENEŞTI PRIVITOARE LA ROMÂNII DE PESTE NISTRU

(1574—1829)

1. *Localitate de peste Nistru sub jurisdicţia domnilor Moldovei.* — 2. *Legături de răzăşie între satele de pe ambele maluri ale fluviului.* — 3. *Un litigiu de drept internaţional, în legătură cu un pod umblător.*

Ştiri documentare locale asupra Românilor de peste Nistru lipsesc aproape cu desăvârşire. Această lipsă este datorită, pe deoparte, imposibilităţii de a întreprinde cercetări la faţa locului, iar pe de alta, faptului că nici chiar regiunea învecinată a Moldovei răsăritene dintre Prut şi Nistru nu a fost îndeajuns de explorată. Totuşi, atunci când s'au cercetat arhive cu hrisoave şi zapise ale satelor orheiene şi sorocene de pe malul Nistrului, mai întotdeauna s'a putut constata că *ambele maluri ale Nistrului au fost populate de locuitori moldoveni,* uniţi de-alungul veacurilor prin tradiţia şi interesele comune ale descendenţei lor din bătrâni descălecători de sate şi întemeietori de răzăşie.

Românii transnistrieni au râmas multă vreme, în ciuda transformărilor politice dela hotarul de răsărit al statului moldovenesc, răzeşi în satele Orheiului şi Sorocei. Ei au stăpânit peste Nistru vetrele şi ogoarele satelor lor, potrivit aceloraşi norme devălmaşe, care stăteau la baza dreptului de proprietate răzăşească al fraţilor lor de pe malul drept al fluviului.

In timpul şederei mele în Basarabia, am avut fericita ocazie să descopăr câteva documente, în care am găsit informaţiuni interesante asupra vieţei româneşti din Moldova transnistriană. Inainte de a le da în transcriere, venim cu câteva însemnări pe care ni le sugerează cuprinsul lor.

Este cunoscut în istoriografia românească un hrisov dela Ioan Vodă cel Cumplit, prin care Domnul Moldovei dărueşte lui Ion Golia, marele logofăt al Moldovei, şi lui Eremia pârcălabul, cu soţia sa Tudora, două locuri în pustie: unul Oxintia pe Nistru, cu loc de moară de ceea parte a Nistrului, pe pârău, la gura Iahurlucului, şi altul la capul Peşterei din sus de vechiul Orhei. Data adevărată a acestui document era controversată; ba chiar însăşi existenţa documentului era pusă la îndoială de către unii învăţaţi [1]). Astăzi, documentul original fiind în posesia mea, asupra existenţei lui nu se mai poate discuta. Il public având data de 1574, Mai 10 (Anexa 1).

Nu este locul să dau prea multe detalii pentru a contribui, aici, la lămurirea misterului în care este învăluită existenţa aşa numitului Ieremia Golia, pârcălabul. Mă voiu mărgini să spun că, având în posesia mea două pachete cuprinzând documentele moşiilor Oxintia şi Trebujeni, corespunzătoare celor două locuri pustii, care fac obiectul daniei voevodale din 1574, am putut afla, între altele, că nici unul din aceste documente nu invederează că Ieremia pârcălabul ar fi purtat numele de familie Golia. In acelaşi timp am putut afla că, dată fiind, ca sigură, dregătoria de *portar de Suceava* pe care a ocupat-o Ieremia, descendenţii acestui Ieremia pârcălabul s'au numit *Portărescu*. Acest nume ne interesează în deosebi pentrucă el este un nume foarte răspândit, până în zilele noastre, pe ambele maluri ale Nistrului, tocmai în regiunea Oxintiei, care face obiectul celui dintâi dintre documentele noastre (Anexele 10, 11).

Ceea ce este însă caracteristic şi extrem de important relativ la originea aşezărilor săteşti de pe malul răsăritean al Nistrului este — precum rezultă din acelaşi document — *faptul descălecării româneşti şi al aşezării cu hrisov domnesc, dincolo de Nistru, pe un pământ socotit la 1574 ca „dominium eminens" al coroanei moldoveneşti.*

---

1) Bogdan Petriceicu Haşdeu, *Ion Vodă cel Cumplit*, ed. I, Bucureşti 1865 p 233; ed. II, Bucureşti 1894, p. 226. — Sever Zotta, *O mistificare genealogică: Ieremia Golia*, în volumul omagial: *Inchinare lui Nicolae Iorga cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani*, 1931, Cluj, pp 431—433.

In adevăr, pe lângă cele două locuri pustii, Ioan Vodă cel Cumplit dărueşte lui Ion Golia, marele logofăt, şi lui Irimia pârcălabul cu soţia lui Tudora şi *„loc pentru patru mori de ceia parte a Nistrului, pe pârâu, la gura Iahurlucului, unde se varsă în Nistru"*.

Pârâul Iahurlucului este un pârâu transnistrian care nu odată este pomenit în cronicele moldoveneşti, în special, datorită faptului de a fi slujit de hotar între Polonia şi Ucraina Hanului, iar mai târziu, după cum voiu arăta mai jos, între *„Moscali şi Turci"*.

Acest act de jurisdicţie transnistriană al Domnului Moldovei nu rămâne izolat.

La 1588, August 4, Petre Voevod îl repetă confirmând împărţirea făcută între jupâneasa lui Golăe logofătul şi jupâneasa lui Ieremia pârcălabul, cu care ocazie întăreşte şi stăpânirea fiecăreia din ele asupra a câte două mori de pe apa Iahurlucului (Anexa 2).

La 1593, August 11, Eremia Movilă Voevod, la rândul său, dă un nou hrisov după cuprinderea aceluia dela Ion Vodă cel Cumplit, care la acea dată se rătăcise, întărind urmaşilor celor doi coproprietari *„locuri de patru mori, pre de ceia parte de Nistru, în păraie, în gura Iahurlicului, unde cade în Nistru"* (Anexa 3).

In sfârşit, peste mai bine de o sută de ani, la 1714, Mai 24, Nicolae Voevod porunceşte lui Teoderaşco, pârcălabul Orheiului să cerceteze pricina dintre mânăstirea Golia şi Gavril Părţul pentru o parte din moşia Oxintia, unde cade Iahurlucul în Nistru (Anexa 4).

In această carte domnească se arată că, potrivit uricului dela Ion Vodă, de stăpânirea satului Oxintea erau legate şi *„locuri de patru mori despre ceia parte de Nistru în pârău, la gura Ihurlicului, unde cade Ihurlicul în Nistru, pân' acolo arată hotarul şi zis' că şi o samă de oamini bătrâni mărturisăscu că ţin minte că-i pân acolo, au ţinut călugării şi Părţul acolo au călcat hotarul Ocsintii"*.

Nu poate fi vorba de vreo scăpare din vedere din partea cancelariei Moldovei. Morile sunt *„despre ceia parte de Nistru, la gura Ihurlicului"*, iar Ihurlicul era la acea dată un pârâu care servea drept hotar între două ţări vecine, fiind el însuşi

adesea pomenit în legătură cu evenimentele politice şi militare din aceste ţări.

Ion Neculce îl pomeneşte de trei ori la date cât se poate de apropiate celeia a documentului nostru.

Iată cum şi ce fel scrie cronicarul despre Iahurluc:

„In timpul celei de a doua domnii a lui Mihai Vodă Racoviţă pace în ţară era bună, iară în Ţara Leşască şi în Ţara Căzăcească şi în Ţara Moschicească nu era pace". Petru cel Mare biruind în 1709 pe Carol XII al Suediei *„după acea izbândă ce au făcut, au mers la Chiu (Chiev) şi au rânduit pre vreo doi trei gheneral, anume Ianoş Volconschi şi Vesubadţchi şi pre Cropot brigadir cu oaste, călărime moschicească şi pre polcovnicul Chigheciu şi pre Vasili Tanţschi polcovnic şi pre frate-său Ioan Tanţschi polcovnic cu oaste, cu joimiri moldoveni. Toată această oaste era ca la zece mii, şi s'au aşezat din Cirimuş pre Nistru până în Iahurluc, pre margine. Prin toate vadurile sta steaguri şi din steag în steag câte un om, cât se vedea de păzia pre Sved, să nu fugă dela Tighinea în ţara lui sau să îmble niscaiva cărţi la Leşi"* [1]).

Semnificativă este naţionalitatea joimirilor de pe malul răsăritean al Nistrului.

Că în aceeaşi vreme *„sta Moscalii de pază din Cirimuş până în Iahurluc, tot om de om"* ne spune din nou cronicarul atunci când vorbeşte de rebelul Smighelschi, ce era urmărit de August, craiul polon [2]).

In sfârşit în anul 1740, *„de vară, mers-au Moscalii şi Turcii de au hotărît despre partea Voziei şi a Crîmului, despre hotarul moschicesc din Iahurluc drept la Buh în gios turcesc, iar în sus moschicesc până în fundul Iuhurlucului şi din fundul Iuhurlucului drept în Buh în gios apa Buhului hotar*

---

1) *Cronica lui Neculce.* Ed. Procopovici, p. 234. La anul 1707. Chigheciu, prin Ucazul lui Petru cel Mare a primit însărcinarea de a recruta armată din sânul Moldovenilor şi a lupta împotriva Suedezilor. N. P. Smochină. *Die Rumänen Zwischen Dnjestr und Bug,* Anexa N. 6, în revista de faţă.

Numele Românilor Tanschi deasemeni este bine cunoscut în istoriografia militară rusească. Contimporani cu Dănilă Apostol, ei au fost mult sprijiniţi de această forţă uriaşă, care înfricoşa chiar pe Petru cel Mare.

2) *Ibidem,* p. 248.

până în Nipru şi din Nipru în gios apa Niprului hotar până lângă Vozia, cale de patru ceasuri dela Vozia în sus [1]).

O îndepărtată reminiscenţă a străbunului proprietar pe ambele maluri ale Nistrului pare a fi faptul că locuitorii din satul Ţibulăuca din *„Podolschi-gubernii"* prilejuiau la 1829, Septemvre 1, o cercetare în satul Oxintia, de a cărui pădure înţelegeau să se folosească, cu toate că proprietarul moşiei respective îi acuza pentru aceasta de furt (Anexa 13).

Şi este probabil că printre aceşti Moldoveni de peste Nistru mulţi erau din neamul Portărescului, al cărui nume, după cum am spus, se întâlneşte încă şi astăzi pe aceste meleaguri.

Marcăuţii, sat aşezat pe malul Nistrului, la începutul veacului al XVIII-lea, cunoştea ca formă de proprietate, indiviziunea răzăşească, formă de proprietate comună pe toată întinderea stăpânită de Români. Din proprietatea familială a primelor generaţii scoborîtoare din descălecătorul satului ia naştere, cu trecerea vremii, proprietatea răzăşească. Răzăşia presupune deci, neapărat, trecerea câtorva generaţiuni, fiindcă subiectul dreptului de proprietate răzăşească este o colectivitate mai întinsă decât familia: *seminţia* curgătorilor din unul sau mai mulţi ascendenţi comuni, numiţi în Moldova *bătrâni, bătrâni mari,* sau, în Muntenia, *moşi.*

Dar, cuvântul bătrân nu are numai un înţeles biologic, genealogic, ci şi unul *teritorial.* In adevăr, prin bătrân nu se înţelege numai strămoşul din care curge un neam întreg, ci şi întinderea de pământ, moştenită dela acesta.

Marcăuţii de pe malul Nistrului, au avut şi ei un strămoş întemeietor, stăpânitor a tot satul, şi pământul satului s'a împărţit pe *bătrâni.*

Două acte, ce publicăm, cuprind acte juridice al căror obiect este în unul: *„moşie dăm Marcăuţi giumătate de bătrân"* şi în altul: *„ocină şi moşie din sat din Marcăuţi cu loc de fonaţ în câmpu, cu livezi, cu pomeţi, cu vatră de sat, cu tot venitul din tot locul, dintr'un bătrân, giumătate de bătrân, din bătrânul popii lui Dumitraşco".*

La începutul veacului al XVIII-lea, în această devălmă-

---

1) *Cronica lui Neculce.* Ed. Procopovici, p. 476.

şie răzăşească a încercat şi pare că a reuşit [1]) să se introducă un boier de frunte al ţării, şi anume serdarul de Orhei: Apostol Leca.

Arma de apărare a răzăşiei împotriva străinilor a fost, până aproape de vremurile noastre, *dreptul de protimisis*, reglementat, în cele din urmă, prin vobomicescul hrisov din 1715 al lui Alexandru Mavrocordat Voevod [2]), care a fost aplicat ca legiuire locală şi sub stăpânirea rusească, până la Unire. Oricare din răzeşi putea *„să întoarcă preţul"* străinului cumpărător. De aceea, şi de data aceasta, o mătuşă a unuia din vânzători, *„Chiriţoaia"* s'a declarat gata să cumpere ea moşia nepotului său. Apostol Leca a recurs atunci la un alt act juridic de transmisiune a proprietăţii, la danie, pentrucă moşiile obţinute prin danie nu erau supuse dreptului de protimisis [3]).

La 25 Fevruarie 1717, Toader, fiul lui Gavril Sugălii şi nepotul lui Ştefan Iefeciul îi dărueşte lui Apostol Leca serdarul partea sa de moşie din Marcăuţi. Nu se arată, ca de obiceiu, motivul sufletesc al daniei, dar se spune: *„iar Chiriţa, nici Chiriţoaia, nici feciorii, nici năpoţii Chiriţii... să nu fie amăstăcat, iar cine s'ar scula din oamenii mei, să fie supt blăstăm a răspunde asupra acestui zapis de danie"* (Vezi Anexa 5).

O a doua danie o face, tot lui Apostol Leca la 1717, Martie 26, Costin, fiul popei lui Dumitraşco din Marcăuţi (Vezi Anexa 6).

Procesul se iveşte totuşi şi cartea domnească din 1726, Iunie 14, cu două acte ce precede, ne arată că printre martorii care au fost faţă la danie sunt şi săteni din Molovata. Cartea voevodală o spune ritos: *„Şi la mărturie lui Toader sin Sughelii şi Costin au fost oameni din Molovata şi Molovata din ceia parte, din Ucraiana"* (Anexa 9).

Această afirmaţie din cartea domnească se întemeiază

---

1) In 1817 Marcăuţii erau proprietatea boierului Toma Paninopol (I. N. Halippa, *Trudi*, III, p. 127).

2) Şt. Gr. Berechet, *Istoria vechiului drept românesc, I, Izvoarele*, 1931, Ian., p. 357.

3) Cf. Radu Rosetti, *Pământul, sătenii şi stăpânii în Moldova*, 1907, Bucureşti, p. 201.

1) L. T. Boga, *Documente basarabene*. XX. 1938. Chişinău, p. 9

Documentul din 1574, Mai 10, prin care Ion Voevod întăreşte lui Ion Golia stăpânirea între Nistru şi Bug.

pe o mărturie dată de oamenii din cele două sate: *„Adecă noi oaminii ot Molovata scriem şi mărturisim cu sufletele noastre... că s'au dat moşie, partea lui din Marcăuţi, giumătate de bătrân danie, înnaintea noastră şi înnaintea sotnicilor den ceai parte den Molovata, den Hănasca* (= Ţara Hanului) (Anexa 7).

Din zapisul de danie vedem că cei doi dregători din Ucraina Hanului, sotnicii, sunt Moldoveni: Gavrilaş Vodişor sotnicul şi Toader Stetea sotnicul.

In Izvodul de martori care se face cu ocazia acestui proces, oamenii din cele două Molovate sunt trecuţi laolaltă. Din imposibilitatea de informaţii n'am putea afirma care dintre ei sunt de pe un mal al Nistrului şi care de pe celălalt (Anexa 8).

Fapt însă de reţinut este acela al legăturilor strânse de moşie ce există între oamenii dintre cele două sate, legături care corespund probabil şi unor relaţiuni de rudenie mărturisită şi de numele comun al celor două sate şi de rolul pe care îl au, în vechiul drept românesc, martorii răzeşi şi megieşi în procesele de răzăşie.

Faptul nu este unic. Multe mărturii documentare ni-i arată pe Românii transnistrieni fie revenind să-şi caute moşiile de baştină ale vreunui strămoş al lor, prin satele ţinuturilor Orheiului sau Sorocii, fie participând ca megieşi la hotărnicirea satelor basarabene de pe valea Nistrului.

Astfel în 1602, Aprilie 29, boierii hotarnici, care descind la faţa locului, pentru hotărîrea moşiei Peresecina din ţinutul Orheiului, îşi dau în scris mărturia lor că răzeşii din Peresecina, strănepoţii lui Dulman şi Petrică, au avut diferite documente străbune, dar *„au fost arse în vremea unui foc noaptea, când au ars totul în casa lor, aşa încât ei n'au putut scăpa nimic; rămasu-li-au numai un singur hrisov domnesc, dar acesta se află la neamurile lor de peste Nistru, în Ucraina"* 1).

In 1617, August 7, când se hotărniceşte satul Maşcăuţii din ţinutul Orheiului, martorii, *„oameni buni, bătrâni şi tineri, ştiutori de ocină şi de moşie"* din satele vecine spun că jeluitorii, *„pre nepoţii lui Albul pârcălabul"*, sunt adevăraţii stăpâni ai moşiei şi că *„alte neamuri ce au fost după străbunicii*

1) L. T. Boga, *Documente basarabene*, XX, 1938, Chişinău, p. 9.

lor s'au înstrăinat toţi din Tătari, precum şi driesăle, rămâind numai cu uricul, fiind la un văr al jăluitorilor, la Gligoraş fiul lui Isac Albul, la satul Babceniţa, pe cari amu s'au adus de acolo, de peste Nestru" [1]).

Când în 1765, Septemvrie 28 se face hotărnicia moşiei Alcedarul din ţinutul Sorocii despre moşia Mateuţii a banului Vasile Costache, hotarnicii *„mergând la numitele moşii"* strâng *„mulţi oamini buni, bătrâni şi tineri, megieşi de pinpregiur şi de peste Nistru, din satu din Hârjău, carii au fost mai înainte vreme, trăitori pe aceste locuri"*.

In 1784, August 3, Ştefan Bulat dela Coşniţă *„din ceia parte"* dă, pare-se pe patul de moarte, fiului său Ştefan Bulat cadetul, de faţă cu martorii, o mărturie solemnă despre moşiile din ţinutul Orheiului, în care el, Transnistrianul, este răzeş [2]).

O menţiune specială cred că merită cartea domnească a Domnului Constantin Dimitrie Moruzi Voevod către serdarii de Orhei, cu data de 1779, Iulie 20, prin care se arată că Polonii — căci ei stăpâneau malul răsăritean al Nistrului la acea dată, nu prea îndepărtată de 1812 — nu îngăduesc stăpânei moşiei Molovata, Alexandra Sturza, să facă din nou pod peste Nistru, cum a fost din vremurile vechi. Serdarii sunt încunoştinţaţi că boeroaica are voie dela domnie să facă podul, iar dacă Polonii nu-l vor lăsa să umble, atunci să se ia din partea Moldovei măsuri de represalii, oprindu-se trecerea spre malul moldovean a podului instalat pe malul polonez (Anexa 12). [3])

Iată dar o serie întreagă de mărturii privind comuniunea spirituală ce exista între Românii înfipţi de veacuri pe ambele maluri ale Nistrului, bătrânul fluviu românesc.

AUREL V. SAVA

Bucureşti, Mai 1941.

1) I. T. Boga, *Documente basarabene*, XX 1938, Chişinău, p. 13.
2) Aurel V. Sava, *Documente privitoare la târgul şi ţinutul Lăpuşnei*, 1938, Bucureşti.
3) Vezi asupra unui pod asemănător pe care Vasile Macri, biv vel medelnicer, il dă danie mitropoliei din Iaşi, odată cu jumătatea de sat din Criuleni, „cu pod in apa Nistrului, care trece de Uneţcani la Duboşari, care acel pod iaste vechi al nostru" (La L. T. Boga, *Documente Basarabene*, III, 1929, Chişinău, p. 12).

1.

1574, Mai 10.

Ion Voevod întăreşte stăpânirea lui Ion Golia marele logofăt şi a lui Eremia pârcălabul cu soţia sa Tudora asupra două locuri în pustie, unul: Ocsintia, pe Nistru, între Molovata şi Mocşia cu loc de mori de ceia parte a Nistrului pe pârâu, la gura Iahurlicului şi altul la capătul Peşterei, din sus de vechiul Orheiu, unde cade drumul vechi în Răut, în vad, din sus de Chişinău sub stâncă, locuri pe care ei le-au cumpărat dela însoşi Domnia Sa cu opt cai buni şi patru sute de zloţi tătăreşti. (Original).

Traducere: [1])

Cu mila lui Dumnezeu Io Voevod fiul lui Ştefan Voevod, Domn al Ţărei Moldovei.

Adică acest cinstit al nostru credincios şi strălucit boier pare Ion Golia mare logofăt şi sluga noastră credincioasă Eremia pârcălabul şi soţia sa Tudora le-am dat şi le-am întărit lor dela noi în ţara noastră a Moldovei două locuri în pustiu unul pe Nistru, care se numeşte Ocsintia, între Molovata şi între Mocşia şi cu loc pentru patru mori de ceia parte a Nistrului pe pârău, la gura Iahurlicului, unde se varsă în Nistru şi alt loc la capătul Peşterei, din sus de vechiul Orheiu, unde cade drumul vechiului Orheiu, în Răut, în vad, din sus de Chişinău, sub stâncă de cealaltă parte a Răutului, spre Nistru şi cu două mori în Răut, ca să-şi aşeze acolo două sate, pentrucă ei şi le-au cumpărat dela însăşi Domnia Mea şi ne-au dat opt cai buni şi patru sute de zloţi tătăreşti, bani gata, în visteria noastră. Şi le-am dat şi le-am întărit cu această a noastră luminată carte ca să le fie

1) Din lipsă de mijloace tehnice, nu putem prezenta, deocamdată, acest valoros document decât numai în traducere.

lor dela noi uric și ocină și cumpărătură cu tot venitul lor și copiilor lor și nepoților și strănepoților și răstrănepoților și la tot neamul lor, cari se vor alege mai aproape, neclintit niciodată în veci. Iar hotarul acestor mai sus scrise două locuri din pustiu anume Ocinstia între Molovata și între Mocșia și cu loc de patru mori de cealaltă parte a Nistrului, pe părău, la gura Iahurlucului, unde cade în Nistru și alt loc la capătul Peșterei din sus de vechiul Orhei, unde cade drumul vechiului Orheiu în Răut, în vad, din sus de Chișinău, sub stâncă, de cealaltă parte a Răutului, dinspre Nistru și cu două mori în Răut, să meargă până în Nistru hotarul ambelor sate și așa cât să poată trăi două sate îndestul.

Și la aceasta este credința Domniei Noastre mai sus scrisului Io Voevod fiul lui Ștefan Voevod și credința preaiubitului fiu al Domniei Noastre Voevod și credința tuturor boierilor noștri moldoveni, credința panului Dumbravă vornicul Țărei de Jos și credința panului Grumaz, vornicul Țărei de Sus, credința panului Cozma Murgu, credința panului Lupu Huru pârcălabul Hotinului, credința panului Toader pârcălabul Neamțului, credința panului Ion Caraghiuzel pârcălabul de Cetatea Nouă, credința panului Eremia portarul Sucevei, credința panului Danciul pârcălabul Orheiului, credința panului Mălaiu Petru postelnic, credința panului Grigore spătarul, credința panului Iane vistiernicul, credința panului Bucium paharnicul, credința panului Bilăi stolnicul, credința panului Necoară comisul și credința tuturor boierilor noștri moldoveni mari și mici.

Iar după viața noastră pe cine îl va alege Dumnezeu din copiii noștri sau din neamul nostru sau iarăș pe oricine îl va alege Dumnezeu să fie Domn Țărei noastre moldovenești acela să nu strice dania și întăritura, ci să le dea și să le întărească, că și noi li-am dat și li-am întărit pentrucă li este lor dreaptă cumpărătură dela însăși Domnia Mea.

Și pentru mai mare putere și întăritură a tuturor celor mai sus scrise am poruncit ca să se scrie și pecetia noastră să se atârne de această cinstită carte a noastră.

A sris Cristea Mihailescu în Iași la anul 7082, luna Mai 10 zile.

eu Ion Voevod și feciorul nostru Pătru.

2.

1588, August 4, Iași.

Petru Voevod, confirmând împărțirea făcută între jupâneasa lui Golăe logofătul și jupâneasa lui Eremia pârcălabul întărește Golăiesei jumătatea de sat din Golăeștii pe Răut și jumătatea de sat din Oxintia, o moară la Mihăilașa și cu Stuhucinile, loc de folosință acestei mori (Original) .

Traducere: [1]

Petre Voevod cu mila lui Dumnezeu, Domn Țărei Moldovei.

Adică au venit înaintea noastră și înaintea boerilor noștri mari și mici jupâneasa lui Golăe logofătul și cu jupâneasa Eremia pârcălabul de a lor bună voe de nimeni silite nici asuprite și și-au împărțit ale lor drepte ocini și cumpărături două sate ce au avut în ținutul Orheiului anume Golăeștii și Oxentia și a căzut în partea jupânesei Golăesei o jumătate de sat din Golăești partea din sus și cu moară în Răut sub Peșteră și cu un loc deasupra morei, care este spre folosința acestei mori de sub Peșteră și jumătate de sat din Oxintia, partea din jos și cu două mori din jos ce sunt în Iahurluc și cu loc de... în Nistru în dreptul morilor. Iar în partea jupânesei Irimiei a căzut jumătate din sat din Golăești partea de jos și cu moară în Răut în dreptul Feredeilor și jumătate din sat din Oxintia partea de sus și cu două mori în Iahurluc din sus și cu loc de . . . în Nistru. Deci noi văzând a lor de bună voe tocmeală și împărțeală, ce s'au împărțit și noi deasemenea și dela noi i-am dat și i-am întărit jupânesei Golăesei aceste mai sus zise părți de ocini din Golăești și din Oxintia ca să-i fie ei și dela noi și cu tot venitul și altul să nu se amestice. Și asemenea i-am dat și i-am întărit jupânesei Golăesei o moară, unde să numește la Mihăilașa și loc de folosința a cei mori ce să numeste Stuhucinile lângă partea Golăeștilor din sus, care această moară a fost danie Golăi logofătul dela

---

1) Din lipsă de mijloace tehnice, nu putem prezenta, deocamdată acest valoros document decât numai în traducere.

Domnia Mea din ispisoc de danie ce a avut dela Domnia Mea, ca să-i fie ei și dela noi cu tot venitul și altul să nu se amestice.

Domnul au zis.

(L. P.)

Scris în Iași, anul 7096, August 4

Stroici vel logofăt a învățat și a iscălit

Andrei.

3.

1593, August 11.

Ieremia Movilă Voevod reînoind un hrisov dela Ion Vodă furat din casa popii Drăgan din Suceava întărește Anei jupâneasa lui Golăe logofătul cu fii săi Mihai, Cristina și Ștefan și Frasinei, fata Irimii, pârcălabul Oxintia, și locul de la capul Peșterei, din sus de vechiul Orhei, mori în Răut cum și patru mori de ceia parte a Nistrului, în gura Iahurlucului. (Suret).

Suret di pe ispisocul ot Eremiia Movila Voevoda din leatu 7101, av. 1.

Adecă au venit înnainte Domnii Sale și înnaintea boiarilor Domnii Sale Ana, giupâniasa lui Golăe logofăt și cu fiii săi Mihaiu și Cârstina și fiiul ei Ștefan și Frăsina, fata Eremiei, biv pârcălab și s'au jeluit cu mare jalobă și cu mare mărturie cu boiari și cu slujitori de frunte din curtea Domnii Sale și cu mulți oameni buni și cu popa Drăgan din târgu din Suceavă așe zicând precum direasă de cumpărătură ce au avut ea dela acest Ioan Vodă pe 2 locuri din pustie: un loc pe Nistru unde să chiamă Ocsentiia, între Molovata și între Mogșiia cu locuri de patru mori pre de ceia parte de Nistru în păraie în gura Iahurlucului unde cade în Nistru, alt loc la capul Peșterilor din sus de Orheiul Vechiu, unde cade drumul Orheiului vechiu în Răut în vad pe din sus de Chișinău, supt stâncă pre de ceia parte de Răut, dispre Nistru și cu 2 mori în Răut, care le au cumpărat dela Ion Voevoda drept 8 cai buni și drept 400 zloți tătărăști din ispisoc de cumpărătură dela Ion Voevod și uric dela Domniia Sa ce au avut

giupâniasa Golăias pre a triia parte, parte din sus din giumătate de sat ce să chiamă Golăeștii, ce sînt în capul Peșterilor pe din sus de Orheiul vechiu, între Molovata și între Mogșiia unde cade drumul Orheiului vechiu, pre cari au cumpărat dela Gorciu aprodul, aceale dreasă le au furat din casa popii lui Drăgan din Suceavă. Deci Domniia Sa văzînd a lor mare jalobă și cu mare mărturie Domniia Sa iarăș i-au făcut ei întărire și au dat ei acele mai sus scrisă moșii cum ca să-i fie ei și cuconilor ei dela Domniia Sa cu tot vinitul, iar de s'ar afla în vreo vreme, sau să vor ivi aceale dreasă și or vrea să părască cu dânsăle, sau să zică pe cum au cumpărat aceale moșii, sau vor zice că li-i schimbătură, unii ca aceia să fie de mare rușine și ca să-ș plătiască capetile, căci le au furat, după cum mai sus scrie. Și ca să nu aibă credință și altul să nu să amestice.

S'au tălmăcit în școala sloveniască, leat 1741i mai 13

4.

1714, Mai 24.

Nicolae Alexandru Voevod poruncește lui Toderașco pârcălabul Orheiului să cerceteze pricina dintre mănăstirea Golia și Gavril Părțul pentru o parte din moșia Ocsintia, unde cade Ihurlucul în Nistru. (Original).

Io Nicolae Alexandru Voevoda

Scriem Domniia Mea la boiarinul nostru Toderașco pârcălabul de Orheiu. Facem știre că Domniei Meali s'au jeluit rugătoriul nostru Neofit egumănul dela sfânta mănăstire Golăi pe Gavril Părțul precum au intrat el pe hotarul satului ce să chiam(ă) Ocsintiia pre Nistru între Molovata și între Mocșiia și au luat și dea zeace câteva pâine în țarie lui făr giudecată și ispravnicul egumănului anum Simion călugărul de acol deade sam că i-au zis să nu calce hotarul mănăstiri și el tot n'au băgat sam. De car lucru aicea s'au căutat la dreaseli sfintei mănăstir și scrie într'un uric dela Ion Vod precum acel sat Ocsintie de pre Nistru iaste între Molovata și între Mocșiia și cu locuri de patru mori despre

ceaia parte de Nistru în pâriu la gura Ihurlicului, unde cade Ihurlicul în Nistru, pân acolo arată hotarul și zis că și o sam de oamini bătrâni mărturisăscu că țin minte că-i pân acol au ținut călugăr și Pârțul acol au călcat hotarul Ocsintii.

Drept aceaia văzindu carte Domniei Meali, iar tu să li ei sama de amănuntul și de a hi luat de a zeace drept potrivă unde cade Ihurlicul în Nistru toat pâine ce s'ar adeveri c'a hi luat de a zeace să plinești dela dânsul și să o dai pre sama călugarilor, iar de le va hi poveaste într'alt chip și neputându-i giudeca acol, să-i dai zi și o mărturiia pe poveaste lor la mâna cui s'ari veni și să vie de faț aice ca să avem știre Aceasta scriem.

(P. D.)

vel vor(nic) nefiind vel logft.

5.

1717, Fevruarie 25.

Toader, fiul lui Gavril Sugălii, nepotul lui Ștefan lefeciul dăruește lui Apostol Leca serdarul partea sa de moșie din Marcăuți, (Original).

✝ Adec eu Todăr ficiorul lui Gavril Sugălii și nepotul lui Ștefan lăfăciul scriem și mărturusăscu cu acăstă adăvărat zapes al mău, carăi l-am dat la mina dumisal Apostol Lăca sărdarul am dat danie dă moșie dăn Marcăuță giumătat dă bătrin dumisal sărdarului a mă draptă moșie să fii în văci a dumisal, am dat și am dăruit să fii în văč a dumisal și a nepoților și a strănăpoților dumisal dă nimănă silit, nici asuprit čă dă bună voie a mă [i]ar Chirița, nici Chirițoe, nici ficiori, nici năpoții Chiriți, nici ficiori să nu fie amăstăcat. Iar cine s'ar scula dă ominii măi, să fie supt blăstăm a răspundă asupra acăstui zapis dă danie. Și la acăstă zapis s'au plălăjit Gavrlaș Vodișor sotnicul și Todăr Stălă sotnicul și Voico Gligoraș, vornicul dă Molovata și Ion dă Molovata și Apostol, vornicul ot Marcouță și Todăr Țugule ot Molovata și Dănilă ot Molovata și Floră ot tam și Ioniț Roșca ot tam și

Gligoraș Roșca ot tam și Gorghiță ot Molovata și alți omeni buni. Și pentru crădința n'am iscălit.

let 7225, fărar 25

și eu prăutul Alecsandru Du[hă]tăr am scris zapisul

Alecsandru Pop

și eu Todăr, ficiorul lui Gavril Sugălii.

(x)

Gavrilaș (x) sotnicul Todăr (s) Stălă sotnicul
Gligoraș (x) Voico Ion (x) Beu vornic Todăr (x) Ciugulă
Danilă (x) Apostol (x) Vor[nic] Gligoraș (x) Roșca
Ioniț (x) Roșca Gorghe (x) Chihae Moisă (x)
Froră (x) Pavăl (x) sin popii Duhătăr
Ilie sîn popii Duhătir.

6.

1717, Martie 26

Costin, fiul popii Dumitrașcu din Marcăuți vinde lui Apostol Leca serdarul o jumătate de bătrân din bătrânul popii Dumitrașcu din sat din Marcăuți. (Original)

✝ Adecă eu Costin sin popii lui Dumitrașcu din Marcăuți făcut -am zapisul meu la mâna dumisali Apostului Lecăi sărdar precum am dat și am dăruit dumisali a me dreaptă ocină și moșie din sat din Marcăuți cu loc de fânaț în câmpu, cu livezi, cu pomeți, cu vatră de sat cu tot vinitul din tot locul dintr'un bătrân giumătate de bătrân din bătrânul popii lui Dumitrașco dă nime silit, nič asuprit, ce de a me bună voie ca s[ă] fii dumisali ocină și moșie în veci. Și de pe acestu zapis al meu ce-am făcut dumsalii de danie să aibă dumului a-ș fač și ispisoc gd, și cându am făcut dumsali acestu zapis s'au întâmplat mulți oameni buni și bătrâni anume eu Andreiaș vornicul din Vășcăuți și eu Gălan vor[nicul] ot tam și eu Sava Bordos și eu Ion Bânzar și eu Pavăl, ficiorul popii lui Duhucher ot Molovata. Noi acești oameni cari mai sus sîntem scriș văzindu danie de bună voe ni-m iscălit și ni-m pus și peceții ca s[ă] fii dâ mare credință. Să s[ă] știi.

let 7225, mart 26

Andrieș (x) vornic Cos(x)tin sin pop Dumitrașco
Ion (x) Bânzar Sava (x) Bodros Pavăl (x) sin lui Duhcher
Co(x)niț răzeș ot tam Ion (x) sin lui Andrieș vor[nicul].

7.

Fără veleat (cca. 1725), Mai 24.

Mărturie dată de oamenii din satul Molovata că dinaintea lor și dinaintea sotnicilor din Molovata din Hănasca Toader fiul lui Gavril Sugăli a făcut danie lui Leca serdarul partea lui din moșia Marcăuți (original).

† Adec noi oaminii ot Molovat scriem și mărturisim cu sufletele nostrăi înainte giudecăți precum știm păntru un Todăr, fučorul lui Gavrel Sugălii, nepot lui Ștefan că s'au dat moșie, parte lui din Marcheuț, giumătate de betrăn danie înainte noastră și'nnaite sotnicilor den čăs-parte den Molovat, den Hănasca; carăle au vinit singur ačăs Toder să fi la danie pemintului lui, dă s'au dat pămintulu lui danie Lechi sărdarul innaite a dovă satei. Noi ominii den dovă sata l-am întrebat, čăč dai pemintul și de čă nevue. El dede samă che-l de de bună voe. Și au vinit o mătușe a lui Chirițoe ca să cumpe[re] dela dînsă. El n'au priimit vânzar și au dat-o danie Lechi sărdarului, nič sat, nič penpăer, nici cu șopte pe dupe gardă, nici vinzar, ce danie. Și el singur ni'u strin[s] de pe la casăle nostră să ne iscălim în zapis. Noi l-am întrebat și am adăvărit den gura lui cum că au dat danie și atunce n[e]-am iscălit. Necrezându-să mărturie nostră, om mergeă înnainte Divanului de l-om dovădi cu mulți omin prăcum au dat-o danie. Așă știm și mărturisim cu suflătul nostră innain[te] giudă[că]ți. Și eu prăutul Alecsandru am scris.

Gorghiț vornicul (x) — Ion (x) Bivol — Todăr (x) Dănil

Ioniț (x) Rosca — Florea (x) — Dănie (x) — Gligoraș (x) Voico

Todăr (x) Ciugule — Pavel (x) sin Moisăi Mortă, (x) — Ilie (x) sîn popii Gligoraș Mărtă (x)

Moisăi Mortă (x) — Gligoraș Mărtă (x) — Grigoraș Mortă (x)

Apostol (x) — Petrache sin Darăi (x)

Mai 24 zili

Verso: „a Mărcuțoștilor mărturie c'au dat danie Toder sin Țugulii.

8.

Fără veleat (cca. 1725).

Izvod de martorii care au semnat actele de vânzare ale moșiei Marcăuți din ținutul Orheiului (Original).

Izvod de omin carii sint iscăliț în zapisil de Marcăuț.

Zapisul lui Costantin sin popii lui Dumitrașco de danie ce s'au făcut la Văscăuț. lt. 7225, mart 26.

Costantin sin popii lui Dumitrașco
Andreiaș vornicul
Ion Bânzari
Sava Bordos
Chirița răzeș ot tam
Pavăl sin Dohochir
Ion sin lui Andreiaș vor[nic]

Zapisul lui Toder, ficiorul lui Gavril Sughelii, nepotul lui Ștefan de danie; s'au făcut in Molovata.

popa Alecsandru au scris zapisul.
Toder, ficiorul lui Gavril Sughelii
Gavrilaș sotnicul
Toder Stele sotnicul
Gligoraș Voică vor[nic] ot Molovata
Ion biv vor vor[nic] ot tam
Toder Țugule
Dănilă
Apostul vor[nic]
Gligoraș Roșca
Ioniț Roșca
Ghiorghiț Chihae
Moisei
Flore
Pavăl sin popii lui Dohocher
Ilie sin popii lui Dohocher

Zapisul lui Ghiluț și cu femeia lui Aftinie și sin ego Iosip ot Marcăuț de vânzare, care s'au făcut în Marcăuț innainte răzeșilor.

popa Alecsandru au scris zapisul
Dănilă Golae
Moisei ot Molovata
Ștefan Corne ot Molovata
Fărcul ot Marcăuț
vornicul Stele ot Marcăuț
vornicul Ghiorghiț ot Molovata
Vasil Podraga
Cligoraș răzeș ot Marcăuț.

Zapisul lui Dănil Golăe de Marcăuț de vânzare, care s'au făcut ot Marcăuț innainte răzeșilor. lt. 7228.

popa Alecsandru au scris zapisul.
Fărcul ot Marcăuț
Ghiluț ot tam
Toder Stele vor[nic] ot Marcăuț
Dănilă ot Molovata
Ștefan Cornițăl ot Molovata
Ștefan Cornovanul
Gorghi ot Răiusa
Mogâldici neguțitoriul
Gligoraș răzeș.
Ștefan Sichiraș
Apostul zet Beișor
Vasile Podraga

Pe verso: Izvod de martur pentru Marcăuț.

9.

1726, Iunie 14.

Mihai Racoviță Voevod rândueşte pe Lupul Ghenea serdarul să cerceteze cererea lui Fărcul, Ioniță Bobeică, Stamatie și Postolachi a Chiriții de a răscumpăra dela Leca serdarul părți din moșia Marcăuți dela ținutul Orheiului. (Original).

Io Mihai Racoviț Vvda, *Bojiiu milostiiu Gospodar zemli moldavscoi.*

Scriim Domniia Me la credincios boiarul nostru dumnealui Lupul Ghenea sărdariul, facem știri că Domnii Mele jălui Fărcul și Ioniț Bobeică și Stamatie și Postolachi a Chiriții pentru o moșie dela Marcăuț la ținutul Orheiului, zicând că le împresoară Leca sărdariul acea moșie și s'au orânduit la dumnealui vel logofăt ca să le ia sama și li s'au făcut carte de soroc, ca să sorocească pe vânzători și dătătorii acii moșii ca să vii să ste faț, zicând Fărcul și Stamatie și ceilanți, ce scriu mai sus, că ace moșie au dat-o acii oamini cu mari marghiulie și cu beție. Și mergând la oamini ca s[ă] vie să ste faț, oaminii au mărsu la Leca sărdariu, unde ș'au fost dat moșie și zicând oaminii că sint sărač, nu pot să vii la Iaș, iară Leca sărdariul i-au trimis la dumneta și dumneta li-i făcut mărturie, precum au mărturisit oamini innainte dum[i]tale ș'au mai făcut oaminii și altă mărturie de pe la oaminii di pe unde au fost dat moșie de danie, au făcut iarăș mărturie, întăritur[ă] peste zapisul de danie și la mărturie acie au fost 3 sate Ustie și Cotova și Gofenii [1]). Și la mărturie lui Toader sin Sughelii și Costin au fost oamenii din Molovata și Molovat din cie parte din Ucraina și Toma din Oxentie, iară pe Băluță și pe Golăi, carii ș'au vândut moșie cu zapis i-au adus aici di faț și mergând la Leca sărdariul am zis precum că ei ce-au vândut, vândut iaste și vândut a rămâne și zicând și lui Stămat și Fărcului pe cum ei de au putință să întoarcă, să margă să s[ă] giudeci cu Divanul, iară ei au răspunsu că n'au vinăt ca să întoarcă moșie, că n'au nici o putință că de ar pute să-ș stăpâniască a lor moși și s'au dus acas.

Pentru acie, iată că-ț scriem dum[i]tale să-i cheami pe toți acii oamini de faț și să le ei sam[a] pre amănuntul și pe cum vii afla, să fač o mărturii încredințat[ă] de la dumneata ca să avem știri.

(P. D.) lt. 7234, iuni 14

Donici, vel vornic, netâmplându-s[ă] vel logofăt.

Pecetie roșie de tuș, rotundă, mare.

---

1) Poate Ciofenii.

10.

1741, Mai 31.

Grigorie Ghica Domnul Moldovei dă dreptate neamului Portărescului să stăpânească împreună cu mănăstirea Golia părţile ce i se cuvin în moşia Trebujeni şi pentru stâlpirea cărora sunt rânduiţi boerii Carp biv vel medelnicer şi Constantin Donici biv vel medelnicer. (Original).

† Noi Grigorie Ghica, *Voevoda Bojiiu milostiiu Gospodar zemli moldavscoi.*

Scriem Domnie Mea la boerii noştri dumnialor Carpu biv vel medelniceriu şi Constantin Doniciu biv vel medelnicer facem ştire dumilorvoastre că mai în trecut zile la luna lui Martie ni-au fostu dat jalobă aceşti oameni anume Iordachi şi cumnatu-seu Pavel din Susleni dela ţinutul Orheiului ce s'au răspunsu nepoţi de fată lui Dumitraşco Portărescul zicându oamenii aceştie că având ei moşie di pe moşul lor Dumitraşco Portărescu la Trăbujăni ce sintu pe Răut în ţinutul Orheiului, la cari moşie au avut şi vad de moară, unde au fost moara moşului lor a lui Dumitraşco Portărescu şi li-au înpresurat moşiia lor peste tot, cu mare strânbătate egumenul Gherasim, ce iaste acum la mănăstirea Golăia cu hotarăle unor moşii ce are mănăstirea Golăia pe Răut, lângă moşiia lor. Şi pricina înpresurării moşiei lor într'acesta chip au fostu: că după moarte moşului lor a Portărescului rămăindu moştinitori patru ficiori a Portărescului anume Crăciun şi Donosie şi Arsiniia, muma acestora şi Gherghina, sora mumei lor, peste puţină vreme s'au lipsit şi ficiorii Portărescului dipe acea moşie, pe vremea când ţinea Turcii Cameniţa, fiind pe atunce multe răutăţi şi prăzi de tătari şi robii pe acolo, pe tatăl lor l-au răbit [1] tătarăi şi'n robie au şi murit. Unchii lor s'au răsărit din ţară la părţi streine, scăpând din primejdie robiei, precum şi muma lor cu dânşii, copiii mici, au scăpat peste Nistru în Raiaoa Hăniască. După ceau crescut au apucat de s'au făcut aşezământ acolo cu case. Nice după ce au dat Turcii Cameniţa şi s'au făcut pace nu li-au mai dat mâna lor a vini

1) Sic.

să trăiască în ţară şi să-ş stăpăniască moşiia. Şi scrisorile ce-au avut pe acea moşie, tot atunce când au căzut tatul lor la robie li s'au prăpădit. Şi aşe rămăindu moşia lor multă vreme necăutată, iar călugării de Golăia pe zi ce au trecut tot s'au întinsu a cuprinde moşiia lor cu înpresurare, pân aşe şi acum, la vreme egumenului Gherasim o au înpresurat de tot ş'au făcut şi mori. Au mersu ei de s'au pricit cu Carpu de Furceni, ispravnicul ce era pe lucrul morilor, ca să nu facă mori că-i locul lor şi-i vadul lor a moşului lor şi Carpu tot n'au înţăles şi egumenul stăpâneşte moşiia lor şi moara şi iei prăvăscu.

Pentru cari cerşind la Domnie Me dreptate i-am fost orânduit atunce la cinstit şi credincios boeriul nostru dumnealui Sandul Sturzea vel logofăt şi stându dumnealui a le lua sama, au arătat egumenul câteva scrisuri pe aceli moşii, ce are mănăstirea acolo la Răut, din carile scriu unile şi pe nişte părţi din Trăbujeni, numi câte scrisori s'au aflat la egumenul scriind pe Trăbujeni nu cuprinde Trăbujenii peste tot, dar zicând egumenul c'a afla marturi de dovadă, c'au stăpânit tot călugării de Golăia moşiia aceia peste tot şi oamenii aceştie neavându nici scrisori, nici marturi nu li s'au putut curma atunce giudecata, ce li s'au pus zi până la luna lui Mai să-ş cerce şi egumenul dovada stăpânirii şi să-ş cerce şi oamenii ca să să îndrepteze ori cu scrisori, ori cu marturi că-s răzăşi la acea moşie cu mănăstirea şi la soroc să să afle aice cines cu dovăzile sale, ca să li să hotărască pricina cu Divanul nostru.

Şi iată acum viindu de faţă cineş cu marturii săi însu-mi Domnie Me li-am luat samma foarti cu amănuntul, cetindu-să mărturiia întâiu a egumenului şi apoi a oamenilor, a niamului Portărescului şi după cum scriu mărturiile şi Domnie Me am crezut că sintu bune, căci acei doi marturi ce sint din parte egumenului mărturisăscu că de când Cuneţchii au apucat tot pe călugării de Golăia stăpânind pesti tot moşiia aceia Trăbujenii, iar mărturiia ce-au avut aceşti oameni, niamul Portărescului dela patru oameni megieşi de acolo, pe carii i-au adus şi faţă scrie că acei marturi, pe cum au auzit din părinţii lor, încă mai înnainte de Cuneţchii s'au robit tatul acestora şi s'au răsărit niamul Portărescului dipe acea moşie la părţi

streine, iar cum că sintu oamenii aceştie moşeni acolo şi ei i-au auzit răspunzindu-să şi dela călugării cei bătrâni ce au fost la Golăia în trecutile vremi au auzit că acel vad iasti cu pricină, unde au făcut acum moară egumenul Gherasim, iar cum că n'au stăpânit şi singuri oamenii au mărturisit că n'au stăpânit că nu li-au dat mâna, dela parti streină fiindu şăzător şi să stăpâniască la Moldova, cum iarăş la mărturiia marturilor ce sint din parte lor arată că şi ei cu urechile lor au auzit şi cu ochii lor au prăvit pricina cândū să priciia ei cu Carp, de Furceni la făcutul morii, ce am arătat mai sus că au făcut egumenul Gherasim la Trăbujenî, dară a-l opri, de vreme ce nu era trăitori în ţară ca să nu să facă moara aecia n'au putut. Din care mărturie ni-am adeverit că oamenii aceştie au avut moşie acolo, dară fiindu înstreinaţi şi mănăstirea arătându-să stăpân mai tare au stăpânit peste tot. Numai am vrut ca să şi mai cercăm să adeverim şi mai bine şi cercându-să scrisorile mănăstirii s'au aflat doî zapise: unul din văleatul 7185, mart 20 în carele scrie precum Donosie, ficiorul lui Dumitraşco Portărescul, nepotul Irimiei medelniceriul, strănepotul lui Golăe, ce au fost logofăt mare au vândut lui Andreiu Mihuleţu a sa moşie din Trăbujeni din parte tătâne-său a Portărescului a şepte parti, care o au fost dat Portărescul zestre ficiorului său lui Crăciun şi Donosie o au cumpărat dela Crăciun şi iarăş din parte veriilor Antimiei, fetii lui Costantin a căriia parti o au fost cumpărat ei tuspatru fraţii au vândut tot Donosie dintr'acea parti a patra parti, parte ce au cumpărat iar el dela Crăciun, frate-său, iarăş o au vândut lui Mihuleţ. Şi după doi ani tot aceli părţi, ce scriu mai sus, a şepta parte din parte Portărescului şi a patra parti din parte Antimiei, fetii lui Costantin şi Mihuleţ li-au dat danie mănăstirii Golăei ,cum pe larg arată zapisul lui Mihuleţ ce-i scris din vălet 7187, iuni 5 şi tot într'aceste zapisă arată că părţile a trei ficiori a Portărescului, a lui Donosie şi a Arsiniei şi a Gherghinii că au rămas nevândute şi la mănăstire alte zapise ori c'ar fi mai vândut, ori c'ar fi dat danie altcineva din niamul Portărescului, nu s'au mai aflat.

Şi, dreptu aceasta, Domnie Me împreună cu tot sfatul nostru, după dreptate ce s'au căzut am giudecat ca să stăpâniască mănăstirea Golăia în Trăbujeni numai pe cât îi vor

cuprinde scrisorile, iar altă moşie ce va mai rămânea afară din cât or cuprinde scrisorile mănăstirii să rămâe la stăpânirea oamenilor acestora, a niamului Portărescului. Ce după aceasta s'au mai aflat la mânăstire un ispisoc din vălet 7170 de pâră ce au avut la Dabije Vodă călugării de Golăia cu Gheorghie Catargiul, în cari ispisoc arată hotarăle din giur împregiur a trii sate a mănăstirii Golăei anume Mihălaşa, Golăeştii şi Stohuşenii, carele sint încheete tot într'o hotăritură şi cerşindu egumenul ca să i să mai ia sama, puind pricină că satul Golăeştii s'au chiemat Trăbujeni şi tot un sat iaste, nu sint doî sati şi cum că de-ar fi mai avut cineva parte acolo nu s'ar fi hotărît pe sama mănăstirii. Ce, şi aceasta, iarăş cu zapisul lui Donosie s'au dovedit, aflându-să c'au vândut mănăstirii cu cincisprăzece ani în urma hotărăturii ce s'au făcut la Dabije Vodă, că de ar fi încheeţi toţi Trăbujenii în nuntrul hotărăturii moşiia oamneilor trebuè să să scoată din hotărătura mânăstirii, căci şi Donosie de acolo au vândut, iar de va fi rămas nescai moşie de Trăbujeni denafară de hotărătura ce s'au făcut la Dabije Vodă să să scoată dintr'acea moşie părţile mănăstirii pe zapisul lui Donosie şi altă moşie ce va mai rămânea să să dea la stăpânirea oamenilor acestora, a niamului Portărescului şi parte mănăstirii să să lipască cătră alti hotară a mănăstirii. Dreptu aceasta şi soroc li s'au pus la zua lui Svetî Petăr să să afle acolo şi egumenul cu toate scrisorile ce va avea pe aceli moşii şi oamenii cu marturii lor şi v'am orânduit şi pe Dumneavoastră ca să mergi acolo la zua însămnată şi'mpreună cu egumenul şi cu oamenii aceştie să cercaţi semnile acelor hotară din giur împregiur, după cum arată la ispisocul Dabijii Vodă şi să mai întrebaţi şi de oameni bătrâni un sat iasti Golăeştii şi alt sat Trăbujeni, au tot acel sat iasti cu doî nume şi să adeveriţi pentru acea moşie Trăbujenii iaste încheetă toată în stălpitura ce s'au făcut la Dabije Vodă, au mai rămas-au moşie de Trăbujeni denafară de stălpitura aceia şi aflându tot adevărul ori din nontrul stâlpiturii, ori denafara stâlpiturii, de unde li să va cădea şi câtă moşie li să va vini, numai să scoatiţi moşie oamenilor acestora, căci s'au adeverit şi s'au dovedit că moşiia lor nu-i vândută. Şi pe cum scriem mai sus aşa să urmaţi a le osăbi moşiia lor despre părţile mănăstirii

ca să nu mai aibă pricină cu mănăstirea și alegându-le moșiia lor, ce li se va vini osăbi pe unde să va cădea să puneți și stâlpi de piatră și să le dați mărturie în semne ca să li să facă și întăritură dela Domnie Me și pe câtă parte de moșie li-ț alege din câmpu și din alt loc, dintr'acel hotar a Trăbujenilor pe atâta parte să le dați și din vinitul morii.

Aceasta scriem.

It. 7249, mai 31.

(L. P.)
Vel logofăt.

Procit vel logofăt.

Pecetie mare rotundă cu tuș roșu.

11.

1768, Iunie 7.

Vasile Căpotici sătrarul rânduit să împartă moșia Trebujeni între mânăstirea Golăia și răzeși înștiințează că nu a putut să-și îndeplinească însărcinarea pentrucă Neculai Portărescul cu neamul lui pretind să se împartă și moșia Ocsinia. (Original).

După luminată poronca Mării Sali lui Vodă mers-am la sat la Trebujeni, cari aie moșii esti a mănăstirii Golăii și cu răzaș c'un Neculai Gurițencu i Portărescul și cu neamu lui să li să împartă moșie acelor răzăș dinspri moșie mănăstirii să se aleagă și să se stâlpască, dar acel Neculai Portărescul cu neamul lui n'au vrut să se supui poruncii ca să li hotărîm moșie Trebujeni, zicând Neculai Portărescul cu neamul lui ca să-i hotărîm Ocsînte, la cari noi poruncă n'am avut ca să-i hotărîm Ocsînte, nivrând să ste la hotărîri Neculai Portărescul și cerșindu-să la luminat Divanul Mării Sali lui Vodă și li s'au pus zi la sfeti Ioan, iunii în 24 să se afli la Eș și o parti și alta.

let 1768, iunii 7.

Vasili Căpotici sătrar.

12.

1779, Iulie 20.

Constantin Dimitrie Moruzi Voevod rânduește pe serdarii de Orhei să uzeze de represalii dacă Leșii nu vor îngădui să umble peste Nistru podul Alexandrei Sturza, proprietara moșiei Molovata. (Original).

Noi Constandinu Dimitrie Muruz Voevoda, boji mils. gpodar. zemli Moldavscoi.

Cinstiți crednciosi boierii Domnii Meli, dum. Costandinu Rășcanu biv vel spat. i dum. Darii Doniciu biv vel pah., sărdari de Orheiu, sănătati. Să faci știre dumv. că după jaloba ce au dat Domnii Meali dum. Alexandra Sturzasca ca să aibă voi a-și faci pod la Nistru pe o moșii a sa anumi Molovata, la cari loc au fost arătat cum că și mai înnainti au fostu podu și s'au fostu scris dumv. ca să cercetați de au fostu și mai înnainti podu acolo și dumv. ați înștiințat cum că și mai înnainti au fostu pod, dar Leșii pricinuescu și nu vor ca să fiie podu dispre parte Moldovii, ce numai a lor să fii. Deci de vremi ce Leșii dispre parte lor au pod și mai înnainti au fostu podu și dispre asta parti, mai ales că la toate vadurile undi au Leșii poduri trebue și dispre parte Moldovii a fi poduri, după obiceiu și rânduiala ce s'au păzit din început, iată s'au dat voie de către Domnie Mea numitei giupâneasă ca să-și facă podu la numitul loc și de-ți vede dumv. că Leșii pricinuescu și nu vor lăsa ca să umbli podu acesta în ceia parti, dumv. să le arătați ca să lasă să umbli podu din Moldova în ceia parte că de n'or lăsa, apoi nici dumv. nu-ți lăsa ca să umbli podu lor în asta parti. Și când veți ve[de] dumv. că Leșii nici de cum nu lasă ca să umbli podu din Moldova în ceia parti, atuncea nici dumv. să nu lăsați podu lor să umbli în asta parti, până când vor lăsa și ei ca să umbli podu din Moldova în ceia parti. Și lăsând podul din Moldova în ceia parti, atuncea dumv. veți lăsa ca să umbli podu lor în asta parti. Acesta scriem.

1779, iuli 20.

Pe verso, adresa: Cinst. credincioși boerii Domniei Mele dum. Costandin Râșcanu biv vel spat. i dum. Darii Doniciu biv vel. pah., sărdari de Orheiu datis zdraviem.

Hârtia a fost pecetluită cu sigiliul domnesc aplicat pe ceară roșie, lăsându-se adresa în afară.

13.

1829, Septemvrie 1.

Înștiințarea pe care o face un cinovnic rus vornicului și bătrânilor din satul Oxintia ca să stee de față locuitorii acelui sat și să dea mărturie pentru pădurea ce a fost furată de pe acea moșie de locuitorii satului Țibulăuca, din Gubernia Podoliei (Original).

ZAPISCĂ

cătră vornicul și bătrâni din satul Ocsentiia

Pe temeiul ucazului a Pământescului Sud di Uezd Orheiu cu no. 2878 vi să faci știut că lăcuitori acelui sat cari au știință și au dat mărturii pentru pădure, ci au fost furată di pi aie moșii di cătră lăcuitori din Podolschi — gubernii din satul Țibulăuca. Și numai di cât să stei oamenii aceia fați pân la veniria mea, căci vii fi în răspundiri.

Anul 1829, săpt. 1 zile.

A U S Z U G.

MOLDAUISCHE DOKUMENTE HINSICHTLICH DER RUMÄNEN JENSEITS DES DNESTRS VERÖFFERTLICH.

Durch eine Urkunde vom 10. Mai 1575 schenkt der Fürst Ion Voda der Schreckliche dem Grosskanzler der Moldau Ion Golia sowie dem Orstvorsteher Eremia und dessen Gemahlin Tudora, zwei Grundstücke.

Das eine liegt am Dnjestr un hat auf der anderen Seite des Flusses, neben der Mündung des Hurluks eine Mühle. Früher gehörte es zu Podolien, heute ist es der Moldauischen Sowjetrepublik einverleibt. Das andere befindet sich in der Nähe von Orhei in Bessarabien.

Aus der Untersuchung dieser Urkunde ist ersichtlich, dass die Fürsten der Moldau auch die jenseitigen, Moldau genannten, Dnjestergebiete beherrschten.

Ferner geht aus diesem Dokument hervor, dass die Siedler jenseits des Dnjesters von den Fürsten der Moldau Freibriefe erhielten auf Grund deren sie Eigentümer eines Bodens wurden, der seit jeher als „dominium eminens" der moldauischen Krone betrachtet wurde.

Auf diesen Akt folgen noch andere. Im Jahre 1588 bestätigt Fürst Petre die zwischen dem Grosskanzler Golia, dem Ortsvorsteher Eremia und dessen Gemahlin vereinbarte Aufteilung der obigen Grundstücke. 1593 bestätigt auch der moldauische Fürst Eremia Movilă diese Vereinbarung und regelt das Erbfolgerecht der Nachkommen der beiden Mitbesitzer.

Am 24. Mai 1714 beauftragt der Fürst Nicolae den Bürgermeister von Orhei, Toderașcu, den den Rechtsstreitfall zwischen dem Kloster Golia und dem Gavril Partul um ein jenseits des Dnjestr gelegenes Gut zu schlichten, eine Tatsache, die die jahrzehntelange Beherrschung dieser Gebiete des ehemaligen Gouvernements Podolien durch die Fürsten der Moldau urkundlich belegt.

Der Dnjestr bildete keine Grenze zwischen den Bewohnern des diesseitigen und denen des jenseitigen Gebietes dieses Flusses, de sie, im Gegenteil, nach beiden Richtungen hin nach Belieben durchqueren konnten. Die Bauern jenseits des Dnjestrs nehmen an Grenzstreitigketien der Gemarkungen Teil. So werden die Bewohner der Gemeinde Hărjău in Podolien in einem solchen Streitfall als Zeugen vernommen. Diese Tatsachen sprechen ebenfalls dafür, dass das Bebiet jenseits des Dnjestı wie seine Bewohner zur Moldau gehörten.

R I A S S U N T O.

DOCUMENTE MOLDAVI RIGUARDANTI ROMENI DI ALTRE IL DNIESTER

Nella storiografia romena é conosciuto un documento
del 10 maggio 1574 col quale il principe Giovanni il Terribile
dona a Giovanni Golia, grande „logofăt" di Moldavia ed a
Geremia „pârcălab" con la moglie Teodora due terreni: uno
sul Dnjester, con luogo adatto per un mulino da quell'altra
parte del fiume, sul torrente, alle bocche del Ihurluc, oggi nella
repubblica Moldava Sovietica già „Gubernia" (provincia) della
Podolia, ed un altro terreno, vicino al vecchio Orhei di Bessa-
rabia. Dall'analisi di questo documento risulta chiaro che i
Signori della Moldavia hanno posseduto pure la regione oltre
il Dnjester che portava il nome di „Terra nostra di Mol-
davia".

Questo importante documento dimostra che le nomine fatte con decreto reale, oltre il Dnjester si facevano su un terreno considerato fin dall'antichità come „dominium eminens" della corona moldava.

E veramente, oltre a quei due terreni disabitati Giovanni il Terribile donò a Giovanni Golia ed al „pârcălab" Ceremia e moglie anche *„un luogo adatto per quattro mulini dall'altra parte del Dnjester"*.

Quest'atto è seguito da altri. Nel 1588 il Voivoda Pietro approva la spartizione dei predetti possedimenti fra la moglie del „logofăt" Golia e la moglie del „pârcălab" Geremia.

Nel 1593, il Signore della Moldavia, Geremia Movilă, ratifica quanto sopra, e conferma agli eredi dei due comproprietari, i detti possedimenti „luoghi adatti per 4 mulini dall'altra parte del Dnjester".

Il 24 Maggio 1714 il principe Nicola, Signore della Moldavia, ordina a Toderaşcu governatore di Orhei, di fare delle indagini sui malintesi sorti fra il monastero e Gabriele Parţul per una parte dei possedimenti di oltre il Dnjester, fatto che dimostra essere questa regione della Podolia da secoli sotto la dominazione moldava.

Questi atti sono completati da altre testimonianze. Gli abitanti delle due rive del Dnjester, passavano da una parte all'altra del fiume liberamente essendo in una regione interna. Troviamo dei paesi aventi lo stesso nome e degli uomini con lo stesso cognome sulle due rive del fiume. I contadini di oltre il Dnjester sono chiamati come testimoni dai giudici per la risoluzione di malintesi che sorgono fra i contadini della Bessarabia. Abbiamo il caso dell'anno 1765, quando gli abitanti del comune Hârjeu della Podolia, servirono come testimoni in simili ocntese. Questo prova una volta di più che non solo la terra di oltre il Dnjester, ma anche gli abitanti appartenevano alla Moldavia.

ROMÂNII TRANSNISTRIENI IN RADA CENTRALĂ UCRAINEANĂ, IN 1918

Războiul 1914—1917 şi apoi revoluţia rusă i-au sguduit şi pe Românii transnistrieni.

Toată generaţia mobilizabilă a Moldovenilor se afla pe diferite fronturi de luptă. Tinerii moldoveni, cu puţină ştiinţă de carte rusească cât aveau, au văzut şi au urmărit deaproape desfăşurarea evenimentelor din 1917.

In rândurile armatelor mobilizate se formau unităţi militare naţionale ale Ucrainenilor, Georgienilor, Armenilor etc. Răsăreau cercuri şi asociaţii naţionale culturale ale tuturor popoarelor. Fâlfâiau drapele naţionale de toate culorile, iar orchestrele mergeau în fruntea unităţilor în defilare, cântând imnuri şi melodii naţionale.

Moldovenii transnistrieni pentru prima dată au simţit, că se trezesc şi ei dintr'un somn secular... La finele anului 1917, când toată Rusia clocotea în valurile revoluţiei anarhice, ideea convocării unui *Congres naţional moldovenesc*, al Românilor de dincolo de Nistru, era bine înţeleasă şi dorită de toată lumea...

A fost destul un simplu apel, răspândit prin puţinii oameni, pentru ca la data de 17 Decembrie 1917, în oraşul Tiraspol, cel mai de seamă centru din Transnistriana românească, să se adune un impunător congres format din delegaţi veniţi din toate unghiurile pământului moldovenesc. Moldovenii erau dornici de libertate naţională, şi simţeau intuitiv că viaţa şi fericirea lor în viitor nu le va veni decât dela ei.

La congresul acesta format din oameni simpli, o parte din ei chiar fără nici o ştiinţă de carte, Moldovenii şi-au formulat bazele viitorului lor naţional şi cultural. Ei au declarat că vor şcoală naţională, vor biserică şi justiţie naţională, vor

așezăminte naționale și, în sfârșit, vor să fie chiar uniți cu Basarabia în acelaș corp politic.

Imediat după congres s'au și luat măsuri practice de realizare a programului elaborat: s'au format cursuri didactice pentru învățătorii moldoveni, s'au adus cărți din Basarabia, s'a procedat la înființarea bibliotecilor sătești etc.

Dar începuturile acestea pline de elan tineresc n'au durat mult... Valurile revoluției comuniste isbucnite în Rusia, în Octombrie 1917, au ajuns în Ianuarie 1918 până la Nistru. Comunismul nu înțelegea și nu tolera nici o altă mișcare, decât a lor. Fruntașii moldoveni au trebuit să dispară, altfel...

Pe de altă parte, în Capitala Ucrainei, Kiew — unde evenimentele de-atunci au făcut ca să se adune mai mulți Români de pretutindeni, din România liberă, din Basarabia, din Ardeal și Bucovina, (prizonieri) și din Transnistria moldovenească, — se formează încă din toamna anului 1917 *Societatea Națională a Românilor din Ucraina „Deșteptarea"*.

„Rada Centrală" — Constituanta revoluțională a Ucrainei naționale și indepedente — legiferează la finele 1917 cele mai democratice și mai largi baze ale Republicei Naționale Ucrainene. Drepturile național-culturale ale minorităților etnice ocupă un loc de frunte în legislația Radei Centrale. Minorității moldovene din Transnistria, în urma demersurilor făcute de Societatea „Deșteptarea", i se recunoaște *dreptul de a fi reprezentată prin 8 deputați* în Rada Centrală, potrivit cu principiile proporționalității popoarelor din Republică.

Orice minoritate etnică mai mare avea dreptul să aibă în guvern și un reprezentant oficial cu drepturi și cu titlu de ministru, care va trata în guvern toate problemele privitoare la minoritatea ce o reprezintă.

Pentru minorități mai puțin numeroase, între care erau și Moldovenii, legea prevedea că li se poate acorda acest drept numai pe baza unui sufragiu făcut în sânul minorității. Legea cerea ca cel puțin 100.000 de cetățeni din minoritatea respectivă să declare nominal și în scris în fața organelor Statului, că ei se consideră de cutare origine etnică și că vor drepturi naționale politice și culturale.

Socetatea „Deșteptarea", având ca Președinte pe Ion Precul și ca secretar general pe scriitorul acestor rânduri — a

desvoltat o febrilă activitate în vederea afirmării minorității românești în viața politică și culturală a statului ucrainean.

In societatea „Deșteptarea" colaborau și dădeau prețiosul lor sprijin mulți Români și din afara granițelor Ucrainei și anume: colonelul Constantin Pietraru (din România), ziaristul Sever Bocu (din Banat), G. Pop și Romul Laza (din Ardeal), Emanoil Isopescu și Filaret Dobo (din Bucovina), Vlad Cazacliu, Vlad Bogos, Mihail Mihailovici, Atanase Grosu și alții (din Basarabia).

In primăvara anului 1918 societatea a lansat apeluri în provincia moldovenească din stânga Nistrului, cerând organizarea adunărilor și comitetelor naționale locale, precum și alegerea delegaților la *Congresul general național moldovenesc*, care urma să aibă loc în Kiew, la 15 Iunie 1918. Mai mulți tineri studenți din școlile superioare din Kiew, și în special studenții teologi dela Academia de teologie „Petre Movilă", fii de Moldoveni-transnistrieni și Basarabeni, s'au pus în serviciul societății în calitate de emisari ai ei. Acești tineri erau gata să facă apostolatul național, cutreerând în lung și în lat întregul teritoriu al Transnistriei moldovenești în scopul organizării plănuite de noi.

Evenimentele furtunoase însă, nu ne-au dat putința să realizăm planurile noastre: Moldovenii transnistrieni au avut doi deputați în Rada Centrală: Ion Precul și scriitorul acestor rânduri. In scurta noastră activitate ca deputați moldoveni — mai puțin de trei luni — noi am avut posibilitatea de a declara de pe tribuna Radei, că Moldovenii din stânga Nistrului, în număr de peste 800.000, vor drepturi naționale și culturale. Deputatul Ion Precul, în cuvântarea lui din 9 Ianuarie 1918, a arătat situația și doleanțele Românilor transnistrieni, cerând recunoașterea drepturilor lor legale.

Subsemnatul în ședința Radei din 20 Aprilie 1918, a protestat vehement contra cunoscutelor pretențiuni ale Ucrainei asupra Basarabiei, care proclamase deja Unirea cu statul român. In primele zile ale lui Aprilie 1918 a venit la Kiew vestea despre *Unirea Basarabiei*.

Actul Unirii votat de Sfatul Țării a produs în guvern și în Rada Ucraineană o mare supărare.

După câteva zile de frământări în presă, Rada Centrală a hotărît să dedice acestei chestii o ședință specială fixată pentru ziua de 20 Aprilie.

Intr'adevăr, în seara acelei zile marea și fastuoasă sală a Muzeului Pedagogic din Kiew, unde Rada își ținea ședințele, era tixită de tot felul de reprezentanți și delegați, încât cu greu mai putea cineva să-și găsească loc. Deschizând ședința, profesorul Mihail Grușevschi, Președintele Radei Centrale, a arătat scopul acestei adunări. Redând pe scurt recentele evenimente din Basarabia, care au culminat în actul Unirii ei cu România, comentând tendențios acele evenimente și impestrițând discursul său cu multiple incursiuni în istoria Românilor și a Ucrainenilor, profesorul Grușevschi a ajuns la concluzia, că Basarabia nici odată în cursul istoriei n'a aparținut Moldovei, iar Moldovenii din Basarabia nu reprezintă acolo decât o minoritate etnică.

In consecință propune ca Rada Centrală să voteze o moțiune de protest unanimă contra actului Unirii.

La cuvântarea profesorului Grușevschi, adunarea a răspuns cu aplauze frenetice și îndelungate.

S'a perindat apoi o lungă serie de alți deputați, care au calificat cu cuvinte și mai aspre actul Unirii.

M'am înscris inadins la urma listei oratorilor, spre a putea răspunde la cât mai multe argumente invocate de antevorbitorii mei. Știam cu câteva zile înainte despre această adunare de protest și am avut tot timpul să mă pregătesc spre a putea combate toate argumentele Ucrainenilor.

In cuvântarea mea, care chiar dela începutul ei a produs surpriză, m'am servit de mai multe lucrări și hărți etnografice rusești întocmite pe baza datelor statistice culese de așa zisele „zemstve" (organe județene și guverniale cu caracter economic și cultural) din Basarabia și din stânga Nistrului. De aceste date se serveau, de multe ori, chiar și Ucrainenii, când vroiau să dovedească majoritatea lor etnică în anumite regiuni dela periferiile Republicei.

Ucrainenii operând cu aceste date statistice în susținerea intereselor lor naționale, mi-a fost ușor în cuvântarea mea să-i combat cu aceeași armă și să spulber afirmațiunile profesorului Grușevschi și ale altor oratori, că Moldovenii în Basarabia ar reprezenta o minoritate etnică. Din aceste statistici rusești ale zemstvelor reeșea clar, că *Moldovenii reprezintă cam 62% din întreaga populație a Basarabiei.*

Am declarat că aceste statistici și hărți stau la dispo-

ziția oricărui doritor, chiar în acea ședință, pentru a fi consultate și pentru a se convinge oricine de dreptatea lucrurilor pe care le afirmam.

In ce privește actul Unirii cu România, am arătat, că Sfatul Țării, deși organ revoluționar, este însă format pe bază de proporționalitate etnică și socială, în el fiind reprezentate toate nuanțele de clasă, de origine etnică și de gândire.

Am mai arătat apoi, că o unire națională nici nu este de închipuit altfel, decât printr'o revoluție generală, căci asemenea acte de supremă dreptate națională nu se pot face prin constituante alese pe bază de legi, ci numai prin războaie sau prin revoluții. Ca dovadă, însăși renașterea Statului Național Ucrainean a fost posibilă numai în urma unei revoluții în Rusia și efectuată de Rada Centrală, organ cu totul identic cu Sfatul Țării.

In continuare am spus, că eu, ca reprezentant al minorității moldovenești în Rada *Centrală*, socot că *și Moldovenii din stânga Nistrului, adică din imediata vecinătate cu România, vor trebui să revie la trunchiul neamului românesc întregit, căci suntem același trup și același suflet*, și nu este logic, ca astăzi când istoria ne îngădue posibilități de realizare ale celor mai *supreme acte de dreptate națională*, noi să le înfăptuim numai pe jumătate...

N'a fost cu putință să termin... Vociferări și sgomote infernale m'au împiedicat să conchid cuvântarea mea... Am rămas însă mirat când, în infernul acesta, am auzit și aplauze... Aplauda opoziția rusă, însă, nu pentru că îmi aproba cuvântarea, ci pentru că pe ei, ca dușmani ai Ucrainei independente, orice atac antiucrainean îi bucura, după formula: dușmanii dușmanilor noștri — ne sunt prieteni.

Profesorul Grușevschi care a vorbit iar după mine, după ce a înfierat în câteva cuvinte această ieșire a deputatului moldovean, a citit textul protestului Republicei Ucrainene contra anexării Basarabiei de către România, cerând ca acest protest să fie votat prin aclamații unanime, urmând ca chiar în acea noapte el să fie trimis tuturor guvernelor din Europa, inclusiv celui român.

Am părăsit imediat sala...

Acest gest al meu dela tribuna Radei Centrale n'a avut

urmări funeste pentru mine numai grație dizolvării Radei și instaurării în Ucraina a Hatmanului Scoropadschi, eveniment ce s'a petrecut numai peste câteva zile după aceea.

Regimul monarhic al Hatmanului Scoropadschi, n'a durat decât câteva luni. Ucraina a fost din nouă aruncată în vâltoarea anarhiei și războiului civil, când nimenea nu mai știa cine sunt stăpâni astăzi, hatmanul, petliuriștii, denichiniștii, bolșevicii?...

Această anarhie a durat până în anul 1921, când regimul sovietic s'a intronat definitiv.

Sunt îndeajuns de cunoscute metodele întrebuințate de Soviete pentru înăbușirea oricăror mișcări protivnice lor: execuții, teroare, exil...

Nici o mișcare națională în asemenea condiții nu este cu putință.

In anul 1924, Sovietele găsesc de cuviință să decreteze înființarea *„Republicei Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești" (RASSM).*

Sovietele, deci, au ajuns la concluzia, că înființarea republicelor naționale sovietice le servește cauza.

Crezul comunist va fi mai ușor și mai repede înțeles și acceptat de popoarele Rusiei, dacă el va fi prezentat în graiul fiecăruia.

Astfel au apărut republicele: Germanilor de pe Volga, Carelia în coasta Finlandei, Georgia, Armenia, Bașchiria etc. etc. Sunt multe...

Scopul lor este de a servi drept instrumente pentru injectarea în sângele popoarelor a bacililor comunismului. Prin intermediul acestor republici *„naționale după formă, comuniste după spirit"* regimul sovietic vrea ca popoarele lor să-și asume doctrinele lui Lenin.

In Republica Moldovenească sunt astăzi și școli moldovenești, dar mai puține decât ar fi logic după proporționalitatea Moldovenilor.

S'a introdus acolo și alfabetul latin. Limba modernă românească fusese pusă la baza învățământului. S'au scris cărți, jurnale și reviste în limba românească.

S'au înființat teatre moldovenești.

Dar, Moldovenii transnistrieni n'au auzit de un Eminescu, de un Coșbuc, de un Alecsandri, de un Creangă...

In școli, făceau cursuri de *„Leninism"*, studiau istoria revoluției socialiste, descifrau *„Capitalul"* lui Marx...

In teatru, ei n'au auzit decât piese de propagandă comunistă, în care se proslăvește regimul sovietic.

Instituțiile statului nu sunt conduse de Moldoveni...

Bisericile au fost distruse și religia interzisă... Tineretului școlar i se impune să creadă, că Moldovenii și Românii nu sunt același neam și același sânge.

Blândul țăran moldovean, altădată gospodar înstărit, este astăzi transformat în *„kolhoznik"* (lucrător în gospodăria colectivă) cu plata de cel mult trei klgr. de grâu sau porumb pentru fiecare zi lucrată, și abia atunci când recoltează.

Pentru Românii transnistrieni regimul sovietic este tot atât de străin, cum a fost și cel țarist.

Țarismul le dădea viața materială îmbelșugată, însă îi ținea în stare de primitivitate culturală...

Comunismul i-a transformat în ultra-proletari, însă le-a dat școli moldovenești în care ei au fost siliți să buchisească dogmele lui Marx și Lenin...

Omul nu poate fi fericit și nu poate prospera materiali-
cește și moralicește decât atunci, când el este deplin stăpân
pe proprietatea sa individuală, oricât de mică ar fi ea, și când
el are posibilitatea să se înfrupte, liber și în graiul său stră-
moșesc, din comoara culturii sale naționale, la mărirea și la
desvoltarea căreia au lucrat și lucrează toți frații lui de sânge
din generație în generație. Numai astfel omul va avea acel
stimulent, acel interes individual de a produce bunuri mate-
riale și spirituale, care este condiția principală și neînlătu-
rabilă a oricărui progres.

Războiul sfânt, care se duce pentru a ocroti civilizația
va schimba soarta Românilor transnistrieni, așa cum dictează
interesele umanitare și politice ale celor ce duc acest războiu
cu prețul sângelui lor.

I. DUMITRAȘCU

Fost deputat în Rada Ucraineană (Kiev)

AMINTIRI PENTRU... „TRANSNISTRIA"

Era pe la începutul lui Martie 1920.

In amfiteatrul Facultăţii de drept a Universităţii din Iaşi, unde — prin ce împrejurare nu ştiu — urma ca să-şi ţină cursul de arheologie răposatul profesor Tafrali, pătrundea un aier proaspăt de primăvară timpurie.

Prin geamurile largi se vedea frumoasa panoramă din partea de sud a Iaşilor, iar lumina acelui sfârşit de zi, plin încă de soare, făcea ca Repedea şi Cetăţuia să apară şi mai măreţe...

Auditorul, format mai mult din studente, de obiceiu zgomotos şi plin de neastâmpăr, acum era liniştit şi vorbea numai în şoaptă...

Deodată uşa se deschise şi un tânăr mărunt, bine legat, îmbrăcat în uniformă de ofiţer rus, intră în sală şi veni de se aşeză lângă mine.

Era studentul transnistrian Damian Ziubas.

După curs am ieşit împreună, coborând dealul Copoului odată cu aprinsul luminilor, şi ne-am îndreptat spre Căminul din strada Lascar Catargiu.

Cum îl vedeam pentru întâiaş dată şi întreg felul lui de a fi îmi stârnea curiozitatea, întrebările mele nu mai conteniau.

Mi-a spus că este de peste Nistru, din Dubăsari, orăşel destul de mare în faţa gurei Răutului, de unde însă a fugit spre a veni la Universitate. Aici ţine cu orice preţ să se facă profesor de istorie şi geografie, spre a lămuri pe cei rămaşi acasă de restul ţării şi neamului românesc.

Ca dânsul, mi-a adăugat el, au mai făcut mulţi tineri, unii

căutând să se pregătească tot pentru profesorat, iar alţii pentru avocatură, magistratură, medicină şi mai ales agronomie.

Cu multă căldură în suflet mi-a vorbit despre Moldovenii de acolo, despre limba şi credinţa lor, despre datinele, obiceiurile şi într'un cuvânt despre tot ce constituie specificul etnic al unui popor...

Când îmi povestea apoi, în graiul lui cronicăresc, cum sunt locuinţele şi aşezările lor, par'că şi vedeam aevea satele de peste Nistru, pitite pe văi de ape, sau la margine de păduri, ca şi casele noastre, din partea de sus a Moldovei.

Şi câte alte lucruri nu am mai aflat în acel fapt de seară despre „oamenii şi lucrurile" Transnistriei, dela noul meu coleg şi prieten, Damian Ziubas! Ceea ce până atunci nu ştiam decât foarte puţin şi cu totul incomplet, din timpul anilor de şcoală, acum căpătau o formă clară şi precisă, care fiind văzute apoi şi prin prizma celor 19 ani, nu e de mirare că am primit propunerea lui ca după terminarea Universităţii să mă fac profesor la Tiraspol...

Alt moment „transnistrian" în viaţa mea studenţească, a fost tot în toamna aceluiaşi an.

La 9 Oct. 1920, studenţii din Cămin sărbătoriau printr'o masă de rămas bun pe rectorul lor, Iulian Teodorescu, care se muta la Universitatea din Bucureşti. La această masă, la care au luat parte şi profesorii din senatul universitar, s'au ţinut, cum e obiceiul la Români mai ales — multe discursuri. Studenţii ieşeni din fiecare provincie au căutat ca să-şi arate — şi pe bună dreptate — recunoştinţa faţă de fostul lor rector. Cuvintele ce au atras însă atenţia tuturor, prin simplicitatea cu care au fost rostite, dar şi prin faptul că veneau dela cea mai nouă categorie de studenţi, — au fost cele ale tânărului Bulat din Transnistria.

Ideea cuvântării sale a fost ca România Mare să nu-şi uite pe cei rămaşi în afară de graniţe, iar fiind că era vorba de Universitatea din Iaşi, el termina cu aceste cuvinte care îmi răsună şi acum în urechi „în aşa fel să se propovăduiască aici românismul, încât stropii lui de cultură să se împrăştie şi dincolo de Nistru..."

In toamna aceluiaşi an Universitatea ieşeană şi primea un grup însemnat din astfel de studenţi. Acum au venit:

Nichita Smochină, la drept și filosofie, care prin serioasa lui pregătire intelectuală și prin lupta dârză ce o va desfășura, va ajunge mai târziu sufletul iridentei transnistriene, Balan și Bulat, la filozofie, Ghirea, la drept, Malai și Moloman, agronomie, și mulți alții.

Ei aduceau un suflu nou în viața noastră studențească. Muzicali, ca și basarabenii — Balan, bunăoară, era nelipsit de balalaică, iar „Sonia" lui a făcut... epocă —, erau însă mai meditativi — aveau și pentru ce — decât cei de peste Prut. Dacă între basarabeni erau apoi mulți cu idei de stânga, transnistrienii făceau din contră parte din gruparea de dreapta...

Al III-lea episod legat de camarazii de dincolo de Nistru l-am avut în Mai și Iunie 1921, cu prilejul unei excursii geografice.

După ce am audiat mai întâi la Cluj lecțiile inaugurale ale marelui geograf și filo-român prof. dela Sorbona, Emm. de Martonne, conducătorul și profesorul nostru, d-l Mihai David, ne-a purtat prin mijlocul Transilvaniei și Munții Apuseni.

Peste tot locul am fost primiți cu mese și cu flori — eram doar cei dintâi studenți ai Moldovei întregite cari vizitam oficial Ardealul desrobit —, dar acolo unde s'au întrecut toate așteptările, a fost la Abrud, în inima Moților.

Prof. Ioan Micu, directorul școlii normale din acea localitate, împreună cu oficialitatea și cu ceilalți intelectuali români, au tipărit chiar o „amintire despre această înfrățire românească: moldoveni, cu basarabeni, cu bucovineni și transnistrieni, aici în patria lui Avram Iancu".

Firește că din toți cei 21 de studenți și studente, punctul central îl forma „transnistrianul" nostru, Goncearencu, care nu mai prididea cu răspunsul la întrebările ce i le puneau mai ales simpaticele abrudence...

Am ales anume aceste 3 momente din viața studenților transnistrieni la Universitatea din Iași, spre a se vedea lămurit: ființa lor, sentimentele de care erau stăpâniți, cum și părerea ce o avea lumea despre dânșii.

Dar anii trec... și odată cu ei ne-am făcut fiecare — bune, rele — rosturile noastre în viață...

Cele 3 „momente" mi-au rămas însă întipărite în minte.

Datorită lor, ori de câte ori mă apropiam de malul Nistrului, simțiam par'că o strângere de inimă și mă uitam cu alți ochi... de „ceea parte".

Fie că venind dinspre Florești, coboram pe la Zostânca, — în pereții de calcar ai căreia pustnici din trecut și-au făcut cele 2 peșteri, fie că din sus, din podgoria Sorocii, sau de pe meterezele cetății — priveam dincolo în Țechinovca, plină de amintirea domnu'ui moldovean Gh. Duca, totodată și „mare hatman al Ucrainei" — un sentiment de adâncă mâhnire mă cuprindea la gândul în ce situație se găseau acele bogate și românești locuri.

Nu se zărea nicăieri țipenie de om. Cu toții erau pe întinsele ogoare ale colhozurilor, unde în sunetul clopotului, începeau sau sfârșeau munca lor de robi, ca și sclavii din antichitate. Turnul frumoasei biserici din sat era în ruină, în schimb se înălța alături, sfidătoare, „casa poporului".

Același sentiment dureros l'am avut și când din înălțimea cetății Hotinului îmi aruncam privirea la satul de peste apă, Braga, sau când, de pe stâncile semețe de granit roșu dela Cosăuți, admiram cursul Nistrului la Praguri.

Mi-a fost dat însă de Dumnezeu ca să umblu și pe meleagurile Transnistriei.

Trecerea Nistrului pe la Regina mi-a produs aceeași bucurie pe care, cu ani în urmă, am avut-o atunci când pășiam pentru întâiași dată în Ardeal, Basarabia și Bucovina.

De cum am urcat dealul deasupra Râbniței și pe buna șosea ce duce spre Nord-Est, am intrat în bogatul sat românesc Coșarca, mi-am dat seama de cât adevăr spuneau colegii mei transnistrieni.

Mai târziu apoi, în casa lui Moș Filip Cozlovschi din Slobozia, am putut ca să găsesc neatins și acelaș suflet românesc de pretutindeni, intru nimic schimbat cu toate greutățile prin care a trecut.

Pentru Transnistria sau Moldova nouă, cum se mai numește regiunea dintre Bug și Nistru, a început o eră de libertate și prosperitate.

Cei dintâi chemați pentru a desțeleni ogorul, sunt în primul rând tinerii cari acum aproape un sfert de veac au venit în țară spre a se pregăti tocmai pentru acest lucru.

Au rol greu, dar frumos, de pioneri ai românismului şi ai umanităţii, într'o lume în care domnia întunericului pusese stăpânire pe zeci de milioane de suflete.

Inima lor încălzită la dragostea de neam a celor 4 universităţi româneşti, voinţa lor călită în atâţia ani de aşteptare, completate apoi cu o muncă stăruitoare, ordonată şi în deplin acord cu spiritul vremei, trebue să facă, ca pământurile bogate de peste Nistru, cu locuitorii lor paşnici, muncitori şi înzestraţi cu foarte multe calităţi sufleteşti, să cunoască cât mai curând o adevărată „vârstă de aur''.

Acesta va fi fără îndoială singurul şi cel mai măreţ gest de recunoştinţă pe care Transnistria desrobită îl poate aduce memoriei acelora ce cu miile îşi dorm sufletul de veci, din apele Bugului şi până la porţile Odesei... şi dovada cea mai bună că s'a înţeles gândul Regelui şi al Conducătorului.

Prof. C. PUŞCAŞU

NISTRUL IN LITERATURA ROMÂNĂ

Acest fluviu repede şi spumegând la vârtejuri, care oblojeşte obrazul răsăritean al ţării cu aghiasma valurilor sale argintii, a fost socotit mult timp şi poate mai este socotit şi astăzi de unii, ca hotar natural între două lumi, între două civilizaţii deosebite.

Realitatea e întrucâtva alta, deoarece Nistrul nu desparte două neamuri, ci, dimpotrivă: *uneşte într'un singur popor*, mulţimea de Români care trăesc de veacuri pe ambele sale maluri, — bogate şi de un pitoresc minunat —, în preajma cărora s'au înscris atâtea pagini glorioase din istoria noastră naţională.

Dacă e nevoie pe viitor să vorbim despre un râu care să despartă două lumi, acest râu va trebui să fie Bugul, cu toate că şi *peste Bug sunt mulţi Români.*

N'aş vrea, iubiţi cetitori, să abuzez de prea multe argumente, de prea multe citate. E destul să pomenesc de cetăţile voevozilor Moldovei, presărate ca nişte mărgele, de-a-lungul Nistrului: Hotinul, Soroca, Tighina, Cetatea-Albă, precum şi de oraşele vecine de dincolo, întemeiate de Români: Movilăul — de Domnitorul Moldovei, Ieremia Movilă, Raşcovul — de boerul moldovean Raşcu, Dubăsarii — de alt boier moldovean Jora. E destul să vă adăpaţi, câtuşi de puţin, sufletele din scriptura îndurerată a cronicilor noastre bătrâne, sau să puneţi urechea pe malurile Nistrului, ca să auziţi cum strigă, — furtună de glasuri, — cei 106 ani de opresiune muscălească: *e al nostru, al Românilor, în întregime!*

Iată un edificator fragment dintr'un poem postum al marelui Mihail Eminescu:

„Din lungi cărări de codru, din munţi cu vârfu'n nouri
„Ieşit-au Dragoş-Vodă, îmblânzitor de bouri,

„Mulţimea curgătoare s'a fost întors pe vale
„Şi buciumele sună şi oile's pe cale;
„Nainte merg moşnegii, cu pletele bogate,
„Ţiind toege albe în mâinile uscate;
„Astfel ieşeau tot rânduri, venind de sub verzi ramuri,
„Copii, ciobani de turme, moşnegi, păstori de neamuri
„Şi au întins moşia spre răsărit şi-amiaz
„Pân'unde marea sfarmă de ţărm al ei talaz.
„Au cucerit cu plugul, cu vârful dragei săbii
„Pân'la Cetatea-Albă, Limanul de corăbii.
„Sute de ani stătut-au stăpâni până la Nistru,
„Luptând cu Răsăritul, cu cuibul cel sinistru,
„De unde vin în roiuri în veci renăscătoare
„Spurcate lumi şi rele, barbarele popoare,
„Prin neagra vijelie ce vâjie şi bate
„Sfărmându-se la graniţi de ziduri de cetate"...

Nici un popor din cele care au avut atingere cu Nistrul — „Nistru lin ce'n valuri pierde ai luceferilor sfeşnici", cum cântă Alexie Mateevici — n'a oglindit această apă românească în creaţiunea lor artistică, aşa ca Moldovenii noştri, plugari obidiţi, îngreuiaţi de neajunsuri, inadaptabili unei stăpâniri străine, cu vădite intenţii imperialiste:

„Foaie verde mărăcine
„Plânge inimioara'n mine,
„C'am rămas al nimănui
„Pe marginea Nistrului,
„In jeliştea vântului,
„In bătaia glonţului !..."

Sau alta, în care sentimentul de singurătate şi de adâncă frământare lăuntrică e redat mai puternic, aducând accente de revoltă cu greu stăpânită:

„Frunzişoară trei smicele,
„Trupul meu e plin de jele,
„Ca Nistrul de pietricele;
„Trupul meu e plin de-alean,
„Ca Nistrul din mal în mal,

„Când se sbate val cu val...
„Bate-l, Doamne, pe Muscal
„Ca Nistru când bate'n mal.
„Bate-l, Doamne, pe strein,
„Ca Nistrul când bate'n plin !...
„Bate-i şi pe venetici,
„Ca Nistru, când bate'n stânci !...

Nistrul nu este apă rusească. Dintre scriitorii şi poeţii ruşi n'a încercat, nu s'a încumetat nimeni să-l cânte, deşi secolul al XIX-lea, de încătuşare rusească a Nistrului, este în acelaş timp şi secolul de extraordinară înflorire a literaturii ruse.

Care-i cauza acestei enigmatice tăceri şi de ce s'a cântat numai Niprul, numai Donul şi numai Volga? E uşor de înţeles, credem, şi lămuririle noastre ar rămâne inutile: Nistrul nu trezea nici un fior, nici un ecou din vremuri depărtate, în sufletele artiştilor slavi, fiindcă aceştia îl simţeau rece, străin, mort. Nimic nu-i chema. Nici istoria. Nici unda lui răcoritoare. Ne-o mărturiseşte Adam Mickiewicz, marele poet polonez, — care a fost la Cetatea Albă. In frumosul poem „Stepele Akermanului", A. Mickiewicz spune:

„Se întunecă, nici un semn, nici o movilă.
„Privind la stele, merg înainte...
„Zăresc ceva în depărtare. Un nor? Al zilei răsărit?
„E a farului lumină, e farul Akermanului !

„Mă opresc şi aud sborul berzelor în cer...
„Şi câte-s ! Nici ochiul şoimului nu le-ar prinde !
„Un fluture s'alină uşor pe o tulpină; iar jos
„Un şarpe alunecos se mişcă'n buruene...

„E linişte atât de mare, încât chiar a istoriei
îndepărtată chemare s'ar auzi...
„Dar nimeni nu mă cheamă !...

Istoria nu-l chema, deasemenea, nici pe Puşkin, genialul poet rus, care a stat în Basarabia mai mulţi ani şi care ar fi putut să cunoască de aproape Nistrul. Dar pentru Puşkin, şi

Nistrul și întreaga Basarabie n'au fost decât un pustiu! In cunoscuta evocare a lui Ovidiu săpată și pe monumentul lui Pușkin dela Chișinău, poetul spune: *„Aici, cu lira nordului, chemând pustietățile, am rătăcit și eu"*...

Acum, să ne întoarcem la literatura noastră, pe paginile căreia Nistrul ocupă un loc important...

Iată-l pe Răsvan, viteazul Răsvan, creat de pana meșteșugită a genialului basarabean B. P. Hasdeu, adresându-se Vidrei:

„Nistru, apă românească ce spumegă printre stânci,
„Ingropând dușmanii țării în vâltorile-i adânci!
„Nistru, ale cărei unde, altă dată'n zile grele,
„Apărau în loc de tunuri hotarele țării mele!
„Nistru, Nistru! Pân'acum știut-am să mă feresc
„De a trece pe lângă țărmu-i, ca să nu mă ispitesc,
„Astăzi însă, de nevoie, mă simții împins la mal,
„Căci dorul țării răsbate pân'și sufletul de cal.

„Nainte-mi se desveliră, șerpuind ca un balaur,
„Holde și câmpii, în care, jucând printre spice de aur,
„Se zăreau, ca pietricele presărate pe-un inel,
„Busuioc și garofiță, toporaș și ghiocel;
„Iar prin ele'n depărtare un Român, muncind la soare,
„Falnic, rumen, plin de vieață, se părea și el o floare!
„Le văzui acele locuri și din văz le sărutai,
„Țara-mi unde însuși iadul parcă se preface'n raiu!..."

Atât în poezie, cât și în descrieri, nuvele și romane, o mare parte din scriitorii noștri, îndrăgostiți fie de minunata priveliște pe care le-o oferea Nistrul, ori adâncindu-se cu sute de ani pe drumurile cernite ale istoriei l'au cântat cu măestrie, însăilându-i icoana cu horbotele de dor și amintire... Pomenim astfel, pe bardul dela Mircești, Vasile Alecsandri, în poemul *„Dan căpitan de plaiu"* și în *„Sentinela Română"*; pe Mihail Eminescu în turburătoarea sa *„Doina"*:

„Dela Nistru pân'la Tisa,
„Tot Românul plânsu-mi-s'a
„Că nu mai poate străbate
„De-atâta străinătate!"

De asemenea, pe Cerna, care a scris în 1912 poemul: *„După un veac"*; pe Gh. Coșbuc care a descris Nistrul în *„Ghiaura"* o baladă puternică și captivantă despre o fată moldoveancă răpită de Tătari, pe Costache Negruzzi în cea dintâi nuvelă românească *„Alexandru Lăpușneanu"*; pe scriitorul N. N. Beldiceanu în cartea sa *„Intre Prut și Nistru"*; pe neîntrecutul cântăreț al plaiurilor Moldave, Mihail Sadoveanu în *„Drumuri basarabene"* și în romanul istoric *„Șoimii"*; pe N. Dunăreanu în *„Vremuri cernite"*; pe regretatul Gib Mihăescu în romanul *„Rusoaica"*, pe poetul și povestitorul D. Iov în atâtea versuri și schițe închinate Nistrului și Sorocii, pe Sabin Velican în romanul *„Pământ viu"*, precum și pe marele apostol *N. Iorga*, în al său *„Neam românesc din Basarabia"* scris în 1906, din care spicuim câteva rânduri caracteristice:

„Mergem acum cu vaporul. Apa e tot în cotituri și întunericul unei încovoieri taie necontenit luciul alb ca al unui lac. Soroca piere odată'n urmă cu luminile ei multe și rare, presărate pe sus. In dreapta și'n stânga sunt tot înălțimi, doi pereți de întuneric catifelat. E sus, un strălucit sobor de stele, care clipocesc, tremură, sec lintesc ca scântei ce trec sau fulgeră, ca un șiroiu de lumină căzând. Apa clatină icoana lor într'un licărit de aur. Din pomii în floare, vântul trimite adieri care te înnbeunesc de dulci. Și din păduricea din dreapta, din păduricea din stânga, din livezile malului, din toată acea deasă umbră, isvor de mireasmă, vine cântecul de slavă al păsărilor ce nu dorm, de iubire. Sânt șuere de mierle, prelungite, încheiate, începute din nou, cu un avânt de moarte, șuere care par'că învăluesc toate dela o zare la cealaltă, ca și cum o singură pasăre, aceeași în toate locurile, tot înainte dealungul întregei ape, ar cânta. Și încercări, întrebări sfioase, triluri de dor și bucurie a privighetorilor se desfac, se sbat în văzduh dulce, luminos, rece. Dacă aș fi singur pe lume, aș vrea să mor acum aici și apele să mă ducă tot înainte, printre arborii în floare, în acest prohod de cântece, în jos spre liman, spre marea cu apele multe, în care se poate pierde urma morților"...

Dintre toți însă, Basarabenii sunt aceia care au îndră-
gostit Nistrul mai mult decât oricare, ca pe un părinte.
Creator de atmosferă poetică în literatura noastră basara-

beană, pentru unii această apă a fost un motiv de încântare sufletească, iar pentru alţii de nesfârşită amărăciune. Când nopţile luminoase de Septembrie devin mai înalte, iar aerul înţeapă ca o mireasmă tare, pe Nistru trec luceferi legănându-se în clipocitul undei, înfrăţiţi cu singurătatea inspiratoare. Alexie Mateevici cântă în al său *Cântec de leagăn:*

„Stele'n Nistru, stele sus,
„Dormi, povestea mi ţi-am spus.
„Stele'n Nistru'mpădurit
„Dormi, odorule iubit!

Dar numai poetul Mateevici a susurat, ca o rugăciune numele sfânt al Nistrului? Care dintre mânuitorii de condeiu din Basarabia a putut trece cu vederea acest fluviu românesc, de două ori milenar în sufletul autohtonilor ?!

Sergiu Victor Cujbă, C. Stere, Ion Buzdugan, Octav Sargeţiu şi mulţi alţii i-au cântat simfonia valurilor sale, cu mers şerpuitor printre maluri, aci abrupte şi stâncoase, aci pierzându-se în şesul înverzit, dominat de Lozie şi răchită.

Cel care subscrie, încă la 1913 şi, ca atare, sub jugul ţarist, cânta în gen popu'ar jalea, marea jale ce sălăşluia în inimile ţăranilor şi răzeşilor băştinaşi:

„Bună ziua, Nistrule,
„Nistrule, bătrânule!
„Am venit să te mai văd,
„Să te văd, la sfat să şăd:
„Că tu, frate, multe ştii,
„Multe vezi pe unde vii,
„Multe prinzi şi multe-auzi
„Prin huceagu! un'te-ascunzi!...
„Ce mai veste ne-aduci,
„Pe ale tale unde dulci,
„Dela fraţii cei din sus,
„Şi acei dela Apus?
„Ce mai ştii de viaţa lor
„Sub jugul străinilor?
„Spune, dragă, de ce taci?
„Oare nu cumva te faci,

„Că n'auzi, Măria Ta,
„Rugămintea caldă-a mea?..."
„Insă Nistru parcă-i mut,
„Parcă-i un moşneag tăcut,
„Ce-a văzut, l-a întristat, —
„O ruşine şi-un păcat:
„Că Români-s ferecaţi
„De hainii împăraţi...
„Şi eu plec cum am venit —
„Amărît, nedumerit
„Cu nădejdea-mi — praf în vânt,
„Cu avântu'n două frânt."

Şi, dacă în 1913 desnădejdea punea stăpânire pe fiinţa noastră, aruncându-şi linţoliul cenuşiu peste visele frumoase ale tinereţei, dacă de multe ori nu mai întrezăream nimic la orizont, astăzi, cu toată greutatea vremurilor, nu disperăm.

Iată frumosul şi semnificativul *„Jurământ"* al transnistrianului Ilie Zaftur:

„Nistrule, tu plângi cu mine,
„Plânge toată valea ta...
„Rămâi, moşule, cu bine,
„Jur că nu te voi uita!
„Jur pe ţara'ndurerată,
„Jur pe bunul Dumnezeu,
„Să păstrez iubirea toată
„Şi să te doresc mereu!
„Din Hotin şi pân'la Mare,
„Dela Prut şi până'la Bug,
„Numai tânguiri amare:
„Fiii tăi azi poartă jug.
„Depărtându-mă cuminte,
„Geme'n mine jalea ta..
„Jur pe sfintele morminte,
„Jur că nu te voi uita!"

Nu, nu vom putea uita niciodată Nistrul, pentrucă este al nostru, pentrucă dincolo de dânsul aşteaptă fraţii robiţi, pentrucă apele lui s'au învolburat cu sângele strămoşilor

noştri, vitejii arcaşi ai lui Ştefan cel Mare. „Fraţilor, nu ne lăsaţi, nu ne uitaţi" — sunt cuvintele ţăranului transnistrian Toma Jalbă, rostite la Congresul soldaţilor basarabeni din 21—28 Octombrie 1917, cuvinte care vin ca o mustrare şi ca un îndemn totodată.

Aceleaşi gânduri le exprima, cam pe aceeaşi vreme, în formă versificată, poetul nostru basarabean Ion Buzdugan, cu ale cărui cuvinte terminăm această scurtă comunicare:

„Nistrule, bătrânule,
„Ian strângeţi suspinele,
„I-auzi fraţii mei cum plâng
„De pe malul tău cel stâng,
„Sub jugul străinului —
„Domnia păgânului.
„Plinu-i dealul de blesteme
„Şi de chinuri valea geme...
„De-ar fi voia Domnului,
„După gândul omului:
„Nistrul şi-ar muta cărarea
„Mai la Răsărit, spre Marea,
„Iar pe fraţi, surori duioase
„Ni le-ar da'napoi acasă,
„Că sunt rupţi din coasta noastră,
„Nistrule, apă albastră!"

PAN. HALLIPPA

AUSZUG.

DER DNJESTR IN DER RUMÄNISCHEN LITERATUR.

Dieser Fluss wurde die längste Zeit und wird möglicherweise auch heute noch als eine natürliche Grenze zwischen zwei Welten, zwischen zwei Zivilisationen betrachtet.

Die Wirklichkeit ist jedoch eine ganz andere, weil der Dnjestr nicht zwei Völker voneinander trennt sondern im Gegenteil, die zahlreichen Rumänen, die seit Jahrhunderten an seinen beiden Ufern leben, zu einem Volk vereinigt.

Sollte es in Zukunft notwendig werden von einem Grenzfluss zwischen zwei Welten zu sprechen, so wird dies

der Bug sein müssen, obwohl es auch jenseits des Bug viele Rumänen gibt.

Keines der Völker, die jemals mit dem Dnjestr in Berührung kamen, hat diesen rumänischen Strom in seinen künstlerischen Schöpfungen besser widergespiegelt als unsere Moldauer, die sich in ihrem harten Daseinskampf der offensichtlich imperialistischen Fremdherrschaft immer wieder entschlossen entgegenstellten.

Der Dnjestr ist kein russischer Fluss. Von allen russischen Schriftstellern und Dichtern hat sich keiner gefunden, ihn zu besingen, obwohl das 19. Jahrhundert — der russischen Ankettung des Dnjestrs — gleichzeitig auch das Jahrhundert einer ausserordentlichen Blütezeit der russischen Literatur ist. Puschkin ist der Dnjestr und ganz Bessarabien eine nichtssagende Wüste!

In unserer Literatur hingegen, nimmt der Dnjestr einen bedeutenden Platz ein... In den Werken unserer Klassiker und unserer Romantiker wie Haşdeu, Alexandri, Eminescu, Coşbuc, Iorga und vieler anderer, ist der Dnjestr häufig anzutreffen.

Besonders bei den Bessarabien war der Dnjestr ungemein beliebt. Ein Spender poetischer Stimmung für unsere bessarabische Literatur, war dieser Fluss den einen ein Motiv seelischer Entzückung und den anderen ein Grund zu grenzenloser Bitterkeit.

Dichter wie Alexie Mateevici, Sergiu Victor Cujbă, C. Stere und viele andere, sangen die Symphonie seiner Wellen, die zwischen hier abgerissenen und zerklüfteten, dort sich in grünen Ebenen verlierenden, von Weidenflechten überwucherten Ufern sacht dahingleiten.

Ebenso häufig ist dieser Strom auch in der bessarabischen und transnistrischen Volksliteratur anzutreffen, ein weiterer Beweis dafür, dass der Dnjestr rumänisch ist:

„Foaie verde mărăcine	*„Grünes Blatt vom Hagedorn*
„Plânge inimioara'n mine,	*Es weint in mir das Herz,*
„C'am rămas al nimănui	*Dass ich ganz verlassen bin*
„Pe marginea Nistrului,	*An des Dnjestrs Ufer,*
„In jeliştea vântului,	*In des Windes Klagen,*
„In bătaia glonţului!...".	*Im Schussbereich des Feindes!...".*

Deshalb werden wir den Dnjestr auch niemals vergessen können, diesen Zeugen erbitterter rumänischer Kämpfe um den Besitz seiner Ufer.

RIASSUNTO

IL DNIESTER NELLA LETTERATURA ROMENA

Questo fiume fu considerato per molto tempo, e forse è ancora considerato da alcuni, come un confine naturale fra due mondi, fra due diverse civiltà.

La realtà è invece ben altra, poichè il Dniester non divide due razze, anzi unisce in un solo popolo le numerose popolazioni romene che vivono, da secoli, sulle due rive.

Se bisognerà parlare, nell'avvenire, di un fiume che divida due mondi, questo fiume dovrà essere il Bug, benché anche oltre il Bug vivano molti Romeni.

Nessun popolo di quelli che ebbero contatto con il Dniester, rispecchiò questo fiume romeno nella sua creazione artistica, come i nostri Moldavi, questo popolo di contadini sacrificati, con centinaia di bisogni insoddisfatti, e che non può adattarsi ad una dominazione straniera, con evidenti tendenze imperialiste:

„Foiaie verde mărăcine
Plânge inimioara'n mine
C'am rămas al nimănui
Pe marginea Nistrului
In jeliştea vântului
In bataia glonţului!...'.

Foglia verde di spino
Piange il cuore in me
Che sono rimasto di nessuno
Sulle rive del Dniester
Nel lamento del vento
Sotto i colpi dei proiettili!

Il Dniester non è un fiume russo. Fra gli scrittori ed i poeti russi, nessuno l'ha cantato, benchè il sec. XIX, secolo di schiavitù russa per il Dniester, sia stato un secolo di grande floridezza per la letteratura russa. Per Puşkin il Dniester e l'intera Bessarabia non erono che un deserto!

Nella nostra letteratura, invece, il Dniester occupa un posto importante.... Nelle opere dei classici e dei romantici nostri: Haşdeu, Alexandri, Eminescu, Coşbuc, Iorga e molti altri, il Dniester è ricordato molto spesso.

I Bessarabi, poi, hanno sempre amato il Dniester più di un padre. Creatore di atmosfera poetica nella letteratura bessaraba, questo fiume fu per alcuni un motivo di gioia spirituale, per altri di infinita amarezza.

I poeti Alessandro Mateevici, Sergio Vittorio Cujbă, C. Stere, e molti altri hanno cantato la sinfonia delle sue acque che serpeggiano fra rive ora aspre e rocciose ora perdentesi nella verde pianura, coperta di salici.

Altrettanto frequentemente appare questo fiume nella letteratura popolare bessaraba e della Transnistria, il che prova che il Dniester è veramente un fiume romeno.

Ecco perchè non potremo mai dimentare il Dniester, questo testimonio delle prove sopportate dal nostro popolo sulle sue due rive.

FOLCLORUL MOLDOVENIMEI ORIENTALE

Motto:

„Ascultaţi cu atenţie cântecele naţionale; ele formează o mină inepuisabilă, unde se găsesc cele mai frumoase melodii, care vă procură o idee despre caracterul diferitelor popoare".

R. Schumann (1840).

Câţiva cercetători cu tragere de inimă şi-au dat osteneala să culeagă o parte oarecare din folclorul moldovenimei noastre orientale, adică a Moldovenilor dintre Prut, Nistru şi acelor de peste Nistru. Acest lucru a avut loc mai ales după răsboiu[1]). Sub stăpânirea rusească, majoritatea intelectualităţii moldoveneşti — noroc numai că această intelectualitate era foarte restrânsă — s'a înstrăinat de sufletul confraţilor lor, rămaşi fără cunoştinţă de carte. Acei dintre intelectuali mai ales, care îşi uitaseră până şi graiul lor moldovenesc, preferând să devină „Ruşi", n'aveau dragoste, nici interes faţă de această inepuizabilă comoară naţională. De aceea, cu atât mai mare este meritul acestor răsleţe mănunchiuri de intelectuali

---

1) Din scrierile în care s'a publicat material privitor la folclorul moldovenimei orientale cităm următoarele:

Arbure Z., *Basarabia în secolul XIX*, pp. 148—195.

Burada T., *O călătorie în satele moldoveneşti din Gubernia Cherson (Rusia)*, în „Convorbiri Literare", XVII (1883—84), pp. 281—291.

Burada T., *O călătorie la Românii din gubernia Kamenetz-Podolsc (Rusia)*, în „Arhiva", XVII (1906), pp. 536—547.

Buzdugan I., *Cântece din Basarabia, Cartea I* (1916—1921).

Buzdugan I., *Cântece din Basarabia, Cartea II* (1905—1916).

Candrea-Densuşeanu, *Graiul nostru, Texte din toate părţile locuite de Români*, II, pp. 3—19.

Chior P., *Cântici moldovineşti (norodnici), Partea I-a şi Partea II-a*, Balta, 1927; *Partea III-a*, Balta, 1928. (Lucrarea, tipărită cu litere chirilice, a apărut în „Editura di Stat a Moldovii".

Florin M., *Din folclorul transnistrian*, în „Tribuna Românilor de peste hotare", II (1925), Nr. 3—4, 5—6.

moldoveni dintre Prut, Nistru şi de dincolo de Nistru, care, înfruntând piedicile ce li se aşterneau în cale, au rămas credincioşi legământului de conştiinţă cu Patria Mumă. Aceşti Moldoveni, respectând tradiţia, graiul şi portul românesc, au păstrat cu îndârjire jarul aprins al conştiinţei naţionale sub stratul cenuşei rusificatoare.

Insă inepuizabilul rezervoriu, care a alimentat neîntrerupt conştiinţa naţională, a fost sufletul ţăranului: suflet simplu în aparenţă, dar atât de bogat în fond!... Nicăeri nu se potrivesc mai bine, decât atribuind Moldovenilor dela Prut până departe dincolo de Nistru, următoarele cuvinte ale academicianului Liviu Rebreanu: *„La noi, singura realitate permanentă, inalterabilă a fost şi a rămas ţăranul"* [1]).

La noi, între Prut, Nistru şi dincolo de Nistru, până la Bug şi Nipru, puterea de rezistenţă a poporului român în faţa celor mai meşteşugite încercări de rusificare, păstrându-şi cu sfinţenie specificul său etnic, *constitue tot ce poate fi mai de preţ pentru cauza noastră naţională.*

Cu atât mai mult trebue să fie relevat acest fapt, cu cât el a surprins pe atâţia alţi cercetători străini. Unul dintre aceştia e contele de Roshecheuart, care, venind dela Odesa la Iaşi, pela începutul secolului al XIX-lea, şi auzind graiul populaţiei locale, recunoaşte în memoriile sale *„originea romană după frumuseţea, regularitatea de trăsături şi puternica alcătuire a populaţiei, mai ales a ţăranilor"* [2]).

Găluşcă T., *Folclor basarabean*, Cartea I—II.
Madan Gh., *Suspine (Poezii populare din Basarabia)*, în „Biblioteca pentru toţi", No. 138 (cu o *Prefaţă* de Gh. Coşbuc).
Şandru D., *Enquêtes linguistiques*, în „Bulletin linguistique", I (1938), pp. 89—107.
Smochină N. P., *Din literatura populară a Românilor de peste Nistru*. Extras din „Anuarul Arhivei de Folclor" V.
Ştefănucă P. V., *Folclor din judeţul Lăpuşna*, în „Anuarul Arhivei de Folclor", II, pp. 89—180.
Ştefănucă P. V., *Cercetări folclorice în Valea Nistrului de Jos*, în „Anuarul Arhivei de Folclor", IV, pp. 31—227.
Strungaru D., *Din graiul basarabean*, în „Arhiva", XLIII, Nr. 3—4 (1936).
Material destul de preţios s'a mai publicat în diferite ziare şi reviste: „Viaţa Basarabiei", „Bugeacul", Cuvântul moldovenesc", „Raza", „Gând basarabean', „Transnistria" ş. a. (Pentru amănunte a se vedea articolul d-lui V. Popovici, *Contribuţii bibliografice*, publicat în cuprinsul acestui volum).

1) Liviu Rebreanu, *Lauda ţăranului român* (Acad. Rom., Discursul de recepţiune, LXXVIII) 1940, p. 3.

2. *Basarabia, Monografie sub îngrijirea* d-lui Şt. Ciobanu, p. 241.

O constatare asemănătoare o face Pavel Svinîin în *„Descrierea oblastiei Basarabiei"*, la 1 Iulie 1816 (dar care s'a tipărit târziu în *„Buletinul societăţii istorico-arheologice"* din Odesa, volumul VI, 1867), unde afirmă legătura organică dintre Moldova şi Basarabia, ai cărei *„locuitori băştinaşi... sunt Moldoveni sau Valahi, urmaşii coloniştilor Romani* (p. 220); *ei vorbesc limba moldovenească, care este de origine latină"*.

Iar dacă limba, acest mijloc de comunicare a ideilor şi stărilor sufleteşti între cei ce aparţin unei naţiuni, reprezintă expresiunea cea mai elocventă a naţiunei respective, putem sublinia cu mândrie faptul că moldovenimea noastră orientală nu şi-a înstrăinat, niciodată, limba maternă. Din moşi strămoşi şi până astăzi, dulcele graiu moldovenesc răspunde jalnic dela malul stâng al Prutului până dincolo de Bug şi, pe alocurea, până aproape de Nipru. Cu drept cuvânt afirmă Batiuşcov că *„nu numai în fundul depărtat al Basarabiei, unde populaţia a rămas compact românească, dar chiar la Chişinău* — zice el — *am întâlnit ţărani moldoveni care nu ştiau un cuvânt rusesc"* [1]).

Nici chiar ştiinţa sovietică de astăzi nu tăgădueşte, în unele împrejurări, caracterul etnic românesc al Moldovenimei orientale. Merită a fi reproduse, în această privinţă, următoarele cuvinte din lucrarea lui L. S. Berg, *„Populaţia Basarabiei"* (apărută în editura *Academiei de Ştiinţe a Rusiei*, la Petrograd în 1923) p. 29: *„Moldovenii sunt Românii care populează Moldova, Basarabia şi părţile vecine cu Basarabia ale guberniilor Podolia şi Herson; într'un număr mai mic, ei locuesc de asemenea în gubernia Ecaterinoslav"*.

* * *

Inspre aceşti Moldoveni, fraţi de sânge, de care în decursul veacurilor ne-au separat, vremelnic, Prutul şi Nistrul, să ne îndreptăm privirile noastre şi: din cercetarea graiului lor dulce, din cântecul lor duios, de pe chipul lor blăjin, din poveştirile lor pline de imaginaţie şi miracol, din proverbele lor isteţe, din strigăturile lor pipărate, din cimiliturile lor in-

---

1) Zamfir C. Arbure, *Basarabia în secolul XIX*, p. 511.

genioase, vom desprinde lucruri nebănuit de importante, ceea ce ar constitui o contribuţie mai mult, în vederea limpezirii unor chestiuni de ordin *istoric, etnic* sau *lingvistic.*

Icoana cea mai fidelă despre ceea ce au simţit, despre ceea ce au cugetat confraţii noştri, moldoveni dintre Prut şi Bug, până către Nipru, în cele mai grele încercări, nu se poate afla nicăeri mai limpede, ca în folclorul acestei ramuri răsăritene româneşti. Folclorul acestor Moldoveni loviţi de soartă este o mărturie temeinică a unei inteligenţe acute, prin care au ştiut, de atâtea ori, să-şi înfrâneze durerile; alteori însă, setea de revoltă îi împingea până la răzbunarea cea mai cumplită, după cum paharul vieţei era mai mult sau mai puţin amar.

Dintre toate manifestările folclorului, *cântecul* în deosebi a ţinut mereu aprinsă candela sfântă a conştiinţei noastre naţionale. In secolele de urgie pentru Moldovenii dela răsărit de Prut, Nistru şi Bug, când graiul moldovenesc era prigonit din şcoli şi biserici, cântecul a rămas singura rugă, unicul mijloc de exteriorizare a specificului etnic românesc: *„Rece era vântul care sufla dela miază-noapte, din împărăţia robiei şi a întunerecului ţarist, dar florile sufletului moldovenesc n'au îngheţat, căci erau nemuritoare"* [1]).

In vâltoarea vremurilor sortite pentru această ramură de Moldoveni, cântecul a răsbătut oriunde bătea o inimă de Român. Ecourile cântecului popular se întretăiau pretutindeni, unde Românul îşi alina durerea. Cântecul popular devine, astfel, mijlocul cel mai prielnic de a comunica între aceşti Moldoveni şi confraţii lor.

Românul, din orice parte ar fi el, îndurând jugul robiei, ducându-şi viaţa stingheră de păstor, agricultor sau haiduc, a rămas tovarăş nedespărţit al naturei. In sufletul său călit, iubirea de Dumnezeu şi de moşia strămoşească a pătruns adânc. Numai aşa se explică caracterul său visător şi dinamic, duioşia atât de pronunţată, care alternează cu seninătatea specifică, indiferenţă şi chiar dispreţ faţă de moarte, simţindu-se unit cu pământul printr'o tainică legătură organică. Desvoltându-se sub influenţa aceluiaşi mediu, aceleaşi însu-

1) Pan. Halippa, în *Prefaţă* la *Cântece basarabene* de I. Buzdugan, *Cartea I* (1916—1921).

şiri spirituale, originale în felul lor, sunt comune întregului popor român. De aici, caracterul unitar al literaturei noastre populare, a cărei origine, cu drept cuvânt, trebue căutată în *unitatea străveche a neamului.*

Unitatea sentimentului dela baza creaţiilor noastre populare dă acea notă comună, cu excepţia unor culori locale, folclorului din toate provinciile româneşti în care, *deşi a apăsat jugul străinilor, s'a păstrat neştirbită, prin mijlocirea cântecului popular, emblema unităţii noastre naţionale.*

E de ajuns să menţionăm măcar câteva din cântecele populare româneşti, care circulă nu numai între Prut şi Nistru, ci şi în Transnistria, pentru a fi siguri de cele spuse în rândurile de mai sus.

Intr'adevăr, dacă nu există regiune locuită de Români, în care să nu se povestească de *„Ileana Cosânzeana"*, nu-i mai puţin adevărat că şi în Transnistria se întâlneşte numele acestei zâne. In lucrarea d-lui N. P. Smochină, *Din literatura populară a Românilor de peste Nistru*, la pagina 25, citim:

„Fa, Ileană Cosânzană,
Ochii tăi, struguri di poamă!
Câti târguri am îmblat,
Pisti ochi di-a tăi n'am dat". [1])

Este lucru ştiut că nicăieri, ca în militărie, nu se întâlnesc flăcăii noştri din locuri mai deosebite; iar când soldaţii unui regiment vor să cânte un cântec popular, pe care să-l ştie cu toţii, dânşii, aleg: *„Trecui valea mort de sete"*, *„De-ar fi mândra 'n deal la cruce"* sau *„Răsai, lună, de-cu-seară"*. Aceste cântece însă, se întâlnesc, de asemenea, oriunde în Transnistria. In colecţia de *„Cântici moldovineşti (norodnici)*, culese de P. Chior şi apărute în *„Editura di Stat a Moldovii"*, la Balta, în 1927/28, găsim, în Partea II, la p. 61, următorul

1) Din lipsa de mijloace tehnice, cât şi din dorinţa de a nu incomoda prea mult pe cititor, aceste versuri nu sunt reproduse strict fonetic. De altfel, acest lucru: de a reda cât mai exact pronunţarea dialectală, se aplică în culegerile speciale de folclor, ceea ce nu e cazul în articolul nostru, în care încercăm să scoatem în evidenţă doar câteva trăsături caracteristice, care domină în folclorul moldovenimei orientale.

cântec popular, cules tocmai din regiunea Donbasului, pe Nipru, care este intitulat *„Două fete"* şi din care redăm câteva versuri:

„Trecui valea, mor de săte,
Mă'ntâlnesc cu două fete
Şi-amândouă, în rochiţi nouă,
Le-am iubit eu pe-amândouă..."

Cât despre celelalte cântece menţionate, ele se găsesc publicate în broşura citată a d-lui N. P. Smochină. Astfel, la pagina 26, în cântecul Nr. 50, citim:

„Când aş şti că-i puica'n deal, la cruci,
Di trii ori pi cias m'aş duci.
Da aşa-i mai diparti,
Nici cu cartea nu-i răzbati!"

Dela pagina 29, din cântecul Nr. 65 *(Răsai, lună)* reţinem, de asemenea, următoarele versuri:

„Răsai, lună, dicusară,
Să-mi văd puica pi(n) livadă,
Să-mi cosăsc chirău (şi iarbă)
Să-i dău murgului să roadă.
Murgu roadi şi nichiadză,
Da puicuţa-mi lăcrămeadză.
Taci, puicuţă, nu lăcrăma,
Că bădiţa te-a lua,
Când a creşti grâu'n tindă
Şi s'a bati cu schicu di grindă".

Insuşi P. Chior, culegând cântecele populare moldoveneşti de prin regiunile locuite de Moldoveni, din Transnistria, a fost surprins de asemănarea acestor cântece cu cele din „Moldova Veche", încât s'a simţit dator, să introducă printre cântecele adunate de el şi câteva poezii populare culese de Alecsandri. Iată cum motivează, în *Prefaţă*, acest fapt: „Am socotit trebuincios di dat v'o câteva cânteci şi din Moldova veche (cântece bătrâneşti şi v'o câteva di jale) luate din

cartea vestitului scriitor Românesc — V. Alecsandri, *fiindcă ele sânt mai arătătoare la limbă şi frumuseţe"*.

Incontestabil că această iniţiativă a lui Petre Chior îşi găseşte explicaţia la orice om de bună credinţă: *este imposibilă o separaţie pe regiuni a cântecului nostru popular. Tocmai din această cauză, indiferent de unde e cules, cântecul vădeşte, limpede, unitatea sufletească a întregului popor, cântecul popular* — după definiţia lui Al. Russo — fiind *„expresia cea mai vie a caracterului naţional"*.

Acest adevăr, imposibil de ocolit, a fost evidenţiat — de sigur involuntar — şi de către Petre Chior, ceea ce i-a atras scoaterea din funcţiunea de Comisar al Educaţiei Naţionale şi eliminarea din partid. Pedepsirea lui Petre Chior nu clatină acest adevăr, după cum nici arderea celor trei broşuri de *Cântici moldoveneşti (norodnici)* ale autorului (care a făcut imprudenţă să le asemene cu cele din „Moldova Veche"!) nu presupune stingerea aceluiaşi adevăr, care va dăinui mereu, în ciuda oricărui capriciu.

Tot pentru motive imaginare a fost acuzat de „naţionalism" un alt culegător de cântece populare dela Moldovenii de peste Nistru, anume Dodul, căruia i se aruncase vina că „ocolea conştient culegerea cântecelor cu caracter revoluţionar" [1]).

Cei care se fac vinovaţi de asemenea acuzări, uită un lucru elementar: *cântecul popular nu se naşte la comandă şi nici nu se impune din afară; el îşi are colţele ascuns în cele mai profunde cute sufleteşti, din care răsare, în mod inconştient, la un moment nebănuit de nimeni.*

Nu este nevoie să mai insistăm că asemenea acuzări n'au nici un temeiu. *„Poeziile noastre populare* — cum scria Alecsandri în Prefaţa volumului de *Balade*, din 1852 —, *compun o avere naţională"*, iar cei care se îndeletnicesc cu adunarea versurilor populare, indiferent de regiune, vor rămâne întotdeauna surprinşi de acest adevăr. De aceea nu se pot numi *„cântici moldoveneşti"* orice plăsmuire literar-revoluţionară, dictată de vreun conţopist al oficialităţii comuniste, întrucât ea ar fi cu totul străină de sufletul acestei ramuri de Români de peste Nistru.

1) N. P. Smochină, *op. cit.*, p. 10.

Cercetătorul cântecului popular al moldovenimei orientale nu poate trece fără să observe trecutul plin de durere, care se răsfrânge aproape în fiecare vers. Este incontestabil că poporul moldovean de sub „oblăduirea rusă", fiind îndepărtat din şcoli, n'a învăţat istoria sa naţională, după cum n'avea de unde să-şi cunoască nici geografia ţărei. Cu toate acestea, există destule versuri în literatura populară, care dovedesc că dânşii au fost întotdeauna conştienţi de cauza lor naţională, pentru care luptau neînfricoşaţii haiduci ai codrilor, ca să-şi vadă:

„Fraţii grămăgioară,
Adunaţi toţi într'o ţară".

Privitor la trecutul vitejesc al acestor Moldoveni, în unele cântece întâlnim expunerea modului cum haiducul porneşte înarmat la luptă, sfătuindu-se tot drumul cu căluţul său (murgul), tovarăş de drum, până ajunge... *„în târg la Cernăuţi"*, unde se întâlneşte cu alţi voinici:

„C'acolo toţi fraţii vin:
Din Soroca şi Hotin,
Dela Bălţi şi din Orhei".

De aici, cu toţii pornesc mai departe, peste văi şi dealuri, până unde auzise, din moşi strămoşi, că se întinde neamul românesc spre apus:

„Murguleţ cu coama val,
Haide-o vale şi'nc'un deal
S'ajungem noi în Ardeal,
Să-mi văd pe surori şi fraţi,
Cei de ţară'nstrăinaţi...

Murguleţ, inim'aprinsă,
Hai, mă scoate pân'la Tisa,
C'acolo-i tabăra'ntinsă"...

Iată prin urmare conturată, prin câteva versuri populare, durerea neamului nostru: *„Dela Nistru pân'la Tisa"*, de către

acei din Moldova Orientală, care n'au citit cronicile, n'au cercetat cărţile, dar şi-au gravat adânc în sufletele lor comoara mândriei naţionale, pe care o aveau ca cea mai scumpă moştenire dela părinţii lor.

Tot astfel fraţii lor, Românii de peste Nistru, nutresc speranţa că vor deveni stăpânii de drept ai unei părţi din aşa numita Ucraina, în deosebi asupra regiunei dintre Nistru-Bug. In acest ţinut, Românii au fost *primii stăpânitori*, deci *autohtoni*. Nu fără temeiu, în fiecare an, la sărbătorile de iarnă, se rugau cerând, după obiceiul lor tradiţional, ca Dumnezeu să-i miluiască, ajutându-i să fie uniţi într'o singură ţară:

„Cu Moldova'n giumălati
Ş'Ucraina' triia parti". [1])

Ruşii au ştiut întotdeauna de această năzuinţă a Românilor de peste Nistru, căutând să-i împiedice izolându-i de restul trunchiului românesc. Abia târziu de tot, când se simţeau în putere să le înnăbuşe aceste legitime aspiraţii, au grupat o parte din Românii Transnistrieni (circa o jumătate de milion), creindu-le *Republica Autonomă Moldovenească*, la 12 Octomvrie 1924.

Prin această „Republică", guvernul sovietic intenţiona să-i atragă, împotriva celei mai elementare logici, şi pe Moldovenii dintre Prut şi Nistru. Planul lor nereuşind, Rusia, precum se ştie, a recurs la forţă, la sfârşitul lui Iunie 1940.

Situaţia Moldovenilor dintre Nistru-Bug, în ciuda tuturor manevrelor Rusiei ţariste şi a celei sovietice a rămas neschimbată. Sentimentul de instrăinare a apăsat mereu pe sufletul fiecăruia. Asemănător situaţiei Moldovenilor dintre Prut şi Nistru, Românul depărtat la Bug nu putea să-şi vadă fraţii:

„Nestri, Nestri, apă blăstămată:
Di când pi tini te-am trecut,
Şi la Bug m'am dipărtat,
Tu din mal în mal ai crescut....
Şi pe fraţii mei nu-i pot vedea
Tot din pricina ta!"... [2])

---

1) N. P. Smochină, *op. cit.*, p. 31.
2) N. P. Smochină, *Les Roumains de Russi Soviétique*, p. 42.

Necazul lui creştea şi mai mult, pentrucă el, care a înjghebat primele gospodării pe acest pământ *„al nimănui"* dintre Nistru-Bug, era prigonit fără să se ştie vinovat cu ceva:

„Mari-i satu, eu nu'ncap.
Nu ştiu ci rău li fac.
Nici în casa lor nu calc,
Nici la masa lor nu stău,
Nici paharul nu li-l beu,
Nici cămeşa nu li-o'mbrac...
Nu ştiu ci răi li fac!"

Nume istorice, începând cu Bădica Traian, Ştefan cel Mare, Alexandru cel Bun, Tudor Tudorel şi alţii, şi-au croit drumul în legende, balade, urături. Prin orice sat moldovenesc, de-o-parte şi alta a Nistrului, în noaptea de Anul Nou, se aude răcnind:

„Sai, Ştefane, la hotară,
C'a intrat sughia'n ţară".

In persoana acestui erou, răzeşii moldoveni văd o chezăşie naţională. La orice ocazie, numele lui Ştefan Vodă e pomenit; orice acţiune măreaţă din viaţa lor de toate zilele, pentru a căpăta o amploare deosebită, este numaidecât comparată cu o faptă de a lui Ştefan cel Mare. Vitejia de neîntrecut a acestui Voevod, ca şi grija faţă de poporul său, se desprind din versuri ca acestea:

„Voinicu de Ştefan Vodă,
Cu umer'li,
Ţâni tunur'li
Şi'n dreapta,
Ţâni cartea.
Din gură o ceteşti,
Din ochi albaştri o prăgeşti,
Din sprânceni o hotărăşti". [1])

---

1) Tatiana Găluşcă, *Folclor basarabean, Cartea II*, p. 3.

Prin grele încercări treceau bieţii Moldoveni, atunci când se încerca, pe toate căile, să-i determine să-şi uite neamul şi să-şi părăsească obiceiurile, portul şi limba lor naţională. Cu toate acestea, nimeni n'a uitat vreodată că e Moldovean. La întrebarea: „Ce eşti dumeta?" — ţăranul răspundea răspicat: *„Eu sânt Moldovan"*. Unii dintre ei nu se sfiau să dea un răspuns mai complet: *„Eu sânt Moldovan, Cap di bou"*. Asupra semnificaţiei acestei expresii *„Cap de bou"*, nu e nevoie să stăruim, cu atât mai mult, cu cât sensul nu e străin nici Moldovenilor, simpli ţărani. Iată ce ne mărturiseşte, în această privinţă, un unchiaş din judeţul Soroca: *„Ruşii ni spune «Moldovan cap di bou». Mulţ sâ supără. Di asta nu-i di suparari: capu di bour eara pecetea vechi a Moldovei"* [1]).

In decursul veacurilor, Românii transnistrieni au dus o viaţă comună cu fraţii lor din dreapta Nistrului. In a doua jumătate a secolului XVIII, ei cad sub stăpânirea rusească. Asupriţi de o putere străină, Românii de peste Nistru se simt îndepărtaţi şi înstrăinaţi de fraţii lor liberi. Cântecele lor populare ne oglindesc această înstrăinare de secole, care a copleşit sufletul lor plin de jale. Către străvechea ţară liberă a Moldovei din dreapta Nistrului, ei îşi îndreaptă ochii tânguitori în fiecare dimineaţă:

„Dimineaţa, când mă scol,
Ies afară'ncetişor
Şi mă radzâm di uşor
Şi mă uit în ţară cu dor".

După 1812, Rusia anexează şi pe Românii dintre Prut şi Nistru. Toată moldovenimea orientală, dela Prut până către Nistru, împărtăşeşte aceeaş soartă umilă: *robia rusă*. Majoritatea cântecelor populare au ca izvor de inspiraţie acest traiu înstrăinat. Timp de 106 ani, ei îşi plâng împreună amarul vieţii. Pentru ei nu mai era *„nici casa, casă, nici masa, masă"*. Pretinsa fericire promisă de Rusia a întunecat veselia căminului moldovenesc a celor din dreapta Nistrului:

---

1) Tatiana Găluşcă, *op. cit.*, p. 8.

„Di când Rusu o vinit
Peste noi, n'am mai avut
Veselie ca'n trecut.
Toată lumea parcă plânge,
Şi de jăle că se stânge".

Noua stăpânire era un blestem pe capul lor, de care doreau să se scuture:

„Ardo iocu di Rusâie,
Ducă-s'or, să nu mai vie!
C'o venit la noi, în ţară,
Ne-o adus un foc ş'o pară".

Cam la fel se plâng împotriva Moscalilor şi cei de peste Nistru:

„Di când Moscalii o venit,
Toţi copchii ni s'o prăpădit".

Simţindu-se asupriţi de Ruşi, care le-au aruncat lanţurile robiei în propria lor ţară, Moldovenii îşi manifestă revolta lor prin versuri ca acestea:

„Frunză verde, măr uscat,
Fi-i-ar neamul blăstămat,
Fi-i-ar casa tot pustie
Şi copchii'n puşcărie
Cine pe Rus l-a făcut
Stăpân dincoace de Prut".

Desarmat, deci fără posibilitate de a-şi recâştiga libertatea, moldovenimei noastre orientale nu-i mai rămăsese decât doar „ochii ca să plângă". Inconjurat de străini, Moldoveanul se simte ca într'o ţară străină, căci el *nu poate concepe noţiunea de ţară, decât atunci când se ştie liber.* Cântecul înstrăinării predomină în folclorul moldovenimei orientale. Aproape că nu e vers în care să lipsească sentimentul de jale, pentrucă nimic nu-i mai dureros decât să forţezi pe cineva să se despartă de fraţi, părinţi şi tot ce îi este mai scump şi drag şi a-l aduce în situaţia de a se considera, după

o atât de potrivită expresie a poetului nostru genial Mihail Eminescu, *„străin în ţara lui"*.

Moldovenilor dintre Prut-Nistru şi din Transnistria, fiindu-le destinată această crudă soartă, liniştea nu-şi putea avea locul în căminele lor. Iată, într'adevăr, cum se jălue Românul din dreapta Nistrului:

„Pe de-asupra casei mele,
Suflă vântu văureli
Şi-mi aduce dor şi jăli.
Dor di fraţi şi di surori
Şi de-acele mândre flori".

Durerea fiind simţită deopotrivă peste tot cuprinsul moldovenimei orientale, nu-i nimic de mirare, dacă şi Transnistrianul se plânge aproape prin aceleaşi cuvinte — pe care le-am citat mai sus dintr'un cântec basarabean — căci şi acesta îşi doineşte aleanul prin astfel de versuri:

Pe de-asupra casei mele,
Trec în stoluri păsăreli
Şi-mi aduc dor şi jele
Dela neamurile mele".

Durerea sufletească a influenţat atât de mult pe fiecare Român, încât se poate citi pe faţa posomorită a fiecăruia:

„De străinu ce-am rămas,
Tucma-s negru pe obraz".

Insă nimeni nu poate bănui câtă durere e încuiată în adâncul inimei lor învenínate. Iată un cântec cules dela fraţii de peste Nistru:

„Oi, inimioară cu lăcată,
Când te-oi discue v'odată?
Să ţi vadă lumea toată,
Cum îmi eşti de amărîtă,
De streini învenínată
Şi de rude 'ndepărtată".

Cântecul înstrăinării, deoparte și de alta a Nistrului, este mai mult decât asemănător, e aproape *identic*. Aceasta presupune, evident, o comunitate de veacuri, ceea ce se confirmă și prin cercetările istorice, extinse asupra Românilor transnistrieni. Pretutindeni, ajunși în nefericita situație de a se considera străini în propria lor țară, ei se plâng codrului, muntelui, păsărilor, florilor, dar mai ales celor două mari *„ape blăstămate"*: Nistru și Prut, care i-au despărțit de frații lor, dela care — din cauza acestor două obstacole — *„nici hârtia nu răzbate"*.

Pe când Românii transnistrieni se jelăue:

„Nestri, Nestri, malu tău !...
Diparti-s di neamu meu";

cei dintre Nistru și Prut se plâng :

„Prutu ista ne desparte,
Prutu ista n'are moarte,
Dar ne-om pune noi cândva
Și cu gura l-om săca".

Pe câtă vreme, unii se tângue privind spre Prut:

„Foaie verde lozăoară,
Prutu plânge de s'omoară
Și cu noi toți grămăgioară";

ceilalți își varsă amarul pe malul stâng al Nistrului cu fața spre scumpa lor țară:

„Frundzulița lozăoară,
La Nestru, la mărgioară,
Șăd toți frații grămăgioară
Și se uită'n ceia țară".

Imprejurările neprielnice în care a trebuit să se sbată poporul moldovean, explică în deajuns faptul pentru care sentimentul durerei este atât de fregvent în poezia populară a moldovenimii orientale.

Despărțiți de frații lor: unii de către valurile Prutului, alții de ale Nistrului, ei privesc cu duioșie scurgerea acestor valuri tulburate. In timp ce jalea le sgudue sufletul, fiind cu gândul dus departe, la frații lor din „țară", ei au căutat să-și aline amarul prin versuri, care, dacă ar fi încadrate în melodia melancolică corespunzătoare, ar răscoli într'adevăr adâncul sufletelor. Cu câtă emoție ar asculta oricine pe cei ce cântă versuri de amărăciune ca acestea:

„Pelin beu, pelin mănânc,
Pe pelin, sara mă culc.
Dimineața, când mă scol,
Mai cu-amar pelin mă spăl"....

Sau :

„Jălui-m'aș, și n'am cui.
Jălui-m'aș Prutului.
Prutul tace supărat,
Multă oaste l-a călcat".

Sentimentul durerii, rezultat al unui trecut vitreg, îl desprindem și din versuri populare rostite de Moldovenii de peste Nistru. Durerea lor ar fi simțită mult mai mult, dacă am asculta melodia unor versuri ca acestea:

„Of amar și iar amar:
Mare pojar s'o stârnit.
Și nu-i vremi di prăgit,
Că nu-i di (foc și) pară,
Da-i di viaț'amară".

Afirmasem că durerea sufletească se poate citi pe fața întristată a fiecărui Moldovean. Iată un exemplu dela frații transnistrieni, care ne poate servi și în acest sens:

„Frundzășoara lozăoară,
Dragă, dragă Mărioară,
Ce ți-i fața gălghioară ?
— Ori ți-i rău, ori dzaci di boală ?

— „Nu mi-i rău, nici dzac di boală,
Da mă uit în ceia țară,
Ca să-mi străng frații grămăgioară.
Grămăgioară nu i-am strâns,
Da m'am pus gios ș'am plâns:
Vreu să trec în ceia parti
Și Nestru mă desparti.
Of, Nestri, dici nu ți'ngustedz,
Să mi te pășăsc
Ș'n Moldova să mă trezăsc?
Of, of, amar și iar amar!" [1]

Când, după 1812, Prutul a devenit hotarul blestemat despărțitor de frați, Moldovenii se gândeau să treacă și de acest râu:

„Frunză verde, sâminoc,
Am să trec Prutu în not.
Ș'am să-l trec în ceia mal,
Să mă răcoresc de-amar". [2]

Gloanțele dușmane opreau însă și pe unii și pe alții să-și poată realiza această dorință. Când deci, Românul nu reușea să treacă pe malul drept, inima i se rupea de durere. In desperarea sa, el nu putea decât să-și ridice ochii podidiți de lacrimi către Creator, implorând împotriva acestor obstacole impuse de natură:

„Doamne, Doamne, cum nu pot
Să te sorb ca pe-un strop...
Și să trec la frați 'n țară,
Ca să scap de foc și pară". [3]

In astfel de împrejurări, Moldovenii dintre Prut și Nistru au suferit împreună cu cei de peste Nistru. Suferința și plânsul, în comun, i-a înfrățit pentru totdeauna. Singurul refugiu,

1) N. P. Smochină, op. cit., p. 19.
2) Z. Arbure, *Basarabia în sec. XIX*, p. 180.
3) Candrea-Densușeanu, *Graiul nostru*, II, p. 4.

unde își puteau potoli plânsul a fost codrul. Iată câteva versuri dintr'un cântec moldovenesc din Transnistria:

„Tu străin, eu străin,
Hai, în codru, să trăim.
Acolo, noi om trăi
Și de viață ne-o [illegible]".

Nici că se poate o confirmare mai categorică a versului eminescian: *„Codrul frate cu Românul"*.

Desișul codrului îi unește pe toți cei în suferință. Numai în codru își pot pune la cale haiducii moldoveni modul cum să scape de jugul asupritor.

In codrii nestrăbătuți ai Basarabiei locuiau — spune D. Cantemir, în *Descriptio Moldaviae* — „cei mai viteji ostași din toată Moldova".

Măreția codrului i-a atribuit Românului calitatea de a nu-și apleca fruntea în fața celor mai grele situații. Din potrivă, dânșii își strujeau cu încredere „condeele lui Vodă", ieșind la luptă, în momente potrivite, pentru a-și salva țara de robia și asuprirea străinilor:

„Foaie verde, foi de nuc,
Vine vremea să mă duc
In codru, să fiu haiduc...
In codru să haiducesc,
Pe Muscal să-l tot ochesc,
Pe Rus să-l măcelăresc.
Să-mi scap țara de robie
Și neamul de sărăcie".

Următoarele versuri ne arată că și cu Turcii avea de furcă:

„Frundzișoară, pui di nuc,
Vini vremea să mă duc
Înspri spurcatu di Turc".

Tot astfel nu-l suporta pe Ungurul pribegit, ci îl putea să-și cunoască jugul neamului și să plece acolo unde îi era țara:

„Ungurean cu păru creț,
Nu te fă așa isteț.
Du-te tu, la țara ta
Și-ți mănâncă slănina".

Afirmații de felul acesta cântăresc mult. Ele inspiră încredere, cântecul popular fiind un rezultat firesc al faptului în sine; deci, spre deosebire de afirmațiile unor istorici, în care se mai pot strecura și câte o notă subiectivă, *cântecul popular nu poate fi pus la nici o interpretare dubioasă.* Suntem siguri că oricine ar cerceta cântecul popular al moldovenimei orientale se va convinge de înțelepciunea următoarelor cuvinte rostite de regele Carol I, în ședința solemnă a Academiei Române, la 1 Aprilie 1891: *„Poezia populară răsfrânge într'un chip minunat acele vremuri grele ale unui trecut plin de nesiguranță și de durere. Poezia a devenit astfel, cea dintâi temelie, un adevărat tezaur al istoriei, un izvor nesecat al literaturii române".*

Sentimentul tristeții domină în deosebi în miile de versuri care compun *cântecul recrutului.* Atât Moldoveanul dintre Prut și Nistru, cât și cel din Transnistria, știa că pleacă în necunoscut, pentru un timp îndelungat. Românii nu se puteau împăca cu obligația de a servi unei țări străine, ba chiar dușmane de moarte neamului lor. De aceea autoritățile rusești erau nevoite să-i prindă cu arcanul și să-i țină apoi în serviciu până la 25 de ani:

„Frundză verde, măr domnesc,
Eu, puicuță, mă pornesc.
Mă pornesc la moscălie,
Și de-acolo'n bătălie..."

Evident că mulți din ei nici nu mai trăgeau nădejde că se vor reîntoarce:

„Imi las casă, îmi las masă,
Imi las vaci, îmi las și boi,
Imi las turmele de oi,
Nu știu de-oi veni 'napoi".

Peste tot, recrutul e obiectul compătimirii tuturor. Toamna, și mai ales iarna, înainte de a pleca în armata rusă, el nu lucrează decât ceea ce vrea. Umblă *„gătit în straie nouă"*, și toți ceilalți sunt foarte îngăduitori cu el. Plecare recruților se face cu ceremonie deosebită. Flăcăii care rămân organizează joc (horă), unde se adună, joacă și cântă de răsună valea. Nimeni nu are voie să-i oprească. Pleacă, mergând cuprinși, până departe de marginea satului. Mamele, soțiile și surorile îi petrec cu bocete. La despărțire se îmbrățișează cu lacrimi în ochi; apoi își iau (pentru cine știe cât timp ?!) rămas bun:

„Rămâi, mamă,
Rămâi, tată,
Rămâi, soră,
Rămâi, frate,
Rămâi, puică, sănătoasă,
Că eu mă duc de-acasă.
Mă duc departe
Cu pușca'n spate,
La granița Turcului,
Unde-i rău voinicului". [1])

Rusia recruta Moldoveni, a căror calități vitejești au fost recunoscute de Petru cel Mare, ca și de Bogdan Chmelnițchi și chiar de regele Suediei [2]). Astfel se explică faptul pentru care recruții noștri erau duși până în cele mai îndepărtate regiuni. Unii din ei ajung — și acest lucru se constată din cântecele populare — până în Manciuria:

„Taci, dragu mami, nu striga,
Că nimini nu te-a asculta,
Că tat-to nu-i acasă.
Ii în Manjuria, la loc diparti,
Undi cartea nu răzbati". [3])

1) N. P. Smochină, *Din lit. pop. a Rom. de peste Nistru*, p. 23.
2) N. P. Smochină, *Militari Români în Rusia*, p. 10.
3) N. P. Smochină, *op. cit.*, p. 42.

Mulți alți Moldoveni erau duși pentru a lupta în „Iaponia", la granița „Kitaiului" și în Caucaz:

„Frundzioară di alcaz,
Lungu-i drumu la Capcaz.
Lungu-i lungu-i și bătut.
Nu-i bătut di car cu boi,
Da-i bătut de recruți noi,
Moldoveni di pi la noi". [1])

Durerea mamelor moldovence din Transnistria, care și-au crescut fiii, duși apoi prin părți înstrăinate, se desprinde din versuri ca acestea:

„Pe o cumpănă, la fântână,
Cântă o pasăre bătrână.
Cântă, cântă și suspină,
C'o rămas ea străină.
O crescut rânduri di pui
Ș'o rămas a nimănui". [2])

Interesant de reținut este faptul că Românii transnistrieni recunosc puterea invincibilă a armatelor germane. Forțați de împrejurările vitrege să lupte, alături de Ruși, cu acest mare popor, ei se alegeau cu răni grele, încât spune cântecul:

„Că rana ghermănească
Nu-i doctor s'o lecuiască". [3])

Singura ocazie de înseninare sunt sărbătorile de iarnă, apoi petrecerile la nunți sau botezuri. Folclorul în legătură cu aceste evenimente este plin de voioșie, umor și nu-i lipsit nici de interes, sub orice aspect l-am privi.

Iată, în legătură cu această temă, câteva versuri de... dragoste:

1) Z. Arbure, *Basarabia în sec. XIX*, p. 177.
2) P. Chior, *Cântici moldovinești (norodnici)*, Partea I, p. 44.
3) N. P. Smochină, *op. cit.*, p. 24.

Frunză verdi de orez,
Catincuțo, fa!
Tu la țară, eu la țară,
Catincuțo, fa!
Parcă mi-ai făcut ceva,
Că nu te mai pot uita! [1])

Când se întâmplă de intervine supărarea în dragoste, lucru de obiceiu inevitabil, fata „dela țară" își calcă mai repede pe inimă, implorându-și amantul să se întoarcă la ea, fiindu-i peste putință să se atașeze de un altul:

„Păsărică cânechie,
Sâ ti duci la Românie
Să-i spui puiului să vie
Să nu țâie mânie.
Că di când s'o mâniet,
Ieu fac vorbă c'un băiet.
Nu mi-i vorba ca cu dânsu
Numa cât mă umpli plânsu".

Cu ocazia nunții, se știe cât de frumoase sunt „*conocărtile*" rostite de „*vornicel*" la casa miresei. Analizate bine, cercetătorul poate descoperi în ele multe obiceiuri, pe care le găsim tocmai la îndepărtații noștri strămoși Romani.

Fata este captivată sau, cum se mai zice „furată", însă nu de „niscaiva tâlhari", ci în baza unor înțelegeri legale. Vornicelul se justifică printr'o scrisoare, pe care nu oricine o poate descifra, afară doar dacă „știe carte latinească":

„Da, Dumiavoastră, socri mari,
Gândiți că sântem niscaiva talhari?
Da noi avem fermi cu peceț dila'mpărat.
Cine știi carti latinească,
Să viie s'o cetească.
Da cine nu știe,
Să nu mai vie..."

1) A. Zașciuc, *Material geografic și statistic privitor la Basarabia*, I, p. 499.

Tot aşa de mândri se simt aceşti „soli" şi dincolo de Nistru, când se justifică, precizând următoarele:

„Noi nu sântem ciocoi
Di cumpărat boi,
Da nici Greci,
Ca să cumpărăm berbeci,
Nici Armani,
Di vândut cârlani.
Da noi sântem: aceşti
Doi stolnici împărăteşti,
Aleşi !"

Dacă la „masa cea mare", nuna nu prea îndeseşte cu paharele, conmesenii nu se sfiesc să-i atragă atenţia urându-i:

„Nună, nună,
Plosca-ţ sună".

După căsătorie, nu toţi au norocul să se potrivească în caracter. Este cunoscută fiecăruia expresia „*un bou ş'o belea*", dacă nu şi mai rău, când se spune: „*o tunat şi i-o adunat !*" Mulţi bărbaţi au nenorocul să se însoare cu o femeie leneşă, căreia i s'o scornit cântecul :

„Bărbăţăli, sufleţăli,
Ie şi-mi vindi cânipa,
Că eu lunea nu lucrez,
Sfânta marţa mi-o sărbez;
Miercurea de iarmaroace
Joia-i rău di doghitoace
Şi vinerea nu să toarce;
Sâmbăta eu mă lau,
Şi Duminica să beu
Cu cine m'oi iubi eu".

Situaţia devine şi mai neplăcută, când în această tragicomedie a vieţii unora se amestecă şi soacra. Bărbatul — spun unii — care-i mai slab de înger „îi vine să-şi iei lumea'n cap". Adeseori, sfătuiţi de alţii mai în vârstă, ei apelează la preotul satului să le citească molitva de împăcare. Supărarea le trece

curând şi-şi reia viaţa normală, căci la obiceiul târgoveţilor de a divorţa ei nu pot avea şanse. In această privinţă e semnificativ următorul cântec transnistrian:

„Frundzişoară peliniţă,
Copchilă de om bogat
Tânără te-ai măritat
Da la ci te-ai bucurat ?
— La doi boi şi la opt oi
Şi la suta di nevoi
Na-ţi, părinti, patru boi,
Discunună-mă 'napoi...
— Măcar dă-mi şi vaci cu lapti,
Cununia-i pân'la moarti...
Când ai mărs la cununat
Di trii ori te-am întrebat:
Ţi-i cu voia di bărbat
Ori ai gând di lipădat". [1]).

Aşa a trăit Moldoveanul nostru de peste Prut ca şi cel de peste Nistru: mereu suspinând după fraţii lui din „ţară", de care îi separă Prutul pe unii, Nistrul pe cei din Transnistria; mereu chinuiţi de nostalgia timpurilor de libertate, plângându-şi în continuu amarul străinătăţii. Rari erau zilele în care, bucurându-se, să poată uita de toate. Viaţa lui plină de greutăţi l-a învăţat să rabde. Moldoveanul a ştiut să rabde, păstrându-şi nădejdea în Cel de Sus şi aşteptând cu încredere ziua eliberării, care avea să-i vină de pe urma prăbuşirii imperiului ţarist. „*Ceea ce este cu adevărat uimitor în marea intuiţie a poporului nostru* — scrie poetul I. Buzdugan [2]) — *e profeţia despre soarta poporului rus, turnată în lapidarele versuri :*

„Rusule şi măi Muscale,
Nu-mi fă ţara de ocară,
Că Dumnezeu are-o scară:
Are-o scară de suit
Şi una de coborît.

1) Cântec publicat de M. Florin în „*Tribuna Românilor de peste hotare*", II. No. 5—6 (Mai—Iunie) 1925, p. 24.
2) In Prefaţa lucrării sale: *Cântece din Basarabia, Cartea II.*

Când te-a cobori de sus,
Rusule, păgân de Rus,
Nici nu-i crede c'ai fost sus.
Ți-a părea c'a fost un vis:
Un vis negru și urît,
Cât de jos te-a coborît!"

Ori câte exemple am căuta să dăm, nu vom putea spune tot ce s'ar putea măcar despre cântecul popular, această ramură dominantă a folclorului. Sunt atâtea alte lucruri interesante, cuprinse în cântecele populare, spre a nu mai menționa celelalte specimene folcloristice. E de ajuns să reținem un fapt nedesmințit că, cercetând folclorul oricărei ramuri românești — în cazul de față: al moldovenimei noastre orientale — ajungem la concluzii temeinice, care vin în sprijinul *unității noastre românești*, din punct de vedere *istoric, etnic, social sau lingvistic.*

„*Multe dintre poeziile basarabene* — zice Coșbuc în *Prefața pe care a scris-o la Poezii populare din Basarabia*, culese de Gh. Madan — *sunt tocmai pe tocmai așa cum le știam eu, de mic copil de-acasă, în nordul Ardealului și cum le-am citit și'n Banat și'n Crișana etc. Explicarea acestui fapt e un lucru așa de mângâietor și însuflețitor în ce privește chestiunea unității de limbă și de sentimente la toți Românii*".

Ținând seamă de marea asemănare între cântecele „basarabene" și cele din Transnistria, înțelegem și mai bine adevărata valoare a folclorului moldovenimii orientale.

Iată pentru ce, *în încercările grele de astăzi, pulsul vieții din trecut, oglindit atât de limpede în tezaurul nostru folcloristic, este destinat să ne fie un stimulent de mângâere și îmbărbătare pentru prezent și o încredere nesdruncinată în speranța zilei de mâine, când plânsul de ieri al celor răslețiți va fi răsplătit cu o viață liberă și fericită a tuturor Românilor „strânși grămăgioară" de pretutindeni.*

DIOMID STRUNGARU.

AUSZUG

DIE OSTMOLDAUISCHE VOLKSKUNST.

Die moldauische-transnistrische Volkskunst stellt eine ungeahnte Schätze bergende Kunstübung dar, die gleichzeitig auf eine schmerzvolle Vergangenheit hinweist.

Nirgends ist eine getreuere Widerspiegelung von den Unbilden einer schicksalsschweren Vergangenheit bestimmter Gefühle und Gedanken unserer Brüder zwischen Pruth und Bug und bis an den Dnjepr anzutreffen wie in der Volkskunst dieses östlichen Zweiges des Rumänentums.

Unter allen Äusserungen der Volkskunst, ist es besonders *das Lied* gewesen, welches den Ausstrahlungen unseres Nationalbewusstseins immer neue Kräfte verlieh. In Jahrhunderten hasserfüllter Verfolgungen, als ihre Sprache aus Kirche und Schule verbannt, war das Lied den Ostmoldauern zwischen Pruth, Dnjestr und Dnjepr das einzige Gebet, *die einzige Volkebundene Kunstäusserung.*

Das Lied drang überall hin, wo rumänische Herzen schlugen. Das Volkslied erklang überall dort, wo der Rumäne seinen Schmerz linderte. So erhält das Volkslied die Verbundenheit zwischen Moldauern und ihren Brüdern aufrecht.

Unter denselben Einflüssen der Umgebung entsanden wurden die gleichen in ihrer Art originellen seelischen Eigenschaften Gemeingut des ganzen rumänischen Volkes. Hierauf ist auch der einheitliche Charakter unserer Volksliteratur deren *Ursprung mit Recht in der uralten Einheit des Volkes zu suchen ist*, zurückzuführen.

Die den Schöpfungen unserer Volkskunst zugrunde liegende Gefühlseinheit drückt mit wenigen örtlich bestimmten Ausnahmen der Volkskunst in allen rumänischen Provinzen den Stempel der völkischen Eigenart auf. Trotz Fremdherrschaft und Unterdrückung, bewahrte das Lied den rumänischen Siedlungsgebieten ein ungetrübtes *Sinnbild unserer Volksgemeinschaft.*

Selbst der ehemalige Kommissar für Erziehung in der Moldaurepublik P. Chior, der die moldauischen Volkslieder in den von Moldauern bewohnten Gegieten gesammelt hatte, war von der grossen Ähnlichkeit dieser Lieder mit denen aus

der *„Moldova Veche"* (Alte Moldau) so überrascht, dass er sich veranlasst fühlte, seiner Liedersammlung einige von Alecsandri gesammelte Volksgedichte hinzuzufügen. Im Vorwort motiviert er dies folgendermassen: „Ich habe es für angebracht erachtet auch einige Lieder aus der Alten Moldau wiederzugeben (alte Lieder und einige Lieder von Leid und Weh), die ich dem Buch des berühmten rumänischen Schriftstellers V. Alecsandri entnommen habe, *weil sie in Bezug auf Sprache und Schönheit* gelungener sind".

Unzweifelhaft wird jeder Gutgläubige dieser Initiative Petre Chiors das entsprechende Verständnis entgegenbringen: *Jede Einteilung unseres Volksliedes nach Gebieten ist unmöglich.* Aus dieser Erkenntnis heraus wird aber offenbar, dass unser Volkslied, unerachtet seiner örtlichen Herkunft, *die seelische Einheit unseres ganzen Volkes zum Ausdruck bringt".*

Diese unumgängliche Tatsache hat auch Petre Chior — gewiss unabsichtlich — hervorgehoben, was seine Amtsenthenbung und Ausschliessung aus der Partei zur Folge hatte. Die Massreglung Petre Chiors ändert aber an dieser unvergänglichen Wahrheit so wenig, wie etwa die Verbrennung seiner drei Broschüren *„Cântici moldoveneşti (norodnici)"* (Moldauische Lieder).

Aus imaginären Gründen wurde auch ein anderer moldauischer Volksliedersammler jenseits des Dnjestrs, Dodul, und zwar wegen „Nationalismus" unter Anklage gestellt, weil er „ocolea conştient culegerea cânticilor cu caracter revoluţionar" (die Sammlung revolutionärer Lieder vorsätzlich vermied).

Diejenigen, die sich solche Anklagen zuschulden kommen lassen, scheinen zu vergessen, dass *das Volkslied nicht auf Befehl entsteht und auch nicht aufgezwungen werden kann; sein Keim ruht vielmehr in den verborgensten Tiefen der Seele, aus denen er unbewusst und unverhofft hervordringt.* Deswegen ist es auch nicht angängig, jede literarisch-revolutionäre „Dichtung", die auf Bestellung irgend eines offiziellen jüdisch-kommunistischen Schreiberlings entstanden ist, als „Cântici Moldoveneşti" (Moldauische Lieder) gelten zu lassen, weil ein solches „Lied" der Arteigenheit der Rumänen jenseits des Dnjestrs niemals entsprechen würde.

Dem Forscher des ostmoldauischen Volksliedes kann die leidvolle Vergangenheit, die in beinahe jeder Strofe zum Ausdruck kommt, durchaus nicht unbemerkt bleiben. Es muss zugegeben werden, dass die Moldauer unter „russsischem Schutz" vom Schulbesuch ausgeschlossen nicht in der Lage waren sich mit der Geschichte des rumänischen Volkes und seiner Geographie vertraut zu machen. Trotzdem beweisen viele Verse ihrer Volksdichtung, dass sie bewusste Trägen

einer völkischen Schicksalsgemeinschaft waren, für welche die Heiduken ihrer Wälder unerschrocken kämpften, um:

„Fraţii grămăgioară,
Adunaţi toţi într'o ţară"
(Die Brüder vereinigt
alle in einem Land zu sehen).

Ebenso geben sich die Rumänen jenseits des Dnjestrs der Hoffnung hin, einmal rechtmässige Herren eines Teiles der sogenannten Ukraine zu werden, insonders des Gebietes zwischen Dnjestr und Bug, in welchem Gebiet Rumänen die *ersten Herren, also die ureingesessene Bevölkerung waren.* Sie beteten nicht ohne Grund, alljährlich an den Winterfeiertagen, nach überliefertem Brauch, Gott möge ihnen beistehen und sie alle unter ein Szepter vereinigen:

„Cu Moldova'n giumătati
Ş'Ucraina'a triia parti".
(Zur Hälfte mit der Moldau
zum dritten Teil mit der Ukraine).

Die Rumänen jenseits des Dnjestrs führten im Laufe der Jahrhunderte mit den Rumänen diesseits des Dnjestrs ein gemeinsames Leben. In der zweiten Hälfte des 18 Jahrh. gelangen sie unter die Herrschaft Russlands. Der Druck der Fremdherrschaft rief bei den Rumänen ostwärts des Dnjestrs ein Gefühl der Entfremdung gegenüber ihren freien Brüdern hervor.

Dieses ihre leiderfüllte Seele bedrückende Gefühl der Entfremdung kommt auch in ihren Volksliedern gestaltend zum Ausdruck. Bei Sonnenaufgang schweifen ihre Blicke sehnsüchtig hinüber zu dem uralten freien Land der Moldau am rechten Dnjestrufer.

„Dimineaţa, când mă scol,
Ies afară'ncetişor,
Şi mă radzăm di uşor
Şi mă uit în ţara cu dor".
(Am Morgen wenn ich aufstehe
gehe ich langsam hinaus
und lehne mich gelinde an
und sehe sehnsüchtig ins Land".

Nach 1812 annektiert Russland auch die Rumänen zwischen Pruth und Dnjestr. Das gesamte östliche Rumänentum teilt dasselbe demütigende Los: die russische Sklaverei. Während 106 Jahren sollten sie die Bitterkeit des Lebens gemein-

sam beklagen. Die von den Russen versprochene angebliche Beglückung hat den Frohsinn der rumänischen Familie diesseits des Dnjestrs verdunkelt; die neue Herrschaft war für sie ein Fluch, dessen sie sich zu entledigen suchten:

„Ardo focu di Rusâie,
Ducă-s'or, să nu mai vie !
C'o venit la noi, în ţară,

Ne-o adus un foc ş'o pară".
(Das Feuer soll Rusland verzehren
Mögen sie gehen u. nicht mehr kommen
Sie kamen in unser Land,
Und brachten uns Feuer und Leid".

Ähnlich beschweren sich gegen die Russen auch die Moldauer jenseits des Dnjestr:

„Di când Moscalii o venit,
Toţi copchiii mi s'o prăpădit".
(Seit die Russen kamen,
starben mir alle Kinder).

Das Lied der Entremdung aus dem jenseitigen weist mit dem Lied aus dem diesseitigen Dnjestrgebiet eine so grosse Ähnlichkeit auf, dass es als *beinahe identisch* betrachtet werden kann. Dies setzt zwangsläufig eine jahrhundertelange Gemeinschaft voraus, welche die auf die transnistrischen Rumänen ausgedehnte Geschichtsforschung vorbehaltlos bestätigt hat. Überall dort, wo sie in die unglückliche Lage versetzt wurden, sich als Fremde im eigenen Lande zu betrachten, klagten sie ihr Leid dem Walde, den Bergen, den Vögeln, den Blumen und besonders den beiden Flüssen *„ape blăstămate"* (verfluchte Gewässer): Dnjestr und Pruth, die sie von ihren Brüdern getrennt haben, von denen — wegen diesen beiden Hindernissen „nicht einmal das Papier zu ihnen durchdringen kann".

Von ihren Brüdern geschieden — die einen durch die Wasser des Pruth, die andern durch die des Dnjestrs — lassen sie ihre Blicke schwermütig über die trüben Welten schweifen. Aus dem Innersten ihrer tiefbewegten Seelen entstanden in Gedanken an ihre fernen Brüder im *„ţara"* (Land) schwermütige Weisen die die Seele bis in ihre Tiefen aufwühlt.

Gemeinsames Schicksal und gemeinsames Leid liessen sie für immer zu einer Volksgemeinschaft zusammenschmelzen. Der einzige Ort an dem sie ihr Leid ungehindert klagen konnten war der Wald: Im Waldesdunkel konnten die durch

gemeinsames Leid Geeinten ihre Kämpfe zur Beseitigung der Frendherrschaft vorbereiten. Die Erhabenheit des Waldes hat dem Rumänen die Kraft verliehen sich den Unbilden der Unterdrückung todesmutig entgegenzustemmen. In einem moldauischen Lied aus dem jenseitigen Dnjestrgebiet heisst es:

„Tu străin, eu străin,
Hai, în codru, să trăim.
(Du ein Fremder, ich ein Fremder
Komm, leben wir im Walde).

Das Gefühl der Traurigkeit ist auch in tausenden von Versen des *Rekrutenliedes* vorherrschend. Sie wussten beide sowohl der Moldauer zwischen Pruth und Dnjestr, als auch sein Bruder jenseits des Dnjestrs, dass sie für lange Zeit ins Unbekannte gingen. Sie konnten sich mit dem Gedanken nicht abfinden einer fremden, ja feindlichen Macht zu dienen. Deshalb mussten die russischen Behörden sie gewaltsam einfangen um sie dann bis zum 25. Lebensjahr im Dienste zu behalten.

Selbstverständlich verloren viele die Hoffnung, jemals wieder heimzukehren:

„Imi las casă, îmi las masă,
Imi las vaci, îmi las şi boi,
Imi las turmele de oi,
Nu ştiu de-i veni'napoi".
(Ich verlasse Haus und Tisch,
Ich verlasse Küh' und Ochsen,
Ich verlasse meine Herden,
Ob ich noch heimkehr' weiss ich nicht)

Der vom Abschied von ihren in die Fremde ziehenden Söhnen herrührende Schmerz der Moldauer jenseits des Dnjestrs, kommt in folgenden Versen zum Ausdruck:

„Pe o cumpănă, la fântână,
Cântă, o pasăre bătrână,
Cântă, cântă şi suspină,
C'o rămas ea străină.
O crescut rânduri di pui
Ş'o rămas a nimănui".
(Auf einem Balken vor dem Brunnen
Dort singt ein alter Vogel.
Er singt u. singt u. stöhnt dabei.
Er ist allein geblieben.
Er erzog der Jungen viele,
Und ist allein geblieben).

Die einzige Gelegenheit zur Aufheiterung bieten die Winterfeste und dann die Hochzeits- und Tauffeste. Die diesbezügliche Volksdichtung weist einen humorvollen und äusserst interessanten Charakter auf.

Die Schönheit der bei Hochzeitsfesten vor dem Hause der Braut vom *„vornicel"* (Brautführer) vorgetragenen *„conocăriile"* (Tanzweisen) ist augenfällig.

Bei einer gründlichen Analyse kann der Forscher in ihnen ein Stück Brauchtum entdecken, das wir gerade bei unsern Vorfahren antreffen.

Das Mädchen wird gefangen gesetzt oder besser, *„furat"* (geraubt) aber nicht von *„niscaiva tâlhari"* (irgendwelchen Räubern), sondern auf Grund einer gesetzmässigen Vereinbarung. Der Brautführer legitimiert sich mit einem Schreiben, dass nicht jeder zu entziffern vermag, es sei denn er *„știe carte latinească* (verstehe lateinisch).

• • •

So lebte der Rumäne diesseits und jenseits des Dnjestrs. In steter Sehnsucht nach seinen fernen Brüdern und dauerd beseelt von dem Streben nach Freiheit. Oft klagte er sein Leid dem Ausland. Selten waren die Stunden des Frohsinns und des Vergessens. Sein mühsames Leben lehrte ihn, auch das Schwerste zu ertragen. Der geduldererprobte Moldauer hat seinen Glauben an den Allmächtigen nicht verloren. Und seine künstlerische Gestaltungskraft erwies sich als Träger eines schicksalsbewussten Volkstums, das seinen Ausdruck in seiner Volksdichtung findet. Die allernächste Zukunft aber wird sein Märtyrertum belohnen und allen Rumänen *„strânși grămăgioară"* (zum Häuflein geeint) die langersehnte Freiheit bringen.

RIASSUNTO

IL FOLCLORE DELLA MOLDAVIA ORIENTALE

Un vero tesoro, nel quale si rispecchia il doloroso passato dei Moldavi fra il Prut ed il Nistro (Dniester) e della regione transnistriana, è la loro produzione popolare.

Un'immagine più fedele di quello che hanno sentito, di quello che hanno provato i nostri fratelli fra il Prut ed il Bug, fin presso il Dnieper, nelle dure prove a cui furono sottoposti, non la possiamo trovare in nessun luogo più evidente che nel folclore di questo ramo orientale della romenità.

Fra tutte le manifestazioni folcloristiche, il *canto* più di ogni altro tenne viva la fiamma sacra della coscienza nazionale. Nei secoli terribili per i Moldavi di oltre Prut, quando la lingua moldava era cacciata dalle scuole e persin dalle chiese, il canto rimase la sola preghiera, il solo mezzo possibile *per esteriorizzare l'individualità etnica romena.*

Il canto è risuonato ovunque batteva un cuore di Romeno, ovunque un Romeno cercava di lenire il suo dolore. Esso divenne il solo, il migliore mezzo per comunicare coi fratelli.

Nato e sviluppato sotto l'influenza dello stesso ambiente, delle stesse attitudini spirituali, originale per natura, esso è comune all'intero popolo romeno. Ciò spiega il carattere unitario della nostra letteratura popolare, carattere che, senza dubbio, è dovuto *alla antica unità del popolo.*

L'unità del sentimento che sta a base delle nostre creazioni popolari, dà questa nota comune, variata solo da alcuni colori locali; il folclore di tutte le provincie romene, rimasto intatto pur in quelle che dovettero subire il giogo dello straniero, è *l'emblema della nostra unità nazionale.*

Lo stesso P. Chior, ex commissario per l'educazione nella Repubblica Moldava, raccogliendo i canti popolari romeni delle regioni abitate da Moldavi della regione transnistriana, rimase stupito dalla rassomiglianza che essi presentavano con quelli della „Moldova Veche" (Vecchia Moldavia), tanto da sentirsi obbligato ad introdurre, fra i canti raccolti, anche alcune poesie di quelle radunate da V. Alecsandri. Ecco come egli spiega, nella sua *Prefazione*, questo fatto: „Ho giudicato necessario riportare pure alcuni canti della Vecchia Moldavia (canti antichi e alcuni di dolore) tolti dal libro del famoso scrittore romeno V. Alecsandri, *poichè essi sono migliori nella lingua e più belli*".

È incontestabile che questa iniziativa di Pietro Chior ha una spiegazione evidente nella *impossibilità di separare, secondo le regioni, il nostro canto popolare.* Appunto perciò, dovunque esso sia raccolto, dimostra limpidamente *l'unità spirituale del nostro popolo intero.*

Questa verità innegabile fu notata, certamente involontariamente, da Pietro Chior, e gli valse la destituzione dalla funzione di Commissario per l'Educazione Nazionale, e l'esclusione dal partito. Questa punizione inflitta a Pietro Chior, non intacca la verità di questa costatazione, come neppure il fatto che i tre volumi di *„Cântici moldovinești (norodnici)"* siano stati arsi, può cambiare questa verità che rimarrà eterna.

Sempre in base a motivi immaginari fu accusato di „nazionalismo" un altro raccoglitore di canti popolare moldavi di oltre Nistro, un certo Dodul, il quale fu incolpato di „tralasciare, coscientemente di raccogliere i canti aventi carattere rivoluzionario".

Quelli che han mosso queste accuse dimenticano un fatto elementare: *il canto popolare non nasce né per comando né per imposizione. Esso sta nascosto nelle più intime*

profondità dell'animo, dal quale sgorga, spontaneamente senza che nessuno possa costringerlo. Perciò non si può chiamare *„cântici moldoveneşti"* una qualsiasi ibrida creazione letterario-rivoluzionaria, dettata da un qualunque dilettante poeta della ufficialità comunista, poichè un simile canto sarebbe assolutamente estraneo allo spiritto del nostro popolo di oltre Nistro.

Studiando attentamente il canto popolare moldavo orientale, non possiamo non rimanere colpiti dal passato pieno di dolore che si rispecchia quasi in ogni suo verso. È incontestabile che il popolo moldavo cresciuto sotto la dominazione russa, e tenuto lontano dalle scuole, non potè imparare la storia della sua patria come neppure la geografia. Contuttociò esistono molti versi in cui è evidente che esso fu sempre cosciente della causa nazionale per cui lottavano i coraggiosi „haiduci" (briganti a scopo benefico), sognando di vedere:

„Fraţii grămăgioară,
Adunaţi toţi într'o ţară"...
(I fratelli in un mucchietto
tutti riuniti in una patria).

I fratelli di oltre Nistro hanno pure la speranza di diventar padroni di una parte della cosidetta Ucraina, in special modo della parte fra il Nistro ed il Bug, territorio del quale i Romeni furono i *primi padroni* e perciò *autoctoni*. Non senza fondamento, ogni anno durante le feste d'inverno e secondo la loro tradizione, essi pregavano Iddio che abbia di loro pietà e li aiuti ad essere tutti uniti in una sola patria.

„Cu Moldova'n giumătati
Ş'Ucraina'triia parti".
(Con la Moldavia in due parti
e l'Ucraina in tre.

Per secoli i Romeni transnistriani hanno fatto vita comune coi loro fratelli della destra del fiume. Nella seconda metà del secolo XVIII, essi caddero sotto dominazione russa. Oppressi dallo straniero, i Romeni di oltre Nistro si sentono allontanati e straniati dai loro fratelli rimasti liberi. I canti popolari rispecchiano questo sentimento che invade i loro animi pieni di dolore. Verso la vecchia terra libera di Moldavia essi rivolgono ogni mattina i loro sguardi imploranti :

„Dimineaţa, când mă scol,
Ies afar'ncetişor
Şi mă radzâm di uşor

Şi mă uit în ţara cu dor".
(Al mattino quando mi alzo
esco fuori pian pianino
e m'appoggio leggermente
e guardo la terra desiderata).

Dopo il 1812, la Russia annette anche i Romeni fra il Prut ed il Nistro. Tutta la Moldavia orientale è unita nella stessa sorte umiliante: la schiavitù russa. Per 106 anni essi piangono insieme, amaramente. La pretesa felicità promessa dalla Russia oscurò la gaiezza delle case moldave, la nuova dominazione fu una maledizione lanciata sul loro capo, dalla quale sognavano di liberarsi:

„Ardo fucu di Rusâie,
Ducă-s'or, să nu mai vie !
C'o venit, la noi, în ţară,
Ne-o adus un foc ş'o pară".
(L'arda il fuoco il Russo,
Se ne vada e non ritorni
Che è venuto da noi in paese
E ci ha portato il fuoco e la fiamma).

Quasi nella stessa maniera si lamentano contro i Moscoviti anche quelli di oltre Nistro:

„Di când Moscalii o venit,
Toţi copchii mi s'o prăpădit".
(Da quando i Moscoviti sono venuti
Tutti i bimbi mi sono morti).

Il canto di nostalgia per la patria è, da una parte e dall'altra del Nistro, non solo simile ma *quasi identico*. Questo presuppone una comunità secolare, il che è confermato pure dalle ricerche storiche, fatte sui Romeni transnistriani. Da per tutto, nella triste condizione di doversi considerare stranieri nella propria terra, essi si lamentano con le foreste, coi monti, con gli uccelli, coi fiori ma sopratutto con i due grandi fiumi maledetti, „ape blăstămate", il Nistro ed il Prut che li dividono dai loro fratelli, ai quali, a causa di questi due ostacoli, „nici hârtia nu străbate" (neppure le lettere non giungono).

Divisi dai loro fratelli, gli uni dalle acque del Prut, gli altre da quelle del Nistro, essi guardano con mestizia le onde torbide dei due fiumi. Mentre il dolore stringe i loro cuori, col pensiero lontano, ai fratelli „din ţară" (in patria), essi cercano di lenire il loro dolore con versi pieni di malinconia, capaci di turbare, veramente, ogni animo.

La sofferenza ed il pianto li han riuniti per sempre. Solo rifugio, dove potevano calmare il loro dolore, il bosco. La foresta riunisce tutti quelli tormentati da una comune sofferenza. Soltanto in essa possono gli „haiduci" moldavi tentare di organizzare le ribellioni destinate a liberarli dal giogo dello straniero. La maestà della foresta ha insegnato al Romeno a non piegare la fronte dinnanzi alle più dure prove. Ecco come si esprime un canto transnistriano:

„Tu străin, eu străin,
Hai, în codru, să trăim".
(Tu straniero, io straniero,
Vieni nella foresta a vivere).

Un profondo senso di tristezza domina pure i versi che compongono il *„cântecul recrutului"* (canto del coscritto). Sia il Moldavo di qua che quello di oltre il Nistro, sapeva di partire verso l'ignoto, per un lungo tempo. I Romeni non potevano abituarsi all'idea di dover servire una nazione straniera, anzi nemica acerrima della loro razza. Perciò le autorità russe erano obbligate a prenderli al laccio per tenerli poi in servizio fino a 25 anni.

È evidente che molti di essi non avevano più speranza di tornare un giorno:

„Imi las casă, îmi las masă,
Imi las vaci, îmi las şi boi,
Imi las turmele de oi,
Nu ştiu de-i veni'napoi".

(Lascio la mia casa, lascio la mia tavola,
Lascio le mie mucche, lascio anche i miei buoi
Lascio le mie greggi di pecore
Non so se tornerò indietro).

Il dolore delle madri di oltre Nistro, che, dopo aver allevati i figli li vedevano portati lontano, si indovina in versi come questi:

„Pe o cumpănă, la fântână,
Cântă o pasăre bătrână.
Cântă, cântă şi suspină,
C'o rămas ea străină.
O crescut rânduri de pui
Ş'o rămas a nimănui".

(Su una pertica al pozzo,
canta un vecchio uccello (ucello
in romeno è femminile)

canta, canta e sospira,
poichè è rimasto straniero.
Ha allevati molti figli
ed è rimasto abbandonato).

Sola occasione per un pò di serenità sono le feste d'inverno, quelle nei monti ed i battesimi. Il folclore nato in queste occasioni è pieno di brio ed umore ed estremamente interessante. Le „conocării" (canti di nozze) declamate dal „vornicel" (cavaliere dello sposo) alla casa della sposa sono fra i più begli esemplari di poesia popolare; e le abitudini tradizionali in queste occasioni, analizzate bene, dimostrano molta rassomiglianza con quelle degli antichi nostri antenati romani. È interessante vedere come la sposa è „furată" (rubata), ma non da „niscaiva tâlhari" (un ladro qualunque), ma in base ad un accordo legale. Per giustificarsi il „vornicel" porta una lettera che non chiunque può decifrare, solo chi „ştie carte latinească" (chi sa il latino).

• • •

Cosi vissero i nostri Moldavi delle due rive del Prut, sospirando sempre e sognando i fratelli „din ţară" (della patria), sempre tormentati dalla nostalgia dei bei tempi di libertà, piangendo sempre per la loro schiavitù. Pochi erano i giorni in cui potevano godere e dimenticare i loro dolori. La loro vita piena di difficoltà ha insegnato loro a sopportare e sperare, confidando in Dio ed aspettando il giorno dela liberazione.

Il ricordo del passato, così limpidamente rispecchiato nel nostro tesoro folcloristico, fu sempre un conforto ed un incoraggiamento per il presente, ed un incentivo a sperare nel giorno in cui il pianto dei fratelli dispersi sarà ripagato dalla vita libera e felice di tutti i Romeni „strânşi grămăgioară" (uniti in un mucchietto) come dice la canzone popolare.

TEODOR T. BURADA: PRIMUL CERCETĂTOR AL MOLDOVENILOR DE PESTE NISTRU

Dela bătrânii cronicari, care au iubit mai mult decât orice pe lume, pământul Moldovei și limba străbună, nimeni, până la sfârșitul secolului al XIX-lea, n'a umblat, n'a pomenit prin scrieri despre frații împrăștiați prin alte împărății dela răsărit de Nistru.

Pe la 1880, un Moldovean de viță boierească, originar din părțile Odobeștilor, Teodor Burada, s'a pornit să colinde prin cele mai depărtate sate, pe la toți Moldovenii răslețiți de trunchiul Moldovei, rămasă atât de mică, față de cea lăsată moștenire de voevozii noștri.

Nu avea nici o calitate oficială, nu era membru vre-unei societăți ce ar fi avut această misiune, ci pe cont propriu, rupându-și timpul de odihnă, s'a dus pe jos, cu căruța, însoțit de scripcă și de un caiet cu note muzicale să vadă ce fac acești Moldoveni uitați, peste Nistru. S'a dus să-i cunoască, nu pentru a face mai târziu studii seci și moarte, sau pentru a vorbi la Academie, ci pentru a-i înțelege și a-i iubi mai mult.

Cu spiritul său de amator pasionat după chestiuni de istorie și de folclor, le-a înțeles dintr'o ochire sufletul și trecutul lor istoric.

Teodor T. Burada este *primul cercetător al Moldovenilor de peste Nistru*. Le-a cercetat limba, obiceiurile, gospodăria, portul, într'un cuvânt toată viața materială și spirituală a lor.

Ceea ce ne izbește deodată puternic, din felul atât de simplu și bătrânesc în care vorbește autorul, este dragostea

cu care a fost întâmpinat pretutindeni de Moldoveni; cu ce bucurie și entuziasm i-au ieșit înainte, ca unui frate de care ei știau de mult că trebue să vină.

Primul lucru ce-l făcea acest călător înflăcărat era să-și scoată scripca și să le cânte doine, cântece bătrânești, strigături. Indată se înfiripau horile acelea, uimitoare de asemănătoare cu a Românilor de pretutindeni.

E regretabil faptul că aceste lucruri spuse cu atâta căldură de Teodor T. Burada nu au stârnit interes la toți învățații noștri, căci cele spuse de dânsul au constituit totdeauna o problemă națională din cele mai interesante.

Astăzi, când se rostesc cuvintele acestea mari: *granițele poporului nostru se întind până acolo, până unde se întinde și limba românească*, trebue să amintim că ele, dacă n'au fost spuse în vreun discurs politic, au fost scrise în lucrări științifice și gândite de înaintașii luminați.

Despre Moldovenii de peste Nistru Teodor T. Burada, a scris două broșuri, mici la vedere, dar grele la ridicătură: 1) *O călătorie în satele Moldovenești din Gubernia Cherson*, în 1882 și 2) *O călătorie la Românii din Gubernia Kamenitz-Podolsk*.

In prima broșură ne vorbește de drumul său la Odesa și în satele din gubernia Cherson. In Odesa constată că, din timpuri vechi, locuiau mulți Români și că o parte a Odesei poartă numirea *„Mahalaua Moldovanca"*.

Dela început, autorul observă că locuitorii între ei își zic *„Moldoveni"*. Dacă cuvântul *„Român"* care este de origine latină, l-au uitat sau îl întrebuințează rar, pe cel de „Moldovan" îl rostesc cu mândrie. E interesant că Moldovenii din Transnistria zic celor din Basarabia tot Moldoveni și nu cunosc nici nu înțeleg cuvătul nou de *„Basarabean"*, pe dreptate străin, confuz și artificial.

Primul sat în care poposește este *Iasca*, cu vreo 1200 de locuitori. Țăranii auzind că acest călător străin este tot Moldovean, l-au primit cu mare alaiu. Cu scripca lui a înveselit tot satul, că s'a încins o horă de n'a încăput în ograda hanului. Ceea ce le-a plăcut mai mult, au fost doinele, acele cântece de jale care *înfrățesc* pe toți Românii.

In cele peste 20 de sate, toate mari de câte 1200 locui-

tori, a constatat aceeaşi *viaţă naţională, limbă şi obiceiuri atât de curat păstrate.*

Autorul a cercetat şi oraşe ca Tiraspol, Grigoriopol, Dubăsari, Ocna, Pavlovca, Anania, unde a găsit *un număr mare de Români, tot atât de bine păstrători ai limbei şi obiceiurilor.*

Cercetând vechimea satelor, face o netă deosebire între satele din gubernia Chersonului, Camenitz-Podolsc şi satele răsleţe din alte părţi ale Rusiei, îndeosebi în vecinătatea Elisabetgradului.

Pe când satele răsleţe îşi au originea mult mai recentă, înfiripate de colonişti moldoveni ce s'au infiltrat pe locurile acelea, satele din regiunile compacte de Moldoveni sunt foarte vechi. Iată cuvintele autorului: „S'ar părea că aşezările Românilor în aceste părţi şi cu deosebire cele din gubernia Podolsc, îşi au origina pe timpul lui Duca-Vodă, în a treia a sa domnie la anul 7187 (1679), căci acest domn, după cum ne spune cronicarul Neculai Costin, primise dela împărăţia turcească şi hatmănia la Ucraina, dându-i şi buzdugan pentru acele ţări. De unde apoi el se intitula „Gospodar zemli Moldovskoi i zemli Ucrainskoi".

Reproduce din Neculai Costin fragmentul în care se vorbeşte de Duca-Vodă, cum şi-a făcut el gospodărie mare la Nemirovca, cum s'a stabilit el acolo, împreună cu ginerele său şi *multe gloate.* Mai la vale reproduce un fragment din cronicarul Neculai Mustea, care explică aşezările Moldovenilor peste Nistru, nu că aceste multe gloate ar fi aduse pe acolo de Duca-Vodă, ci că au fugit ei singuri, de jaful şi fiscalitatea din timpul primelor domnii a acestui lacom Voevod.

Aceste citate le face autorul, nu pentru a dovedi că Românii se găsesc acolo, de pe timpul lui Duca-Vodă, ci pentru a arăta cât de greşit ar fi să ne luăm după nişte cronicari ce se contrazic între ei. Realitatea este că *Românii se găsesc acolo încă din secolul XII. Ei sunt băştinaşi, mai vechi decât Polonezii, Ucrainenii sau Turcii,* care au stăpânit pe rând şi i-au găsit totdeauna acolo, ca luptători ce s'au apărat, fie singuri, fie în unire cu alţii care aveau acelaşi interes să se apere.

E greu să interpretezi că atâta suflare românească să se fi aşezat acolo în timpul domniei unui voevod atât de trecător în istoria noastră. Ar fi să interpretezi superficial, ca acel

istoric ungur care a spus că prin retragerea funcţionarilor lui Aurelian peste Dunăre, s'au retras şi toţi Românii din Dacia lăsând-o goală, ca să se înapoieze mai târziu.

Când s'au dus Moldovenii pe acele locuri, Nistrul nu era o graniţă pentru ei. Incă în 1541 se găsesc menţionate în harta făcută de Reichersdorf, două localităţi moldoveneşti satul *Caialia* şi lacul *Cuciurgan.*

Dar pe Teodor T. Burada nu-l preocupă atât istoria Moldovenilor de acolo, cât *folclorul, poezia, sufletul* acelor locuitori. El este izbit de *unitatea sufletească absolută a acestora cu Românii de pretutindeni în limbă, credinţă, obiceiuri, poezie, datini, peţitorii, înmormântări, farmece, descântece, bocete, basme, etc.*

Uimit de asemănarea cântecelor auzite acolo, a întrebat dacă cei ce le cântă n'au fost cumva în Moldova; ei răspundeau că n'au trecut vreodată nici măcar în Basarabia.

Descrierea casei ţărăneşti, pe care o face cu multe amănunte, este aceeaşi ca la Românii din Basarabia sau din partea de şes a Transilvaniei. Numai portul naţional s'a pierdut în bună parte. A rămas, însă, pălăria împodobită cu văzdoage şi fesul alb la femei, asemănător cu acel de care pomeneşte Vasile Alecsandri că se purta în Moldova.

Despre *vechimea* satelor din Transnistria e interesantă opinia localnicilor, care spun că se găsesc acolo *din neam în neam,* că locurile au fost stăpânite *totdeauna de Moldoveni* şi că n'au venit de nicăeri. Nu numai că spun aceasta, dar se simt Moldoveni, făcând deosebire între ei şi alte neamuri, cu mândrie.

In a doua broşură, scrisă cu doi ani mai târziu, autorul ne dă o mulţime de date despre oraşul Camenet, oraş în care s'au petrecut fapte de cea mai mare importanţă istorică pentru Moldova. Oraşul, care a căzut când în mâinile unora, când ale altora, a fost totdeauna locuit de Români, ce au luat parte la istoria lui. Acolo în biserica *„Sf. Ion Inaintemergătorul"* a găsit o piatră cu inscripţie de boerul Stroe ce şi-a înmormântat feciorul Ionaşcu. Tot în acea biserică este piatra cu herbul Cantacuzineştilor, scoboritori din neamul împăraţilor bizantini, care au fugit de pe tronul ţărilor româneşti, pentru a se aciua, de urgia Turcilor.

Din Camenet, a plecat pe la satele din gubernie, ca să

le vadă, să le studieze, așa cum făcuse și în gubernia Chersonului.

In Cameneț a asistat la un iarmaroc, ce se face în fiecare an, unde s'au adunat locuitori din toate unghiurile ținutului Dintre toți, *se distingeau Moldovenii*, prin lucrurile lor de mână, cusături și țesături, care întreceau prin fineța și frumusețea cu care erau lucrate.

Prima localitate la care se oprește, după ce a părăsit Camenița, este orășelul Bar, unde a învățat cronicarul Miron Costin, apoi Moghilăul și altele. In total vizitează vreo 30 de sate, tot așa de românești ca și cele din Cherson.

Ambele broșuri cuprind câte o mică colecție de poezii populare, doine, balade, colinde, bocete, plugușorul. Colindele și plugușorul sunt aceleași ca la toți Românii. Trebue remarcat faptul că la Slavi nu există plugușor, acesta fiind de origină romană. Românii l-au păstrat, chiar când au fost nevoiți să trăiască în Siberia, în Torgai sau alte locuri depărtate ale globului. A fost deajuns să fie câteva familii la un loc, pentru ca să se înfiripeze obiceiul.

Teodor T. Burada este un folclorist rar. El a adunat nu numai cuvintele, ci și melodiile cântecelor. Fiind un muzicant desăvârșit, a prins credincios melodia originală. Nu s'a mărginit numai la publicarea unora din ele, ci a dat o mulțime de concerte populare, în care programul era din cântecele de dincolo de Nistru. El face nu numai un act științific, ci și o *propagandă națională așa de însuflețită*.

Din cercetarea cântecelor Moldovenilor transnistrieni se vede că ei și-au păstrat melodia de o *creație specifică națională*, fără să se lase influențat de cântecul rusesc, tot așa de frumos, mai gălăgios, mai larg, dar de altă creație. Nu s'a lăsat concurat de cântecul larg al stepei, ceea ce dovedește *trăinicia frumuseței lui*, dar și *spiritul conservator* al Românului.

Din acest punct de vedere se poate susține că *melodia moldovenească este cea mai frumoasă și a păstrat mai bine vechea melodie națională*.

Ceea ce este o adevărată minune a neamului românesc este *limba*. Nu este alt popor, nici chiar din cele romanice, care să-și fi păstrat *limba mai bine, mai unitară*, decât Românul. Dacă e influențată de cea slavonă, mai mult decât

graiurile din Oltenia sau Muntenia, e ferită, în schimb, de neologismele și barbarismele de origine franceză, care împestrițează așa de nefiresc limba vechiului regat. Numai după întronarea tiraniei bolșevice s'au mai introdus cuvinte moderne, care priveau viața de stat a organizației ce se prăbușește astăzi. Ele însă vor fi așa de repede uitate, cum au fost și cele grecești ce se introduseseră prin saloanele boierilor noștri, în epoca fanariotă.

Fonetismul e ca și cel din Moldova, morfologia și sintaxa este tot așa de latinească ca și a celorlalți Români. *Particularități linguistice deosebite nu au*.

Vorba lor e mai aproape de a Moldovenilor din alte părți, decât a Oltenilor sau Transilvănenilor, față de Moldoveni. Numai în lexic au cuvinte pe care nu le întâlnim la ceilalți Români, dar cuvintele sunt ca niște emigranți care vin și pleacă, după legăturile istorice pe care le are un neam cu altul.

Broșurile pe care le publică Teodor T. Burada, după excursiile ce le face la frații de peste Nistru, sunt *primele scrieri despre Moldovenii de acolo*. Dacă nu au înfățișarea unor tomuri științifice, ele deschid toate problemele naționale și politice care se pot pune în legătură cu ei. Pentru orice Român, ele au deschis ochii că *Nistrul nu este limita cea mai de răsărit până unde se întind Moldovenii*.

Autorul închee cu aceste frumoase cuvinte: *„Naționalitatea curată a neamului românesc deacolo, chiar dacă a pierdut ceva în părțile exterioare ale portului și gătelei n'a fost atacată întru nimica în esența ei. Această păstrare a elementului românesc răsleții la o depărtare așa de mare de corpul viu al națiunii, și în sânul unor neamuri atât de deosebite, în mijlocul cărora trăesc, se explică numai prin greutatea cu care Românii se încuscresc cu neamuri streine. Foarte rar își dă un Român fata lui după unul din alt neam, fie chiar ortodox; se vede încă păstrată, ca prin instinct acea mândrie romană, care a fost scutul nostru de apărare cel mai puternic, în contra influențelor streine. Cu astfel de fire, să fim siguri că Românul de peste Nistru, va rămâne în veci Român".*

Prof. N. MACOVEI

CULEGERI DE TEODOR T. BURADA
PUSE PE NOTE ŞI ARMONIZATE DE TEODOR T. BURADA

BUŞANCA

Se joacă ca o horă

D.C

CIORCEMELU

D.C

FLOAREA BOSTANULUI

D.C

DE BRÂU

D.C.

DIN FOLCLORUL MUZICAL AL ROMÂNILOR DE PESTE NISTRU

Contribuţii bibliografice

In Transnistria, această provincie românească dintre Nistru şi Bug, a înflorit din vremuri vechi o viaţă naţională chiar cât se poate de desvoltată. Documentele descoperite şi în parte publicate de fruntaşul luptătorilor transnistrieni, d-l N. P. Smochină, sunt mărturii ce stau la îndemâna oricui.

De altfel, Moldovenii de pe ambele maluri ale Nistrului n'au făcut niciodată vreo deosebire între ei — deosebire care nici nu poate exista — deoarece ei se'nţeleg prin acelaşi graiu şi au aceleaşi obiceiuri, moştenite din bătrâni.

Această convingere odată formulată, este logic ca, în vederea cercetării folclorului muzical al Moldovenilor transnistrieni, de un mare interes pentru completarea cunoştinţelor în domeniul muzicii nostre naţionale, să pornim delà ceea ce ştim despre folclorul basarabean şi cel moldovenesc în general, elementele specifice care îl caracterizează, fiind aceleaşi. Această constatare se poate face a priori, prin compararea materialului de folclor transnistrian şi basarabean publicat până în prezent.

Astfel, o bibliografie, chiar sumară, de folclor, care să cuprindă toate amănuntele şi toate problemele în legătură cu cântecul moldovenesc, este necesară. Nu vom neglija nici publicaţiile de autori din Uniunea Sovietică, rămânând, bineînţeles, ca cercetătorii să consulte aceste lucrări cu mult simţ de discernământ, mai ales în ce priveşte versurile cântecelor, deoarece culegătorii acestora, în mare parte duşmani ai Neamului nostru, şi-au permis dese falsificări pentru a le adapta

vederilor lor comuniste şi antireligioase. Aşa se explică, de pildă, lipsa colindelor din broşurile tipărite peste Nistru.

Socotesc că, prin aceasta, nu fac decât să-mi împlinesc o datorie românească, aducând o luminiţă întru sporirea marei flăcări artistice-culturale a sufletului naţional adunat în larga lui albie istorică.

I. *Folclorul basarabean şi transnistrian după autori români şi streini.*

Arbure Zamfir, *Basarabia în secolul XIX*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1898.

Bârcă M. şi Popovici V., *Cântece basarabene*, (armonizate pentru două şi trei voci egale), Chişinău, 1939.

Bârcă Mihail, Trei cântece pentru Sopran cu acompaniament de Piano, editura Scrisul Românesc, Craiova (1939).

Boldur Al., Muzica în Basarabia, Bucureşti, 1940.

Breazul G., *Muzica populară transnistriană*, în ziarul „Acţiunea", nr. 289, 295, 301, 307, 313, 319 şi 325, din 1941.

Burada T. T., *O călătorie în satele moldoveneşti din gubernia Cherson (Rusia)*, în „Convorbiri Literare", Anul XVII, Nr. 8, 1 Noembrie 1883.

Burada T. T., *O călătorie la Românii din gubernia Kamenetz-Podolsk (Rusia)*, în „Arhiva", Organul Societăţii ştiinţifice şi literare din Iaşi, Anul XVII, nr. 12, Decembrie 1906.

Buzdugan I., *Cântece din Basarabia*, Cartea I şi II, Ed. Ramuri, Craiova.

Florin M., *Din folklorul transnistrian*, în „Tribuna Românilor de peste hotare", II, 1925, nr. 3—4; 5—6.

Friedwagner Matthias, Rumänische Volkslieder aus der Bukowina, I. Band: *Liebeslieder*, „Literarhistorisch-musikwissenschaftliche Abhandlungen" herausg. v. Fr. Gennrich, Bda V. Triltsch, Würzburg, 1940. Cuprinde 380 melodii din Colecţia Alexandru Voevidca.

Galinescu Gavril, Muzica în Moldova, în „Muzica românească de azi" — Cartea Sindicatului Artiştilor Instrumentişti din România, pag. 671—728, Bucureşti, 1939.

Găluşcă Tatiana, *Folclor basarabean adunat din jud. Soroca, Bălţi şi Orhei*", Ed. Naţională „Cartea noastră", Bălţi, 1938.

Hotnog T., *Românii de peste Nistru*, în „Universitatea Populară din Chişinău", pe anii 1922—1925.

Madan Gh. V., *Dela noi din Basarabia*, Ed. Fundației Culturale Regale, Cartea Satului, nr. 32.

Madan Gh. V., *Răsunete din Basarabia*, Ed. Fundației Culturale Regale, Cartea Satului, nr. 13.

Madan Gh. V., *Suspine, Colecție de versuri populare basarabene*, în „Biblioteca pentru toți", 1897.

Malski Boris, *Studiul sociologic al unui sat nistrian: Olănești*. 760 pagini. Cântece notate. Editura Ținutului Nistru, Cetatea-Albă, 1939.

Moisiu V., *Știri din Basarabia de astăzi*, București, 1915.

Muzicescu Gavriil, 12 Melodii naționale, culese, armonizate și aranjate pentru chor mixt și piano, Iași, 1889.

Muzicescu Gavriil, Melodii naționale, culese și armonizate, supliment muzical al revistei „Arta", Anul II, No. 7, Iași.

Nicola R. Ioan, *Cântece poporale românești din Basarabia* (pentru voce și pian), 16 pagini, 1940.

Popovici V., *Cântecul popular la Copanca*, în „Buletinul Institutului de Cercetări Sociale al României, Regionala Chișinău", vol. II. Chișinău, „Tiparul Moldovenesc", 1939. (Cu 8 melodii basarabene notate).

Popovici V., *Triptic de Crăciun* (pentru cor mixt), București, 1941.

Postelnicu Mircea, *Caracteristicele folklorului și muzicii transnistriene*, în ziarul „Seara", 18 Oct. 1941.

Rusu Liviu, Muzica în Bucovina, București, 1941.

Siminel Iulia, *Cântecele moldovenești din Basarabia*, Chișinău, 1933. (Cu 9 melodii notate).

Smochină N. P., *Anul-Nou la Moldovenii de peste Nistru*, în Tribuna Românilor Transnistrieni", II, 1928, nr. 5.

Smochină N. P., *Crăciunul la Moldovenii de peste Nistru*, în „Societatea de mâine", IV, 1927.

Smochină N. P., *Din literatura populară a Românilor de peste Nistru*, în „Anuarul Archivei de Folklor", vol. V, București, 1939.

Smochină N. P., *Din obiceiurile Românilor de peste Nistru = Duminica Mare*, în „Calendarul Ligii Culturale", pe anul 1924.

Smochină N. P., *Institutul de cercetări științifice din Republica Moldovenească*, în „Insemnări Ieșene", III, 1938.

Smochină N. P., *Les Moldaves de Russie soviétique*, în „Moldova Nouă", I, 1935.

Smochină Alex. N., *Literatura Republicii Moldovenești Sovietice*, în „Moldova Nouă", I, 1936.

Ştefănucă P. V., *Cercetările folklorice pe Valea Nistrului-de-Jos*, în „Anuarul Arhivei de Folklor", vol. IV, București, 1937.

Ştefănucă P. V., *Contribuție la bibliografia studiilor și culegerilor de folclor privitoare la Românii din Basarabia și popoarele conlocuitoare, publicate în periodicele rusești*, în „Anuarul Arhivei de Folklor", vol. III, București, 1935.

Ştefănucă P. V., *Datinele de Crăciun și Anul Nou pe Valea Nistrului-de-Jos*, în „Buletinul Institutului de Cercetări Sociale al României, Regionala Chișinău", vol. II, Chișinău, Tiparul Moldovenesc, 1939. (Cuprinde și 27 melodii notate de V. Popovici).

Ştefănucă P. V., *Folclor din județul Lăpușna*, în „Anuarul Arhivei de Folklor", vol. II, București, 1933.

Strungaru D., *Cântecul dintre Prut și Bug*, în ziarul „Transnistria", Anul I, nr. 2, 1941. (Cuprinde și o melodie notată de V. Popovici).

Strungaru D., *Datini de Crăciun la Moldovenii dintre Prut și Bug*, în ziarul „Transnistria", Anul I, Nr. 22.

Strungaru D., *Obiceiuri de Anul Nou la Moldovenii dintre Prut și Bug*, în ziarul „Transnistria", Anul I, Nr. 23.

Weigand Gustav, Die Dialekte der Bukowina und Bessarabiens, Leipzig, Barth, 1904. Cuprinde 6 melodii notate după fonograf.

II. *Folclorul basarabean și transnistrian după autori sovietici.*

Brando, *Studiu asupra cântecului moldovenesc* în „Deutsche Zentral Zeitung", Moscova, 3 August 1937.

Chior P., *Cîntici moldovinești (norodnici)*. Culesî di P. Chior, „Editura di Stat a Moldovii". Partea I, Balta, 1927; Partea II-a, Balta, 1927; Partea III-a, Balta, 1928.

Corcinski V., *Moldavskie naigrâși i pesni* (Cântece moldovenești vocale și instrumentale), 36 pagini, Moscova, 1937. Cuprinde 49 melodii notate [1]).

Gherșfeld D., *Cântețe*, Editura de Stat a Moldovei, Tiraspol, 1940, p. 161 [2]).

---

1) Colecția lui Corcinski este cea mai bună și obiectivă publicație de folclor muzical transnistrian. Cântecele poartă titluri în rusește și românește, dar lipsesc textele. In colecție s'au strecurat și câteva melodii ucrainene. Pentru o descriere mai amplă, vezi recenzia făcută de P. V. Stefănucă, în „Buletinul Institutului de Cercetări Sociale, Regionala Chițināu", vol. II, Chișinău, 1939.

2) Colecția cuprinde 53 melodii de cântece (tipărite cu litere cirilice), și 12 melodii de joc, orânduite după cum urmează: 1) „*Cântece gaidușești și a recruților*"; 2) „*Despre viața grea în trecut*"; 3) *Cântețe despre viața femeilor în trecut*"; 4) „*Cântețe de masă*"; 5) „*De iubire*"; 6) „*Cântețe soțiale de trai*" și 7) „*Jocuri moldovenești*".

La începutul cărții se găsește o prefață lipsită cu totul de obiectivitate și fără caracter științific, după care urmează un număr de cântece de propagandă comunistă. Textele cântecelor moldovenești au suferit multe „ajustări", conform cu prevederile conducătorilor comuniști, datorite evreului A. Cornfeld, redactorul textelor literare.

Ippolitow Ivanow M. M., două cântece: *„Dac'ai fi știut"* și *„Mariță"*, pentru cor mixt, în *„Pesni narodov S.S.S.R."* — Cântecele popoarelor din Uniunea Sovietică, pp. 13—15. (Cu text rusesc tradus de E. Lebedeva). Editura de Stat pentru Radio, Moscova, 1936) [1]).

Neniu C. și Lebedeva E., *Cintece populare moldovenești* „Editura de Stat a Moldovii", Tiraspol, 1935.

Schischow Ivan, *Moldauisches Wiegenlied*, în „Zehn Volkslieder für tiefe Stimme mit Orchester", I serie, pp. 10—12 (cu text rus și german). Editura muzicală de Stat Moscova, 1932. [2])

Straicher Liubovi, *Cântec moldovenesc* (pentru vioară și pian), în „Colecția de cântece populare ale diverselor națiuni din Uniunea Sovietică", Moscova și Leningrad, 1939. [2])

Veisberg I., *Cetire moldavskih narodnih pesni* — Patru cântece populare moldovenești. — Armonizate pentru voce și pian. (Text rusesc tradus de E. Lepedeva), Moscova 1938. [2])

III. *Alte publicații.*

In *Biblioteca Muzicală a Societății Române de Radiodifuziune*, care este cea mai înzestrată cu piese de muzică românească, dintre care foarte multe în exemplare unice; compuse anume pentru emisiunile *Societății de Radio*, se mai află, catalogate pentru documentare, și următoarele lucrări muzicale, manuscrise, pe teme românești de autori sovietici:

Bacinin, *Cântece populare moldovenești*. (Pentru orchestră).
Coca Eugen, *Frunzișoară de mohor* și *La Nistru, la mărgioară* (voce și pian).
Dankewicz, *Frunzișoară de ovăz* (Voce și pian).
Dembski, *Rapsodie moldovenească* (Material pt. orchestră).
Fomenco I., *I-ha-ha!* (Voce și pian).
Gherșfeld D., *Azi e Luni* (Voce și pian).
Poliakow W., *Chira badii, Chiră!* (Voce și pian).
Poliakow W., *Fa, Ileană* (Voce și orchestră).
Poliakow W., *Struguraș frumos de poamă, Frunzuliță de hemei, Frunză verde grâu secară* (Voce și orchestră).
Rewutzki, *Cântec moldovenesc* (Pentru orchestră).
Rewutzki, *Cântece moldovenești* (Pentru orchestră).
Vilenski Nic., *Frunzișoară lozioară* (Pentru voce și orchestră).

1) Cartea se află în *Biblioteca Muzicală a Societății Române de Radiodifuziune*.
2) *Idem.*

Vilinski, *Arde-l para cel necaz* (Pentru voce și orchestră).
Vilinski, *Logojana* (Pentru orchestră).
Vilinski-Zolotarev, *Cântece moldovenești* (Pentru orchestră).
Voiacek, *Fantezie pe teme moldovenești* (Pentru orchestră).
Zlatow S. (Gold), *Cântec de leagăn moldovenesc* (Pentru voce și pian; cu text rusesc).
Zolotarev, *Bade Macovei, Toate fetele se duc, S'a dus omul la chirie* și *Când văd ginul* (Pentru voce și pian).
Zolotarev, *Ciobanul* (Pentru orchestră).
Zolotarev, *Râpa-mi cură* (Pentru voce și pian).
Zolotarev, *Schițe moldovenești* (Pentru orchestră).

Cântece transnistriene, publicate în paginile următoare, au fost culese de mine în diferite ocaziuni.

Colinda dela Nr. 1 și jocurile dela nr. 6, 7 și 8 au fost transcrise din satul Copanca, jud. Tighina, în vara anului 1937, cu ocazia cercetărilor monografice ale Institutului Social Român din Basarabia în acest sat, unde se găseau mulți Moldoveni, refugiați din Transnistria.

Lăutarul *Cosma Sărăcuță*, dela care am transcris nu mai puțin de 40 melodii de joc, este fiul lui Stașie Sărăcuță, al cărui taraf era pe vremuri vestit în toată Transnistria și o mare parte din Basarabia, alături de taraful lui Murgu dela Dubăsari.

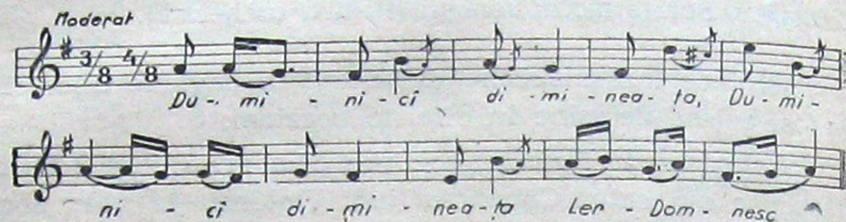
Cântecele dela nr. 2, 3, 4 și 5 mi-au fost comunicate de femeia *Maria Ureche*, din comuna Zavertaica, jud. Tiraspol, refugiată în București.

V. POPOVICI

1.

COLINDĂ

Nichita Spătariu, 46 ani,
Cioburciu, jud. Tiraspol

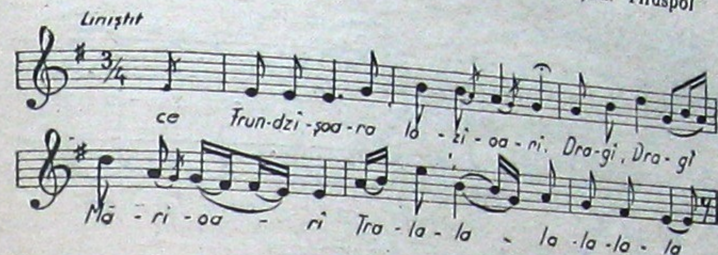

Duminicî dimineața
Ler domnesc,
Jîdogii s'o mînicat,
Raiu 'n pradî s'o prădat.
Dar din rai și s'o prădat?
Tot cheile raiului
Șî radzur'li soarilui.
Șini 'n lumi s'o aflat?
Alimon prea sfînt mai mari
El pi-acolo s'o 'ntîmplat,
Acasî o alergat,
Grajd di chiatrî-o discuet;
Pi Murgu din grajd l-o luat
L-o 'nșălat și l-o 'nfrîuat
După jîdogi s'o luat.
Jîdogii s'o 'nspăimântat,
Toati 'n drum li-o lipadat,
Alimon cî li-o luat
Șî în rai li-o aruncat.
Dumnădzău l-o răsplătit.
Șî cu și l-o răsplătit?
Ia c'un bățu de județ,
Sî giudiși-o lumi toatî,
Șî pi noiu cîti-odatî.

2.

CÂNTEC

Maria Ureche 35 ani,
Zavertaica, jud. Tiraspol

Frundzîșoarâ lozioarî,

Dragî, dragî Mărioarî,
Tra la la la la la la
Či ți-i fața gălghigioarî?
Ori ți-i rău, ori dzači di boalî?
Nu ńi-i rău, nici dzac di boalî,
Da mă uit în ceea țarî
Șî-ńi strîng frații grămăgioarî.
Grămăgioarî nu i-am strîns,
Da m'am pus gios ș'am plîns.
Vreu sî trec în ceea parti,
Șî Nestru mă desparti.
Of, Nestri, di či nu ti 'ngustedz,
Șî ńi ti pășâsc
Și 'n Moldova sî mă trezăsc?
Of, amar și iar amar!...

3.

CÂNTEC

Maria Ureche, 35 ani,
Zavertaica, jud. Tiraspol

Moderat și foarte expresiv

Di - cît, mai - cî mă fă - čei, Di - cît, mai - cî
mă fă čei Măi ghi - ni ca pu-ńi ru - pei
Măi - ghi - ni ca pu-ńi ru - pei

Dicît, maicî, mă făčei,
Măi ghini capu-ńi rupei
Și pi Nestru ńi-al azvîrlei.
Valurili-al văluie
Și la marginî ńi-al băte,
Cu nămol ńi-al nămole,
Și 'n pomînt ńi-al răsăde.
Di rode, di nu rode,
Frundzî verdi tot crește.
Și umbre cini trece
Și badaprosti tot dzîce.

4.

CÂNTEC DE PAHAR

Maria Ureche, 35 ani,
Zavertaica, jud. Tiraspol

Vesel

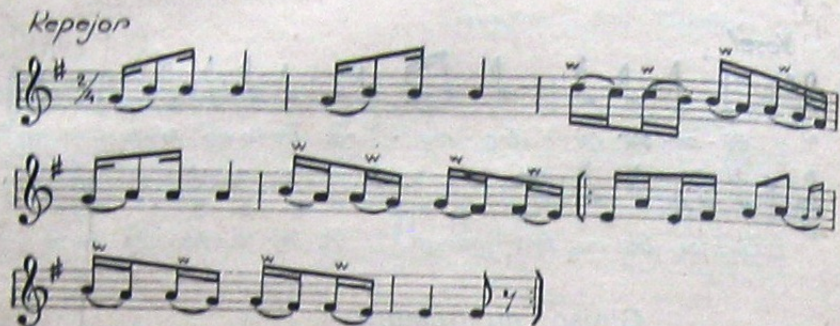
Gi - ni - șor nu tre - mu - ra, Tra-la-la-la-la-la-la
Cî ti-oi be nu ti-oi văr-sa, Tra-la-la-la la la la

Ginișor nu tremura,
Cî ti-oi be, nu ti-oi vărsa,
Ginișoru ghini-ńi plaši
Și știu giii ši i-oi fači:
Sî calc giţa cu chičioru,
Sî beu ginu cu ulšioru;
Și ieu giţa cu mînuţa
Sî beu ginu cu cofiţa.
Ginișor di boghiţi verdz
Multi năravuri mă 'nveţi.
Vai săraci gin bălan
Ti-am băut și-amu an an.
Sus di mânî, sus di cot,
Sî sî ducî 'n gurî tot.
Ghini-i, dzău, di omu bat,
Faši sîngur hora 'n sat.

5.

CÂNTEC DE MASĂ

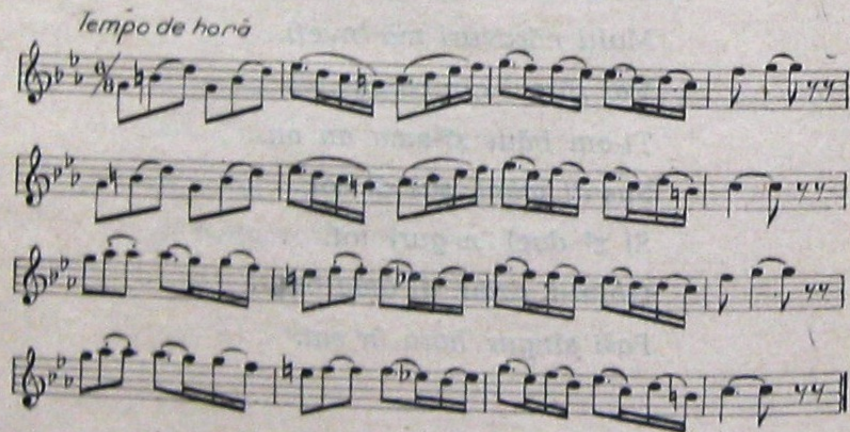
Maria Ureche, 35 ani,
Zavertaica, jud. Tiraspol

6.

JOCUL MOLDOVENESC

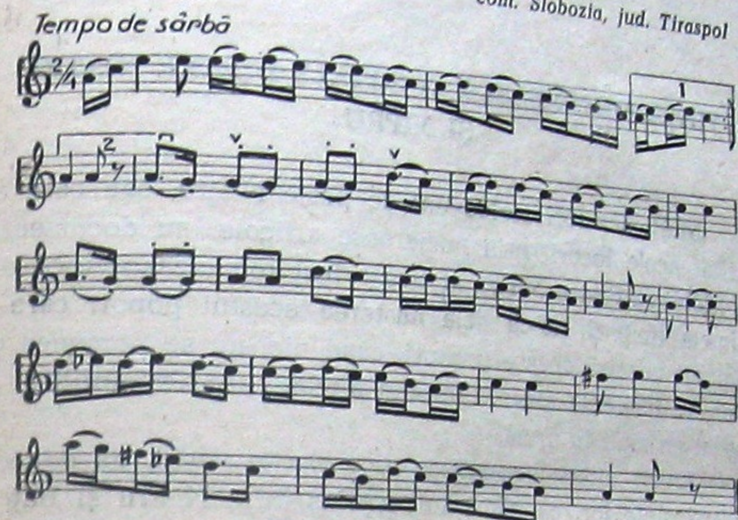
Cozma Sărăcuță,
lăutar, 55 ani,
com. Slobozia, jud. Tiraspol

7.

FOARFECELE
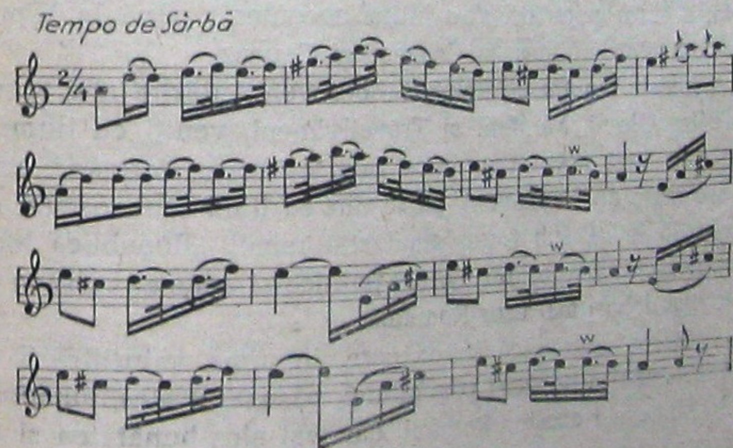
Cozma Sărăcuță,
lăutar, 55 ani,
com. Slobozia, jud. Tiraspol

8.

JOCUL DIN DUBĂSAR

Cozma Sărăcuță,
lăutar, 55 ani,
com. Slobozia, jud. Tiraspol

VIAȚĂ ROMÂNEASCĂ IN SATELE DINTRE NISTRU ȘI NIPRU

Mulți scriitori moldoveni de peste Nistru, sau care au vizitat acele locuri, prin numeroase articole, au documentat că Moldova dintre Nistru și Bug a fost românească încă din primele timpuri, adică dela nașterea acestui popor, care a stăpânit veacuri aceste ținuturi, când nici nu se pomenea pe lume de hoardele slave, tătare și altele, care s'au infiltrat și așezat cu mult în urmă.

Acești autori, bazându-se pe scrierile vechi, au dovedit în articolele lor, că pământul cuprins între Nistru și Bug a aparținut, din cele mai vechi timpuri, Moldovenilor, la care s'au adăugat apoi alte masse compacte de Moldoveni, descălicători din munți pe timpul primelor Voevodate, așezate în părțile dinspre Nistru și dincolo de Nistru, ca straje la hotare. Acele straje au fost necontenit întărite, mai cu seamă în epoca lui Ștefan cel Mare și a Domnilor ce au urmat. De atunci au rămas pe malurile Nistrului până departe spre Bug, mari răzășii, a căror populații s'au întins necontenit până la Nipru, apoi dincolo de Nipru, în Crimeea și Caucaz.

Aceste legiuni de Români-Moldoveni întărite mai târziu de către Olteni, Munteni și Transilvăneni, veniți cu turmele lor, s'au fixat necontenit între Bug și Nistru, formând acea massă mare de Moldoveni, parte din ea fiind recunoscută de Rusia Sovietică sub forma unui stat numit „Republica Moldovenească", acesta, din motive politice și anume: cu scop de a lovi și doborî mai ușor România.

Starea economică înfloritoare, în urma valorificării de către Români a bogăției pământului, pășunatul ales, numeroasele turme ale acestor Români, dar mai ales bunătatea și toleranța lor a contribuit, cu trecerea vremei, ca să se infiltreze între ei, așezându-se multe neamuri de sălbatici, veniți din părțile de răsărit. Această infiltrare și cotropire străină a de-

venit cu mult mai ușoară după ce Domnii Moldoveni n'au mai putut apăra acele regiuni. Când, în urmă, ținutul dintre Nistru-Bug și Nipru a fost inglobat de Statul rusesc — în ultimul deceniu al secolului XVIII — s'a căutat necontenit distrugerea populației băștinașe a Moldovenilor, prin colonizări de tot felul de neamuri și prin surghiun.

Cu toată vitregia timpului, desnaționalizarea n'a avut niciun efect asupra sufletului și moștenirilor acestor Moldoveni, păstrate din neam în neam.

Am cunoscut ținutul dintre Nistru și Bug, numit Transnistria, în anii 1917 și 1918. Având serviciul în aceste părți, am putut studia regiunea din punct de vede al florei, culegând multe note asupra acestui ținut, cât și asupra vieței acestor Moldoveni.

Relieful solului cuprins între Nistru și Nipru este un platou ce se scoboară din Carpații Păduroși. Spre nord platoul atinge 200—250 m. altitudine scoborindu-se treptat, de o parte și de alta a Bugului, până la Marea Neagră și Nipru, unde înălțimea descrește până la 40—50 m. Acest platou, asemănător celui basarabean este lipsit de păduri și-i brăzdat de văi abrupte și stâncoase. Solul format din *podzol*, ca și cel dintre Prut și Nistru, e foarte roditor și cu minunate pășuni. Acest pământ a fost cauza expansiunei Moldovenilor în aceste părți, încă de pe când prin aceste ținuturi era pustiu. Bogăția acestui pământ a fost cauza dârzeniei Moldovenilor de a rămânea pironiți pe el, de a se lupta cu toate hoardele ce au venit peste el, frământându-l necontenit cu sângele lor.

Populația, în cea mai mare parte, până astăzi este formată din Moldoveni, cu toată rusificarea și urgia deslănțuită împotriva lor.

Drept e că Moldovenii, din cauza vicisitudinilor istorice, știu puțin despre Români. Mulți din ei cred că Românii se apropie mai mult de Nemți. Când stai de vorbă cu ei, la început păstrează o mare rezervă, sunt neincrezători și bănuitori. Nu-și spun amarul, nici durerile, decât după ce s'au convins că suntem de ai lor, de același sânge. Ei au auzit prea puțin de Români. Tot ce li s'a spus de Soviete a fost că noi suntem de alt neam și nu frați de ai lor.

Am întâlnit numeroase sate de Moldoveni; ele sunt vechi așezări, lipsite de școală, lipsite de învățători, lipsite de

preoţi moldoveni. Cartea, învăţătorii şi preoţii sunt ruşi. Limba moldovenească şi poezia moldovenească nu se aude decât în cei 4 pereţi ai caselor şi numai acolo unde tata şi mama, sau numai mama, sunt moldoveni.

Multe, foarte multe sate din Transnistria sunt şi poartă nume româneşti — sau molodveneşti, cum zic ei. Multe din ele au fost citate de Domnul N. P. Smochină şi alţi Români transnistrieni, în articolele publicate recent în ziare. Sate curat moldoveneşti sunt şi dincolo de Bug până la Nipru, cele mai multe însă sunt amestecate, dar majoritatea o au Moldovenii. Dincolo de Bug am întâlnit multe sate care erau curat moldoveneşti; între acestea unele poartă şi numiri româneşti. De exemplu înspre Crimeea avem: *Moldova* şi *Moldovanca*. Pe cursul inferior al Bugului sunt: *Cândeasa*, *Şerbina*, *Şerban*, etc. Intre Bug şi Nipru am întâlnit: *Glodoşi*, *Ulmul*, *Mănăstirica*, etc. Pe Nipru superior şi mijlociu: *Bucureşti*, *Grădiştea*, *Sărcaşi*, *Răchita*, *Miron*, *Balaci*, etc. De asemenea mulţi moldoveni trăesc în *Odesa*, unde două mahalale sunt moldoveneşti, apoi în *Cherson*, *Nicolaev*, *Elisabetgrad* şi în *Cremenciug*, pe Nipru.

Satele au aspectul celor moldoveneşti, aşezate în locuri retrase, prin văgăuni, văi şi dealungul pârâiaşelor. Casele sunt construite din chirpici ca şi în Bărăgan, altele de piatră spongioasă, acolo unde se găseşte. Nu le lipseşte prispa şi ceardacul.

Deşi slujba religioasă se face de preoţi ruşi, Moldovenii au păstrat încă multe obiceiuri. Aşa e praznicul după înmormântare, *punţile de pânză*, peste care trece mortul, *pomul cu scăriţa*, etc. Crucile dela morminte sunt aceleaşi ca şi în Moldova. Praznicele de 3, 9, 40 zile, tămâierea mormintelor, florile puse şi răsădite la morminte ca: *poarta raiului*, *stânjănei*, *lemnul Domnului*, *Calapăr*, etc. sunt aceleaşi ca şi în Moldova. Deci, *obiceiurile şi graiul moldovenesc le găsim pretutindeni dincolo de Nistru* şi *departe încă dincolo de Nipru*.

Cu toate acestea, ţăranul moldovean, legat de pământ, a rămas acelaşi ca şi cel dintre Prut şi Nistru. Cântecele lui au acelaşi amar şi jale, cântat peste Nistru şi peste Bug, ca *„Foaie verde lozioară"*, (Frunza de „lozioară" se cunoaşte în toată Moldova). Şi câte alte cântece de vitejie, de jale şi de dor după ţara mamă nu răsună pe meleagurile acestor ţinuturi, stăpânite de ei din moşi strămoşi!...

Graiul curat moldovenesc, cu cuvinte atât de dulci, amestecat cu cel mocănesc, în unele părţi ale Bugului şi Niprului a fost alterat de cuvinte şi nuanţe fonetice ruseşti.

M'a isbit la aceşti Moldoveni faptul că medicina populară cu descântece, rugăciuni şi întrebuinţarea plantelor este foarte desvoltată. In special femeile bătrâne cunosc nenumărate plante de leac, cu nume pe care le-am aflat în multe din satele noastre din toată ţara. Iată câteva din plantele întrebuinţate: *săgetătoare*, *slăbănog*, *podbil*, întrebuinţat la Ulm şi Grădiştea, *studelniţă* (fiartă în apă, se ţine în gură de cei ce sufăr de măsele), întrebuinţate la Balaci şi Sărcaşi, pe Nistru.

Tot prin aceste localităţi am aflat buruenele: *rapăn*, *cel-pierit*, *sudoarea calului*, *busuiocul câmpului*, *mintă*, *spânz* şi altele. Toate aceste şi multe altele, cam în număr de 200 de plante, le-am aflat întrebuinţate, ca plante de leac, nu numai între Nistru şi Nipru, ci şi în multe localităţi din Basarabia, Moldova şi Transilvania.

Multe s'ar putea scrie şi multe dovezi s'ar putea aduce despre ţinutul dintre Nistru şi Nipru, cum că a fost populat, din cele mai vechi timpuri, de o populaţie numeroasă şi curat românească, peste care au venit şi s'au aşezat diferite lifte, căutând a o îngenunchia şi distruge.

Din cele arătate rezultă că ţinutul transnistrian, până la Nipru, este trup din trupul Moldovei, stăpânit de Voevozi şi Domni viteji, ca Ştefan cel Mare şi urmaşii lui.

Străbunii noştri moldoveni ne-au lăsat un testament, din Domn în Domn, pe care s'au străduit să-l realizeze din timpurile cele mai vechi prin faptele lor, prin luptele lor spre răsărit. Acel testament a fost pecetluit cu sângele atâtor plăeşi, răzeşi şi pârcălabi care şi-au dat sufletul peste Nistru şi dincolo de Bug pentru o Moldovă mare şi temută.

In acel testament noi trebue să cetim ceea ce înaintaşii noştri au prevăzut că *viitorul Românilor este spre răsărit*.

Azi, când cele trei culori ale noastre fâlfâie peste el, când soarele a răsărit pentru desrobirea lui, trebue ca toţi Românii să se unească şi să ajute la salvarea fraţilor dintre Nistru şi Nipru.

General Dr. GH. P. GRINŢESCU
Fost Prim General farmacist şef al Armatei

COMPONENȚA ETNICĂ A REPUBLICII MOLDOVENEȘTI

1. In urma înființării Republicii Moldovenești, conducătorii ei, care sunt în cea mai mare parte ruși și jidovi, au căutat să arate că elementul român este inferior celui ucrainean. Aceasta au făcut-o din următoarele motive, dictate de centrul dela Moscova:

a) pentru a înlătura eventualele pretenții românești asupra acelui teritoriu;

b) pentru a putea desnaționaliza elementul românesc, introducând școli obligatorii în limba rusă sau ucraineană prin satele românești;

c) pentru a putea micșora oricând Republica Moldovenească;

d) pentru ca, la nevoie, s'o poată chiar desființa și, astfel, să pună capăt tendinței de eliberare a Românilor din stânga Nistrului.

2. Datele care sprijină aceste neadevăruri nu sunt crezute nici de conducătorii sovietici, nici de oamenii de știință sovietică, căci ei știu că ele sunt impuse. Astfel, făcându-se o critică statisticei din anul 1937, de către un reprezentant al guvernului sovietic, spune că *„recensământul din Uniune al locuitorilor a fost înfăptuit cu cele mai grosolane încălcări ale temeliilor elementare ale științei statistice..."* *(Moldova Socialistă* Nr. 222, din 27 Septembrie 1937).

In lucrările geografilor asupra Republicii Moldovenești, nu ni se dau date. In adevăr, ei spun: *„în Republica Moldovenească locuitorii sunt Moldoveni, care Moldoveni trăesc și în Basarabia".*

De asemenea, cercetările folcloristice și lingvistice făcute asupra Republicii Moldovenești de către Soviete nu se pre-

ocupă de datele statistice. In aceste lucrări se *„descopăr"* sate noi de Români după fiecare cercetare. Cu toate acestea, numărul Românilor se menține mereu același, fără ca să crească în proporție cu mărirea numărului satelor românești.

Dacă Sovietele nu pun atâta preț pe statistica lor, de ce să fim tocmai noi aceia care să o luăm în seamă?

Pe de altă parte, granițele Republicii Moldovenești nu cuprind nici pe Românii care se găsesc în imediata vecinătate și care trăesc în mase compacte. De aceea teritoriul Republicii Moldovenești a variat mereu.

3. Statisticele țariste suferă și ele de același defect: sunt departe de adevăr în ceea ce privește numărul Românilor, precum și a celorlalte naționalități aflate în cuprinsul Imperiului rus. Astfel s'a susținut și încă se susține de către unii, că statistica din anul 1879 este una dintre cele mai bune. Cu toate acestea ea are foarte multe lacune, căci n'a pregătit populația pentru recensământ, care a fost privit cu groază de Moldoveni. Iată ce spune un document aflat în judecătoria dela Kameneț Podolsk: „La 16 Aprilie 1897, în ograda lui Covaliov, în apropiere de satul *Târnăuca*, la depărtare de 5 sau 6 vârste de orașul Tiraspol, într'o peșteră specială, făcută în beciul meșcianinului Fomin și astupată cu totul de pietre au fost găsite 9 trupuri.

„La cercetarea mai amănunțită a acestei întâmplări, a ieșit la iveală că, *în Decembrie 1896 încă, câțiva oameni, aflând despre recensământul populației ce se apropie și văzând în faptul acesta „pecetea antihristului", sub înrâurirea fanatismului religios, și pentru a se ascunde de recensământ, au hotărît să se îngroape de bunăvoie, de vii, în pământ.*

„Pentru aceasta au făcut peștera sus pomenită și au intrat în ea cu toții, cu copii mici și au fost astupați".

Satul Târnăuca este unul din satele românești depe malul stâng al Nistrului!

Se pune problema: Dacă faptele acestea s'au întâmplat înainte de a se face recensământul, atunci cum puteau Românii să-și declare originea etnică când acel „antihrist" de care se temeau era rus și nu cunoștea limba lor? Desigur,

aproape toţi au declarat că sunt Ruşi, sau Ucraineni. De aceea, din faptul că în anul 1897 s'au găsit 175.605 Români, *însemnează că, în acele împrejurări de groază, un număr destul de însemnat de Români n'au răspuns recensorului „antihrist" că sunt de origine etnică românească.*

4. Cercetând compoziţia etnică a tuturor localităţilor aflate între Nistru şi Bug se poate stabili adevăratul număr al Românilor aflaţi în acea regiune.

Pentru aceasta am cercetat mai întâi cătunele, satele şi oraşele din Republica Moldovenească, folosind următoarele isvoare:

Lucrări sovietice, care ne arată sate româneşti cuprinse în teritoriul Nistru-Bug, şi mai ales în Republica Moldovenească;

periodicile sovietice, care dau diferite ştiri despre sate, şi care afirmă uneori că satele sunt *„moldoveneşti"*;

lucrările ţariste, şi mai ales ale Zemstvei;

declaraţiile refugiaţilor veniţi de peste Nistru, începând cu anul 1932.

Tot din isvoarele de mai sus am putut afla şi mărimea aproximativă a satelor din regiunea Nistru-Bug, mai ales numărul gospodăriilor.

De oarece statisticile sovietice ne-au dat naţionalităţile repartizate mai întâi pe republici, fie independente fie autonome, şi apoi din întreg teritoriul rus, începem o analiză etnică a satelor din Republica Moldovenească. Ţinem să remarcăm faptul că sovietele nu au publicat o statistică făcută pe sate, din care am putea să aflăm mărimea exactă a lor.

Republica Moldovenească are 440 sate cu 3 oraşe. Mare parte din sate au peste zece mii suflete, şi toate de această mărime sunt româneşti.

Situaţia etnică în judeţul numit *Slobozia*, se prezintă astfel:

Sate româneşti: *Caragaş, Slobozia sat, Glinaia, Corotna, Zavertaica, Ciobruciu, etc.*

Sate mixte, cu majoritate românească: *Slobozia oraş.*

Observăm că în raionul Slobozia elementul străin s'a infiltrat în masa românească. El n'are nici un sat al lui propriu, iar acolo unde se află a fost adus mai târziu de stăpânirea rusă, care a căutat să desnaţionalizeze pe Români.

Astfel se prezintă cazul cu oraşelul Slobozia. Toate actele, care vorbesc despre acest sat spun până în anul 1800: *„Slobozia Valahă"*. Din acest an, documentele apar cu menţiunea: *„Slobozia Valahă şi Rusă"*.

In adevăr, începând cu anul 1800 au fost aduşi aici mai mulţi Ruşi şi aşezaţi spre satul românesc *Ciubruciu*, pentru a desnaţionaliza pe Românii din satele vecine. Ruşilor li s'a ridicat imediat o biserică şi o şcoală frumoasă. Românii aveau o biserică veche, înainte cu mult de această dată, cam prin anul 1673.

Tot aşa s'a infiltrat elementul străin în toate celelalte sate ale raionului Slobozia.

Conducătorii sovietici recunosc superioritatea numerică a Românilor în acest raion, dar ei afirmă că sunt numai 65% din totalul populaţiei. Este uşor de înţeles, când ne dăm seama că raionul Slobozia este cel mai mic raion din Republica Moldovenească. Desigur că ar fi fost destul de mulţumitor dacă Sovietele făceau aceeaşi afirmaţie pentru toate celelalte judeţe.

Raionul următor este *Tiraspol* sau Tirişpolea, cum îi spun localnicii. Pentru acesta situaţia etnografică se prezintă astfel:

Sate româneşti: *Ivanovca, Andriaş(evca), Burlac, Vladimir(sca), Constantin(ovca), Nicolae(vsc), Sucleia, Sucleia Nouă, Târnăuca, Blijini, Serbca, Bâcioc, Mălăeşti sat, Mălăeşti cătun, Teiu, Tocmazeia, Speia.*

Sate mixte, cu majoritate românească: *Ciubnitin-gara, Pavlovca, Alexandr(ovca), Bogoslovca, Stepan(ovca), Grebeniche, Hâncul(ova), Cheatra, Cerniţa, Gheorghieşti, Jugastru, Tiraspol.*

Sate străine: *Casapovca, Parcani, Erenuşchin.*

Cu privire la raionul Tiraspol, avem de observat că elementul străin stăpâneşte câteva localităţi. Acestea, în majoritatea cazurilor, sunt cătune care au fost intemeiate de conducători.

Satul *Parcani*, care este locuit de Bulgari, la început, a aparţinut Românilor. Datorită unei invazii a Tătarilor, Românii din sat au fugit în jur. Rusia a colonizat pe Bulgari după anul 1812. De asemenea, aceeaşi istorie o are şi satul *Plosca*,

unde au venit în deosebi lipoveni, care erau vestiţi prin actele lor de banditism.

Raionul următor, numit Grigoriopol, are următoarea compoziţie etnografică:

Sate româneşti: *Butur, Obroc, Alexandr(ovca) Nouă, Timuşa, Şâpca, Fedosee(vca), Pavlovca, Prasila, Vicol, Doroţcaia, Miron(ovca), Marian, Hârtop, Ghilacău, Taşlâc.*

Sate mixte, cu majoritate românească: *Platian, Stratula, Pesceanca, Sapigor, Târtat(ova), Cosolova, Colosica, Matânta, Găi.*

Satele străine: *Macialovca, Caidorf, Glicstal, Bergdorf.*

In raionul *Grigoriopol* avem câteva sate străine, care sunt în majoritatea cazurilor cătune. Parte din ele au fost locuite de Germani, precum *Glicstal, Bergdorf* şi *Caidorf*. Astăzi, acestea sunt ocupate de Ruşii aduşi de către stăpânirea sovietică. Interesant este faptul că elementul străin n'a pătruns până la malul Nistrului. De aceea raionul Grigoriopol are un număr destul de însemnat de Români, care locuesc malul Nistrului şi văile cele mai bogate. Străinii s'au infiltrat în elementul românesc. Faptul acesta ni-l dovedeşte aşezarea lor în plin câmp. Aceste câmpii erau odată ţinutul arabil al locuitorilor Români din satele vecine.

Sovietele, pentru raionul Grigoriopol, consideră elementul românesc în inferioritate: 40% din totalul populaţiei. După cum am văzut mai sus realitatea este cu totul contrară. In adevăr, elementul românesc din cele 30 sate le ocupă pe toate cele mai mari, fără nici o infiltrare străină. De aceea el formează majoritatea.

Pentru raionul Dubăsari, situaţia etnică se prezintă astfel:

Sate româneşti: *Federovca, Pobeda, Comisarovca Nouă, Molovata, Bezdvorni, Doroţcaia Nouă, Bobâlea, Burca, Pohrebi, Bosca, Tănăsăuca, Coşniţa Veche, Coşniţa Nouă, Dubău, Coicova, Izvorul Mare, Doi-Bani, Harmaţcaia, Crasnâi cot, Ţibulăuca, Ihorluc, Mazarachi, Goian, Molovata, Roghi, Coceri, Corjov, Creţeşti, Mahala, Lunca, Pârâta, Doroţcaia, Alexandr(ovca), Crăcănata.*

Sate străine: *Nesterova, Remarovca, Dalingher, Pavlovca, Calentiri.*

Localităţi mixte, având majoritatea populaţiei românească: oraşul *Dubăsari.*

Din toate localităţile raionului Dubăsari, cele mari sunt româneşti. *Reimarovca, Nesterova, Lalingher* şi *Pavlovca* sunt locuite de Germani. Mărimea lor nu trece de 40 case. Elementul străin n'a putut pătrunde până la Nistru decât numai în cătunul *Calentir*. Aceasta se datoreşte faptului că satele româneşti erau deja consolidate, când a început să se facă penetraţia străină. Calentir are 200 case unde trăesc Ucraineni. El este înfiinţat de către stăpânirea rusă în vremea când s'a făcut vama şi carantina între Rusia de altă dată şi Moldova care mergea până la Nistru după ajustarea graniţei dela 1792.

Sovietele recunosc superioritatea numerică a Românilor în acest raion. Astfel ei spun că aici elementul românesc formează majoritatea de 70% din totalul populaţiei.

Pentru raionul *Ocna Roşie*, situaţia se prezintă astfel:

Sate româneşti: *Leon(evca), Mihail(ovca) Nouă, Glavian, Mălăeşti I, Petr(ovca) Nouă, Dicanica, Coşari, Ilie, Chiscu Lung, Nicolae(vca) Nouă, Dubău, Buhta, Alecsee(vca), Pârlicani, Stepan(ovca), Emilian(ovca), Pobeda, Topala, Dihor, Găvănos, Pervomaisc, Alexandr(ovca), Ocna-Veche, Ţihănăuca, Ţâbulăuca-Odăi.*

Sate mixte, cu majoritate românească: *Cătunele: Volcii, Briaza, Dnestrov, Kakai, Laihta şi Cernicenco, Semenovca Nouă, Vâjana, Ghermanova Veche, Ghermanova Nouă, Rozofca I, Rozofca II, Chiscu Odăi, Miron, Golaci, Crasna Nouă, Ohmanenca, Ciorna, Floarea I, Floarea II, Ocna-Roşie, Maiac, Guleanca.*

Satele străine: *Elena Coriţcoe, Trehgrad, Doriciovca, Sofiental, Sumanschi, Iasna'a pocita, Artireuca, Tihoresca, Zagaidac, Evmenievca, Vesăcut, Valearca.*

Observăm că în Raionul *Ocna-Roşie* satele româneşti sunt cele mai mari. Elementul străin are un singur sat mare şi anume *Artireuca*, care a fost înfiinţat în anul 1905. Tot în acel an au fost duşi mai mulţi Basarabeni în cuprinsul Republicii Moldoveneşti şi aşezaţi în satul numit de atunci *Basarabca.*

Pentru raionul *Râmniţa* situaţia se prezintă astfel:

Sate româneşti: *Mihail(ovca), Jura, Jurca, Buluceni, Popencu, Coicova, Mocra, Izvoraş, Ofatinţi, Ghidirim, Vărăncău, Marin(schi), Samson(ovca), Izvoraş, Andrie(vca), Colbasna,*

Buhla, Hârjău, Sărăţel, Molochiş I, Valea-Adâncă, Molochiş II, Vadu-Turcului, Popencu.

Sate mixte, cu majoritate românească: *Colţ(ova), Gherşuni, Stanislavova, Rezeţca, Popica, Ulma, Picola, Mihailovca, Domniţa, Sărăţel-Odăi, Graba, Ghiloci, Râmniţa.*

Sate străine: *Terleţchi, Bolin, Belinschi, Buşchi, Ratuşneanca, Primuca, Lăsăia, Smolena, Crasnenca, Ivanovca, Unlodovschi.*

Cu privire la raionul Râmniţa facem următoarele observaţii:

a) satele depe malul Nistru'ui sunt curat româneşti, fiind totodată şi cele mai mari din întreg raionul;

b) cu cât ne îndepărtăm de malul Nistrului, cu atât aşezările sunt mai mici; aceste aşezări sunt în general sate noi, ridicate în mijlocul câmpului, fie de locuitorii din satele moldoveneşti depe malul Nistrului, fie de străini.

Pentru raionul Nani şi Valea Hoţului situaţia etnică se prezintă astfel:

Sate româneşti: *Mardar(ovca), Perişor, Perişor călun, Nour(ovca), Ideia, Valea-Hoţului, Jurovca, Gandrabura, Tocila, Anton(ovca), Crasnei, Onofrei(evca), Mihail(ovca), Gheorghie(vca) Nouă, Gamburovo, Căpriţa, Vrabie(vca).*

Sate mixte, cu majoritate românească: *Topic, Plosca, Demecin, Poleacova, Condratova, Coşar(ovca), Pavlovca, Efrosinievca, Grecova I, Grecova II, Baitala, Struţinca, Osip(ovca), Chiril(ovca), Badel(ovca), Nani.*

Sate străine: *Vozrojdenie, Coloschi, Dalgopotâh, Comarchin, Valinschi, Novoselovca, Machitra, Hleburov, Şlehtova, Zarovnoe, Malianovca, Salpan, Colosvet, Bezemneanţă, Ziensco.*

Raionul *Nani* a fost considerat de Soviete ca unul dintre raioanele cu cei mai puţini locuitori Români. Adevărul este cu totul contrariu: *Românii formează majoritatea covârşitoare a acestui raion.*

In raionul *Bârzu*, sau *Cotovsc*, situaţia se prezintă astfel:

Sate româneşti, *Condrat, Gamburova, Fedor(ovca), Marian(ovca), Şerpi, Lipeţca, Alexandr(ovca), Cuialnâc, Ghidirim, Palateevca, Vasilie(vca), Cosia, Didica, Culnaia Veche, Coşara, Hârtop, Felipova, Mistuita, Comarovca, Buril(ov), Ţigan(ovca), Roman(ovca), Cârleşti, Dabija, Onorata, Borş, Bârzusat.*

Sate mixte, cu majoritate românească: *Ivanovca, Novocolovca, Dâmb(ovschi), Sofievca, Rozalie(vca), Alexandr(ovca), Morozova, Grecova, Bogali, Aculin(ovca), Lunecea, Ciubarovca, Bacima, Cabacova, Melnic(ova), Nicolae(vca), Alexcevca, Timofee(vca), Italianca, Podneţova, Iaşinovca, Palatca, Crusleac, Coşareva, Clementievca, Cazemirovca, Bârzu-oraş.*

Sate străine: *Borieva, Sabalevca, Vosdvijenca, Zaslavschih, Galuşevca, Doroşenco, Elisavetovca, Proletari, Corceanscaia, Truda, Vesterniceană, Glubocioc, Ivanovca, Saralova, Clembocioc, Leschi, Volşchi, Zatişie, Xendzova, Zelionâi cut.*

Raionul Bârzu, sau Cotovsc, cum i-au schimbat numele conducătorii sovietici, se află în mijlocul Republicii Moldoveneşti. Aici s'au făcut colonizări intense cu elemente străine. Cu toate acestea Românii stăpânesc satele cele mai mari până astăzi. *Ei formează majoritatea din această regiune.*

Pentru raioanele *Balta* şi *Pesceana* situaţia se prezintă astfel:

Sate româneşti: *Păsăţel, Pârlita, Andrias(evca), Hariton(ovca), Petrovca, Moşneaga, Fernatia, Di-Urban, Corpovca, Miron, Alexandrovca, Corotna, Lesnicevca, Bursuc, Pereima, Şleahova, Periliota, Pasat, Racul, Benzari.*

Sate mixte, cu majoritate românească: *Palateevca, Aculinovca, Genaia, Objila, Eftodie, Nemirovca, Smoleanca, Pesceana, Lujaicova, Leahova, Elenovca.*

Sate străine: *Meşcova, Otrada, Belinoc, Zelenâi Găi, Berezovca, Stanislavovca, Galina, Cazaţca, Tarajinca, Cerneci, Crimiciahi, Cucineva, Uhajani.*

Raionul *Balta* este unul dintre raioanele Republicii Moldoveneşti cu cele mai multe frământări istorice ale Neamului românesc de peste Nistru. In adevăr, de aici a pornit curentul lui Inochentie, care cerea limbă moldovenească în s'ujbele bisericeşti. Raionul Pesceana a fost creiat mai târziu, datorită numărului mare de Români care se află în jurul raionului Balta. Cu toate acestea el nu cuprinde pe toţi Românii din jur.

Pentru raionul *Codâma* situaţia se prezintă astfel:

Sate româneşti: *Slobodca, Broşteni, Slobozia, Strâmba, Plopi, Miron, Vasilie(vca), Alexandra, Molochis, Molochiş călun, Şerşenţă, Grabova, Pisarevca, Franţusca, Tincău, Bacisman(ovca).*

Sate mixte, cu majoritate românească: *Tumizum, Seme-*

novca, Petrovca, Labuşca, Catanovca, Codâma, Serba, Crutâi.
Sate străine: *Bolea, Buchet, Maino, Budăi.*

Raionul *Codâma* este cel mai de nord al Republicii Moldoveneşti. La început el s'a numit *Crutâi.* Teritoriul său a variat mereu, dela înfiinţare, datorită satelor compacte româneşti din jurul graniţelor lui.

Cu alipirea Basarabiei, raionul Crutâi a fost micşorat şi chiar redus. Astfel un număr destul de mare a rămas în afara graniţelor Republicii Moldoveneşti.

Pentru raionul *Camenca* avem situaţia următoare:
Sate româneşti: *Stroeşti, Raşcu, Slobozia, Podoima, Podoimiţa, Constantinovca, Valea-Adâncă, Petrovca, Anton(ovca), Cuzmin, Rotari, Druşca, Bolohan, Pârlita (Perelâta), Vârtejeni.*
Sate mixte, cu majoritate românească: *Caterinovca, Sadchi, Alexeevca, Raşcov, Camca, Hrustovaia, Ocniţa, Frunză, Severin(ovca), Grabovca.*
Sate străine: *Colonia Lenin, Alexandrovca, Zatişie.*

Raionul *Camenca,* sau *Camca,* este unul dintre raioanele care are aproape numai sate de pe malul Nistrului, şi unde Românii şi-au păstrat portul naţional mai puternic decât în toate celelalte raioane.

Sovietele arată numărul elementului românesc la 14% din totalul populaţiei. Cifrele sovietice rămân departe de realitate.

Pe baza unor cercetări sprijiniţi fiind chiar pe documente sovietice, ajungem la concluzia că majoritatea absolută a populaţiei Republicii Moldoveneşti *este românească.* Se poate afirma că cel puţin 70% *sunt Români.*

Prin urmare avem în Republica Moldovenească aproape *500.000 de Români,* dintr'o populaţie totală de aproximativ 700.000 suflete de astăzi.

AL. N. SCHMOCHINĂ

AUSZUG

DIE ETHNISCHE ZUSAMMENSETZUNG DER MOLDAUREPUBLIK

Nach Errichtung der Moldaurepublik versuchten deren Führer, die zum grössten Teil Russen und Juden sind, zu zeigen, dass das rumänische Element dem ukrainischen zahlenmässig unterlegen sei. Sie taten dies unter folgenden, von der Moskauer Zentrale festgelegten Begründungen:

a) Um etwaige rumänische Ansprüche auf Transnistrien zu beseitigen;

b) um die Entnationalisierung des rumänischen Elementes durch obligatoirsche Einführung der russischen und ukrainischen Sprache in den Schulen der rumänischen Dörfer durchzuführen;

c) um die Grenzen der Moldaurepublik wann immer ändern zu können.

d) um sie nötigenfalls suflösen zu können und dadurch den Freiheitsbestrebungen der Rumänen jenseits des Dnjestr ein Ende zu bereiten.

Die Gegebenheiten aber auf die sich diese Unwahrheiten stützen, erscheinen nicht einmal den Sowjets glaubwürdig. Diesen war, in Gogenteil, *„die grobe Missachtung der elementaren Grundlagen der statistischen Wissenschaft unter der die Volkszählung in der Ukraine vorgenommen war"* nur zu gut bekannt (s. *Die sozialistische Moldau* Nr. 222 vom 27. Sept. 1937).

Diese Ungenauigkeit der Bedandlung der Statistik geht auch aus den über din Rumänen angestellten geographischen und Sprachforschungen hervor. So heisst es in den Lehrbrüchern der Geographie: *„In der Moldaurepublik sind die Einwohner Moldauer, welche Moldauer auch in Bessarabien wohnen"* (cf. I. L. Ivanov, *Geographie Russlands,* Mauskau-Leningrad, 1937). Die Sprachstudien beweisen ebenfalls, dass „immer neue rumänische Dörfer entdeckt werden".

Andererseits weisen die zaristischen Statistiken sehr viele Mängel auf, so auch die vom Jahre 1879, die die Bevölkerung für die Volkszählung nicht genügent vorbereitete. Darauf ist es auch zurückzuführen, dass ein grosser Teil der Bevölkerung mit allen Mitteln versuchte sich der Volkszählung zu entziehen. Einige verleugneten ihre Volkszugehörigkeit und gaben sich als Russen aus. In der Tat, geht aus einem beim Bezirksgericht Kamentz-Podolsc gefundenen Dokument hervor, dass mehrere moldauische Einwohner des Dorfes Târnauca sich lebendig begruben um der Volkszählung von 1879, die sie im Zeichen des Antichrist kommen sahen, zu entgehen.

Angesichts des Mangels von genauen Angaben über

die Zahl der Rumänen haben wir versucht, das Gebiet zwischen Dnjestr und Bug Dorf für Dorf, Weiler für Weiler und Stadt für Stadt zu untersuchen und seine ethnische Zusammensetzung zu analysieren. Zu diesem Zweck haben wir folgende Quellen benützt: 1) Verschiedene *sowjetische Arbeiten*, die uns verschiedene rumänische Dörfer in dem Gebiet zwischen Dnjestr und Bug angeben'

2) *sowjetische Zeitschriften*, die verschiedene Nachrichten aus den Ortschaften bringen und manchmal deren ethnische Zusammensetzung aufzeigen;

3) unter dem Zarenregime *erschienen Arbeiten*, besonders solche der Semstwa;

4) von den *Flüchtlingen abgegebene Erklärungen*.

Die Einwohnerzahl konnte nich festgestellt werden, weil die Sowjets keine entsprechende Statistiken veröffentlicht haben.

Aus diesem Untersuchungen geht hervor, dass die Anzahl der Rumänen im Vergleich zu andern Nationalitäten in der Moldaurepublik die Mehrheit der Bevölkerung ausmacht, ohne noch andere rumänische Dörfer aus der allernächsten Umgebung zu erwähnen.

RIASSUNTO

LA STRUTTURA ETNICA DELLO REPUBLICA MOLDAVA

Dopo la fondazione della Repubblica Moldava, i suoi capi, quasi tutti Ebrei o Russi, hanno cercato di dimostrare che l'elemento romeno è meno numeroso di quello ucraino. Questo per i seguenti motivi fissati dal centro di Mosca:

a) per eliminare la possibilità di una eventuale rivendicazione romena della Transnistria; b) per poter snaturalizzare l'elemento romeno, introducendo nelle scuole dei paesi romeni la lingua russa ed ucraina; c) per poter mutare a piacere le frontiere della Repubblica Moldava; d) per potere, all'occasione, abolire questa repubblica, e così troncare ogni tendenza verso la liberazione da parte dei Romeni della sinistra del Dniester.

I dati su cui si basano queste menzogne, non sono creduti neppure dai Russi che sanno essere „il censimento degli abitanti dell'Unione fatto trascurando, nel modo più grossolano, le basi elementari della scienza statistica" (cfr. Moldova socialistă, Nr. 222 del 27 settembre 1937).

E che alle statistiche non si debba prestare nessuna fiducia risulta pure dalle ricerche geografiche e linguistiche fatte sui Romeni. Difatti nei testi di geografia è detto: „Nella Repubblica Moldava gli abitanti sono Moldavi, e questi Moldavi vivono pure in Bessarabia". (cfr. I. L. Ivanov, Geografia della Russia, Mosca-Leningrado, 1937).

Gli studi linguistici, essi pure, affermano che „si scoprono sempre altri paesi romeni".

D'altra parte, anche le statistiche zariste hanno molte mancanze, come succede per quella del 1879, per la quale la popolazione non è stata preparata al censimento. A causa di ciò, molte persone han cercato di sottrarsi al censimento, ed altri han negata la loro nazionalità dicendo di essere Russi. A prova di questo sta un documento trovato al tribunale di Kamentz-Podolsc, dal quale risulta che molti abitanti moldavi del comune Târnăuca si sono seppelliti vivi per sfuggire al censimento del 1879, che credevano venisse col bollo dell'Anticristo.

Dinnanzi al nessun fondamento che si può porre sui dati relativi al numero dei Romeni, abbiamo visitato la regione fra il Dniester ed il Bug, paese per paese, casa per casa, città per città, analizzandone la composizione etnica. In questo nostro studio ci siamo serviti delle seguenti fonti:

1) diversi lavori sovietici che ci indicano i paesi romeni della regione fra il Dniester ed il Bug; 2) dei periodici sovietici che ci danno diverse notizie relative a queste località e molte volte ne danno pure la composizione etnica; 3) dei lavori pubblicati sotto il passato regime zarista, specialmente di Zemsetvei; 4) di dichiarazioni di profughi.

Il numero esatto degli abitanti non l'abbiamo potuto sapere perchè i Sovieti non hanno pubblicato nessuna statistica secondo i paesi.

Da queste ricerche abbiamo potuto costatare che i Romeni, in confronto con le altre nazionalità, formano la grande maggioranza degli abitanti della Repubblica Moldava, senza tener conto di altri paesi, anch'essi romeni in immediata vicinanza della frontiera.

CU GÂNDUL LA ROMÂNII DE PESTE NISTRU

I

Până la războiul mondial (1914) se știa destul de puțin despre acea ramură a poporului român, care în expansiunea sa firească a trecut, cu sute de ani în urmă, nu numai apa Nistrului, ci și pe a Bugului, împrăștiindu-se pe întinderi mari de stepe și fiind acolo nu numai cei mai vechi și mai harnici locuitori, ci și luptători viteji și organizatori prețioși ai vieții de stat a timpului.

Elementul „moldovenesc" transnistrian s'a impus atențiunii generale românești în deosebi în timpul războiului, când în sufletul lui a început să mijească conștiința naționalității române integrale. Pe deoparte contactul mai intim cu Moldovenii din Basarabia, pe de alta cu soldații români, de pe frontul româno-rus din Moldova și cu refugiații ardeleni aflători în Basarabia, a făcut ca în imensa massă românească de copii naivi ai naturii, hălăduitori de veacuri între apele Nistrului și ale Nipru'ui, să se trezească, întocmai ca'n povești, forțele sufletești adormite din vremuri vechi, și să se'ndrepte spre o nouă viață.

Ce e drept, Moldovenii din Basarabia aveau și înainte de război legături cu frații lor de peste Nistru. Odinioară fuseseră cu toții supt aceeași ocârmuire nu numai politică, ci și bisericească, dar vremurile neprielnice li-au tăiat, la un anumit moment, această legătură. Cu toate acestea, în preajma războiului, gazeta *Cuvânt moldovenesc* din Chișinău evidenția unitatea Românilor dintre Prut și Nipru, prin caracterul ei mărturisit chiar în subtitlul său de *„gazetă națională pentru Moldovenii din Basarabia și de peste Nistru"*.

II

Când la 1917, s'a constituit în Basarabia *Partidul național moldovenesc*, care preconiza dobândirea autonomiei Basarabiei, elementul românesc de peste Nistru a format obiect de grijă specială în însuși programul partidu'ui. Garantând „drepturile naționale ale tuturor locuitorilor Basarabiei", programul prevedea, în punctul 11 al său, următoarele: „Moldovenilor de dincolo de Nistru să li se chezășluiască aceleași drepturi naționale pe tărâm cultural, bisericesc, politic și economic, pe care le vor avea în Basarabia locuitorii de alt neam" [1]).

Punctul acesta din programul Partidul național moldovenesc din Basarabia n'a rămas fără răsunet în sufletul Românilor de peste Nistru.

Cum, însă, aceștia n'aveau nici un fel de organizare sau conducere națională proprie, grație împrejurării că puținii fii ai lor, care se ridicau, prin cultură mai înaltă, peste massele de jos ale poporu'ui, se îndepărtau cu totul de acestea și se rusificau, nimeni nu se putea aștepta ca programul dela Chișinău să fi fost întâmpinat cu o aprobare propriu zisă nici din partea conducătorilor transnistrieni, nici din partea masselor populare. In schimbul acestora, întâlnim, la început, un singur glas izolat, desprins din marea mulțime anonimă. Dar acest unic glas spontan, ieșit din adâncuri, este mai caracteristic și mai concludent de cum ar fi fost chiar un vot al cutărei adunări naționale „organizate" cu scopuri dinainte fixate.

Iată minunatul document, care este o simplă scrisoare a unui țăran, cu numele Filimon Marian, trimisă redacțiunii gazetei *Cuvânt Moldovenesc* din Chișinău:

„Domnule Halippa,

Am deacum 76 de ani. Ca mâine voiu muri, da tot nu mă îndur să se stingă moldoveneasca. De aceea foarte vă rog și vă poftesc să nu-i uitați nici pe Moldovenii de pe malul Nistrului cel din stânga, din gubernia Chersonului. Că toate satele pe malul Nistrului sânt moldovenești, da preoții mai mult

1) Vezi gazeta *„Cuvânt Moldovenesc"* Nr. 26 din 9 Aprilie 1917.

ruşi. Şi tare ni-i întuneric cu aşa slujire. Foarte ni-i sete de preoţi moldoveni, şi nu-i avem; deşi sunt unii moldoveni, tot ruseşte citesc. Mă rog să mă bucuraţi cu vrun răspuns bun la cererea mea.

(ss) *Filimon Marian*".

Publicând această scrisoare în N-rul 135 dela 3 Maiu 1917 al gazetei sale, d-l P. N. Halippa a încadrat-o în următorul articol:

Moldovenii de peste Nistru

Când se vorbeşte despre drepturile naţionale a moldovenilor trăitori în Rusia trebue să se înţeleagă că vorba nu-i numai despre Moldovenii din Basarabia, ci şi despre cei din gubernia Chersonului şi Podoliei. Fireşte că nu se ştie bine, cam câţi Moldoveni să fie peste Nistru, dar se zice că numărul lor ar ajunge la jumătate de milion de suflete.

De altfel, nu-i vorba numaidecât de numărul Moldovenilor de peste Nistru, ci de nevoile şi aşteptările lor, şi atunci, când pe orice cărare se spune că viaţa obştească în Rusia trebue să se întocmească pe temeiul acela, ca toate noroadele să capete dreptul la viaţă şi la înaintare, — apoi din numărul acestor noroade nu trebue scoşi nici Moldovenii dintre Nistru şi Bug.

Şi lor, acestor Moldoveni, care sunt o mlădiţă din trunchiul mare al Moldovenilor, trebue să li se chezăşluiască slujba în biserici şi rugăciunea în limba moldovenească; şi ei trebue să aibă pentru copiii lor şcoli în limba moldovenească; şi ei să poată să stea în faţa judecăţii şi a ocârmuirii locale în limba strămoşească, şi aşa mai departe. Toate acestea sunt nişte drepturi fireşti, pe care nu le poate tăgădui nimeni altora şi, deci, şi Moldovenii de peste Nistru trebue să le aibă. Şi, că ei vor să le aibă, — iată-vă o scrisoare pe care am primit-o dela un moldovean din gubernia Chersonului.

...Mărturisesc, că această scrisoare m'a înduioşat mult. Sunt vorbe rostite dintr'o inimă simţitoare şi de un suflet lipsit de mângâiere.

Fraţi moldoveni din Basarabia, să fim noi mângâitorii şi ascultătorii durerilor Moldovenilor de peste Nistru.

(ss) *P. Halippa.* [1])

1) *Cuvânt Moldovenesc*, 3 Maiu 1917 (Nr. 135).

La câteva zile d-l P. Halippa a primit dela acelaşi ţăran următoarea scrisoare:

Bunule Domnule,

Neînchipuit m'am bucurat de cuvintele D-voastră cele mângâietoare; din toată inima mea bătrână doresc spor şi îndeplinirea propunerii de a căpăta aceleaşi drepturi şi noi rătăciţii din gubernia Chersonului. Satul nostru este mare şi de mult la noi sunt doi preoţi, iară acum şi două biserici. Într'o vreme s'au întâmplat la noi al doilea preot tot rus, şi el zicea: când a sluji el, să nu cetească nimenea moldoveneşte, nici să cânte; da eu am îndrăznit şi l-am întrebat: când s'a pogorît Duhul sfânt peste Apostoli, în câte limbi vorbiau apostolii măririle lui Dumnezeu? Şi cu acestea au stat de a opri cetirea şi cântarea moldovenească. Că la noi sunt nişte bucheri, din care şi eu unul, şi toţi cetim moldoveneşte toate celea: ceasurile, psaltirea, canoanele, numai una nu ne ajunge: cântarea moldovenească îi ca din bucăţi, de colo-colo câte ceva şi nu mai este dreaptă... da de nevoie oamenii îs mai mulţumiţi cu cea moldovenească. D'apoi când ne-ar da Dumnezeu preot moldovenesc din baştină şi vre-un psalt moldovan: atuncea ne-ar părea că s'au mai adaos un Paşte... Of, Doamne, oare voiu mai ajunge şi eu să văd aşa bucurie?... Că numai îmi închipuesc aşa fel şi pare că mă îndulcesc... d'apoi când aş vedea chiar în lucru... Preotul care îl avem la biserica noastră tare îi bun şi blând: dacă îi curat rus şi se munceşte să înveţe moldoveneşte, dară greu se întoarce limba... Şi el simte că nouă ne trebue moldovan şi mai nu-i prea mulţumit cu aceasta... şi aşa încă vă rog să vă fie jale şi de noi depărtaţii şi să ne daţi îndreptare ce să facem: ca să nu fim lipsiţi de aceleaşi drepturi care vor avea basarabenii.

(ss) *Filimon Marian.*

Anul 1917, Mai 8 zile.

III

Grija basarabenilor pentru fraţii de peste Nistru s'a manifestat şi cu prilejul congresului învăţătorilor moldoveni din Basarabia, în programul căruia s'a pus, dela început, un punct

special: „Invățământul moldovenesc de dincolo de Nistru"[1] al cărui raportor a fost învățătorul *Gheorghe Năstase*, astăzi profesor de geografie la Universitatea din Iași. Redăm aci rezoluțiile votate, în unanimitate, de către Congres, în legătură cu expunerea d-lui G. Năstase:

1. Congresul învățătorilor moldoveni roagă Zemstva gubernială a Basarabiei ca să se îndrepte către zemstvele gubernelor Podolia și Cherson, cu rugămintea ca acestea să deschidă școli moldovenești în satele cu majoritate moldovenească, așișderea ca slujba bisericească să se săvârșească în limba moldovenească.

2. Congresul roagă Comitetul partidului național moldovenesc să intre în legătură cu partidele ucrainene pentru recunoașterea drepturilor Moldovenilor de peste Nistru în biserică și în școală, potrivit punctului 10 din programul Partidului național moldovenesc, chezășluind aceleași drepturi pentru Ucrainenii din Basarabia.

3. Congresul hotărăște să se facă o strigare în gazetele rusești din gubernia Podoliei și a Chersonului, către învățătorii moldoveni de peste Nistru, poftindu-i să ia parte la cursurile pentru învățătorii moldoveni și să deschidă apoi pretutindenea școli moldovenești. In aceeași strigare să fie poftit tineretul moldovenesc de peste Nistru ca să vie la învățătura moldovenească trebuitoare.

4. Pentru conducerea școalelor moldovenești de peste Nistru să se înființeze, pe lângă organele ucrainene câteva locuri de instructori moldoveni.

5. Invățătorii pentru școalele moldovenești de peste Nistru să se pregătească deocamdată în seminariile de învățători din Basarabia.

In legătură cu aceste rezoluții, d. profesor *Iustin Frățiman* a făcut următoarea propunere, pe care congresul a primit-o :

Să se ceară dela stăpânirea vremelnică a Rusiei alipirea la Basarabia a părților locuite de Moldoveni în ținu-

1) Revista *Școala Moldovenească*, Chișinău, 1917, Nr. 2—4 pg. 47.

turile Cherson, Ovidiopol și Odessa, care pe vremea mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni erau ocârmuile, în cele bisericești și școlare, de către Basarabia.

Tot în legătură cu punctul de mai sus profesorul V. Florov dela un gimnaziu din Petrograd propune și congresul primește ca :

Aceleași măsuri cari s'au hotărît pentru moldovenii de peste Nistru să se ia pentru moldovenii din Caucaz, cari sunt destul de mulți la număr, în cât să nu mai fie îngăduit să fie dați uitării, ca până acum.[1]

Drept completare, reținem aici următoarea afirmațiune făcută, ceva mai târziu, de profesorul Iustin Frățiman, fost membru corespondent al Academiei Române († 1928), într'un articol destinat să apară în gazeta *Ardealul* din Chișinău[2].

Românii de peste Nistru și Revoluția rusească din 1917.

„La congresul din Odesa, ținut la 29 Maiu—2 Iunie 1917, eu în înțelegere cu d. I. Buzdugan, am propus următoarele puncte pentru biserica și școala din satele românești din Transnistria :

1. In toate școlile din satele moldovenești din Transnistria învățământul este obligator în limba moldovenească din cărți pentru cetire, abecedare și alte manuale, care acuma se tipăresc de Zemstva gubernială din Basarabia; învățătorii într'aceste școli și instructorii vor fi numai Români (moldoveni).

2. Pentru pregătirea profesorilor la școalele secundare se va deschide la Universitatea din Odesa și Chiev, fondată de băștinașul moldovan Petru Moghilă, o secție de limba românească (moldovenească).

3. In toate satele moldovenești (românești) transnistriene, preoții și dascălii și, în genere, tot clerul bisericesc vor fi Români (moldoveni); serviciul divin și trebuințele religioase se vor face numai decât în limba românească (moldovenească).

1) Vezi revista *Școala moldovenească*, Chișinău, 1917, pg. 74.

2) Cf. O. *Ghibu*, Dela Basarabia rusească la Basarabia românească, v. I, 1926, p. 32.

4. Şcoalele din Transnistria vor avea un guvernământ deosebit, în Odesa, în care guvernământ toţi funcţionarii vor fi numaidecât Români (moldoveni).

5. Pentru instrucţiunea afacerilor bisericeşti din satele româneşti (moldoveneşti) din Transnistriania în Consistoriul spiritual din Odesa, sau în institutul care va fi în locul Consistoriului, se va crea o secţiune pentru administrarea bisericilor moldoveneşti, în care funcţionarii vor fi numai decât moldoveni (Români).

6. Cei care vor dori să ducă în şcoli învăţământul în limba românească (moldovenească) în anul şcolar viitor, sunt poftiţi să binevoiască să vie la cursurile româneşti, ce se vor face de Zemstva gubernială din Chişinău, dela 15 Iunie până la 15 August a. c.

7. Pentru concentrarea, centralizarea şi sprijinul Românilor (moldovenilor) transnistrieni este de dorit ca să fie deschisă o catedră de episcop românesc (moldovenesc) într'un oraş din Transnistriania, cu preferinţă în Tiraspol sau în Dubăsari".

(ss) *Iustin Frăţiman.*

IV

Dar glasul ţăranului Filimon Marian n'a rămas un glas izolat nici printre confraţii săi de dincolo de Nistru. La cel dintâi prilej care li s'a dat transnistrienilor să-şi desvălească sufletul, ei au făcut-o într'un chip deadreptul minunat. Astfel, în congresul soldaţilor basarabeni, ţinut în zilele de 21—28 Octomvrie 1917, la Chişinău, în care s'a proclamat autonomia Basarabiei, a răsunat, ca din adâncul pământului, pentru întâia oară, un glas românesc de dincolo de Nistru, strigând, printre lacrimi sfinte de bucurie: *„Şi aşa fraţilor, din cuvintele D-Voastre cari le-am auzit, eu văd că toţi aicea v-aţi hotărît să vă luaţi ceeace vi se cuvine, — drepturi şi autonomie. Fiii neamului moldovenesc au sărit, ca şoimii de prin munţi, să scape scumpa noastră Basarabie din mâna vrăjmaşilor, precum scoate ciobanul oaia din gura lupului.*

„Dar, eu acum vă întreb pe voi fraţilor: Fraţii noştri şi neamurile noastre, — care suntem Moldoveni —, cui ne lăsaţi pe noi Moldovenii cei ce suntem rupţi din coasta Basarabiei şi trăim pe cellalt mal al Nistrului? Noi rămânem ca şoarecii în dinţii cotoiului?

Fraţilor, nu ne lăsaţi, nu ne uitaţi!

Iar dacă ne veţi uita, noi vom săpa malul Nistrului şi vom îndrepta apa dincolo de pământul nostru. Căci, mai bine să-şi schimbe râul mersul său, decât să rămânem noi, fraţii, despărţiţi unii de alţii" !

Drept răspuns la acest strigăt de desnădejde şi de încredere, totodată, al ţăranului transnistrian cu numele simbolic de *Toma Jalbă*, a răsunat imediat următorul glas de frate din partea unui ţăran basarabean: *„Când am auzit glăsuirea fratelui nostru de peste Nistru, mie mi s'a părut că aud bocetul mamei care şi-a pierdut copilul, doinele de care plâng văile şi munţii în tot pământul românesc, toată deznădejdea şi tânguirea neamului nostru.*

Nu ne lăsaţi! — strigă fratele nostru şi eu socot că şi pietrele dacă ar auzi, s'ar umple de jale.

Nu vă lăsăm, fraţilor! Veniţi în braţele noastre! Nistrul hotarnic îl vom săpa împreună şi-i vom îndrepta apa pe dincolo, pentruca nimic să nu ne mai despartă" [1]).

V.

Una din urmările acestui schimb de sentimente, — mai mult decât de idei, — a fost că în Sfatul Ţării Basarabiei au fost cooptaţi ca deputaţi, zece Moldoveni de peste Nistru, iar ceva mai târziu, chiar la propunerea mea, au fost cooptaţi cinci Transnistrieni şi în Comisia pentru organizarea bisericească a Basarabiei.

Aceste fapte confirmau, prin simplitatea lor atât de elocventă, că Românii de peste Nistru s'au considerat înşişi, fraţi nedespărţiţi ai Basarabenilor şi că erau consideraţi ca atare şi de aceştia, — şi nu numai în sens etnic, ci şi teritorial şi politic.

VI.

Dar şi mai elocvent decât aceste fapte prealabile, a fost congresul Românilor de peste Nistru, ţinut la 17/18 Decemvrie

---

1) Vezi gazeta *Ardealul*, Chişinău, Nr. 7 din 12 Nov. 1917.

1917 st. v., la Tiraspol, congres la care au participat, printre alţii, patru delegaţi oficiali ai Sfatu'ui Ţării din Basarabia, şi scriitorul acestor rânduri, ca reprezentant al înseşi provinciei sale de naştere. Unii din aceştia au luat parte activă la congres nu numai ca privitori şi ascultători, sau ca oaspeţi, ci ca raportori oficiali ai diferitelor puncte din pragram. Ca o notă caracteristica despre felul cum a fost privit, prin instinct, acest congres de către toţi cei cari au participat la el, amintesc şi faptul că eu nu participam la congres numai în calitatea mea de Român ardelean, în care am salutat, la început congresul, ci şi în calitatea de delegat oficial al *Comisiei şcolare de pe lângă Zemstva gubernială a Basarabiei.* Această comisie, al cărei membru activ eram şi care, ceva mai târziu, s'a transformat în Minister al Instrucţiei din *Republica moldovenească a Basarabiei,* — mă însărcinase anume să organizez învăţământul naţional şi la Românii de peste Nistru, după criteriile care au prezidat procesul de naţionalizare în Basarabia. In această calitate, eu am susţinut în Congres *Voprosul despre şcoli,* adică problema naţionalizării învăţământului de peste Nistru, reuşind să obţin adeziunea unanimă şi însufleţită a congresului pentru introducerea alfabetului latin şi pentru naţionalizarea învăţământului de toate gradele în teritoriile moldoveneşti de peste Nistru.

Congresul dela Tiraspol are o însemnătate istorică deosebit de mare nu numai prin hotărîrile pe care le-a adus, ci mai ales prin faptul că a pus în lumină deplină sufletul românesc al Românilor de peste Nistru, în toată splendoarea lui minunată. S'a descoperit, deodată, aci un popor virgin, de o neobişnuită vigoare morală, intelectuală şi fizică, care ne-a pus pe toţi în uimire, dându-ne o nemăsurată încredere în forţa de viaţă a întregu'ui neam şi în viitorul lui.

Ceeace a constituit, însă, valoarea supremă a congresului, este stăruinţa spontană depusă de ţăranii participanţi, de a se declara unitatea Transnistrienilor cu întreg neamul românesc şi hotări imediat unirea lor cu Moldova, sub care ei înţelegeau în mod vag, totalitatea românismului.

VII.

Păstrez dela acest congres în adâncul sufletului meu o taină, pe care n'am descoperit-o până acum nimănui, din mo-

tive care pot fi uşor înţelese, dar pe care acum, în clipele apocaliptice pe care ni le-a hărăzit din nou soarta, cred că nu mai trebue să rămâie sub obroc, ca până aci.

Printre cei cinci transnistrieni care au convocat şi organizat congresul, cel mai cu temperament şi mai aprins era soldatul ţăran Toma Jalbă, cel care în congresul soldaţilor dela Chişinău spusese cuvintele de foc pe care le-am citat mai sus. El venise la Tiraspol, animat de gândul de a determina o mare şi îndrăzneaţă mişcare naţională românească în sens larg. In acest scop el îşi fixase pe hârtie într'un chip oarecare gândul, rămânând ca în congres să-i dea, apoi, expresie potrivit cu temperamentul său. In calitatea mea de delegat al Comisiei şcolare a zemstvei guberniale basarabene, nevoind să mă las la voia hazardului unui congres revoluţionar convocat de oameni însufleţiţi, dar lipsiţi de experienţa politică necesară, — înainte de deschiderea congresu'ui am avut o consfătuire cu organizatorii lui şi cu cei patru delegaţi ai Sfatului ţării. In cursul discuţiilor am putut afla gândul lui Toma Jalbă, care, la început fusese desemnat pentru demnitatea de preşedinte. El mi-a arătat schiţa cuvântării cu care avea să deschidă congresul. Cetind-o, şi văzând că accentuează în forme prea transparente ideea generală românească, mi-am dat seama că în împrejurările date şi, mai ales în gura unui temperament prea aprins, ea avansează prea mult, putând expune cauza însăşi la surprize păgubitoare. Oricât de drepte şi de frumoase erau gândurile lui Jalbă, afişarea lor prea pe faţă, aşa deodată, putea să aibă ca urmare o zădărnicire a tuturor năzuinţelor noastre sfinte, care trebuiau menajate cu cea mai mare grijă. In consecinţă, am rugat pe T. Jalbă să renunţe la gândul de a-şi mărturisi aşa deschis simţămintele, spre a nu crea Sfatu'ui Ţării reprezintat în congres, prin insuşi vicepreşedintele său Pan. Halippa, greutăţi inutile. Indemnul meu a fost înţeles. Jalbă a renunţat, predându-mi chiar şi manuscrisul schiţei de cuvântare, iar preşedinte al congresului a fost ales tânărul învăţător şi ofiţer, Ştefan Bulat, un om cu temperamentul mai liniştit.

Precauţiunea mea fusese determinată de grija de a nu lăsa să se producă la Tiraspol nimic ceea ce ar putea dăuna — pe deoparte Basarabiei, care deşi era îndrumată relativ binişor în cele politice, totuşi era minată la fiecare pas de

anarhia nesăbuită ce se întinsese dela un capăt al ei la celălalt, amenințând în fiecare clipă cu răsturnarea situației de drept și a ordinei sociale, — pe de alta României, care trecea, tocmai în acele vremuri, prin cele mai cumplite încercări din întreg cursul războiului. A te lansa, în astfel de împrejurări, la votarea pe față a unor rezoluții care depășesc prea mult ideologia revoluționară rusească, putând întărâta pe cei ce dispuneau de situație — aceasta o socoteam o greșală ce ar fi putut deveni fatală și pe care, tocmai pentru aceea voiam s'o evit, pe cât atârna de mine.

Redau aci în transcriere cu litere latine, începutul cuvântării lui T. Jalbă, care socotindu-se o expresiune a fraților săi transnistrieni, credea oportună o hotărîre a congresului de unire a Transnistriei cu Moldova, adecă cu întreg neamul românesc.

„Eu fraților, moldoveni, ucraineni, am să vă spui așa că noi nu suntem Ucraineni, după cum ne zicem (numim) noi. Aduceți-vă aminte cum scrie în dogmile legii vechi că Eva cu voia Domnului a fost scoasă din coasta lui Adam. Așa și noi, Moldovenii, sântem scoși din coasta neamului nost românesc și eu pripun ca cum a fost Adam și Eva ca un trup, așa și noi Moldovenii să nu mai avem nici o dispărțire între noi Moldovenii, ori mai drept Românii.

Fraților moldoveni, noi am trăit în lume ca într'o groapă plină cu tină (glod). Și noi amu ne luptăm să ieșim dintrânsa și pintru deatâta facem un strigăt mare care l'a auzît și alte nații (neamuri) și vinind ne-au întrebat, ce vrem să facem, da noi le-am spus că vrem să ieșîm din tina aiasta la o viață mai dulce, da ii ne-au spus că trebui să ieșiți că aveți drept și s'au dus, nedându-ne nici un fel de ajutor. Da videm noi cum la adunarea aiasta deacum a alergat (s'au grăbit) frații noștri, când o auzît strigarea neamului moldovenesc. Noi, fraților, videm că ii au vinit cu sângile înferbântat și cu inima aprinsă cu pară și ne-au întins mânile ca să ne scoată la lumină".

VIII.

Dar, cu toate aceste precauțiuni, chestiunea unirii nu putu fi evitată în congres. Răsărită în mod spontan în suflete, ca ghioceii în faptul primăverii, când soarele începe să încălzească cu razele sale proaspete, pământul, ea veni în discuția congresului, dela sine, și fu întâmpinată cu o bucurie sfântă de copii. Țăranii, luminați numai de simțul lor și de duhul sfânt, stăruiau înduioșător: *„să ne soidinim (unim) cu frații"*, mărturisind că *„oamenii dela țară sunt trimiși cu aiastă vorbă: să fim cu toții împreună; cu aiastă vorbă ne așteaptă pe noi oamenii la sate"*. La răspunsul nostru că o întrebare mare ca aceasta nu se poate hotărî fără să fi fost pusă anume în program și fără ca trimișii satelor să fi primit dela cei ce i-au trimis mandat anume în acest scop, țăranii stăruiau, totuș, ca lucrul să se hotărască de către acest congres.

Insemn aci, ca să știe viitorimea, pe țăranii *Sofron Coldâba* și *Ștefan Logut* din satul Garmațcaia, care, văzând că chestiunea unirii nu se poate hotărî în mod definitiv în acest congres, au cerut, într'un mod impresionant ca *„acum să se facă măcar o bucățică de rezoliuție că ne soidinim cu Moldova"*, înțelegând prin aceasta ceeace, în limbajul judiciar protocolar se exprimă prin formula: „să se hotărască, în principiu, unirea !

Totuș, din motivele arătate, noi n'am admis ca să se hotărască atunci chestiunea unirii, ci am stabilit ca pentru acest lucru să se țină un congres special, la 8 Ianuarie 1918, cu delegați trimiși anume din toate satele moldovenești din ținuturile Cherson, Podolia și Camenița.

Din nefericire, acest al doilea congres nu s'a mai putut ținea, din cauza, că între timp bolșevicii au ocupat Basarabia și Transnistria, provocând un haos și o anarhie care n'a mai îngăduit, un timp oarecare, nici o mișcare națională.

IX.

Dar, indiferent de acest al doilea congres, a cărui eficacitate reală poate că evenimentele ulterioare ar fi prejudiciat-o tot atât de mult ca și pe ale celui dintâi, faptul pus în lumină de congresul dela 17—18 Decemvrie 1917 este cu totul covârșitor și el valorează virtual, mai mult decât orice hotărîri aduse de cutare sau cutare formațiune revoluționară momentană. Același congres a arătat identitatea etnică și sufletească a Românilor transnistrieni cu românismul integral și dorința acelora de a forma, și supt raport politic, o unitate.

Hotărîrile aduse de congresul dela Tiraspol, lipsit, din punct de vedere constituțional și legal, de valoare, ca cele mai multe acte din vremuri de revoluție, au fost pecetluite ulterior prin însăși viața celor ce au prezidat la aducerea lor. In adevăr, dintre cei cinci tineri transnistrieni, care au organizat congresul, patru au refuzat să se supună regimului sovietic care a venit în curând pe capul Rusiei, și s'au refugiat în România. Unul singur (Durbăilă) a fost împiedecat de a părăsi Transnistria, dar, după cât se pare, el a căzut victimă sistemului, plătind cu moartea sa îndrăzneala de a se fi interpus pentru drepturile naționale ale neamului său.

In adevăr, de groaza regimului Sovietelor, mii de Români transnistrieni, în frunte cu tineretul intelectual, s'au văzut nevoiți să treacă, cu primejdia vieții lor, Nistrul, căutând adăpost în patria-mamă.

Astăzi sunt în România, în afară de zeci de mii de țărani, aproximativ o sută de transnistrieni trecuți prin școli secundare și universitare românești, având diplome de inginer, advocați, medici, profesori, preoți, învățători, ș. a. m. d. O întreagă pleiadă de luptători, care așteaptă aici cu încredere, ceasul în care să se poată întoarce în țara lor de naștere și să intre în serviciul neamului lor de acolo.

X.

Cât de dreaptă este cauza Românilor transnistrieni, aceasta se vede și din faptul că Sovietele *s'au văzut nevoite să-i constituie, la 1924, într'o Republică Moldovenească* specială în cadrul Uniunii Republicilor Sovietice.

Că Sovietele au avut un gând rezervat în toată această politică a lor, aceasta nu importă. Importă faptul că Sovietele recunosc existența unui mare număr de Români, care dețin teritorii compacte în Rusia și care au dreptul indiscutabil la o țară a lor, indiferent de forma ei de stat. O să vie, timpul când asupra acestei forme de stat să poată hotări ei înșiși, în deplină libertate, sau să poată hotărî și alți factori, decât cei de până acum. Atunci își vor spune cuvântul și miile de mucenici, care au părăsit în cursul celor 20 de ani din urmă „paradisul comunist", și care trăesc în mijlocul nostru, în așteptarea unui ceas al mântuirii, care trebue să vie.

XI.

Tinerii intelectuali transnistrieni, trecuți la noi și-au dat întreg tributul lor de jertfă sufletească pe altarul națiunii și continuă să și-l dea. Ei au militat și militează pe față pentru gândul lor. In coloanele ziarului *România Nouă* din Chișinău, la 1918, ca și la 1926 și 1927 ei au publicat pagini de o mare frumusețe sufletească, — adevărate documente sufletești. Doi transnistrieni au fost chiar redactori la acea gazetă în anii 1926/27, mulți alții i-au fost colaboratori credincioși. Afară de aceasta, nu mai puțin de trei reviste transnistriene au îmbogățit literatura politică românească: 1) *Tribuna Românilor transnistrieni*, apărută în Octombrie 1927 — Septembrie 1928 la Chișinău; 2) *Transnistria*, apare din anii 1935 până la 1939, a apărut la Cluj și 3) *Moldova Nouă*, care apare, începând cu anul 1935, la Iași, apoi la București. Ca un fapt caracteristic amintim că din rândurile transnistrienilor a ieșit și un scriitor boletrist Dominte Timonu, care a publicat două volume de proză, unul cu schițe, cellalt un roman.

Minunată rasă de oameni, care merită o altă soartă! Sunt sigur că vor avea parte de ea, oricâte suferințe ar mai fi necesare.

XII.

Sunt cunoscute, într'o oarecare măsură, suferințele la care au fost supuși Românii de peste Nistru, după înființarea așa zisei Republici Moldovenești, numită, oficial, și *Moldova*. Obligați la un regim social și politic cu desăvârșire potrivnic sufletului lor, în vederea ajungerii scopurilor fixate de regimul sovietic, cărora s'au opus prin instinct, ei au fost supuși la cele mai teribile încercări. Ridicați dela casele lor, ei au fost duși, în masse mari, la cele mai grele munci în Siberia, unde s'au prăpădit cu grămada. Alții au fost uciși pe loc, în satele lor, în timp ce mii și zeci de mii de inși au murit, literalmente, de foame. O mică parte s'a refugiat în Basarabia, trecând Nistrul înnot, cu primejdia vieții. Am văzut, în spitale și la poliții, prin orașele dela frontiera Basarabiei, cete de-ale acestor bieți frați și mi s'a rupt inima de durere. Am cetit zeci de scrisori adresate de dincolo de Nistru, de către

soții, frați și copii, rudeniilor lor aflate în Basarabia, și am desprins din acele documente omenești, o jale fără de margini. Ai impresia, că peste Nistru neamul nostru a fost distrus aproape în întregime în ultimul deceniu și fizicește, și moralicește. Cred că, în adevăr, nici odată în lunga lui istorie, o frântură de-a poporului român n'a trecut prin încercări mai îngrozitoare decât cele îndurate de Moldovenii din „Republica" lor de peste Nistru, cea mai îndrăzneață parodie de stat național din câte cunoaște istoria.

XIII.

Cine știe ce mai rezervă soarta, acestor frați, care, la 1917 mi-au înviorat sufletul prin minunatele lor virtuți, mult mai curate decât ale Românilor din alte părți, și cari ar fi putut deveni perle ale neamului și ale umanității însăși!

Poate că paharul suferințelor n'a fost băut până la fund.

Credem că suferințele ce au venit peste noi, vor fi focul curățitor, care ne va asigura o viață mai luminată, mai dreaptă și mai bună.

Clipele pe care le-am trăit în zilele de 17—18 Decembrie 1917 la Tiraspol îmi sunt o chezășie nezdruncinată în vitalitatea neamului românesc și în misiunea lui, dela care nu-l poate abate nici o putere omenească.

ONISIFOR GHIBU
Profesor la Universitatea din Sibiu

Sibiu, Maiu 1941.

AUSZUG

DIE RUMANEN JENSEITS DES DNJESTR

Bis zum Weltkrieg (1914) wusste man noch sehr wenig von jenen rumänischen Siedlerwellen die sich vor Jahrhunderten nicht nur über den Dnjestr sondern auch über den Bug hinaus in die weiten Räume der Steppe ergossen, wo sie als erste und fleissigste Bewohner aber auch als kühne Kämpfer und gute Organisatoren des Staatslebens zu jener Zeit wertvolle Pionierarbeit im Dienste europäischer Zivilisation leisteten.

Das „moldauische" Element in Transnistrien fand erst während des Krieges, als sich das Nationalbewusstsein in ihm zu regen begann, in der rumänischen Öffentlichkeit eine entsprechende Beachtung, die auf die Berührung mit den Rumänen in Bessarabien und mit den rumänischen Soldaten an der russisch-rumänischen Front in der Moldau zurückzuführen ist.

Zwar bestanden zwischen den Moldauern und ihren Brüdern in Transnistrien auch vor dem Krieg Verbindungen, standen sie doch einstmals alle unter gemeinsamer politischer und kirchlicher Führung, aber ungünstige Verhältnisse hatten sie voneinander getrennt. Trotzdem hob die Zeitung „Moldauisches Wort" aus Kischinau kurz vor Kriegsausbruch die Einheit des Rumänentums zwischen Pruth und Dnjepr in ihren Untertitel: „Nationale Zeitung für die Moldauer in Bessarabien und jenseits des Dnjestr" besonders hervor.

*
* *

Als 1917 in Bessarabien die „Moldauische Nationalpartei" geschaffen wurde, die die volle Autonomie Bessarabiens anstrebte, widmete deren Parteiprogram den Rumänen in Transnistrien eine besondere Aufmerksamkeit. Indem es die „nationalen Rechte aller Bewohner Bessarabiens" verbürgte, sah das Programm in Punkt 11 folgendes vor: „Den Moldauern jenseits des Dnjestr sin die gleichen nationalen, kulturellen, kirchlichen, politischen und wirtschaftlichen Rechte zu sichern, die der fremdstämmigen Bevölkerung in Bessarabien zugebilligt werden".

Die Sorge der Moldauer um die Brüder in Transnistrien kam auch gelegentlich des Kongresses bessarabisch-moldauischer Lehrer zum Ausdruck, in dessen Programm ein besonderer Punkt, „Der moldauische Unterricht jenseits des Dnjestr" figurierte. Wir geben im folgenden die vom Kongress einstimmig gefassten Beschlüsse wieder:

1. Der Lehrerkongress der Moldauer bittet die Regierung des Gouvernements Bessarabien, den Regierungen der Gouvernements Podolien und Cherson den Antrag zu stellen, in den Dörfern mit rumänischer Bevölkerungsmehrheit rumä-

nische Schulen zu eröffnen und die Abhaltung des Gottesdienstes in rumänische Sprache anzuordnen.

2. Der Kongress ersucht den Ausschuss der Moldauischen Nationalpartei mit den ukrainischen Parteien in Fühlung zu treten, um die Anerkennung der Rechte der Rumänen jenseits des Dnjestr in Kirche und Schule gemäss Punkt 10 des Programms der Moldauischen Nationalpartei gegen Zusicherung der gleichen Rechte für die Ukrainer in Bessarabien durchzusetzen.

3. Der Kongress fasst den Beschluss, in den russischen Zeitungen der Gouvernements Podolien und Cherson einen Aufruf an die Moldauer jenseits des Dnjestr zu richten, durch den diese aufgefordert werden sollen, an den moldauischen Lehrerkursen teilzunehmen und dann allenthalben rumänische Schulen zu eroffnen. In demselben Aufruf ist die moldauische Jugend jenseits des Dnjestr aufzufordern, nach Möglichkeit an moldauischen Schulen zu studieren.

4. Für die Leitung der rumänischen Schulen jenseits des Dnjestr sind neben den ukrainischen Stellen einige Posten für rumänische Lehrer zu errichten.

5. Die Vorbereitung der Lehrer für die moldauischen Schulen jenseits des Dnjestr hat zunächt in den Seminaren Bessarabiens stattzufinden".

In Zusammenhang mit dieser Entschliessung unterbreitete Professor Justin Frätziman folgenden Vorschlag, der vom Kongress angenommen wurde:

Von der vorübergehenden russischen Obrigkeit ist die Angliederung an Bessarabien der von Rumänen bewohnten Gebiete Cherson, Ovidiopol und Odessa anzufordern, deren Kirche und Scuhle zur Zeit des Erzbischofs Gabriel Bănulescu-Bodoni von Bessarabien geleitet wurden.

•

Auf dem vom 21—23 Oktober 1917 in Kischinau abgehaltenen Kongress bessarabischer Soldaten, auf dem die Unabhängigkeit Bessarabiens proklamiert wurde, kam auch der Wille der Bevölkerung Transnistriens, dem Mutterlande angegliedert zu werde, entschieden zu Ausdruck.

Diese Tatsachen beweisen hinlänglich, dass die Rumänen jenseits des Dnjestr sich mit den Brüdern in Bessarabien

zu einer Schicksalsgemeinschaft zusammengeschlosenen fühlten.

Eine besondere Bedeutung gewinnt der vom 17—18 Dezember in Tiraspol abgehaltene Kongress der Rumänen jenseits des Dnjestr. Hier wurde plötzlich ein unverbrauchtes, moralisch und intellektuell hochstehendes Volk entdeckt, das uns alle in Staunen versetzte und uns ein unbegrenztes Vetrauen in die Lebenskraft und Zukunft des ganzen Volks übermittelte.

Was aber die höchste Bedeutung dieses Kongresses darstellt, ist die durch die teilnehmende Bauernschaft spontan zum Ausdruck gebrachte Einheit der Transnistrier mit dem ganzen Rumänentum.

Die nicht nur von ihrem Gefühl sondern auch von starkem Nationalbewusstsein beseelten Bauern verlangten *„die Vereinigung mit den Brüdern"*, wobei sie gestanden, von der Landbevölkerung ermächtigt worden sein, den Anschluss an die Moldau zu beantragen. Auf unsere Antwort, dass dies nicht möglich sei, da dieser Punkt nicht im Programm des Kongresses vorgesehen sei, bestanden sie darauf, die Frage des Anschlusses an die Moldau dennoch auf diesem Kongress zu erörtern.

Für die Späterkommenden erwähne ich hier die Namen der Bauern Sofran Coldaba und Stefan Logut aus dem Dorfe Garmatzkaia, die, als sie sahen, dass die Vereinigung mit der Moldau nich endgültig festgelegt werden könne, in eindrucksvoller Weise forderten, „jetzt wenigsten einen teilweisen diesbezüglichen Beschluss zu fassen", was im juristischen Stil durch die Formel: „Die Vereinigung prinzipiell zu beschliessen" ausgedrückt wird.

Die Gerechtigkeit der Sache der Transnistrier geht auch aus der Tatsache hervor, dass die Sowjets 1924 im Rahmen der U. d. S. S. R. eine Moldaurepublik errichteten.

Der Umstand, dass die Sowjets hierbei Hintergedanken hegten, ist belanglos. Wichtig ist aber, dass die Bolschevisten das Vorhandensein einer grossen Anzahl von Rumänen zugeben, die geschlossene Siedlungsgebiete in Russland besetzen, und denen ein unbedingtes Recht auf ein eigenes Land zusteht.

RIASSUNTO

COL PENSIERO AI ROMENI DI OLTRE NISTRO

Fino al tempo della guerra mondiale del 1914, non si sapeva gran che di questo ramo del popolo romeno che, nella sua espansione naturale, ha attraversato non solo il Nistro ma pure il Bug, stabilendosi in vasti territori della steppa, della quale è diventato non solo il più antico e laborioso abitante ma ha dato pure i più coraggiosi combattenti ed i piú abili organizzatori della vita di Stato del tempo.

L'elemento „moldavo" transnistriano si è imposto all'attenzione generale romena solo durante la guerra, quando, nel suo animo, ha incominciato a farsi strada la coscienza della sua romenità integrale.

Non diciamo con questo che i Moldavi della Bessarabia non abbiano avuto anche prima della guerra delle relazioni coi loro fratelli di oltre Nistro; essi erano stati una volta sotto lo stesso governo, non solo politico ma anche ecclesiastico, ma delle circostanze sfavorevoli avevano interrotto, ad un dato momento, questi legami. Con tutto ciò, poco prima della guerra, il giornale „Cuvânt Moldovenesc" (La parola moldava) di Chișinău, aveva posto in evidenza questa *unità* dei Romeni compresi fra il Prut ed il Nipro, con lo stesso sottotitolo del giornale „Gazzetta nazionale per i Moldavi di Bessarabia e di oltre Nistro".

* * *

Quando, nel 1917, si è costituito in Bessarabia il partito moldavo, che preconizzava l'autonomia della Bessarabia, l'elemento romeno di oltre Nistro fu oggetto di un'attenzione speciale nel programma del partito. Garantendo i „diritti nazionali per tutti gli abitanti della Bessarabia" il programma diceva, al punto 11: „Ai Moldavi di oltre Nistro, si concedano gli stessi diritti nazionali nel campo culturale, ecclesiastico, politico ed economico che avranno in Bessarabia gli abitanti di altra nazionalità" [1]).

---

1) Vedasi la Gazzetta *„Cuvântul Moldovenesc"* Nr. 28 del 9 aprile 1917.

I Bessarabi non dimenticarono i loro fratelli di oltre Nistro neppure in occasione del congresso dei maestri moldavi della Bessarabia, nel programma del quale venne posto, fin dal principio, un punto speciale: „L'insegnamento moldavo di oltre Nistro" [2]) di cui fu relatore il maestro Giorgio Năstase, oggi professore di geografia all'Università di Iassi. Riportiamo le risoluzioni votate all'unanimità dal congresso, relativamente a quello che venne esposto dal sig. G. Năstase.

1) Il congresso dei maestri moldavi prega la „Zemstva" governativa della Bessarabia di intervenire presso le „Zemstve" governative di Podolia e di Cherson, per pregarle di aprire delle scuole moldave nei paesi in cui la maggioranza degli abitanti è moldava, e così pure perchè il servizio religioso si faccia in lingua moldava.

2) Il congresso prega il Comitato del partito nazionale moldavo di prendere contatto coi partiti ucraini perchè vengano riconosciuti i diritti dei Moldavi di oltre Nistro nella chiesa e nelle scuole, secondo il punto 10 del programma del partito nazionale moldavo, promettendo gli stessi diritti per gli Ucraini di Bessarabia.

3) Il congresso decide di lanciare un appello nei giornali russi delle provincie di Podolia e di Cherson, agli insegnanti moldavi di oltre Nistro, invitandoli a prender parte ai corsi per i maestri moldavi ed ad aprire poi, in diversi luoghi, delle scuole moldave. In questo appello sia invitata la gioventù moldava di oltre Nistro a venire a studiare alla scuola moldava.

4) I maestri per le scuole moldave di oltre Nistro siano istruiti, per il momento, nei seminari di Bessarabia.

A proposito di queste risoluzioni, il prof. Giustino Frățiman fece la seguente proposta, che il Congresso accettò:

Si domandi al governo attuale russo l'unione alla Bessarabia delle regioni abitate da Moldavi nelle provincie di Cherson, Ovidiopol ed Odessa, che all'epoca del metropolita Gabrile Bănulescu-Bodoni erano dirette nel campo ecclesiastico ed in quello scolastico, dalla Bessarabia.

La voce del contadino Filimon Marian non fu una voce

---

2) Rivista *„Școala Moldovenească"* Chisinău 1917, Nr. 2—4 pag. 47.

isolata neppure per i suoi fratelli di oltre Nistro. Alla prima occasione che si è presentata ai Transnistriani per poter sfogare la piena del loro sentimento, essi l'hanno fatto in maniera veramente magnifica. Al congresso dei soldati bessarabi, tenuto nei giorni 21—28 ottobre 1917, a Chișinău, congresso nel quale è stata proclamata l'autonomia della Bessarabia, ha risuonato, per la prim volta, una voce romena di oltre Nistro, gridando fra le lacrime di gioia:

„Fratelli, non abbandonateci, non dimenticateci!

E se ci dimenticherete noi scaveremo le rive del Nistro e ne dirigeremo l'acqua lontano dalla nostra terra. Poichè è meglio che cambi il fiume il suo corso, piuttosto che noi, fratelli, si rimanga divisi gli uni dagli altri!"

Una delle conseguenze di questo scambio di sentimenti, più che di idee, fu che nello „Sfatul Țării" (consiglio della Nazione") della Bessarabia furono chiamati come deputati 10 Moldavi di oltre Nistro, e, più tardi, dietro mia proposta, furono chiamati cinque transnistriani anche nella Commissione per la riorganizzazione ecclesiastica della Bessarabia.

Questi fatti confermavano, con la loro eloquente semplicità, che i Romeni di oltre Nistro si sono considerati fratelli indivisibili dei Bessarabi e che erano considerati come tali anche da questi, non solo nel senso etnico, ma anche teritoriale e politico.

Più eloquente ancora fu il congresso dei Romeni di oltre Nistro, tenuto il 17—18 dicembre 1917 (stile vecchio) a Tiraspol congresso al quale hanno partecipato, fra gli altri, quattro delegati ufficiali dello „Sfatul Țării" della Bessarabia, ed il sottoscritto come rappresentante della sua stessa provincia natale.

Il congresso di Tiraspol ha un'importanza storica particolarmente grande, non solo per le decisioni che sono state prese durante esso, ma specialmente per il fatto che ha posto in luce, in tutto il suo magnifico splendore, l'animo romeno di oltre Nistro. Venne scoperto, improvvisamente, un popolo vergine, di una straordinaria forza morale, intellettuale e fisica, che ci ha stupiti tutti, dandoci una immensa fiducia nella forza vitale dell'intero popolo e nel suo avvenire.

Quello che costituì, però, il valore supremo del congresso è la spontanea insistenza con cui i contadini partecipanti proclamavano l'unità dei Transnistriani con l'intero popolo romeno e la loro ferma decisione di unirsi con la Moldavia, con la quale, in modo vago, intendevano la totalità del popolo romeno. Questi contadini, illuminati solo dal loro buon senso e dallo Spirito Santo, insistevano in maniera commovente: „vogliamo unirci coi nostri fratelli" e confessavano che „I contadini ci hanno mandati con questa parola: vogliamo essere tutti uniti, con questa parola ci attendono ai nostri paesi". Alla nostra risposta che una richiesta così importante non può essere risolta senza che sia stata messa in programma e senza che gli inviati abbiano un mandato speciale a questo scopo, da quelli che li hanno inviati, essi continuavano ad insistere perchè si prendesse una decisione immediatamente da questo congresso.

Noto qui, perchè i posteri lo sappiano, che i contadini Sofron Coldăba e Stefano Loguț, del paese di Garmașcaia, vedendo che la questione non si poteva stabilire in modo definitivo in questo congresso, hanno domandato, col loro semplice ed impressionante linguaggio: „adesso si faccia almeno un pochino di risoluzione che ci uniamo con la Moldavia". Intendendo con questo quello che, in linguaggio giuridico protocollare si sarebbe espresso con la formula „Si decida almeno in principio l'unione con la Moldavia".

Quanto sia giusta la causa dei Romeni di oltre Nistro si vede dal fatto che i Sovieti li hanno costituiti, nel 1924, in repubblica, la Repubblica Moldava, nel quadro dell'Unione delle repubbliche Sovietiche. Che i Sovieti avessero avuto, in questa loro politica, un pensiero nascosto, questo non ha importanza. Quello che conta è solo il fatto che i Sovieti hanno riconosciuto l'esistenza di un gran numero di Romeni, abitanti compattamente in territori della Russia ed aventi diritto, indiscutibilmente, ad avere la loro patria, indifferentemente dalla forma di Stato di essa.

CUM AM CUNOSCUT PE MOLDOVENII DE PESTE NISTRU

Chiar din frageda copilărie, când mă jucam pe toloaca dinaintea casei părintești din satul meu natal, Cușelăuca, vedeam scurgându-se, în zilele de Duminici și, mai ales de mari sărbători, nesfârșite șiruri de oameni cu desagi pe umeri, ce treceau pe drumul satului, venind dinspre Nistru și îndreptându-se spre Apus.

Cei mai mulți din ei vorbeau limba mea, limba moldovenească, cum îi ziceam noi pe atunci. Ea cu *nimic* nu se deosebea de limba noastră.

Aceștia erau închinători, moldoveni de peste Nistru, ce se duceau la mânsătirile Basarabiei pentru a asculta slujba bisericească, a se spovedi (pocăi) și împărtăși în limba lor natală, dat fiind că în provincia dintre Nistru și Bug nu erau mânăstiri, fiind mai expuse năvălirilor barbare, iar la ale noastre se mai păstrase încă „Strana Moldovenească".

I-am cunoscut pe acești moldoveni mai aproape de Mânăstirea Japca, unde învățam la școala primară și cântam la strana moldovenească, iar ei mă măguleau cu diferite daruri.

Apoi, la diferite târguri și iarmaroace de peste Nistru, unde ai noștri, românii din Basarabia, făceau diferite vânzări și cumpărări, în deosebi cumpărături de căruțe, hamuri și cai, unde erau mai buni.

In anii secetoși, foarte mulți dintre acești moldoveni veneau cu cai mulți și căruțe bune în Basarabia, unde se angajau la treeratul cerealelor, câștigându-și astfel pâinea necesară familiei.

Intâmplarea fiind că ultimele clase de liceu trebuind să le fac în orașul Alexandrovsc, guvernământul Ecaterinoslav, la înapoerea din vacanțe, călătoream pe calea ferată Bălți-Rezina până la stația de nod, Slobodca, de peste Nistru, apoi

pe lângă Balta, Elisavetgrad, Znamenca, etc. In toate aceste gări și localități, dela malul Nistrului și mult chiar peste Bug, majoritatea țăranilor și lucrătorilor vorbeau limba noastră moldovenească.

Ei sunt mulți, foarte mulți. Numai între Nistru și Bug, dela Marea Neagră și până mai sus de Soroca, ei se numără peste 1.200.000 de suflete, iar cu cei de peste Bug, din Tavria, Don și Caucaz ei se ridică la peste 1 milion 500.000 suflete.

Portul lor, deasemenea, era la fel cu al nostru, al basarabenilor: acelaș suman, aceiaș căciulă și cizmă, etc. In mijlocul lor în târguri sate și gări mă simțeam ca la noi acasă.

Țăranii noștri le ziceau „moldoveni de peste Nistru", iar ei ne numeau „moldoveni din Moldova". Nimeni și nici odată ei nu se numeau „moldoveni din Rusia sau din Ucraina", ci totdeauna „moldoveni de peste Nistru", precum și nouă nu ne ziceau „moldoveni din Basarabia", ci numai din Moldova.

Părea că formam o singură Patrie comună. Nistrul nu ne despărțea, ci ne complecta viața noastrtă reciproc: *el era al nostru și al lor.*

Și era firesc să fie așa. Moldovenii, ei cei dintâi au populat temeinic și gospodărește aceste plaiuri, dobândite prin lupte cu hoardele popoarelor nomade. Târziu cu totul, nu mai vreo sută cincizeci de ani în urmă, Rusia țaristă, a pus stăpânire pe aceste stepe imense. *Moldovenii nici odată n'au răpit pământul cuiva.* Ei au pus stăpânire numai pe cele libere, în urma izgonirei hoardelor barbare.

Așa dar, în mod cu totul natural, ei se credeau ca locuitori din spațiul religios, cultural și economic al Moldovei vechi.

Au urmat apoi anii din Universitatea din Kiev. Dar înainte de aceasta fiind încă în liceu, am făcut mai multe excursiuni când am constatat că pe lângă moldovenii din județele Balta, Anani, Olhopoli și Tiraspol, unde ei formează zdrobitoarea majoritate, mai sunt foarte mulți moldoveni, sate și regiuni întregi, ce se scurg pe ambele maluri ale Bugului, până la Marea Neagră, apoi spre Crimeia și chiar în toată Tavria, până la Don.

In societatea studenților Români dela Politehnica din Kiev, înființată din inițiativa celui ce scrie aceste rânduri, în anul 1913, făceau parte și studenți români de peste Nistru

La fel în societatea „Deșteptarea" a studenților români din toate școlile superioare din Kiev, înființată imediat după revoluția rusă, deasemenea românii transnistrieni, erau prezenți.

Niciodată, *ei* și *noi*, nu ne despărțeam. Intotdeauna am avut aceiași viață, aceleași năzuinți, *formam un singur suflet de român și frate*.

Astfel, că, *chiar eu am fost ales deputat în „Sfatul Țării al Basarabiei", atât din partea studenților Români basarabeni cât și a celor Transnistrieni.*

Mai mult chiar, Sfatul Țării din Chișinău era constituit pentru apărarea intereselor tuturor românilor din fosta Rusie, adică din provinciile dintre Prut și Nistru și dintre Nistru și Bug.

In Sfatul Țăii, *Românii Transnistrieni aveau deputații lor autentici.*

Zecimi de mii de cărți și jurnale românești au fost duse din Basarabia în satele moldovene de peste Nistru.

Dar, de unde poporul român, de pe ambele maluri ale Nistrului, își așeza el însuși temelii solide pentru o istorie și viață comună, intelectualitatea și oamenii politici de atunci n'au fost la înălțimea vremurilor și n'au folosit împrejurările prielnice pentru a canaliza și a îndrepta viața pe un făgaș comun, atât al românilor basarabeni, cât și al transnistrienilor.

De bună seamă, cum se poate explica faptul când Sfatul Țării din Chișinău proclamă la 25 Ianuarie 1918 Basarabia ca Republică independentă, apoi la 27 Martie 1918 votează unirea ei cu Patria mumă, părăsind pe frații lor transnistrieni în prada bolșevismului cotropitor, deși în acelaș Sfat al Țării luptau și deputații acestor români.

„Dar pe noi, fraților cui ne lăsați?" a strigat ca un trăznet de deșteptare Toma Jalbă, delegatul Moldovenilor de peste Nistru la congresul militarilor moldoveni.

Negăsind răspuns la apelul său, el a continuat: *„Noi vom îndrepta atunci albia Nistrului spre apele Bugului și vom face un singur hotar și o singură Țară*, căci mai bine să-și schimbe drumul Nistrul, decât să rămânem despărțiți; nu ne lăsați fraților".

Ce contrast înte Moșu Ion Roată și Toma Jalbă!

Ce măreață durere! In zadar, strigătul de desnădejde al Românului de peste Nistru n'a fost luat în seamă.

Mare și neertată greșală politică și națională!

Istoria oferă foarte rar popoarelor asemenea posibilități de reînviere și înălțare. Dacă nu se sesizează și nu se întrevede soarta popoarelor în perspective mari, ci se mărginește numai la cele de sub orizontul îngust, în asemenea cazuri *aceste popoare nu pot face o istorie și o epocă*, ci duc o viață de simple vietăți.

Indată după Unirea Basarabiei, s'a început și calvarul Românilor Transnistrieni. Elementul cel mai recalcitrant doctrinelor iudeo-comuniste, ei erau arestați, schingiuiți și deportați în ocnele Siberiei. La început zeci, apoi sute de acești Români își lepădau tot ce aveau și fugeau la noi, spre a-și salva viața și a duce un trai creștinesc. Ei veneau flămânzi și goi, bolnavi și înghețați. Ei cereau milă și ocrotire.

Dar câți au pierit în apele Nistrului în care se aruncau sub gloanțele bolșevice, în nădejdea de a trece la frații lor de aci.

Cum ne-am purtat și ne-am îngrijit noi, Românii liberi, față de acești frați pribegi?

Să mărturisim adevărul. Dacă Românii din Regat cunoșteau mai puțin istoria și viața celor de peste Nistru, noi Basarabenii trăind împreună cu ei veacuri întregi, aveam datoria de a-i cunoaște și a le fi frate adevărat. Nici în Regat și, mai cu seamă, nici în Basarabia, la începutul pribegiei lor, n'a fost nici o organizație de ajutorare și de îngrijire. Mă durea grozav această lipsă de organizare ca Neam. A trebuit personal să sesizez verbal și în scris pe fruntașii noștri, a constitui un comitet special de ajutorarea lor.

E drept și trebuie să subliniem, că cel dintâi ce a răspuns cu un suflet mare, la alinarea durerilor a fost d. P. Halipa, care a primit și președinția acelui comitet. Ceilalți au răspuns într'un număr ridicol de redus, astfel încât contribuția Basarabenilor la acest ajutor material și moral *era aproape inexistentă.*

Era jalnic, era dureros.

In schimb, la intervenția Președintelui acelui Comitet, ce s'a făcut la Românii, așa ziși din Regat, aceștia s'au arătat vrednici de numele strămoșilor. Banca Națională, Ministerele,

instituţiunile, Societăţile de binefacere şi culturale, precum şi persoane particulare au dat contribuţia lor însemnată. Cu ajutorul lor s'au alinat multe dureri, s'au hrănit şi îmbrăcat pribegii, mulţi copii au fost trimişi şi întreţinuţi în diferite şcoli, chiar şi la Universităţi, formând astfel un număr destul de frumos de intelectuali şi profesionişti.

Bărbaţii au fost plasaţi la servicii şi muncă, iar multe familii au fost şi împroprietărite. Nimeni n'a murit de foame. Toţi pribegii au fost salvaţi.

Aşa dar şi atunci, ca şi acuma, *tot Românul din Vechiul Regat a întins cel dintâi şi cu toată dragostea mâna sa de frate!*

Refugiaţii basarabeni, proprietari, ce deţin azi moşii în arendă; preoţi, învăţători şi diferiţi funcţionari ce sunt aci toţi în slujbe; meseriaşi şi comercianţi cari toţi au aci ocupaţiuni şi ajutoare; pensionarii ce îşi primesc aci pensiile complete, mii de şcolari şi studenţi ce primesc învăţătură şi îngrijire, toţi refugiaţii ce au găsit aci ocrotire şi iubire frăţească, *noi toţi suntem datori să luăm aminte.* Să ne fie aceasta o şcoală morală pentru a ne putea face şi noi, la rândul nostru, datoria de frate. *Numai aşa se plămădeşte un Neam mare şi tare!*

Dar cum trăesc însă Românii Transnistrieni, acolo, la ei acasă? Răspunsul îl simţim prin văzduh cu inima şi firea noastră.

Câteodată, trecând pe malul basarabean al Nistrului auzeam de pe celălalt mal trista noastră Doină. Ea îmi spunea totul.

Ea plângea amarul şi durerea lor şi ne trimitea rugăciuni sfâşietoare pentru salvarea lor.

Această zi a izbăvirii nu e departe. Să sperăm că va veni curând, fraţi Români de peste Nistru!

Dreptatea istorică şi aşezarea noroadelor trebue, însfârşit, să aducă pace, libertate şi viaţă omenească şi pentru noi Românii, iar fraţii noştri de peste Nistru vor simţi de data aceasta iubirea de mamă, de care vremurile crude şi nedrepte i-au lipsit mai bine de un veac.

VLAD CAZACLIU
Fost deputat

NISTRUL E TOT APĂ MOLDOVENEASCĂ

In toamna anului 1918, se trimisese la Huşi, la Şcoala normală, nou înfiinţată, un grup de copii şi tineri basarabeni. Unii venise singuri, aflând din svon, că la Huşi se primesc, în şcolile româneşti, tineri care doreau să se facă învăţători, şi li se recunosc studiile făcute până atunci în şcolile ruseşti. Intre dânşii erau şi câţiva transnistrieni. Se luase cu ceilalţi basarabeni, rude sau prieteni. Vorbeau o limbă moldovenească frumoasă, erau vioi, isteţi, bine desvoltaţi, dar cam sfioşi, în mijlocul colegilor lor de dincoace de Prut.

Profesorii se purtau cu dânşii blând şi îngăduitor. N'aveau cunoştinţi prea multe şi aproape nu ştiau să citească slovă latină. De cele mai multe ori trebuia să li se explice întâi cuvintele tehnice, de ştiinţă şi neologismele din limba cultă. Dar, încet, încet, prin contactul cu colegii, din explicaţii şi printr'o muncă încordată, toţi au promovat clasele în care fusese primiţi. Transnistrienii erau de prin satele de pe lângă Nistru. In dormitoare, în recreaţii, în timpul liber, la practica agricolă, elevii ceilalţi se strângeau în jurul lor, iar ei povesteau despre viaţa lor de-acasă, despre şcolile lor, despre revoluţie, despre bolşevici. Revoluţia fusese un vis urit, bolşevicii, nişte sălbateci. Moldovenii gospodari nu se amestecau în jafurile revoluţiei, dar suferise deajuns depe urma prădăciunilor bandelor de haimanale, care închipuiau pe revoluţionari. Mulţi dintre Moldovenii depe malul stâng al Nistrului trecuse dincoace, ca să scape de teroarea acestor bande, care acuma ajunsese la putere şi conduceau satele. Tinerii transnistrieni venise cu gândul să înveţe carte românească şi apoi să treacă înapoi Nistrul şi să fie învăţători de limbă naţională, acolo în satele lor: „Căci doar Nistrul

e tot apă moldovenească" — spuneau ei. *„Dincolo, departe până'n Bug și mai departe, se întind sate pline de Moldoveni, și e păcat să învețe în școli limbă streină".*

N'au mai putut trece însă dincolo, căci Nistrul, deși „tot apă moldovenească", devenise în urmă, ca și Prutul altă dată, hotar de prăpastie între două lumi cu totul deosebite: dincoace de Nistru — lumină și libertate, dincolo — întuneric și groază.

Și apoi a început exodul. Cred că n'a fost zi lăsată dela Dumnezeu, în care să nu fi trecut apa Nistrului dincoace, la noi, bărbați, femei, copii, noaptea, ziua, înnot, cu barca, pe scânduri, pe buturugi, în timp de iarnă cumplită, pe vifor, pe ploaie, sau în liniștitele nopți întunecoase de vară, cu prețul vieții lor, părăsindu-și avere, părinți, rude, locuri și amintiri. Fugeau spreiați, îngroziți, ne mai nădăjduind o viață omenească dela niște stăpânitori cruzi, însălbătăciți și fără Dumnezeu. De stăteai pe malul Nistrului și priveai dincolo, te prindea jalea. N'am văzut niciodată, de câteori m'am întâmplat să privesc de pe malul nostru, dincolo, în satele moldovenești, oameni circulând pe drumuri, ci tot furișându-se prin grădini, pe sub garduri, grăbiți, speriați. N'am auzit odată, în zilele de sărbătoare, vuiet de petreceri, de veselie, chiote de flăcăi sau cântecul fetelor, n'am auzit glas de clopot la biserici. Iar când, în satele noastre, în zi de sărbătoare ieșeau oamenii dela biserică, în grup, și se înșiruiau pe drumuri, spre casele lor, de priveai mai cu băgare de seamă, vedeai în satul de pe celălalt mal, ascunși printre pomi, sau după colțul caselor, pe bieții Români, cum priveau cu dor dincoace.

De aceea, cu prețul vieții lor, căutau să fugă de acolo. *„Decât o viață de câne, mai bine mort"*, spunea un flăcău fugit de peste Nistru, singur, după zile de rătăcire, de nemâncare și de chinuri.

Am văzut grupuri de Moldoveni, fugiți de peste Nistru, la Cetatea Albă. Familii întregi sau numai copii — flăcăi și fete, bătrâni, mame care-și părăsise familia sau copii care-și părăsise părinții. — Și povestea: *„Ne-am sfătuit toată iarna și-am pus la cale cum să fugim. Eram mulți, dar nu puteam trece toți prin acelaș loc și ne-am risipit — câte doi, câte trei. Așteptam să'nghețe apa și să ningă. Ne-am desbrăcat numai în cămașă și ne-am târît pe ghiață, prin omăt. La fiecare sgomot ne opream. Auzeam fâșâitul tovarășilor prin zăpadă, iar de dincolo se auzeau împușcături. Mulți au lăsat dâră de sânge pe unde au trecut. Pe unii nu i-am mai găsit la întâlnire. Când ne-am văzut pe malul istalalt, ne-am adunat ca puii rătăciți. Și-acum... faceți cu noi ce vreți, numai nu ne trimiteți înapoi".*

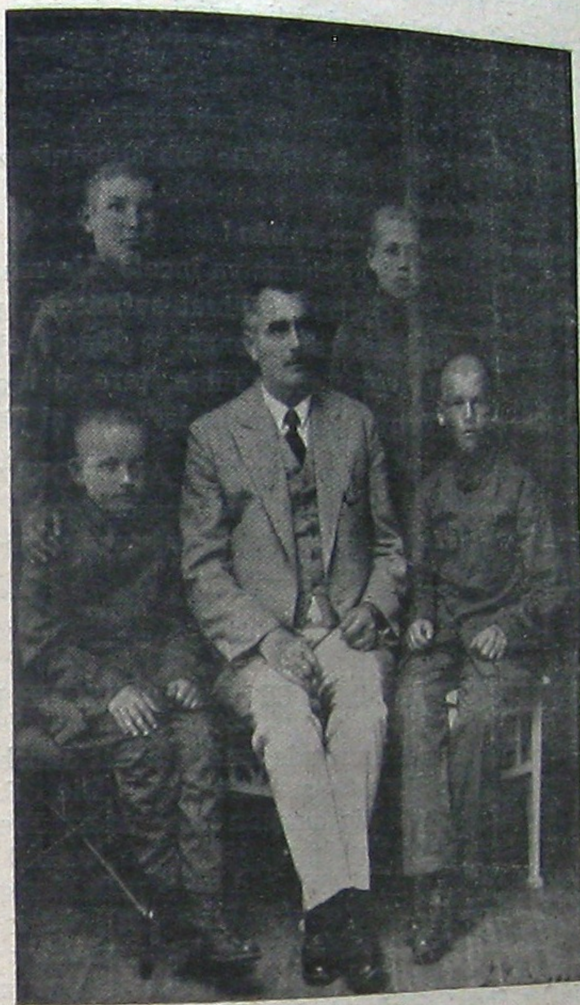
I-am văzut la Tighina, adunați în săli mari, strânși de pe tot întinsul malului Nistrului din preajma Tighinei. Nici nu se cunoșteau toți între dânșii. Pornise la întâmplare, izolați, din sate îndepărtate, după zile de rătăcire, ascunzându-se ziua prin râpi și case părăsite, prin podurile caselor străine și furișându-se noaptea până la apa Nistrului. Acolo se'ntâlneau întâmplător și din două vorbe se înțelegeau: *„la noapte, prin cutare loc"*. Și-au curs așa zile și nopți întregi. De dincolo se pornise vânătoare după ei. Mulți erau răniți, degerați, slabi, nemâncați și goi. In ochii lor citeai însă fericirea. Erau mai ales copii între 10—15 ani, fără părinți. Pe mulți îi trimisese chiar părinții lor, câte-o mamă necăjită, sau un tată neputincios. *„Du-te, măi băiete, cu Dumnezeu, să scapi măcar tu de iadul ista, că mie așa mi-o fost scris. Eu rămân aici, că nu pot răzbi până acolo"*. — Și copiii aceștia au fost luați de statul nostru, de instituții, de oamenii miloși și s'au risipit în toată țara. Iată un grup trimis la Bălți, copii luați în grijă de P. S. Visarion și așezați la internatul „Vatra Școlii", cu frumoase nume românești: Barbă Atanase, Tabacu Ion, Pamfil Gheorghe, Glodea Ilarion. Nu știau să citească, nici să scrie, nu știau să se închine decât pe ascuns, cât îi învățase mamele lor. Și-au ajuns Români buni. Or fi acum soldați și-or trece în curând Nistrul ca biruitori...

I-am văzut la Soroca. Pe-acolo e vad bun de inotat, însă malul de dincolo e descoperit și mulți, sărmanii rămâneau în fundul Nistrului. Iarna însă, în nopțile întunecoase se trecea mai ușor, căci ai câmp larg deschis și te poți păzi, strecurându-te prin zăpadă multă, înfoiată. Iar dincoace, găsești îndată un adăpost.

Și în toate satele, pe tot lungul Nistrului, au trecut mereu, timp de peste 20 de ani Moldovenii, în grupuri, sau izolați și aduceau veste de traiul de câine de dincolo. Și mai aduceau o veste: că dincolo de Nistru e un popor întreg de Ro-

Elevii: 1. Barbă Atanase, 2. Tabacu Ion, 3. Pamfil Gheorghe, 4. Glodea Ilarion fotografiaţi în hainele în care au fugit de peste Nistru şi au sosit la „Vatra Şcolii" la Bălţi. Aprilie 1932.

4 Iunie 1932.

Patru refugiaţi transnistrieni la Internatul „Vatra Şcolii", Bălţi

mâni, cu aceleaşi obiceiuri, cu aceeaşi limbă, cu aceeaşi credinţă, cu aceeaşi tradiţie, cu aceleaşi cântece şi jocuri şi cu aceeaşi fire ca şi dincoace de Nistru.

S'au făcut anchete de ziarişti străini, de trimişi speciali, de autorităţile noastre, de miniştri, dar... nu s'a ajuns la niciun capăt, căci dincolo, în întunericul pustiului întins al fostei mari împărăţii ruseşti, popoare de limbi străine, de milioane de oameni, trăgeau să moară, sdrobite sub stăpânirea nefastă a unei adunături de demenţi.

Necăjit şi sărman popor român !

Acum a sunat ceasul ! Nebunia va înceta. Un mare popor de ordine, de oţel călit şi bine echilibrat sufleteşte, pune regulă în haosul de-acolo. Poporul român e lângă el. Luptă, cum a luptat totdeauna, să-şi apere fiinţa, ţara şi legea. Biet copil fugit de peste Nistru, îţi vei vedea iar casa şi părinţii !...

CONST. AL. HOLBAN
Fost Inspector şcolar
al Invăţământului secundar

AUSZUG

DER DNJESTR, NOCH IMMER EIN RUMÄNISCHE FLUSS.

Dieser Krapathenstrom wurde im Laufe der Jahrhunderte als ein rumänischer Binnenfluss betrachtet. Die Rumänen konnten ihn nach beiden Richtungenn ugehindert überschreiten. So kamen im Herbst des Jahres 1918 eine Anzahl Schüler nach Huschi, mit der Absicht sich in der Lehrerbildungsanstalt rumänische Bildung anzueignen und dann als Lehrer wieder über den Dnjestr in ihre moldauischen Heimatdörfer zurüzukehren, denn sie sagten: *„Der Dnjestr ist noch immer ein moldauischer Fluss". Weit ostwärts, bis an den Bug und darüber hinaus, breiten sich von Moldauern bewohnte Dörfer aus... und es ist schade, dass in ihren Schulen fremde Sprachen gelehrt werden.*

Sie konnten jedoch nicht zurückkehren, weil der Dnjestr — obwohl noch ein moldauischer Fluss — bald zur Grenze des Abgrundes zwischen zwei völlig verschiedenen Welten werden sollte. Diesseits des Dnjestrs — *Licht und Freiheit*, jenseits aber — Dunkelheit und Schrecken.

Bald sollte die Flucht einsetzen. Es war kein Tag an dem nicht Männer, Frauen und Kinder, nachts oder am Tag, schwimmend oder im Boot, auf Brettern, oder auf Holzstämmen,

bei Sturm und Regen oder bei schrecklicher Winternachtskälte ihr Hab und Gut, Eltern, Geschwister und teure Erinnerungen verliessen um über den Dnjestr zu setzen. Der Dnjestrübergang war immer mehr mit Lebensgefahr verbunden.

Aber die mit den Wellen dieses rumänischen Flusses vertrauten Moldauer überschritten ihn auch weiterhin, ungeachtet der Lebensgefahr der sie sich dabei aussetzten. Eine Schar Flüchtlinge erzählen in diesem Zusammenhang: *„Wir haben uns während des ganzen Winters beraten, wie wir am besten flüchten könnten. Wir waren ihrer viele, konnten aber nicht alle an derselben Stelle vorbeikommen; wir teilten uns in Gruppen von je zwei bis drei Mann und warteten dann bis der Fluss zufror und es zu schnein anfing. Wir entkleideten uns bis aufs Hemd und krochen übers Eis durch den Schnee. Drüben vielen Schüsse. Viele hinterliessen Blutspuren. Einige sind nicht mehr zum Treffpunkt gekommen.*

Die mit dem Leben davonkamen, erzählten mit Schrecken von dem gequälten Dasein der Moldauer jenseits des Dnjestrs, der Rumänen die dieselben Sitten, dieselbe Sprache, denselben Glauben, dieselbe Überlieferung, dieselben Lieder und Tänze und dasselbe Gemüt ihr eigen nennen, wie diesseits des Dnjestrs.

Jetzt hat die Stunde geschlagen. Ein grosses Volk der Ordnung, stahlhart und seelisch gut ausgeglichen, bringt Ordnung in das Chaos des Reiches der Dunkelheit. Das rumänische Volk kämpft auf seiner Seite. Unsere Brüder jenseits des Dnjestrs haben die beste Gewähr, dass ihre jahrhundertealten Wünsche erfüllt werden.

RIASSUNTO

IL NISTRO È TUTTO FIUME ROMENO

Durante i secoli passati questo corso d'acqua carpatico fu considerato sempre come un fiume interno; i Romeni passavano liberamente da una riva all'altra. Nell'autunno del 1918, un gruppo di allievi, Romeni transnistriani, vennero alla scuola normale di Huşi, volendo studiare in romeno, per poi ritornare oltre Nistro ed essere maestri romeni nei loro paesi moldavi di quella riva, poichè essi dicevano: „Il Nistro è un fiume moldavo; di qua e di là, fino al Bug ed anche oltre, si trovano dei paesi pieni di Romeni... ed è peccato che essi studino in lingua straniera".

Ma non poterono più ripassare il fiume, poichè esso, benchè „tutto moldavo", divenne ben presto confine fra due

mondi opposti l'uno all'altro: di qua *luce e libertà*, di là *tenebre e terrore*.

Presto incominciò pure l'esodo. Non vi fu giorno in cui Romeni, uomini, donne, bimbi, di notte, di giorno, a nuoto o in barca, su delle zattere, aggrappati a dei travi, sotto la pioggia, il vento, la neve, nel gelo d'inverno o sotto il solleone, fuggissero, abbandonando i loro beni, le loro famiglie, le loro case ed i ricordi. Il passagio del Nistro, per quelli che volevano venire da noi, era diventato pericolosissimo. Eppure, a prezzo della loro vita, i Moldavi han continuato a passare da quell'altra riva a questa, abituati, da generazione in generazione a domare le onde di quest',,acqua moldava''. Ecco quello che racconta un gruppo di rifugiati: *,,Abbiamo discusso e studiato per tutto l'inverno come avremmo fatto a fuggire, eravamo molti, ma non potevamo passare tutti assieme. Ci siamo separati in piccoli gruppi, di due o tre. Abbiamo aspettato che gelasse e nevicasse, allora ci siamo svestiti, e rimasti in sola camicia, ci siamo trascinati carponi sul ghiaccio e sulla neve. Dalla riva veniva il suono di fucilate; molti hanno lasciato sulla loro via una traccia di sangue; molti non solo giunti dall'altra parte, al luogo di convegno.*

Quelli che riuscivano raccontavano, pieni di terrore, la vita di martirio dei Moldavi di oltre Nistro, Romeni aventi la stessa natura, la stessa lingua, le stesse abitudini, la stessa fede, le stesse tradizioni, gli stessi canti e danze, come quelli di questa parte del Nistro.

Ora è venuta l'ora della libertà. Un popolo d'acciaio, ordinato e ben equilibrato, viene a metter ordine nel regno delle tenebre. Il popolo romeno lotta accanto ad esso. I nostri fratelli di oltre Nistro hanno oggi la più sicura garanzia che le loro aspirazioni saranno realizzate.

ASPECTE DIN VIAȚA ȘI NĂZUINȚELE ROMÂNILOR DE PESTE NISTRU

Războiul sfânt, proclamat de d-l General Ion Antonescu, Conducătorul Statului Român, alături de Führer-ul Marelui Reich, pentru a nimici stăpânirea roșie, care timp de 23 de ani s'a menținut la cârmă numai înfigându-și adânc ghiarele mânjite de sânge, în grumazul tuturor naționalităților subjugate, a trezit în inimile Românilor de peste Nistru via dorință a împlinirii visului nutrit de veacuri: *intrarea în sânul Patriei firești, România.*

Această frântură a neamului, care formează bastionul nostru în răsărit, a fost lăsat pradă dușmanului secular, indurând toate persecuțiunile, țarismului iar, după răsboiul mondial, ale hidrei judeo-bolșevice.

Dacă cercetăm trecutul, în lumina documentelor, vom vedea că Rusia n'a avut și nici nu are dreptul de a stăpâni teritoriul dintre Nistru și Bug, căci cei dintâi locuitori, băștinași ai pământului, au fost Românii. Până la ei erau numai hoarde trecătoare, care nu au lăsat nici o urmă. Inșiși Cazacii, în al căror stat compus dintr'un mozaic de naționalități Românii au avut un rol de frunte, dar care apar mai recent în istorie, niciodată nu au stăpânit oficial până la Nistru.

Harta învățatului maior german, Rudolph Wedell, ne arată că Românii se întindeau, în anul 900, până dincolo de Nipru.

In cronica rusă a lui Ipatie, Românii apar sub numele de *Brodnici* la anul 1147 și 1216. Voevodul Brodnicilor, *Ploscânea,* în anul 1223 ia parte la lupta dintre Tătari și Ruși, pe râul Calca, pentru a-și menține voevodatul și independența.

Mai târziu, după întemeierea Principatului Moldovei, ex-

pansiunea Românilor spre răsărit era firească, căci ei nu făceau altă ceva, decât să-şi reocupe locurile părăsite de înaintaşii lor, alungaţi de urgia tătărească.

Provincia dintre Nistru şi Bug, numită *Edisan,* a avut numai de formă, un timp oarecare, suzeranitatea polonă, până la râul Iagorlâc, iar de aici, până la Marea Neagră, depindea de Ucraina Hanului şi era sub ascultarea Sultanului turcesc.

Rusia, mânată de falsul testament al lui Petru cel Mare, de-a pune mâna pe Balcani şi Dardanele, ajunge la Nistru abia în anul 1792, sub Ecaterina II-a; *deci cu 20 de ani înainte de ocuparea Basarabiei.*

Toate argumentele sovietice, prin care caută să dovedească drepturile lor, asupra acestui teritoriu, nu rezistă nici la cea mai elementară critică. D-l N. Smochină, eruditul cunoscător al problemei transnistriene, a răsturnat teza lor eronată şi a demonstrat, în chip neîndoelnic—pe baza afirmaţiunilor autorilor ruşi, poloneji etc. şi a documentelor—că întreaga viaţă a Românilor de dincolo de Nistru s'a desfăşurat după organizarea şi obiceiurile Moldovei. Pârcălabii din oraşele de frunte ca: Moghilău, Dubăsari, Balta, Raşcov, Valea Hoţului, Tiraspol etc., toate întemeiate de Români, erau numiţi de divanul din Iaşi. Preoţii erau hirotonisiţi de Mitropolia din Proilavia, cu sediul la Brăila şi mai târziu dela Huşi. In oraşele Dubăsari şi Moghilău funcţionau câte o tipografie de cărţi bisericeşti, în limba românească, care erau folosite de Românii din ambele părţi ale Nistrului.

De altfel trebue să subliniem că Nistrul, cu toate că are aşezate pe malul drept istoricele cetăţi, totuşi a fost socotit ca un râu intern românesc.

Toate vadurile lui şi întreaga viaţă comercială, dintre apus şi răsărit, în această regiune, se făcea prin intermediul Moldovenilor, stăpâni necontestaţi ai acestor vaduri, după cum ni-i arată vechile hrisoave.

Dar cea mai desăvârşită organizare românească i se dă provinciei Edisan, sub Duca Vodă, între anii 1681—1683, când şi-a întins stăpânirea şi asupra Ucrainei, intitulându-se „Domnul Moldovei şi al Ucrainei".

Nistrul a fost socotit axa geopolitică a unui ţinut românesc. Duca Vodă este cel dintâi Domn care întreprinde o

colonizare sistematică, în acest pământ, pustiit pe alocurea de războaiele anterioare.

Insuşi Domnitorul şi-a clădit a doua reşedinţă la Nemirovo, pe Bug, unde avea moşii întinse şi o gospodărie model.

Anul 1812, aducând o nouă ciuntire, Moldovenii din dreapta şi stânga Nistrului, vor avea de aci înainte aceiaşi soartă.

Pravoslavonica Rusie, când a văzut că nici după 100 de ani nu poate rusifica această ramură de Români, intraţi în conglomeratul ei de naţiuni, a început, în preajma anului 1914, cu îndepărtarea elementului românesc din Basarabia şi Transnistria şi colonizarea lui în Siberia, Caucaz şi alte părţi.

Dacă ţarismul a căutat să-i instrăineze în chip lent, prin ademenirea lor cu pământ şi tot felul de avantajii materiale, în alte ţinuturi îndepărtate, în schimb Sovietele, le-au aplicat cea mai sălbatică metodă, prin exilări fără nici o vină şi aplicări de pedepse între 5—25 ani de muncă silnică şi deportare în lagăre, numai pentru motivul că s'au născut Moldoveni şi că prin munca şi priceperea lor şi-au durat gospodării înfloritoare, în pământul unde au apărut ca stăpânitori pentru prima dată.

Inchisoarea din insula Solovetk (Marea Albă), lagărele din Arhanghelsc şi Taiga siberiană, canalul dela Marea Albă şi altele, au încrustat în ele toată durerea şi obida acestei frânturi a neamului nostru.

Desnaţionalizarea Moldovenilor s'a urmărit cu o cruzime de neînchipuit. Astfel cei mai rezistenţi care reuşeau să scape cu viaţă, după împlinirea termenului de pedeapsă, primeau la mână o dovadă de punere în libertate; li se interzicea însă de a se stabili cu domiciliul, chiar şi în Ucraina, pentru a nu veni în contact cu ai săi, din Republica Moldovenească.

Familiile prescrise pedepsei erau întotdeauna despărţite: bărbatul executa pedeapsa într'o parte, iar soţia şi copiii în altă parte. Fiind la depărtări de 5—6000 km., aproape toţi se pierdeau în neştire.

Iată ce le-a adus mirajul revoluţiei ruse, plin de făgăduinţe pentru toate naţionalităţile, care ademenise şi pe Românii de dincolo de Nistru la o nouă vieaţă, până la cunoaşterea ei din aplicarea practică.

In epoca marilor frământări din 1917, puținii cărturari Români Transnistrieni s'au alăturat cu tot elanul de frații lor basarabeni, în lupta comună pentru dreptatea cauzei naționale.

Aceasta face ca partidul național moldovenesc din Basarabia să prevadă, în programul său, la punctul 11, următoarele: „Moldovenii de dincolo de Nistru să aibă aceleași drepturi naționale pe tărâmul cultural, bisericesc, politic și economic pe care le vor avea în Basarabia locuitorii de alt neam".

Congresul învățătorilor moldoveni din Basarabia, ținut în anul 1917 la Chișinău, a consacrat un capitol special *„Invățământului Moldovenesc de dincolo de Nistru"*, unde în mai multe puncte, formulează noua organizare românească a școaleii și cere intervenție la forurile în drept pentru aprobarea acestor deziderate.

Proclamarea autonomiei Basarabiei, făcută la Congresul Soldaților basarabeni, din zilele de 21—28 Octomvrie 1917, la Chișinău, care a lăsat pe Românii Transnistrieni în afară de granițele ei, a făcut să răsune glasul lui Toma Jalbă, delegatul Românilor dintre Nistru și Bug, strigând printre lacrămi:

„Fraților, nu ne lăsați, nu ne uitați!

Iar dacă ne veți uita, noi vom săpa malul Nistrului și vom îndrepta apa dincolo de pământul nostru, căci mai bine să-și schimbe râul mersul său, decât să rămânem noi, frații, despărțiți unii de alții!"

Dar cea mai puternică afirmare națională s'a manifestat la 17 Decemvrie 1917 în Congresul Moldovenesc din Tiraspol.

Aici s'au desbătut toate problemele de ordin național și s'au luat primele hotăriri oficiale, care vizau redeșteptarea acelei ramuri ce rămăsese în completă letargie până atunci.

La această primă manifestare publică a Românilor de peste Nistru iau parte delegați ai Basarabiei și Transilvaniei, care prin caldele lor cuvinte de îmbărbătare, stârnesc lacrimi de bucurie în sânul congresiștilor.

Toți delegații satelor din întreaga provincie au cerut cu toată insistența, *unirea lor cu Moldova pe vecie.*

Dar totul a fost numai un vis, care s'a spulberat odată cu instalarea hidrei bolșevice la putere.

Capii mișcării s'au refugiat, iar cei peste un milion de

Români au rămas să îndure chinuri apocaliptice dela stăpânirea fără Dumnezeu.

De ochii lumei, li s'au făcut și lor o republică moldovenească în Octomvrie 1924, dar intențiunile diabolice repede s'au arătat în adevărata lor lumină, căci nu aveau alt scop decât să lucreze mai lesne la subminarea întregului nostru Neam.

Din această creație fictivă se desprinde o singură concluzie: existența unei masse compacte românești, dincolo de Nistru, recunoscută chiar de asupritori, care va trebui să se întoarcă cât de curând la sânul Patriei românești.

Dacă timp de 23 de ani n'a îndrăznit nimeni din partea stăpânirii să ridice un cât de slab protest pentru ușurarea vieții acestor frați, iată că astăzi Providența ni L-a trimis pe viteazul general I. Antonescu, Conducătorul Statului Român, care alături de neînvinsa armată germană, a rupt lanțurile robiei și a ridicat spada și crucea pentru sfărâmarea celei mai odioase stăpâniri și salvarea omenirii de plaga comunismului, distrugător de neamuri și civilizație.

Nu sperie pe nimeni numărul lor. Istoria ne stă mărturie, cum Ștefan cel Mare, cu o mână de bravi moldoveni, a zdrobit atâtea hoarde, de zeci de ori mai numeroase.

Suntem siguri că ostașul Român este demn de strămoșii lui și va lupta mai aprig ca în trecut, pentru a înlătura nedreptatea dela 28 Iunie 1940 (când ni s'a răpit Basarabia cu nordul Bucovinei) și a *elibera pe toți frații de dincolo de Prut și Nistru.*

A. NICULESCU

AUSZUG

VOM LEBEN UND STREBEN DER RUMÄNEN JENSEITS DES DNJESTR.

Der von General I. Antonescu, dem Führer des Rumänischen Staates, auf seiten des Führens des Grossdeutschen Reiches gegen den sich seit 23 Jahren nur mittels Terror aufrechterhaltenen Bolschewismus proklamierte heilige Krieg, hat bei den jenseits des Dnjestr ansässigen Rumänen den heissen Wunsch hervorgerufen, dem rumänischen Mutterlande eingegliedert zu werden.

Die Rumänen waren die erste sesshafte Bevölkerung des Landes zwischen Dnjester und Bud. Nach einer Karte des gelehrten deutschen Majors, Rudolf Wendell, befinden sich rumänische Siedelungen bereits um das Jahr 900 ostwärts des Dnjeppr. In den russischen Chroniken treten die Rumänen in den Jahren 1147 und 1216 unter dem Namen Brodnitschi auf, deren Woiwode Ploscânea im Jahre 1223 an den Kämpfen zwischen Russen und Tataren teilnimmt.

Die Ausweitung des rumänischen Siedlungsraumes gegen Osten vollzog sich unter naturgegebenen Voraussetzungen, weil die Rumänen lediglich wieder in die Gebiete eingezogen, aus denen sie von den Tataren verdrängt worden waren.

Die zwischen Bug und Dnjester gelegene Provinz Edisan wird unter Katharina II. im Jahre 1792 — also 20 Jahre vor dem Raub Bessarabiens — offiziell von den Russen besetzt. Die von Sowjets hinsichtlich ihrer Rechte auf den Besitz dieser Provinz angeführten Beweisgründe hat der Schriftsteller, N. P. Smochină, ein guter Kenner des transnistrischen Problems, mit russischen, polnischen u. s. w. Urkunden entkräftet, aus denen der rumänische Charakter der in Frage stehenden Gebiete einwandfrei hervorgeht. Der Mittelpunkt der Verwaltung war Jassy, die Hauptstadt der Moldau; Die Geistlichen empfingen ihre Weihe im Palast des Erzbischofs zu Proilavia. Des weiteren bezeugen die Kirchenurkunden, dass die am Dnjestr gelegenen Handelsplätze ausgesprochen rumänisch waren.

Der Fürst Duca, der seine Herrschaft in den Jahren 1681—1683 bis an den Dnjeppr ausdehnte, hat diese Provinz systematisch kolonisiert und organisiert. Er hatte seine zweite Residenz in Nemirova am Bug. Das Jahr 1812 bedeutet eine neue Verstümmelung der Moldau. Hinfort sollten die Rumänen jenseits des Dnjestrs das Schicksal der Bessarabier teilen. Das orthodoxe Russland erkannte, dass die Entfremdung der Rumänen undurchführbar sei und war infolgedessen bestrebt, sie durch Kolonisierungen in Sibirien und dem Kaukasus zu entnationalisieren.

Unter Anwendung barbarischer Methoden wurden sie von den Bolschewiken in sibirische Lager und Gefängnisse deportiert, zu 5—25 Jahren Zwangsarbeit verurteilt, und verhindert wieder in die moldauische Republik zurükzukehren. Es folgte der Betrug der russischen Revolution, die ihnen Rechte und volle Entwicklungsfreihait ihres Volkstums versprach.

Auf den Leher- und Soldatenversammlungen der Bessarabier forderten auch die Rumänen jenseits des Dnjestrs durch

ihre Delegierten die ihnen zustehenden Rechte an. Die von
dem Rumänen Toma Jalbă anlässlich der Selbständigkeitser-
klärung Bessarabiens ausgesprochenen Worte: „Brüder, wem
überlasst ihr uns !" rührten die Anwesenden bis zu Tränen.

Jedoch am stärksten kam das Nationalbewusstsein auf
dem am 17. Dezember 1917 in Tiraspol stattgefundenen Kon-
gress der Delegierten Bessarabiens und Siebenbürgens durch
den einmütig gefassten Beschluss zum Ausdruck, sich für
immer und ewig der Moldau einzugliedern. Diese Forderung
blieb jedoch unerfüllt: die Errichtung der Sowjetherrschaft
hatte alle Hoffnungen zerstört. Rein formell wurde im Okto-
ber 1924 die moldauische Republik ins Leben gerufen, deren
Zweck darin bestand, die Lebenskraft unseres Volkes durch
Zwangsmassnahmen zu untergraben. Dadurch wurde das
Vorhandensein einer jenseits des Dnjestrs geschlossen siedeln-
den rumänischen Bevölkerung bestätigt, zu deren Verteidi-
gung während 23 Jahren nichts geschehen konnte.

Heute aber hat die rumänisch-deutsche Armee im Zei-
chen des Kreuzes das Schwert gezogen um die jüdisch-bol-
schewistische Hydra zu zerschmettern. Die Morgenrötte der
rumänischen Gerechtigeit naht heran. Rumänische Brüder jen-
seits der Dnjestrs, bereitet euch vor, die Befreier in Ehren zu
empfangen.

RIASSUNTO

ASPETTI DI VITA ED ASPIRAZIONI ROMENE DI OLTRE NISTRO.

La „guerra santa", proclamata dal Generale Antonescu,
„Conducător" dello Stato Romeno e dal Führer del grande
Reich contro il bolscevismo che, terrorizzando i popoli, era
riuscito a reggersi per 23 anni, ha ridestato nell'animo dei
Romeni di oltre Nistro il loro fervido, costante desiderio di
rientrare in seno alla Madre Patria, la Romania.

I Romeni furono i piú antichi abitanti autoctoni della
terra fra il Nistro ed il Bug. La carta dello studioso tedesco
maggiore Rodolfo Wedell, ci mostra che i Romeni, nel 900
giugevano fino oltre il Nipro. Nelle vecchie cronache russe
troviamo ricordati, col nome di Brodnici, i Romeni negli anni
1147 e 1216, ed il loro voivoda Ploscănea prende parte alla
battaglia fra i Russi ed i Tartari, avvenuta nel 1223 al fiume
Calca.

L'espansione dei Romeni verso oriente, dopo la fonda-
zione della Moldavia, era naturale, poichè essi tendevano solo

a rioccupare, in questa maniera, le terre dalle quali i Tartari li avevano cacciati.

La provincia fra il Bug ed il Nistro, chiamata Edisan, venne occupata ufficialmente dai Russi sotto il regno di Caterina II, nell'anno 1792, e cioè 20 anni prima che la Bessarabia venisse strappata alla Moldavia. Lo scarso fondamento degli argomenti sovietici, tendenti a provare i diritti russi su questa provincia, fu dimostrato dal profondo conoscitore dei problemi transnistriani, N. P. Smochina, in base a documenti russi, polacchi ecc. dai quali si vede chiaramente che tutta la vita della regione fu perfettamente romena. Tutta l'amministrazione era diretto da Iassi, capitale della Moldavia, i preti erano ordinati dalla metropolia di Proilavia e i vecchi documenti ci mostrano come tutti i mercati commerciali del Nistro fossero romeni.

Il principe Duca, che negli anni 1681—1683 estese la sua dominazione fino al Nipro, organizzò sistematicamente e colonizzò questa provincia. Esso aveva pure a Nemirova, sul Bug una seconda risidenza.

L'anno 1812 portò però una nuova mutilazione per la Moldavia; i Romeni di oltre Nistro furono uniti in una comune sorte di schiavitù con quelli della Bessarabia. L'ortodossa Rússia, vedendo che neppure in cento anni di dominazione riusciva a snazionalizzare la Bessarabia, tentò con deportazioni in massa, e colonizzazioni nella Siberia e nel Caucaso.

I bolscevichi imbarbarendo ancor di più i metodi usuali, portarono i Romeni nei campi di concentramento e nelle prigioni siberiane, condannandoli da 5 a 25 anni di lavori forzati, e vietando loro, nel modo piú assoluto, il ritorno nella Repubblica Moldava.

Questo fu il risultato della rivoluzione russa che aveva fatto intravvedere un miraggio di giustizia e libertà nazionale.

Al congresso dei maestri e dei soldati bessarabí, del 1917, i Romeni di oltre Nistro, e quelli della Transilvania, con una decisione unanime, hanno espresso il desiderio di essere uniti per l'eternità con la Moldavia.

Oggi invece l'armata romeno-germanica, ha levato la spada per la distruzione dell'idra giudeo-bolscevica. L'alba della giustizia romena si avvicina. Fratelli di oltre Nistro, preparatevi a ricevere con tutti gli onori, i vostri salvatori!

BATE CEASUL DREPTĂȚII PENTRU ROMÂNII DE PESTE NISTRU

Românii, în trecutul lor, n'au încălcat teritorii străine, stăpânirile Voevozilor munteni și moldoveni s'au întins dincolo de munți sau în Dobrogea, peste Dunăre, ori chiar peste Nistru, numai în țară românească. Vecinii noștri, in schimb, ne-au robit, secole dearândul, popor și pământ românesc.

Totuși dacă între frații de acelaşi sânge au fost bariere politice, care au putut împiedica o cârmuire administrativă unitară, aceste bariere n'au putut înfrânge fuziunea și comunitatea spirituală a Românilor de pretutindeni. Sufletul românesc a vibrat la fel.

In spre răsărit, Nistrul n'a fost o barieră expansiunei Românilor, cu toate că pe aici a fost drumul de invazie a barbarilor. Incă din vremuri vechi, de prin sec. XII și mai de mult, numeroși Moldoveni se răspândiră în spațiul aproape pustiu de dincolo de Nistru, spre Bug și chiar spre Nipru. Aici i-a găsit stăpânirea poloneză, ca și cea tătară și mai târziu cea a Turcilor. Și tot aici i-au găsit și Rușii, când reușiră să înfrângă lupta de independență a Ucrainenilor uniți cu Românii. Căci pe Români îi găsim luptând alături de Cazaci și Ruteni împotriva dușmanului comun — Rușii — identificându-se între ei și prin credința lor ortodoxă. Ucrainenii se grupează în jurul Kievului „mama orașelor rusești" în regiunea Niprului și spre Doneț, în vreme ce Rușii se organizează în ținuturile Moscovei; înspre sud-vest, către Bug și Nistru continuă să se așeze Românii în timpul stăpânirei tătare și turcești. Ei au împânzit, în deosebi această regiune, cu sate și târguri, care au constituit un element de civilizație în

mijlocul grupelor răzleţe de Tătari, care se aşezaseră în aceste părţi. *Românii au reuşit, astfel, să dea un caracter românesc acestei regiuni*, fapt remarcat încă pe vremea lui Petru cel Mare.

Când ţarul Alexis Mihailovici începe lupta spre a-şi întinde stăpânirea şi în părţile Niprului şi Bugului, atunci îi găsim pe Români luptând alături de Ruteni şi Cazaci spre a-şi păstra libertatea şi independenţa. Mazeppa, ultimul luptător al independenţii Ucrainei, avea în rândurile armatei lui numeroşi Moldoveni şi câtva timp chiar pe viteazul hatman Dănilă Apostol, care — după ce trecuse în rândurile armatei lui Petru cel Mare — ia parte şi la bătălia dela Poltava.

Sub Petru cel Mare şi urmaşii lui, Ucraina încetă de a mai fi independentă; totuşi Ruşii nu atinseseră încă Bugul, pe cursul lui mijlociu şi inferior, întrucât aici stăpâneau încă Turcii. Pribegii ruteni erau atunci bine primiţi în Moldova, petrecând la Iaşi printre boierii moldoveni; ţarul i-ar fi schingiuit şi pedepsit crunt dacă rămâneau în puterea lui. Hatmanul Iuri Hmelnicki s'a întâlnit la Iaşi cu Miron Costin, care i-a vorbit în latineşte, urându-i să fie primit bine de supuşii săi.

Gh. Duca-Vodă, care a stăpânit câţiva ani Ucraina turcească, s'a ocupat de aproape de repopularea acestei ţări şi de înviorarea ei economică. *Românii nu mai considerau atunci Nistrul ca un hotar*, ci dimpotrivă.

Abia sub Ecaterina II Rusia reuşi, prin pacea dela Iaşi (1792), să ocupe teritoriul dintre Bug şi Nistru, care devenea dela Hotin şi până la vărsarea în Marea Neagră, hotarul dintre Rusia şi Moldova. De atunci încă Moldovenii au fost despărţiţi unii de alţii, spre marea lor nemulţumire, căci sub Turci îşi duceau o viaţă independentă. Noua cârmuire ţaristă începu să colonizeze, aici elemente străine, ca Ucraineni, Ruşi, Germani, Bulgari, şi abia de atunci începe să se altereze, în parte, caracterul românesc al Transnistriei.

Totuşi atât stăpânirea rusă, cât şi colonizările străine n'au putut înăbuşi *conştiinţa naţională* a Românilor transnistrieni, care şi-au păstrat limba, obiceiurile şi credinţa, în tot timpul, încât chiar Sovietele au fost nevoite să organizeze, în 1924, Republica Moldovenească, dar care cuprindea numai o parte din teritoriul ocupat de Români.

Românii din Transnistria n'au fost mulţumiţi când au fost

încorporaţi în imperiul moscovit; ei şi-au dus viaţa alături de Ucraineni, care au iniţiat o puternică mişcare naţională de independenţă.

Fapt este că *Românii populează regiunea dintre Nistru şi Bug înainte de a fi Ucraineni prin aceste părţi*. Ei depăşesc chiar Bugul spre Nipru şi chiar spre Don, în colonii mai răzleţe. Au fost vremuri când aceşti Români au avut o cârmuire comună cu Moldova. Ei au fost un element civilizator în aceste regiuni ale Europei orientale şi au contribuit, în deosebi, la desvoltarea oraşelor cum a fost de pildă, cu construirea Odesei.

Prin urmare Ruşii au fost aceia care, dincoace de Bug, au încălcat pământ românesc şi au robit atâta vreme numeroşi Români. Când au trecut Nistrul crima ţarilor ruşi, ca şi a bolşevicilor, a fost şi mai revoltătoare. De aceea în 1917, *Românii transnistrieni cereau stăruitor unirea cu Vechiul Regat*: „Dar pe noi cui ne lăsaţi?"—întrebau ei rugător pe Moldovenii întruniţi la Chişinău în Sfatul Ţării. „Vom muta Nistrul"—spunea cu hotărire Toma Jalbă.

După douăzeci şi patru de ani de cumplită teroare comunistă, *bate ceasul dreptăţii pentru Românii transnistrieni*, datorită biruinţei armatelor germano-române. Ei au fost eliberaţi de sub tirania bolşevică.

Următori programului marelui Führer Adolf Hitler, care vrea să aibă pe „toţi Germanii în patria germană", acum e timpul cel mai prielnic, când cu sprijinul marilor noştri Aliaţi să ne aducem şi noi pe „toţi Românii în patria Română".

Acum e momentul atât de mult aşteptat al Românilor de peste Nistru.

Să ştim să-l folosim şi *să ne întărim astfel ţara şi neamul*, spre a-i da trainică veşnicie aici, în răsărit, la hotarul civilizaţiei europene, pe care o apără şi o salvează armatele biruitoare germano-române.

EMIL DIACONESCU
Profesor universitar Iaşi

AUSZUG

DIE STUNDE DER GERECHTIGKEIT FÜR DIE RUMÄNEN IN TRANSNISTRIEN HAT GESCHLAGEN

Die Rumänen unternahmen in ihrer Vergangenheit keine Einfälle in fremde Gebiete. Die Herrschaft der Fürsten Munteniens und der Moldau erstreckte sich jenseits der Gebirge oder in der Dobrudscha, am rechten Donauufer oder sogar jenseits des Dnjestr lediglich in rumänische Länder. Unsere Nachbaren hingegen, knechteten Volk und Boden der Rumänen durch Jahrhunderte.

Die zwischen den Angehörigen desselben Volkes bestehenden politische Schranken konnten wohl eine einheitliche Verwaltung, nicht aber die Entstehung einer Schicksalsgemeinschaft aller Rumänen verhindern.

Im Osten vermochte der Dnjestr der rumänischen Ausdehnung keine Schranken zu setzen, obwohl hier das Tor auf dem Wege der Völkerwanderung nach Europa war. Bereits im 12. Jahrh. und sogar früher verbreiteten sich zahlreiche Moldauer in dem fast umbevölkerten Raum jenseits des Dnjestr über den Bug bis zum Dnjepr. Hier fand sie die polnische und tatarische und später auch die türckische Herrschaft vor. Hier fanden sie auch die Russen, denen es gelungen war, den Wiederstand der mit den Rumänen verbündeten Ukrainer zu brechen. Denn wir finden die Rumänen neben Kosaken und Ruthenen — die sich auch wegen ihres orthodoxen Glaubens einander nahestanden — in einmütigem Kampf gegen den gemeinsamen Feind: die Russen. Die Ukrainer gruppieren sich um Kiew — „der Mutter der russischen Städte" — im Dnjepr — und Donezgebiet, während die Russen sich in den Territorien um Moskau organisieren. Im Südosten schreitet die rumänische Ausdehnung zwischen Bug und Dnjestr auch zur Zeit der Herrschaft der Tataren und der Türken weiter fort. Rumänische Dörfer und Märkte entstehen hier inmitten spärlicher, voneinander entfernt liegenden Tatarengruppen. Die zivilisatorische Tätigkeit der Rumänen war bereits von Peter dem Grossen anerkannt worden.

Als der Zar Alexis Mihailowitsch seinen Eroberungsfeldzug beginnt, um den Raum am Dnjepr und Bug unter seine Herrschaft zu bringen, kämpften die Rumänen an der Seite der

Ruthenen und der Kosaken für Freiheit und Unabhängigkeit. Im Heere des letzten Freiheitskämpfers der Ukraine, Mazeppa, standen zahlreiche Moldauer und einige Zeit sogar auch der tapfere Befehlshaber Dănilă Apostol, der — nachdem er sich für das Heer Peters des Grossen hatte anwerben lassen — an der Schlacht bei Poltawa teilnahm.

Die Heerschaft Peters des Grossen und seiner Nachfolger setzte der Unabhängigkeit der Ukraine ein Ende; die Russen hatten jedoch den Mittel — und Unterlauf des Bug noch nicht erreicht, da dieser sich noch in den Händen der Türken befand. Die ruthenischen Flüchtinge fanden damals in der Moldau eine gute Aufnahme und verkehrten in Jassy in moldauischen Bojarenkreisen.

Der Zar würde sie grausam misshandelt und bestraft haben, wenn Sie in seiner Gewalt geblieben wären. Der Befehlshaber Juri Hmelnicki traf in Jassy mit dem Chronisten Miron Costin zusammen, der ihm in lateinischer Sprache einen guten Empfang seitens seiner Untergebenen wünschte.

Der Fürst Gh. Duca, der die Ukraine vorübergehend beherrschte, interessierte sich eingehend für die Wiederbevölkerung und wirtschaftliche Hebung dieses Landes. Damals betrachteten die Rumänen den Dnjestr nicht mehr als einen Grenzfluss.

Erst unter Katharina II. gelang es den Russen zufolge des Friedens von Jassy (1792), das Gebiet zwischen Bug und Dnjestr zu besetzen. So wurde der Dnjestr Grezfluss zwischen Russland und der Moldau, ein harter Schlag für die Moldauer, die dadurch voneinander getrennt wurden; unter den Türken hatten sie immerhin ein unabhängiges Leben führen können. Die neue zaristische Obrigkeit begann fremde Elemente, wie Ukrainer, Russen, Deutsche und Bulgaren zu kolonisieren und erst seit damals erfuhr der rumänische Charakter Transnistriens eine teilweise Beeinträchtigung.

Trotzdem konnten weder die russische Herrschaft, noch die fremden Kolonisierungen das Nationalbewusstsein der Rumänen in Transnistrien ersticken, die ihre Sprache, ihr Brauchturm und ihren Glauben die ganze Zeit hindurch bewahrten, sodass sogar die Sowjets gezwungen waren, 1924 die Moldaurenpublik zu organisieren, welche jedoch nur einen Teil des von Rumänen besetzten Gebietes umfasste.

Die Rumänen in Transnistrien waren mit ihrer Angliederung an die Sowjet-Union nicht zufrieden; sie lebten in gutem Einvernehmen mit den Ukrainern, die eine starke Freiheitsbewegung schufen.

Tatsache ist, dass die Rumänen das Gebiet zwischen Dnjestr und Bug vor dem Vorhandensein der Ukrainer in diesen Teilen bevölkern. Ihre Siedlungen reichen sogar über den Bug und den Dnjepr hinaus, bis an den Don. Es hat Zeiten gegeben, in denen diese Rumänen mit der Moldau derselben Führung unterstanden. Sie waren in diesen europäischen Ostgebieten ein zivilisatorisches Element und haben vornehmlich zum Städtebau, wie Z. B. zum Bau von Odessa; beigetragen.

Folglich sind es die Russen gewesen, die in das Gebiet diesseits des Bug einfielen und lange Zeit hindurch rumänischen Boden und zahlreiche Rumänen knechteten. Mit dem Überschreiten des Dnjestrs wurde das Verbrechen der russischen Zaren noch empörender. Deshalb verlangen die Transnistrier im Jahre 1917 dringend die Angliederung an das rumänische Altreich. „Wem überlasst Ihr uns ?" fragten sie bittend die im Landesrat vom Chişinău versammelten Moldauer.

Nach vierundzwanzig Jahren grausamsten kommunstischen Terrors, schlägt dank des Sieges der deutsch-rumänischen Waffen auch für die Rumänen in Transnistrien die Stunde der Gerechtigkeit.

Nach dem Programm des grossen Führers Adolf Hitler, der alle Deutschen ins Deutsche Reich umsiedeln will, ist auch für uns die Gelegenheit günstig, mit Hilfe unserer grossen Verbündeten alle Rumänen ins rumänische Vaterland zurückzubringen.

Jetzt ist der Augenblick, den die Rumänen in Transnistrien so sehnlich herbeigewünscht haben, gekommen.

Es wird nichts unterbleiben, was geeignet ist, unser Land und unser Volk zu festigen, um ihm hier, an der Grenze der europäischen Zivilisation, die die siegreichen deutsch-rumänischen Truppen verteidigen, für alle Zeiten ein lebenskräuftiges Gefüge zu geben.

EMIL DIACONESCU
Universitätsprofessor

RIASSUNTO

È GIUNTA L'ORA DELLA GIUSTIZIA PER I ROMENI DI OLTRE NISTRO

I Romeni, nella loro storia millenaria, non hanno mai invaso territori stranieri; le dominazioni dei Voivodi di Muntenia e di Moldavia si sono estese oltre monti, in Dobrugia, oltre il Danubio e persino oltre il Nistro, ma sempre in terra romeno. I nostri vicini invece, per secoli, hanno tenuto schiavi il popolo e la terra romena.

Eppure, anche se tra i fratelli di uno stesso sangue vi sono state delle barriere politiche che non hanno permesso un' amministrazione unica, queste barriere non hanno potuto rompere l'unità e la comunità spirituale esistente fra tutti i Romeni. I cuori romeni hanno battuto all'unisono, in ogni luogo.

Verso levante, il Nistro non fu una barriera che si opponesse all'espansione dei Romeni, benchè questa fosse la via per cui sono passate tutte le invasioni barbariche. Fin dai tempi più lontani, fin dal sec. XII ed anche prima, numerosi Moldavi si sono spinti nelle regioni quasi desertiche, di oltre Nistro, verso il Bug e fin verso il Nipro. Qui li hanno trovati le dominazioni polacca, tartara e piú tardi turca. E sempre qui li hanno trovati i Russi quando riuscirono a vincere gli Ucraini, uniti, nella lotta per l'indipendenza, coi Romeni. Poichè i Romeni li troviamo a lottare assieme ai Cosacchi ed ai Ruteni contro il nemico comune, i Russi, distinguendosi da essi per la loro fede ortodossa. Gli Ucraini si sono raggruppati nei dintorni di Kiev, „la madre delle città russe", nella regione del Nipro e verso il Doneţ, mentre i Russi si organizzano nelle regioni vicine a Mosca; verso sud-ovest, verso il Bug ed il Nistro, continuano ad abitare i Romeni, per tutto il tempo delle dominazioni tartara e turca. Essi hanno popolato questa regione con paesi e villaggi che sono stati un elemento di civilizzazione fra i gruppi sparsi dei Tartari stabilitisi in queste regioni. I Romeni riuscirono a farsi notare fin dall'epoca di Pietro il Grande.

Quando lo zar Alessandro Mihailovici incomincia la lotta per la conquista dei territori del Nipro e del Bug, tro-

viamo i Romeni che lotano assieme ai Cosacchi ed ai Ruteni per difendere la loro libertà ed indipendenza. Mazzeppa, l'ultimo patriota, combattente per la libertà dell'Ucraina aveva nelle sue file numerosi Moldavi, e, per un certo tempo, ne ebbe anche il prode atmanno Dănilă Apostol, che, dopo esser passato nell'armata di Pietro il Grande, prese parte alla battaglia di Poltava.

Sotto Pietro il Grande ed i suoi successori, l'Ucraina cessò di essere indipendente, i Russi però non avevano ancora raggiunto il corso medio ed inferiore del Bug, e in queste regioni dominavano ancora i Turchi. I profughi ruteni erano allora ben accolti in Moldavia, dove potevano trovare una vita comoda fra i boiari moldavi di Iassi; a casa loro lo Zar li avrebbe perseguitati e castigati crudelmente. L'atmanno Iuri Hmelnicki a Iassi incontrò Miron Costin, che, in latino gli augurò di essere ben accolto dai suoi sudditi.

Il principe Gh. Duca, che aveva posseduto per qualche tempo l'Ucraina turca, ebbe cura di ripopolare questa regione e di migliorarne la condizione economica. I Romeni di quel tempo non consideravano il Nistro come un confine, anzi precisamente il contrario.

Solo sotto Caterina II, la Russia riuscì, con la pace di Iassi (1792), ad occupare il territorio fra il Bug ed il Nistro: questo fiume divenne così, da Hotin fino al mar Nero, confine fra la Russia e la Moldavia. Solo allora i Moldavi furono divisi gli uni dagli altri, con loro grande dolore, poichè sotto i Turchi essi avevano avuto una vita indipendente. La nuova dominazione zarista incominciò in quell'epoca a fare, in queste regioni, varie colonizzazioni di Ucraini, Russi, Tedeschi, Bulgari, e solo allora incominciò a venire alterato, in parte, il carattere romeno della regione di oltre Nistro.

Però, nè la dominazione russa nè le colonizzazioni straniere poterono soffocare la coscienza nazionale dei Romeni transnistriani, che hano conservato la loro lingua, le loro abitudini e la loro fede, sempre, tanto che persino i Sovieti si videro costretti ad organizzare, nel 1924, la Repubblica Moldova, pur non includendovi tutto il territorio abitato da Romeni.

I Romeni transnistriani, scontenti di essere stati incorporati nell'impero moscovita, continuarono la loro vita uniti agli Ucraini, che iniziarono un energico movimento nazionale per l'indipendenza.

Quello che è certo è che i Romeni hanno abitato le regioni fra il Nistro ed il Bug prima che ci venissero gli Ucraini. Essi, in molti punti oltrepassarono pure il Bug, giungendo fino al Nipro ed al Don con dei gruppi sparsi. Vi furono dei periodi in cui questi Romeni ebbero un governo comune coi Moldavi. Essi furono l'elemento civilizzatore per queste regioni dell'Europa orientale, e contribuirono allo sviluppo delle città, come per esempio, alla costruzione di Odessa.

Rimane dunque provato che non i Romeni ma i Russi furono quelli che hanno invaso il territorio ad occidente del Bug, ed hanno tenuto schiavi, per tanto tempo numerosi Romeni. Quando poi hanno oltrepassato il Nistro, il delitto commesso dagli Zar, come quello dei bolscevichi, fu ancora più orribile. Ed è per questo che nel 1917 i Romeni transnistriani domandavano con insistenza di essere uniti alla Romania. „E noi, a chi ci lasciate?" domandavano essi implorando ai Moldavi uniti a Chişinău nello „Sfatul Ţării" (consiglio della Nazione) „Noi muteremo il corso del Nistro" diceva con decisione Toma Jalbă.

Dopo ventiquattro anni di atroce terrore comunista grazie alle vittorie degli eserciti tedesco-romeni, suona l'ora della giustizia per i Romeni transnistriani.

Seguaci del programma del grande Führer Adolfo Hitler che vuole avere „tutti i Tedeschi riuniti nella patria germanica", anche noi vogliamo, ora quando è il momento più opportuno e con l'aiuto dei nostri grandi alleati, „tutti i Romeni nella patria romena".

Questo è il momento tanto atteso dai Romeni di oltre Nistro.

Sappiamo approffitarne e rafforzare in questa maniera la patria e la nazione, perchè possa vivere eterna, al confine della civiltà europea che fu difesa e salvata dalle armi vittoriose tedesco-romene.

EMILIO DIACONESCU
Professore all'Università di Iassi

MISIUNEA ROMÂNISMULUI LA PORŢILE ASIATICE ALE EUROPEI

Despre românitatea Basarabiei şi a ţinutului românesc de dincolo de Nistru, nu am nevoe să mă mai ocup aci, ea fiind dovedită cu prisosinţă în paginile de acum şi din numerele trecute ale acestei excelente reviste. Românitatea aceasta datează de pe vremea Daco-Romanilor şi ea a rămas o realitate, în ciuda tuturor încercărilor făcute de slavism de a o modifica. Războiul nostru de astăzi este, deci, o acţiune de reparare a nedreptăţii, o luptă justă pentru recuperarea unităţii noastre naţionale, la care ne dau dreptul existenţa noastră de veacuri pe acest pământ, cât şi numărul nostru, copleşitor şi astăzi ca majoritate, în aceste ţinuturi.

Prin jertfe de vieţi şi sânge românesc, am readus Bucovina, Basarabia şi ţinuturile româneşti de dincolo de Nistru, la Ţara Mamă. Şi victoria aceasta, câştigată cu armele, a fost pecetluită de voinţa celor peste trei milioane de Români ce locuesc aceste pământuri şi întreţin de veacuri în sufletul lor, flacăra sfântă a dorinţii şi voinţii lor, de a-şi regăsi rostul firesc al existenţii în cadrul Statului Român.

Miracolul păstrării fiinţei naţionale la aceşti Români oropsiţi, pe care i-a apăsat cu egală şi nemiloasă stăruinţă şi tirania ţaristă şi dementa experienţă bolşevică, se datoreşte puterii rasiale a neamului nostru, vitalităţii neeagalate a neamului românesc.

Ne gândim, cu deosebire, la Românii de dincolo de Nistru, care, după despotismul ţarilor, au fost supuşi timp de 23 de ani umilitoarei tiranii roşii ce a încercat în zădar să

le spulbere flacăra sacră a credinţei, sentimentele naţionale şi dragostea de căminul românesc. Rezistenţa lor dârză, de stâncii multiseculare, care s'au izbit, precum se loveşte valul de apă de granitul toate încercările sângeroase ale barbariei bolşevice în acţiunea ei de a disloca sufleteşte pe aceşti păstrători ai tradiţiilor româneşti, este prin ea însăşi nu numai o dovadă a tăriei neclintite a acestor fraţi ai noştri, dar şi o *nouă afirmare a însuşirilor româneşti, de apărători ai patrimoniului civilizaţiei europene, ce le-au rămas, prin tradiţie, dela înaintaşii lor.*

Românismul a fost aci, la porţile asiatice ale Europei, un permanent stăvilar împotriva barbariei, oricum s'ar fi prezentat ea, şi neclintita stăruinţă a acestui neam de a rămâne românesc a frânt, nimicindu-le, toate încercările de statornicire pe continentul nostru ale triburilor năvălitoare şi a unor mentalităţi barbare, care nu aveau nimic comun cu familia popoarelor europene.

Meritul acesta al neamului românesc de a rămâne curat şi neschimbat, ridicându-se cu arma, sau numai cu tăria lui sufletească, împotriva tuturor ameninţărilor din afara Europei, *se cere astăzi întărit prin realizarea unităţii lui definitive şi totale, fiindcă prin aceasta continentul nostru îşi întăreşte propria lui apărare, având o puternică sentinelă înaintată către drumul de totdeauna al invaziilor barbare.*

Un stat românesc omogen şi puternic aci, înseamnă o asigurare statornică pentru civilizaţia europeană. Şi acest stat — care să aibă în cuprinsul lui pe toţi Românii — va trebui neapărat realizat, fiindcă el va fi, ca întotdeauna, garanţia cea mai sigură împotriva tuturor primejdiilor extra europene.

Bolşevismul, care de douăzeci şi trei de ani bate la porţile Europei, încercând să le forţeze, este şi el o formă a barbariei sălbatice, mult mai primejdioasă însă decât hoardele de odinioară.

Gândiţi-vă numai ce ar fi fost Europa, dacă neamul românesc s'ar fi lăsat influenţat şi târît de ideologia comunistă şi dacă, după războiul trecut, în 1919, în loc să lupte împotriva bolşevismului ce pătrunsese în inima Europei, s'ar fi alăturat lui?

Am fi avut o Uniune a Republicelor Socialiste Sovietice, care ar fi cuprins tot Estul și Sud-Estul Europei și care ar fi străbătut, dată fiind situația din anii ce au urmat marelui războiu, prin infiltrare sau prin violență, în majoritatea statelor europene.

Poziția fermă a neamului românesc în fața nebuniei bolșevice, lupta lui dârză și tenace împotriva acestui dușman al civilizației, a salvat Europa. *Acesta este un adevăr pe care nimeni nu-l poate contesta și este un merit de prim ordin al Românismului.*

Acest merit ne va fi recunoscut în noua așezare europeană de mâine. Fiindcă oricare vor fi împrejurările viitoare, amenințarea Europei tot dela porțile ei asiatice va veni. Un stat național românesc, puternic și omogen la aceste porți va însemna cea mai sigură garanție de apărare împotriva oricăror primejdii din afară.

Neamul românesc are o importantă misiune în această parte a continentului și el și-o va împlini cu forțele unite și întărite ale fiilor lui.

PETRU BĂNESCU

AUSZUG

DIE EUROPÄISCHE SENDUNG DES RUMÄNENTUMS AN DEN TOREN EUROPAS.

Auf den rumänischen Charakter Bessarabiens und des jenseits des Dnjestr gelegenen Gebietes werde ich hier nicht weiter eingehen, da er aus den vorangehenden Folgen dieser Zeitschrift einwandfrei hervorgeht. Dieser rumänische Charakter reicht bis in die dako-römische Epoche zurück und ist eine Tatsache geblieben, die allen Versuchen des Slaventums sie zu beseitigen, standhielt. Der gegenwärtige Krieg stellt demnach eine Aktion zur Beseitigung einer Ungerechtigkeit und einen gerechten Kampf für die Wiederaufrichtung unserer nationalen Einheit dar, wozu unsere jahrhundertelange Anwesenheit auf diesem Boden, sowie eine erdrückende zahlenmässige Überlegenheit in diesen Gebieten, die bis in die Gegenwart hineinreicht, uns berechtigt.

Der einmal begonnene Kampf, wird zweifellos die Schrittweise Angliederung der Bukowina, Bessarabiens und der jenseits des Dnjestr gelegenen Gebiete an das Mutterland zur

Folge haben. Und der im harten Kampf erfochtene Sieg wird besiegelt werden mit dem Willen der über 3.000.000 Rumänen, die dieses Gebiet bewohnen und seit Jahrhunderten von dem heissen Wunsch und dem festen Willen beseelt sind, den Sinn ihres Lebens innerhalb des rumänischen Staates wiederzufinden.

Das Wunder der Erhaltung der völkischen Eigenart dieser Rumänen, die mit derselben erbarmungslosen Konsequenz sowohl von der Willkür der Zaren, als auch von dem wahnsinnigen bolschewistischen Regime unterdrückt worden sind, ist der rassebedingten Kraft und der unvergleichlichen Vitalität unseres Volkes zuzuschreiben.

Wir denken insbesonders an die Rumänen des jenseitigen Dnjestr-Gebietes, die nach den Verfolgungen unter den Zaren, während 23 Jahren der roten Tyrannei ausgesetzt waren, die vergeblich versucht hat, das heilige Vermächtnis des Glaubens, das Nationalbewusstsein und die Liebe zur rumänischen Familie auszurotten.

Ihr unbeugsamer Widerstand, an dem die blutigen Anschläge des bolschewistischen Barbarentums wie Wasserwellen an einem jahrhundertealten Felsen zerschellen, stellt an sich nicht nur einen Hinweis auf die unverwüstliche seelische Kraft dieser unserer Brüder dar, sondern beweist auch, dass sie imstande sind, das von den Vorfahren ererbte europäische Kulturgut zu verteidigen.

Das Rumänentum bildet hier an den Toren Europas einen ständigen Damm gegen die Barbarei und die unerschütterliche Beständigkeit dieses Volkes, rumänisch zu bleiben, hat alle Versuche raubgieriger Asiatenstämme und wesensfremder Mentalitäten, auf unserm Kontinent Fuss zu fassen, vereitelt und vernichtet.

Das Verdienst des rumänischen Volkes, das darin besteht, rein und unverändert zu bleiben und sich jeder von Aussen an dieser Stelle gegen Europa herankommenden Gefahr mit Waffengewalt oder auch nur mit seelischen Kräften entgegenzustellen, ist heute durch die Verwirklichung seiner endgültigen und totalen Einheit entsprechend grösser, weil unser Kontinent seine eigene Verteidigung durch einen starken Vorposten an den Toren der Einfälle asiatischer Horden erheblich verstärkt hat.

Ein starker und homogener Staat der Rumänen an dieser Stelle, bedeutet für die europäische Zivilisation eine ständige Sicherheit. Und dieser Staat, der alle Rumänen innerhalb seiner Grenzen umfassen muss, muss unbedingt verwirklicht werden, denn er wird wie immer, die sicherste Garantie gegen alle aussereuropäischen Gefahren gewähren.

Der Bolschewismus, der seit 23 Jahren gegen die Tore Europas anrennt und versucht, sie zu sprengen, stellt eine Form der Barbarei dar, welche die der einstigen Horden an Gefährlichkeit weit übertrifft.

Man möge nur bedenken, was es für Europa bedeutet hätte, wenn sich das rumänische Volk nach dem Kriege, 1919, statt gegen den Bolschewismus, der ins innere Europas eingedrungen war zu kämpren, sich von ihm hätte beeinflussen lassen und sich auf seine Seite gestellt haben würde?

Wir würden eine U.d.S.S.R. gehabt haben, die den ganzen Osten und Süd-Osten Europas umfasst hätte, und die sich angesichts der Situation der Nachkriegszeit durch Einschleichen oder Gewalt über die meisten europäischen Staate erstreckt hätte.

Die entschlossene Stellungnahme des rumänischen Volkes gegen die Gefahr des Bolschewismus, sein harter und zäher Kampf gegen den Feind der zivilisierten Welt, hat Europa gerettet. Dies ist eine Tatsache die von niemandem in Abrede gestellt werden kann und ein erstrangiger Verdienst des Rumänentums darstellt.

Dieses Verdienst wird in der kommenden europäischen Neuordnung entsprechend bewertet werden. Denn welche Verhältnisse in Zukunft auch obwalten mögen, steht schon jetzt fest, dass die Gefährdung Europas durch asiatische Machtbestrebungen in diesen Teilen fortbestehen wird. Ein kräftiger und einheitlicher rumänischer Staat stellt die sicherste Garantie gegen jede Gefahr von Aussen dar.

Das rumänische Volk hat in diesem Teile Europas eine bedeutende Sendung zu erfüllen und wird sie mit den vereinten und verstärkten Kräften seiner Söhne erfüllen können.

PETRU BĂNESCU

DIN AMARUL ROMÂNILOR TRANSNISTRIENI

MASACRELE DELA NISTRU *)

Cetitorul care nu cunoaşte situaţia din U. R. S. S. fără voie se întreabă de când datează omorurile şi crimele în raiul comunist duse de guvernanţii opresori împotriva propriilor cetăţeni?

Un ziarist german, a cărui nume ne scapă, care a făcut cercetări cu privire la omorurile sovietice dela Nistru, în iarna anului 1932 şi începutul anului următor, a spus cu drept cuvânt, că „ceea ce se petrece la graniţa sovieto-română este necunoscut lumii".

De fapt, la această graniţă în fiecare noapte au loc împuşcături; zilnic se găsesc morţi şi răniţi, deoarece fuga din U. R. S. S. continuă fără întrerupere din momentul când Sovietele au venit la cârmă. Adevărat, la început nu erau atât de multe jertfe. Elementul dominant al refugiaţilor se compunea, la început, în marea majoritate, din intelectuali. Refugiul a luat dimensiuni ameninţătoare în zilele foametei cumplite din vara anului 1931 şi în iarna anului următor, când populaţia moldovenească, care nu vedea cu ochi buni organizarea colhozurilor, fusese sortită să se nimicească fără milă.

Imi amintesc din vara anului 1932, când cu prilejul vizitei la lagărul de refugiaţi moldoveni dela Ciopleni, jud. Orhei, nu departe de malul Nistrului, întâlneam ţărani refugiaţi cunoscuţi, care abia se mişcau din cauza foametei.

Mulţi din aceştia au ajuns cu greu la malul românesc. Aici, în ţara liberă, li se făcea o primire mai mult decât fră-

*) Prezenta lucrare a fost redactată în limbile rusă şi franceză, acum aproape 10 ani. Din lipsă de mijloace nu a putut vedea lumina tiparului. O redăm acum, în traducere, păstrându-i nota timpului.

tească, indiferent de naționalitatea populației nenorocite. De pretutindeni refugiații se adunau provizor în Auditoriul Pușchin, la Chișinău, sub ocrotirea „Comitetului pentru ajutorarea refugiaților moldoveni de dincolo de Nistru".

Aici refugiații primeau mâncare, încălțăminte și îmbrăcăminte, deoarece toată lumea ce fugea din U.R.S.S. era cu totul goală. Pentru copiii refugiaților, încă în vara anului 1922, în urma unui memoriu înaintat de noi și prietenul nostru răposat, T. Plesca la Palatul Regal. Comitetul a organizat cursuri pregătitoare, pentru a-i plasa în școlile respective. Mult timp s'a discutat problema înființării unei școli românești proprii acestei categorii de nenorociți, dar din lipsa de mijloace nu s'a putut realiza planul propus.

Intelectualii moldoveni de dincoace de Nistru în această privință s'au dovedit a fi la înălțime. Indiferent de părerile politice, ei au dat tot concursul compatrioților lor. In această privință, refugiații au găsit un ajutor însemnat în rândul Basarabenilor, printre care locul de frunte îl ocupă d. Pan. Halippa. Ușile casei sale totdeauna au fost deschise refugiaților, ziua și noaptea, indiferent de situația socială a acestor nenorociți.

Acest refugiu, atât de cunoscut în România, nu s'a prea observat în străinătate. In schimb, în iarna anului acesta [1]), măsurile excesiv de aspre și barbare ale Sovietelor, au avut drept consecință pierderea populației, în deosebi a țărănimei.

Moldovenii, nesupunându-se colectivizării forțate, parte au fost împușcați fără nicio milă, o altă parte a fost deportată în Siberia, în insula Solovki, Novaia Zemlea din Oceanul Inghețat, sau în alte centre îndepărtate și dăunătoare pentru sănătatea lor.

Cei rămași, nemaifiind în stare să suporte mai departe persecuțiile autorităților sovietice, opresoare, au hotărît să se refugieze în România, patria lor de origină, dela care au fost desprinși în anii 1792—1793.

Sunt multe cazuri, când părintele, de pildă, lăsându-și familia în voia soartei, se ascundea singur, pentru a se refugia. Aceștia sau plecau la orașe mari, sau treceau peste

1) Sfârșitul anului 1932 și începutul anului 1933

Nistru, în România. In urmă însă, familiile lor erau deportate în Siberia.

Această nesupunere față de regimul comunist și distrugător, a dat mult de furcă Moscovei, încât în Republica Moldovenească au fost trimise detașamente speciale de agenți ai G. P. U.-ului, pentru paza Nistrului și în satele cele mai refractare regimului. Prin unele locuri, Nistrul a fost îngrădit cu sârmă ghimpată împotriva refugiaților: acestea erau locurile cele mai accesibile trecerii Nistrului, unde sârma ghimpată era înfiptă chiar pe malul apei, sau în apă, împotriva celor ce fugeau în timpul verii.

Fuga în massă a țăranilor a luat proporții catastrofale, îndată ce Nistrul a început să înghețe. Astfel, la 19 Ianuarie 1932, corespondentul ziarului „Cuvântul", comunică din Tighina despre refugierea în massă a populației din Moldova Sovietică. Numărul acestora era de 80 de familii. Intre ei se aflau bărbați, femei, între care unele însărcinate, și copii.

Dăm câteva nume, specificând și punctul de trecere:

In noaptea de 3 Februarie, au trecut Nistrul, printr'un punct de trecere din dreptul Tiraspolului, următorii:

Anton Socoleanu, de 82 ani; *Natalia Socoleanu*, soție, de 73 ani, cu fiul; *Iustin Darie*, de 30 ani; *Titiana Darie*, soție, de 27 ani și 2 copii.

Toți aceștia sunt Români din comuna Caragaci, raionul Tiraspol.

In aceiași zi, prin punctul românesc Gherlina, a trecut o familie compusă din 7 suflete: *Arion Nacu*, de 54 ani; *Maria Nacu*, de 42 ani, soție; *Titiana Nacu*, de 25 ani, fiică; *Vărvara Nacu*, de 20 ani, fiică; *Maria Nacu*, de 16 ani, fiică; *Tâdose Nacu*, de 23 ani, fiu; *Ion Nacu*, de 11 ani, fiu.

Această familie de Români este originară din comuna Cuzmin, jud. Olgopol, de pe malul Bugului.

Prin punctul Nemeucă, au trecut următorii țărani români, din comuna Hrușca (Republica Moldovenească): *Milian Iordache*, de 37 ani; *Maria Iordache*, de 34 ani, soție; *Matrona Iordache*, de 11 ani (fiică); *Ion Iordache*, de 10 ani (fiu); *Maxân Iordache*, de 21 ani (fiu); *Ifrim Șelcencu*, de 68 ani.

Prin punctul de frontieră Poiana, au fugit: *Timofei*

Gămală, de 43 ani, cu soția sa *Sonia Gămală*, de aceeași vârstă, având cu ei 6 copii, dintre care cel mai mare de 18 ani. Au mai trecut totodată: *Sergiu Pavelincu*, de 65 ani; *Petru Nedeleanu*, de 53 ani, cu soția sa, *Natalia Nedeleanu*, de 43 ani, împreună cu 3 copii, cel mai mare având vârsta de 16 ani; deasemenea a trecut *Alexei Nedeleanu*, de 49 ani, cu soția sa *Nastasia Nedeleanu*, de 43 ani, și 2 copii.

Prin punctul Cerlin, s'au refugiat din satul Caimacan ținutul Tiraspol: *Anton Telemarschi* și *Ana Socolu*, din satul Coșnița, regiunea Dubăsarului.

In seara zilei de 7 Februarie 1932, au trecut din satul Grușca: *Simion Untură* și *Anton Ioachim*.

In noaptea spre 19 Februarie au trecut: *Mitrofan Cușnir*, *Ion Vodă*, *Ion Motală*, cu o femeie. Averea acestora a fost confiscată de către Soviete.

Prin punctul Vadu-Rașcov s'au refugiat: *Macarie Smitranovschi*, de 40 ani; *Sofia Smitranovschi*, de 40 ani, soție și copiii lor: *Vasilica Smitranovschi*, de 17 ani; *Eufrosina Smitranovschi*, de 15 ani; *Serghie Smitranovschi*, de 8 ani; *Neculai Smitranovschi*, de 1½ ani.

Prin punctul Volcineț s'a refugiat: *Dumitru Pitcovschi*, de 27 ani, inginer din Moscova. El personal s'a predat autorităților noastre, luând contact cu șeful de gară din Volcineț.

Cauzele generale ale refugiului tuturor sunt: foamea frigul, deportarea și comportările bestiale ale autorităților.

In ziua de 25 Februarie, după măcelul dela Olănești au trecut următorii Moldoveni:

a) Prin punctul Leucani: *Jelea Mitică*, de 15 ani, rănită de către grănicerii sovietici; a fugit din casa comunizată.

b) Prin punctul Chițcani a trecut *Nichita Talie*, cu soția și trei copii.

c) Prin Tighina au trecut 10 refugiați, locuitori din Molovata, printre care: *Arsenie Zaltur*, cu soția și doi copii, *Mihail Cebotaru* și *Spiridon Oprea*.

d) Prin punctul Unghia Boului au trecut următorii: ***Profirie Tudorache, Grigore Tudorache, Dumitru Mihail, Luca M. Mihail***, de 18 ani, toți locuitori din satul Stroești **(Ucraina).**

e) Prin punctul Lipnic a trecut: *Ion Borjeanu*, ostaș din armata roșie, reg. 14.

f) Prin punctul Poiana, jud. Orhei, au trecut șase familii de Moldoveni din satele Ecaterinovsca și Molovata[1]), din ținutul Dubăsarului, Republica Moldovenească. Au plecat 11 familii, dar cinci dintre ele (22 suflete) au fost împușcate de Soviete.

In ziua de 5 Martie 1932, la ora 10 dimineața[2]), în apropierea punctului Rezina, jud. Orhei, pe unde încercase să fugă din Republica Moldovenească în Basarabia o familie compusă din soț, soție, un fiu de 7 ani și fetița lor de 8 luni, a avut loc următorul desnodământ tragic: Grănicerii sovietici au deschis focul de îndată ce refugiații încercau să se depărteze de mal. Bărbatul a fost omorît pe loc; mama cu copilița în brațe a fost rănită, iar băiețașul de 7 ani a început să fugă spre malul românesc, strigând Ajutor ! Din nefericire, la zece pași de malul românesc a căzut răpus de gloanțele sovietice. Mama nenorocită cu copila în brațe, de abia s'a putut târî până la malul românesc, unde a fost internată în spitalul din satul Gorna. Tot acolo a fost adus ofițerul *S. Lahnițchi*, fiind rănit de către grănicerii sovietici, unde a și murit.

La 4 Martie, în același an, la ora 3 d. a. pe malul Nistrului, în fața Tighinei a avut loc o altă dramă care, prin grozăvia ei, le-a întrecut pe toate celelalte. *Teodor Crăjanov* din satul *Caragaci* la o distanță de cinci km. de Tiraspol, cu soția și două fiice, au trecut cu sania pe malul românesc. Peste două ore, din același sat, *Nichita Bucovanu* cu soția, fiul său *Mihail* și cu un copil mic de cinci luni s'a hotărît să facă la fel. Sania lor a fost împresurată de o ploaie de gloanțe. Calul a fost omorît. Sania s'a oprit pe loc. Bucovanu a luat copilul cel mai mare în brațe și a început să fugă înspre malul românesc. Aici, pe mal, l-a nimerit un glonte. Soția lui cu copilul cel mic, a înțepenit în sania rămasă în mijlocul Nistrului.

A doua zi sania a fost ridicată de soldații roșii, iar trupurile înghețate au fost aruncate pe ghiață.

---

1) *Cuvântul*, 2 Martie 1932.

2) *Poșta Basarabiei*, din 6 Martie 1932.

Un corespondent din Tighina, la 5 Martie acelaşi an comunică [1]): Din U. R. S. S. au trecut 20 de Moldoveni; grănicerii sovietici au deschis asupra lor foc de mitralieră şi au aruncat grenade; din fericire n'au rănit pe nimeni.

La 4 Martie, pe la 4,30 p. m., prin punctul B â r d a au trecut [2]) : *Vasile Nărăcelu, Ana Scodalcu*, rănită de sovietici şi *Evdochia Zidar.*

Noaptea, în ajun de 4 Martie, prin pădurea Olăneşti, au venit în P u r c a r i 36 refugiaţi.

Din toate părţile de pe malul Nistrului veneau ştiri despre sosirea a noi grupuri de refugiaţi chinuiţi. Ei erau trimişi prin lagăre, unde li se dădea hrană şi îngrijire. Iar acei dintre ei care aveau rude printre basarabeni, se duceau la ei dacă aceştia consimţeau să-i ia pe răspunderea lor.

Cadavrele celor omorîţi de către sovietici în diverse locuri şi la date diferite rămăseseră încă neridicate la 7 Martie. Corespondentul de pe malul Nistrului comunică despre aceste cadavre că sunt hrana câinilor şi a lupilor [1]).

Noaptea, în ajunul zilei de 11 Martie 1932, lângă Cetatea-Albă, au trecut din Ucraina 16 suflete [2]). Jertfe n'au fost. In apropierea satului Purcari, tot atunci au trecut 18 refugiaţi Moldoveni. Tragedia însângerată se repetă zilnic.

Din rapoartele autorităţilor dela graniţă, spune corespondentul, — bate vântul a urgie — atât sânge nevinovat se varsă pe Nistru şi atâţi oameni nenorociţi cad pradă mitralierelor sovietice la graniţa dintre două lumi. Ziarele subliniază câteva întâmplări groaznice, care au avut loc în ultimele trei zile, în diferite puncte de pe lungul malului.

a) La punctul de frontieră C l u c a t, lângă Şerpeni, s'au prezentat doi copii, care au comunicat că familia *Zenhan: mama (Domnica)* cu cinci fiice (*Maria*, de 19 ani, *Daria*, de 17 ani, *Natalia*, de 14 ani, *Titiana*, de 12 ani şi *Serafima*, de 10 ani) s'au pornit să treacă Nistrul pe ghiaţă. Lângă malul românesc, Maria, fiica cea mai mare, a nimerit într'o spărtură de ghiaţă. La strigătele ei disperate a alergat Daria, pe

1) Ziarele *Cuvântul* şi *Curentul* din 7 Martie 1932.
2) *Universul* din 7 Martie 1932.

care Maria a tras-o după ea, în apă. Mama cu fiica ei Natalia au avut aceiaşi soartă: toate patru s'au înecat. Din întreaga familie au scăpat numai cele mai mici: Titiana şi Serafima, pe care le-au luat grănicerii români.

b) In apropiere de T a l m a z a fugit familia *Şagun:* Afanie de 30 de ani, soţia lui de 26 de ani şi un copil de doi ani. Nu departe de malul românesc au fost observaţi de grănicerii sovietici. Copilul a fost omorît de un glonte sovietic. Soţul şi soţia au fost răniţi la picioare şi internaţi în spitalul din Talmaz. Copilul a fost înmormântat la Talmaz.

c) In noaptea de 10 Martie, lângă punctul de frontieră P r a p o r g e s c u, nu departe de Talmaz, spre malul românesc s'a îndreptat un grup de refugiaţi. Trecând de mijlocul râului au fost împresuraţi de foc de mitralieră. Sărmanii, târâş au ajuns la malul românesc.

Din R e z i n a, jud. Orhei, vine ştirea că refugiatul *Nicolae Mandrea,* rănit de sovietici a fost internat la spitalul satului Gorna.

La 11 Martie ora 11,30 dimineaţa [1]) prin faţa satului Talmaz a trecut o familie: soţul cu soţia şi un copil de 4 ani. Sovieticii au omorît copilul, iar părinţii, grav răniţi, au fost internaţi în spitalul local. Tot acolo un alt refugiat a fost omorît la trei metri de malul românesc. Cadavrul lui n'a fost ridicat multă vreme. Refugiaţii spun că sovieticii se ascund în copaci şi observând orice mişcare, trag fără nicio somaţie. Intr'un răstimp de două zile, la 11 şi 12 Martie au trecut în România prin diferite locuri 30 suflete: bărbaţi, femei şi copii, toţi Moldoveni. Ei au declarat că *Moldovenii care n'au intrat în colhoz sunt deportaţi în Siberia.*

Iată un alt caz nu mai puţin înspăimântător: La Soroca, în ziua de 11 Martie, pe la ora 7 seara, s'au auzit împuşcături de pe malul sovietic [2]). Impuşcăturile ajungeau până la pichetul românesc. O parte din gloanţe au sfărâmat geamurile liceului de băeţi din Soroca. Populaţia înspăimântată aştepta să fie atacată de sovietici. Când împuşcăturile au încetat, pe malul românesc a apărut un copil îngălbenit de frică. Impreună cu tatăl şi fratele său el a voit să fugă dela

1) *Universul,* 13 Martie 1932.
2) *Basarabia,* 14 Martie 1932.

bolșevici. La mijlocul Nistrului, sovieticii au tras cu mitraliera; tatăl și fratele său au fost omorîți.

Lângă Lopatini, județul Orhei, din Zarea Mare, (Republica Moldovenească) a fugit familia preotului *Ciugureanu*, compusă din 6 suflete[1]).

In apropiere de Tarasă, au trecut Nistrul șapte refugiați; ceva mai în urmă a trecut și un tânăr de 19 ani.

Lângă Saharna, grănicerii roșii au omorît, la o depărtare de câțiva pași de malul românesc, pe un tânăr moldovean, care a încercat să se refugieze în Basarabia.

In fața comunei Suhodolna, au trecut Nistrul în România: *Malica* și *Tâdosâia Răzmeriță*, cu trei copii, familie originară din comuna Butuceni (Repub. Moldovenească).

In apropiere de Poiana, au venit în România, trecând Nistrul, 21 de moldoveni. Intre punctele Rezina-Stolniceni, în decursul unei nopți, în grupe a câte 3—4 bărbați, au venit 20 de refugiați moldoveni.

In noaptea spre 16 Martie, bătrânul *Teodor Alexeev*; de 70 de ani, locuitor din Tiraspol, la trecerea Nistrului, a ajuns pe partea românească rănit de Soviete. Pe haină avea mai multe pete de sânge [2]).

In noaptea spre 17 Martie, prin punctul de graniță Corjanca, s'au îndreptat spre malul românesc 32 de refugiați [3]). La jumătatea Nistrului s'a spart ghiața, din care cauză s'au înecat 14 suflete. Populația Basarabiei a primit cu mare bucurie pe ceilalți nenorociți, scăpați cu zile.

In aceeași noapte, prin Tighina, au fugit în România două fete, *Ileana* și *Agafia Bârcuță*. Ileana a fost rănită grav de grănicerul roșu; peste câteva ore a murit, iar sora ei, Agafia, a înebunit de groază.

A doua zi, tot prin Tighina, a fugit și un soldat sovietic din regimentul de infanterie Nr. 282 [4]).

In apropiere de Chițcani, a fugit familia *Bairan*, originară din comuna Târnăuca, jud. Tiraspol, compusă din: *Naum*, soțul; *Licheria*, soție; *Vasile*, *Maria*, *Titiana*, *Andrei*, copii; și *Boris*, nepot.

1) Ziarul *Basarabia*, din 14 Martie 1932.
2) Ziarul *Bessarabscoe Slovo*, din 20 Martie 1932.
3) Ziarul *Cuvântul*, din 19 Martie 1932.
4) Ziarul *Basarabia*, din 19 Martie 1932.

La câțiva pași de pichetul nostru românesc, grănicerii roșii au tras asupra lor focuri violente. Licheria Baiaran a fost grav rănită și a murit în spital. Altă familie, compusă din mamă și cinci copii, care a încercat să fugă în România prin același punct, a fost omorîtă de gloanțele sovietice, la câțiva pași de malul românesc [1]).

Valul de refugiați nu s'a micșorat, chiar când ghiața s'a pornit pe Nistru [2]). Astfel, la Coșernița, jud. Orhei au trecut Nistrul, pe ghiața plutitoare, următorii: *Sofronie Stolnicu, Dochița Stolnicu, Eufimie Stolnicu, Nadejda Stolnicu, Andrei Stolnicu, Eugenia Stolnicu, Ștefan Stolnicu, Boris Stolnicu, Eugenie Otin, Boris Otin, Simeon Otin, Victor Otin.*

Prin punctul Stolniceni, jud. Soroca, au trecut: *Carp Chirhner* și *Terinte Busuioc.*

Prin punctul Tarasă au trecut: *Mihail Belicov* și *Vasile Beloderic.*

Din toate punctele de graniță soseau știri despre adunarea pe teritoriul românesc a unui număr foarte mare de refugiați. Toți aceștia povesteau despre ororile și teroarea agenților G. P. U.-ului, la care era supusă populația pașnică. Țăranii, familii întregi, *fug încotro îi duc ochii*. Ei au degerate picioarele, mâinile și urechile. Toți sunt bolnavi și au nevoie de primele ajutoare.

La orele 1 noaptea, spre 22 Martie, populația din comuna Sucleia a fost trezită din somn și îndreptată spre Tiraspol, pentru a fi deportată în Siberia [3]).

60 de bărbați au fugit de sub escortă. In România au ajuns 45 de suflete; restul au fost omorîți de grănicerii roșii [4]).

Țăranii și preoții au fugit spre Nistru, ca înspre „pământul făgăduinței". Dar nu departe de mal au fost înconjurați de comuniști, care au deschis asupra lor focul de mitralieră. Trei ore dearândul se auzeau pe malul românesc, țipete și răcnete ale răniților, care se vedeau neputincioși în fața morții groaznice.

1) Ziarul *Adevăurl*, din 22 Martie 1932.
2) Ziarul *Bessarabscoe Slovo*, din 24 Martie 1932.
3) Ziarul *Curentul*, din 24 Martie 1932 (Corespondentul ziarului numește localitatea din greșală *„Scutari"*).
4) Ziarul *Cuvântul*, din 21 Martie 1941.

In aceeaşi noapte, prin punctul Talmaz, a trecut un alt grup de refugiaţi. Grănicerii roşii au tras în ei de după copaci ,unde erau adăpostiţi. Mulţi au fost omorîţi şi răniţi. La malul românesc au ajuns numai 30 de suflete.

Iar în noaptea spre 23 Martie pichetul de grăniceri a adus la Tighina peste 100 de refugiaţi [1]). Aceşti nenorociţi erau Români din câteva sate învecinate de pe celălalt mal al Nistrului, din Republica Moldovenească.

La 24 Martie, în faţa comunei Ciobruciu, jud. Tiraspol a avut loc o nouă tragedie [2]). *Petru Vasilache,* din acea comună, împreună cu soţia, 2 fete şi doi copii, unul de 7 ani şi altul de 2½ ani, au încercat să fugă în România. La jumătatea Nistrului, ghiaţa s'a spart. Petru Vasilache, soţia şi două fete, s'au înecat. Mama, în timp ce se îneca a aruncat pe malul românesc pe copila de 2½ ani, pe care o avea în braţe, pentru a o salva măcar pe aceasta. A doua zi copilul a fost găsit mort, pe ghiaţă. Numai un singur copil de 7 ani a rămas în viaţă. Azi el este copil de trupă.

La 26 Martie, seara, prin Rezina, jud. Orhei, au încercat să treacă în România patru Moldoveni [3]). Printre ei se afla şi un preot. Grănicerii au deschis foc de mitralieră. Preotul, de frică, s'a înapoiat. Dar sub ochii grănicerilor români şi a ţăranilor, ce s'au apropiat de malul românesc, a fost omorît.

La 1 Aprilie, prin comuna Popescu, jud. Tighina, a trecut Nistrul o familie compusă din 8 suflete: bărbaţi, femei şi copii. La o depărtare de câţiva metri, de malul românesc, s'a spart ghiaţa; nefericiţii au avut norocul să fie salvaţi de grănicerii români [4]).

La 14 Aprilie, la Purcari, jud. Cetatea-Albă, au sosit, cu bărcile, 45 de suflete [5]). Printre ei se află şi câţiva răniţi din pădurea Olăneşti, fugiţi dela Spitalul din Ovidiopol.

Ziua, pe malul limanului, din faţa Cetăţii-Albe pe partea românească au fost pescuite 8 cadavre: bărbaţi, femei şi copii. Toate aceste victime ale armatei roşii au urme de răni grave.

1) Ziarul *Bessarabscoe slovo,* din 24 Martie 1932.
2) *Cuvântul,* din 27 Martie 1932.
3) Ziarul *Universul,* din 27 Martie 1932.
4) Ziarul *Universul,* din 4 Aprilie 1932.
5) Ziarul *Cuvântul,* din 18 Aprilie 1932.

La Cetatea-Albă, zilnic, sosesc refugiaţi [1]). Astfel, între punctele Răscăeţi şi Palanca, au sosit 25 de suflete.

Pe zi ce trece, numărul refugiaţilor sporeşte, cu toate măsurile sălbatice ale autorităţilor sovietice. De pildă, în prezenţa noastră, în faţa comunei Oniţcani, jud. Orhei, a fugit din comuna Coşniţa o familie compusă din soţ, soţie şi patru copii. Cazul s'a întâmplat pe la sfârşitul lunei August 1932. Copiii erau puşi în lădiţe, iar soţia pe un butuc. Lădiţele şi butucul au fost legate cu o funie, al cărei capăt, legat în formă de ham, a fost trecut pe umerii tatălui. Acesta târa după el familia, încât făcea impresia unui vapor în miniatură. Am văzut personal acest ingenios sistem, la care recurgeau aceia care căutau să se salveze părăsind „raiul sovietic".

Pretutindeni, refugiaţii, indiferent de naţionalitatea lor, primesc ajutoare, ce se acordă de persoanele particulare şi instituţii, susţinute adesea de Statul român.

In această privinţă se cuvine să aducem toată mulţumirea *Comitetului pentru ajutorarea refugiaţilor Moldoveni,* care lucrează, zi şi noapte, pentru a ajuta pe nenorociţii lor compatrioţi.

Masacrele din Pădurea Olăneşti

Masacrele dela Olăneşti pot fi numite cu drept cuvânt punctul cel mai dureros din istoria calvarului Moldovenilor din Uniunea Sovietică. Aici, în acest ţinut românesc, batjocura agenţilor G. P. U.-ului asupra poporului moldovenesc a depăşit orice închipuire.

Faptele s'au petrecut astfel: La 23 Februarie, orele 12 de noapte, pe malul sovietic din faţa comunei Olăneşti (Basarabia) s'au auzit bubuituri foarte puternice, care au durat 20 de minute. Intre timp, pe malul românesc şi-a făcut apariţia un grup de refugiaţi; privirea lor era îngrozitoare. Ochii, plini de frică şi groază, hainele de pe ei erau rupte. Din aceşti 20 de refugiaţi, 8 erau grav răniţi de grănicerii sovietici. Ei povestesc că 60 de Moldoveni s'au hotărît să părăsească „Moldova Sovietică", spre a se aşeza în Basarabia românească. Situaţia, acolo, este atât de grea, încât nu-i cu

1) Ziarul *Cuvântul,* din 20 Aprilie 1932.

putință să trăiască cineva mai departe. In continuare, mărturisesc că îndată ce acești nenorociți au pus piciorul pe ghiață, grănicerii roșii au deschis focul. Țipetele de groază s'au amestecat cu răcnetele celor răniți și muribunzi. In acest măcel nemaipomenit de crud și-au găsit moartea 40 de bărbați. Printre victime se află multe femei și copii.

Aici a avut loc o adevărată *baie de sânge* a victimelor nevinovate. Nimeni din Moldoveni nu era înarmat. Apoi, în afară de aceasta, evenimentul sângeros a avut loc într'o *sferă neutră*, în mijlocul pădurei din fața comunei Purcari. La un semnal, a fost luminat de rachete. Grănicerii sovietici cereau ajutoare, pentru a omorî pe toți Moldovenii nenorociți, care voiau să părăsească Uniunea sovietică.

Țipetele disperate ale femeilor și bătrânilor, strigătele copiilor care implorau ajutor spintecau liniștea pădurii, în tmp ce cei mai mulți dintre ei cădeau gemând...

O altă unitate din rândurile armatei roșii urmărea trăgând după țăranii care fugeau spre malul românesc; aceștia ca prin minune, s'au putut rupe din mijlocul celor cuprinși sub focul mitralierelor roșii. Victimele erau locuitori din trei sate învecinate din fața comunei P u r c a r i, jud. Tighina.

Puținii refugiați, scăpați cu zile, povestesc, că sate întregi de Moldoveni încearcă să treacă Nistrul, în Basarabia. Din această cauză, guvernul sovietic a procedat atât de crud față de populația civilă, nevinovată. Din Republica Moldovenească s'a organizat astfel un adevărat exod spre țara liberă

Masacrele dela Olănești în discuția Parlamentului Român

Acest crud măcel a fost discutat și în parlamentul român. In ședința dela 26 Februarie, deputatul Bosniev Paraschivescu a descris amănunțit crima oribilă săvârșită de către armata sovietică în pădurea Olănești împotriva celor 40 de Moldoveni, omoriți fără nicio milă.

In acelaşi timp, oratorul propune Guvernului țării să intre în relații cu Guvernul sovietic pentru a-i aduce în țară pe toți Românii transnistrieni. Domnul Bosniev Paraschivescu crede că, pe această cale, s'ar înlătura pentru totdeauna omorurile și excesele duse cu atâta cruzime împotriva Neamului românesc.

Zingher, deputat evreu, în cuvântarea rostită protestează la fel, spunând că massele de Moldoveni ar fi putut să fie arestate, dar nicidecum omorite.

Domnul Argetoianu, ministru de interne, a căutat să justifice răspunzând că masacrele întrebuințate de Guvernul sovietic au fost îndreptate împotriva propriilor cetățeni; prin urmare ele nu sunt de competența parlamentului român. Asemenea probleme trebuesc luate în discuție direct de guvern și tratate cu guvernul respectiv.

Doctorul N. Lupu, șeful partidului țărănist radical, om de stat și mare patriot, a criticat vehement această curioasă atitudine a ministrului de interne.

D-l Mirescu, tânărul, dar energicul socialist, în numele partdului social-democrat, protestează cu vehemență împotriva măsurilor de masacrarea populației române, întrebuințate de bolșevici. Partidul său a lansat o proclamație-protest, adresată întregei lumi social-democrate.

Doctorul Cazacu, basarabean, propune să se dea în folosul refugiaților câte o sută de lei de fiecare deputat din diurna zilnică.

Parlamentul manifestând cu indignare, împotriva acestor atrocități, aprobă în unanimitate, câte 200 lei.

O manfiestare asemănătoare, plină de indignare, a avut loc și în Senat, în ședința dela 4 Martie 1932, cu care prilej senatorul Berechet roagă guvernul român, ca prin mijlocirea Societății Națiunilor, persoanele care vor să treacă în Uniunea Sovietică, să fie schimbate cu acelea, care doresc să părăsească „Raiul sovietic".

A rămâne pasibil față de un asemenea masacru al Neamului românesc „însemnează — a spus D-sa — a nu avea nicio doză de umanitate".

Domnul Vladimir Cristi, Ministru al Basarabiei, descrie starea nenorocită a refugiaților și roagă guvernul să le vină în ajutor. Inalt Preasfințitul Pimen, Mitropolitul Moldovei și al Sucevei, propune ca fiecare senator să dea câte 500 lei, pentru ajutorarea refugiaților.

Domnul Profesor Gheorghe Brătianu, președintele partidului național-liberal disident, nu se mulțumește cu răspunsul dat de domnul Argetoianu, ministru de interne și a interpelat pe profesorul Neculai Iorga, Președintele Consiliu-

lui de Miniștri și pe Ministrul de Externe, ce măsuri crede de cuviință să ia guvernul, pentru a aduce la cunoștința țărilor civilizate masacrele fără crutare, îndreptate împotriva populației moldovenești. Repețirea lor deasă dă a crede că Sovietele s'au hotărît să-i nimicească cu desăvârșire pe Moldoveni, sau să-i exileze din Republica Moldovenească. Oratorul propune ca prin Societatea Națiunilor, dacă nu se poate pe cale directă, să se intervină pentru a cruța distrugerea populației autohtone, de același sânge dela granița Statului român.

A doua zi, Sâmbătă 25 Martie 1932, Președintele Consiliului de Miniștri, profesorul Neculai Iorga, istoric și savant cu renume mondial, răspunzând la interpelarea domnului profesor Gheorghe Brătianu, face următoarea declarație:

„Desigur că ceea ce se petrece pe granița Nistrului reprezintă o serie de acte de sălbătăcie fără pereche, cu atât mai mult, cu cât actele acestea sunt făcute împotriva unei populații pașnice, cea mai pașnică din toate populațiile acestei părți din Europa, și care se găsește acolo — populație românească în cea mai mare parte — se găsește acolo de mai multe secole. Iar aceia cari nu sunt de mai multe secole, prin trecerea firească de pe un mal al Nistrului pe celălalt, reprezintă grupuri de acea populație, pe care armatele rusești din secolul al XVIII-lea întorcându-se dela noi, le-au luat cu sila și le-au mânat pe pământul rusesc. Și desigur că atunci când cineva smulge dela vetrele sale o populație, populația aceasta trebue să fie îngrijită încă mai de aproape cu mai multă iubire de cât o populație care a fost totdeauna acolo. (Aplauze).

Domnul Brătianu este mișcat ca și noi toți — și Camera întreagă i-a arătat — de aceste manifestații ale unei sălbătăcii, din nenorocire de caracter oficial, care de mai multă vreme nu se mai întâlnise în marginile acestui nobil continent, care este Europa.

Ori ce putem noi face, însă legături cu Sovietele nu avem. Știe toată lumea când a venit o inițiativă din partea Franței cât de dispuși am fost, în interesul păcii să legăm relațiuni de vecinătate pașnică, nu pot spune mai mult decât vecinătate pașnică, cu vecinii noștri de dincolo de Nistru. N'a fost vina noastră dacă toate au fost respinse și necontenit ni s'a pus înainte Basarabia. Nu noi am fost acei cari am pomenit de drepturile noastre, de tot ceea ce ni s'a luat, ce se deține încă acolo la Moscova; și știți de partea cealaltă unde era datoria să ni se dea iar nu să ni se ceară, ni s'a vorbit de această bucată de pământ românesc pe care n'am cedat-o noi, n'am smuls-o noi pe cale militară, ci a venit dela sine la noi (aplauze prelungite), în momentul când a murit de moarte firească o împărăție internațională. Și este natural ca toate elementele care se găsesc într'un stat internațional să se ducă în partea unde sunt toate legăturile și de care au fost deslipite printr'unul din acele barbare acte ale diplomației de odinioară pe care dorim să nu le mai vedem niciodată întorcându-se (Aplauze).

Prin urmare, nu ne putem adresa Moscovei. Cum de ani de zile — d. Brătianu o știe — la congresele internaționale cheltuesc toate silințele mele, întrebuințez toate legăturile mele, mă expun să incomodez oameni cari n'au nici un rost în acest proces, cerându-le să ni se restitue obiectele din muzee sau dacă se consideră obiectele cele mai prețioase ale muzeelor noastre — aceasta fără nici un drept al Moscovei — dacă se consideră ca în legătură cu un proces al statului român, cel puțin să se restitue Academiei Române, care este o societate particulară documentele noastre cele mai vechi, manuscriptele noastre cele mai interesante care rămân acolo svârlite în niște pivnițe, expuse distrugerii și răpite cu desăvârșire întrebuințării cercetătorilor din toate țările, — fiindcă acum a venit o vreme când lucrurile care privesc România nu interesează numai România, interesează o mulțime de reprezentanți ai științei care știu și românește și cari fac din când în când lucrări de foarte mare interes privitoare la trecutul nostru. Prin urmare, pe cale oficială nu putem interveni.

Să ne adresăm la Societatea Națiunilor? D-voastră știți că Rusia are față de Societatea Națiunilor o atitudine foarte curioasă: n'o recunoaște, o critică ori când, nu voiește să se considere ca membră a acestei asociațiuni internaționale, care urmărește cu atâta râvnă și uneori cu oarecare succes legături mai bune între popoare, dar aceasta nu împiedică pe delegații Sovietelor, poate pentru scopuri de propagandă mai mult decât pentru scopuri de discuțiune să apară tot-

deauna acolo unde se vorbeşte de un interes internaţional.

Singurul lucru pe care îl putem face ar fi să încredinţăm, un memoriu pentru care să se strângă lămuriri care să nu poată fi tăgăduite, un memoriu Societăţii Naţiunilor, pentru ca în momentul când aceşti musafiri vin într'un loc care declară că-l dezaprobă şi-l dispreţuesc, în momentul acesta să li se prezinte înainte dreapta plângere a noastră în numele umanităţii — fiindcă de obicei în formele legale la Societatea Naţiunilor se plâng minorităţile recunoscute dintr'un stat care, statul acesta a încheiat anumite tratate, care ţine seama de aceste tratate şi este legat de litera acestor tratate.

Putem face acest act şi putem face altceva: să răspândim cât mai larg în lumea întreagă cunoştinţa acestor acte care dezonorează civilizaţia (aplauze prelungite, unanime) din care Rusia sovietică n'a declarat încă intenţia ei de a se despărţi într'o formă care o priveşte, pe care nu avem nici să o lăudăm, nici s'o criticăm, Rusia sovietică înţelege a face parte din Europa. Şi atunci se poate întâmpla ca în locul unde bate inima Europei în momentul de faţă, în locul acesta să i se aducă aminte că a fi în Europa nu înseamnă a avea numai un teritoriu european, ci a respecta, oricare ar fi forma politică şi socială, anumite norme cari, de la năvălirea sălbatecă a Mongolilor în secolul al XIII-lea, până astăzi, au fost observate de toate statele cari pretind o solidaritate în Europa".

Leaderul partidului naţional-liberal, d. profesor Gheorghe Brătianu, drept mulţumire pentru cuvântarea rostită de Preşedintele Consiliului de Miniştri, urează succes în măsurile luate de guvernul român, iar domnul Mirescu, tânărul social-democrat, adaogă că, la intervenţia pe lângă Societatea Naţiunilor, punctul dominant trebue să fie nu numai de ordine morală, ci şi *naţională* şi *istorică*.

Masacrele şi Presa Română.

Presa română a luat apărarea, cu multă însufleţire, a fraţilor transnistrieni omorîţi mişeleşte de guvernul criminal din Moscova. Intreaga presă a căutat să lămurească lumii civilizate barbariile satrapilor roşii. Astfel, *„Adevărul"* gazetă de stânga, cu data de 28 Februarie 1932 scrie, următoarele: „In Rusia sovietică procesul barbar de masacre în masse nu este primul şi probabil nu va fi nici ultimul, pe câtă vreme va domni dictatura sălbatică a unei minorităţi, care şi-a însuşit atributul de oligarhie odioasă. Dacă guvernul român nu poate protesta, atunci noi, opinia publică, ne simţim liberi să dăm drumul la toată indignarea noastră".

Colaboratorul ziarului *„Universul"*, care a întreprins o anchetă a masacrelor din pădurea Olăneşti dă numele câtorva omorîţi [1]), adăogând că numărul victimelor întrece cu mult cifra de 40, după cum s'a comunicat anterior.

Acelaşi ziar [2]) spune: „130 de milioane de ţărani servesc drept sclavi pentru dumpingul pe pieţele străine; ei plătesc impozite directe şi mai ales indirecte; ei sunt jefuiţi de venitul lor, sunt condamnaţi la moarte de foame sau de gloanţe. După omorul burghezimei, a venit rândul ţărănimei. Regimul sovietic — este un regim de criminali".

„Neamul Românesc" cu data de 2 Aprilie 1932, în articolul de fond *„Ororile dela Nistru"* scrie cele ce urmează:

„Geo London, reporter de mare talent şi strictă obiectivitate, narează în coloanele importantului cotidian francez „Le Journal", sinistra şi fantastica lui anchetă pe malurile Nistrului...

Urmărim şi noi, cum urmăresc milioanele de cititori ai ziarului francez, răspândiţi pe tot globul, cea mai înfiorătoare poveste pe care ar fi putut-o inventa vre-odată, închipuirea deslănţuită a celui mai fecund romancier... Se desfăşoară pe frontiera groazei, cea mai cumplită tragedie pe care au trăit-o vreodată, locuitorii paradisului bolşevic.

Cad cu zecile, cu sutele, în nopţi cu lună şi în nopţi lipsite de lumină, cei cari fug de teroare şi de foame. In trecerea fluviului deschid sub picioarele degerate ale fugarilor gurile morţei. Copiii văd părinţii striviţi de gheţuri şi duşi de torent.

Sacadate şi stridente detunări, vestesc tirul mitralierelor, seceri diabolice ale păzitorilor Paradisului sovietic. In

1) *Universul*, din 6 Martie 1932.

2) Idem, din 29 Februarie 1932, articolul d-lui R. Seişanu: *„Masacrele pe toată linia Nistrului"*.

cearceafuri albe, se strecoară fantomele fugare, spectre ale groazei şi ale nebuniei. E spaima de moarte care te obligă la acest mimetism nocturn, şi spaima de ţăcănitul mitralierelor... O rachetă, zvârle raze argintii, şi ajung să descopere gărzile roşii ţintele umane. Granatele se sparg în vuetul curentului scăpat peste ghiaţă. Oameni, femei şi copii, dispar deodată, risipiţi deavalma în bucăţi sângerânde... Nopţi întregi, vaetele cuprind pustiul de peste Nistru, pustiul sufletesc de pe malurile roşii. Salvele plutoanelor îneacă uneori tragedia în tăcerea greoae. Mitralierele şi granatele îşi reiau curând misiunea. Satele înfloritoare, rămân pustii alimentând grozavele convoiuri de expediţii spre Siberia.

Dincoace mila şi înţelegerea, atrage pe cei cari nu mai pot să suporte regimul paradisului obligatoriu. Ofiţerii şi soldaţii români, autoritătile şi publicul, ajută pe cei cari văd liman şi mântuire în România... Oştirea eroică, dela Nistru, până dăunăzi ţintă a celor mai nepermise insulte, din partea duşmanilor conştienţi sau inconştienţi ai României, află, din partea opiniei mondiale, omagiul oricărui suflet civilizat, sau măcar omenesc, recunoştinţă şi omagii.

Către această oştire entuziastă, către ofiţerii cari sunt în războiu din 1916, dela Oituz şi Mărăşeşti pe linia Nistrului, pentru bravii cari apără cu vieţile lor civilizaţia lumei şi patria lor, către ei trimetem şi astăzi, recunoştinţa noastră.

Ororile Sovietelor la Nistru măresc până la grandios, generozitatea noastră, şi prestigiul armatelor eroice ale României".

Masacrele şi presa străină

Masacrarea populaţiei româneşti din Republica Moldovenească de către armata roşie a stârnit o vie consternare în Europa întreagă. Din toate centrele apusului, dela Berlin, Paris, Roma, Londra etc. se îndreptau spre România corespondenţi speciali ai marilor cotidiane. Atenţia lumii era aţintită spre Bucureşti, de unde li se deschide calea pentru a lua contact direct cu victimele teroarei dirijată de statul sovietic.

Intreprinderea unei anchete la faţa locului era peste putinţă. Uniunea sovietică a închis graniţele chiar pentru aceia care simpatizau cu regimul comunist.

Personal am luat contact cu direcţia ziarului „Le Journal" şi am stăruit pe lângă Geo London, cunoscut ca cel mai bun ziarist anchetator, să facă o călătorie în România pentru a se convinge de adevăr. Călătoriile sale prin Basarabia, vizitarea malului Nistrului şi contactul direct cu victimele, au adus lumini noi asupra sălbătăciilor întrebuinţate sistematic de grănicerii sovietici şi trupele speciale ale G.P.U.-ului împotriva populaţiei paşnice româneşti.

Personal am dat alarma în presa din capitalele Franţei şi a Italiei. In „L'ordre" din 17 Martie 1932, sub pseudonimul de M. Florin, am făcut să apară articolul pe care îl reproduc aici:

LES MASSACRES DE MOLDAVES DANS LA RUSSIE SOVIÉTIQUE

L'émotion est intense en Roumanie

L'émotion provoquée en Roumanie par le massacre des malheureux qui voulant échapper au martyre ont souffert sous la tyrannie des Soviets est intense et se traduit par de vastes manifestations.

Ce qui, en outre de l'horreur que provoque le meurtre en lui-même de ces victimes innocentes, fait sursauter de douleur et d'indignation les Roumains, c'est qu'elles sont de sang commun avec eux.

On sait que la Russie soviétique est formée de plusieurs républiques, parmi lesquelles figure aussi la République moldave.

Celle-ci est séparée de la Bessarabie par le Dniester.

Ses habitants, qui forment une masse assez importante, sont des Moldaves.

Ils ont souvent, dans le passé, combattu et lutté pour l'agrandissement territorial et moral de l'Empire russe.

Les *Daniil Apostol, Ioan Podcova,* hetmans de l'Ukraine: les Valachs, si braves; *Ivanenco,* le commandant de Kiew, sont restés comme des héros légendaires dans le peuple ukrainien.

Dans le domaine intellectuel, ces grands Roumains ont contribué en large mesure à l'essor de la littérature russe.

Je cite parmi eux:

Pierre Moguila, archevêque de Kiew, le plus grand rival du catholicisme, qui mit les bases de l'orthodoxisme scientifique, créa l'Ecole de Vinitza et l'Académie Théologique de Kiew.

Nikolas-Milesco Spathar fut ambassadeur du tsar Alexis Michaïlovitsz, en Chine. Doté d'une vaste culture universelle, il laissa parmi beaucoup d'autres ouvrages de première maine un manuscrit concernant la Chine, qui se trouve à la Bibliothèque nationale de Paris.

Heresco se distingua comme créateur du théâtre russe.

Le prince Cantemir, ambassadeur de Russie à Paris, fils du grand intellectuel Demetre Cantemir, qui a régné en Moldavie, fut créateur de la satire russe.

De même *Tourcoul,* ancien ministre, auteur du Code pénal russe, etc.

Dans la littérature russe, on les trouve classés chacun d'après leur mérite; chacun a sa place bien marquée quant aux appréciations.

* * *

Aujourd'hui, la politique des Soviets étouffe tout mérite, toute personnalité.

La population vit sous la frayeur des autorités soviétiques. Le moindre geste est considéré comme insoumission; sitôt ils sont déportés et leur bien est confisqué et collectivisé par les Soviets.

Les exécutions individuelles et les déportations en masse ont tellement dépeuplé la République moldave qu'à l'heure actuelle on peut dire de celle-ci qu'il ne lui reste que le nom.

Des vieillards âgés de plus de 70 ans, des mères avec leurs enfants, des femmes enceintes sont levés en pleine nuit. Souvent séparés les uns des autres, ils sont transportés en marche sibérienne et quelque fois ils meurent avant d'arriver à destination.

Les déportés, ceux qui ne sont pas fusilés en route, sont déposés en Sibérie, dans l'Oural ou dans l'île de Solovki.

Tomsk, le centre de la Sibérie, est devenue moldave.

La population qui reste encore non déportée cherche à se réfugier du temps en temps, en Roumanie, en passant le Dniester, laissant derrière elle, à tout hasard, maison et terre.

Avec quelques vêtements et les enfants dans les bras, ils profitent du gel du fleuve pour passer de l'autre côté, en Bessarabie, où la vie est à l'abri de tous soucis.

Ceux qui ont la chance d'y parvenir racontent à leur arrivée les horribles massacres qu'ont subis leurs compagnons.

Ainsi, la semaine dernière, plus de quarante Moldaves se réfugiaient en Bessarabie. Au moment où ils s'approchaient du fleuve, donc à 400 mètres du sol roumain, ils ont été fusillés cruellement par les soldats rouges. Les deux survivants qui ont atteint l'autre côté de la rivière ont raconté aux autorités roumaines ce qui venait de se passer avec les leurs.

La Chambre roumaine, saisie de ce fait, a protesté vivement.

Et, en réponse, les Soviets, deux jours plus tard, en fusillèrent 400.

Cette fois-ci, ils les ont tués avec des mitrailleuses, et pour mieux s'orienter dans la nuit, ils se sont servis de projecteurs.

Lorsque les blessés commencèrent à crier: „Au secours !'', la cavalerie rouge passa avec les chevaux

par-dessus les corps ensanglantés et bientôt on n'entendit plus rien...

Les cadavres restèrent plus d'une semaine sur place.

Malgré cela, il arrive chaque jour que par-ci parlà, le long du fleuve, de ces pauvres malheureux essayent de passer, effrayés de la vie, effrayés par la mort.

Faut-il croire que les Soviets suivent leur plan publié le 5 octobre 1931, dans la Pravda, *dirigé contre la République moldave ?...*

Devant cette situation, les émigrés moldaves implorent, le monde civilisé, afin d'unir leurs protestations auprès des Soviets, pour faire cesser l'extermination de leurs parents, frères, soeurs et enfants.

A doua zi, cotidianul „L'Humanité", oficiosul partidului comunist francez a pornit un atac groaznic împotriva mea. Eram tratat drept cel mai mare duşman al Sovietelor, desvăluindu-se că fac parte din aceia care, pe vremuri, au luptat cu arma împotriva regimului comunist.

Ambasada sovietică, a cărui titular era Dovgalevschi, care se bucura de trecere în anumite cercuri parisiene, a intervenit pe lângă direcţia cotidianului *L'Ordre*, cu o desminţire şi insinuare totodată *pe care o inserăm*, pentru a dovedi lumii întregi perversitatea guvernării sovietice.

Indignat de o asemenea desminţire, în dosul căreia statul sovietic ascunde crima împotriva propriilor cetăţeni, am răspuns în coloanele aceluiaşi ziar, în adevăr în acelaşi loc, în continuarea desminţirii inserate, cu următoarele rânduri:

LES ATROCITÉS SOVIÉTIQUES

Les massacres de Moldavie

Ce que valent les démentis de la Russie rouge

Le 17 mars dernier, nous révélions ici les abominables massacres qui ensanglantent, depuis quelques mois, la Moldavie. Nous donnions sur la barbarie soviétique des détails nombreux et probants.

L'Ambassade de l'U.R.S.S. à Paris a l'audace de nous envoyer le „démenti" suivant :

Paris, le 19 mars 1932.

Monsieur le Directeur de „l'Ordre",

31, rue Tronchet, Paris.

Monsieur le Directeur,

Nous lisons, dans le numéro de votre journal du 17 courant, un article sur „Les massacres de Moldaves dans la Russie Soviétique", ainsi qu'un télégramme, daté de Bucarest 16 mars, relatif aux fusillades sur le Dniester, dont seraient tombées victimes au cours de ces dernières semaines plus de 1.000 personnes essayant de passer clandestinement en Roumanie. Ces données auraient été puisées, suivant votre correspondant, des statistiques „officielles", d'ailleurs, sans indication du lieu d'origine.

D'autre part, dans le même article sur „les massacres moldaves", son auteur, M. Florin, émet une supposition, suivant laquelle, en agissant ainsi à l'égard des Moldaves, „les Soviets suivent leur plan publié, le 5 octobre 1931, dans la „Pravda", dirigé contre la République moldave".

Quelle que soit la source de ces informations, le Bureau de Presse de l'Ambasade de l'URSS en France oppose à ces nouvelles sur le prétendu massacre de fuyards moldaves le démenti le plus formel.

Il met en outre au défi qui que ce soit de trouver non seulement dans le numéro de la „Pravda" du 5 octobre 1931, mais en général dans toute la presse soviétique la moindre trace d'un „plan dirigé contre la République moldave", pour la bonne raison qu'un tel plan n'a pu surgir que dans l'imagination fertile des contempteurs habituels de l'Union des Soviets.

Dans l'assurance qu'il lui suffira de faire appel

à votre courtoisie, le Bureau de Presse de l'Ambassade de l'URSS en France vous prie, Monsieur le Directeur, de publier cette rectification à la place même où a paru l'article de M. Florin et d'agréer l'expression de ses sentiments très distingués.

Bureau de Presse
de l'Ambassade de l'URSS

Le ton de la lettre officielle ci-dessus intimiderait des gens moins bien renseignés que nous et moins sûrs de ce qu'ils avancent.

Nous n'avons rien écrit que nous ne puissions prouver formellement. Les Soviets mentent, une fois de plus. Ils mentent avec autorité, mais il mentent.

Et nous précisons:

La ,;Pravda" du 5 octobre 1931, dans un long article „L'expérience de la Moldavie nous apprend", après avoir manifesté vivement sont mécontentement en ce qui concerne l'indaptabilité des Moldaves au régime communiste, ajoute que „le Comité communiste moldave doit prendre d'urgence les mesures les plus décisives et lutter *„à la bolchevique"* pour ramasser leurs produits agricoles.

La population moldave fut très récalcitrante à ces mesures. D'où son exode vers le roaume de Roumanie. D'où les massacres.

En Roumanie règne à ce sujet la plus vive consternation; la presse de tous les partis, même de ceux qui sympathisent avec le gouvernement actuel de la Russie soviétique, s'est levé avec indignation contre les horreurs rouges.

L'oppression des gouverneurs soviétiques a atteint, en Moldavie, le point culminant. L'armée de Tiraspol occupe les villages de la rive gauche du Dniester. *L'état de siège dans la République moldave est décrétée sur un rayon de 2 kilomètres.*

A la Chambre des Députés de Roumanie, séance du 26 février 1932, M. Singer, représentant des is-

raélites roumains, et M. Miresco au nom du parti socialiste-démocrate ont présenté de vives protestations. Après eux les déclarations de M. Bosnief Paraskivesco ont produit une grande sensation; l'orateur demanda au ministre des Affaires étrangères et à celui de l'Intérieur de faire un échange de population entre la Russie soviétique et la Roumanie.

Les représentants du Corps Législatif ont envoyé des secours à leurs malheureux compatriotes réfugiés. Enfin, le ministre de la Bessarabie, ancien gouverneur de cette province, a demandé au Sénat de leur assurer sa protection.

On a recueilli des protestations et donné des offices religieux en faveur des Moldaves dans toutes les villes et même dans les villages de la Bessarabie. A la cathédrale de Kichineff, après l'office religieux, les représentants des réfugiés ont pris la parole; tous les assistants pleuraient.

La jeunesse de la Transylvanie a rédigé, dans toutes les langues, un manifeste contre ces massacres.

La Ligue pour la défense des droits de l'homme en Roumanie a protesté aussi vivement, demandant des secours. Seule, l'association „Le Culte de la Patrie" ne put se rallier à ces manifestations, en ayant été empêchée par le gouvernement.

Conclusion: au nom de l'humanité, il faut que les douleurs, les tortures de ces malheureux Moldaves soient connues du monde entier. Une véhémenté protestation a été envoyée à la Société des Nations; il s'agit de faire cesser l'extermination de cette branche de la Latinité, jetée par un caprice de la destinée aux griffes du Communisme.

„L'Humanité" a pornit seria de invective. Nu era atât vizat Geo London, socotit vândut burgheziei apusene. Eu devenisem obiectul principal al tuturor atacurilor.

Am avut însă mulțumirea sufletească că-mi fac datoria față de frații mei din sânul cărora mă trag și care astăzi

sunt supuşi unei torturi şi nimiciri sistematice. Am simţit mângâierea că nu numai presa străină, ci chiar şi cea rusă a emigraţiei, a început să recunoască existenţa noastră în Uniunea Sovietică.

La început însă se întâmplase ceva curios: presa ucraineană a emigranţilor afirma că cei masacraţi sunt *Ucraineni*, iar presa rusă îi socotea *Ruşi*. Cu alte cuvinte, fiecare îşi trăgea spusa pe turta lui.

Cauza psihologică şi a unora şi a altora este lesne de înţeles.

A trebuit cu mare osteneală să lămuresc opinia publică că aceia despre care vorbeşte azi lumea întreagă nu sunt decât *Moldoveni*, adică *Români*. Presa rusă şi ucraineană făcea pe cetitori să rămână nedumeriţi. In urma acestei atitudini, am avut mai multe întrevederi cu fruntaşii politici ai emigraţiei, foşti mari demnitari, pentru a-i lămuri şi a le arăta că cei măcelăriţi suntem noi, Moldovenii, nu ei, care într'o măsură oarecare se acomodează cu regimul.

Multe din aceste personalităţi la început, credeau că, în urma alipirei Basarabiei, în Rusia au rămas foarte puţini Moldoveni, şi aceştia rusificaţi, încât nu merită să se mai vorbească despre ei. D-l A. F. Kerenschi, fostul premier al Rusiei, se interesa mult de Basarabia, pe care o revendica pentru Rusia viitoare. D-l P. N. Miliucov, profesor universitar şi fost Ministru de externe, îşi punea întrebarea dacă Moldovenii Basarabeni se mai pot înţelege în vorbă cu Românii. Domnia rusească de un veac credea că i-a înstrăinat.

A rămas mirat când i-am răspuns că nici transnistrienii nu ştiu ruseşte şi că au mare simpatie faţă de România, ţara lor de obârşie.

Dintre cadrele vechilor monarhişti, d-l Al. Başmacov, din fosta suită imperială, care azi deţine la Paris catedra de antropologie, a îmbrăţişat problema mai îndeaproape. Şi-a făcut educaţia în Elveţia unde a urmat cursurile secundare şi universitare. Este o fire aleasă. Deşi toată lumea îl ştie drept monarhist, cursurile de preistoria popoarelor din sudul Rusiei, sunt arhipline de intelectuali refugiaţi, mai ales separatişti, începând cu Tătarii din Crimeea şi sfârşind cu Georgienii din Caucazia. Este şi natural ca aceşti reprezentanţi ai

popoarelor să-şi cunoască trecutul străvechi al provinciei. D. Al. Başmacov preconizează o Rusie monarhistă altfel decât cea din trecut.

Dela articolele din ziare, împreună cu organizaţiile politice ale emigraţiei şi alte cercuri franceze s'a trecut la organizarea unei serii de meetinguri în capitala Franţei şi la Geneva.

In toate cartierile Parisului, lua parte un public ales şi destul de numeros. Nu lipseau nici chiar bolşevicii, agenţi ai Ambasadei sovietice dela Paris.

La 13 Aprilie 1932 în *Musée Sociale* a avut loc un meeting de protestare având ca titlul: „Tragedia dela Nistru". La acest meeting, prezidat de A. F. Kerenschi, fostul premier, iar azi director al revistei Dni (Les Jours), a fost invitat şi Geo London. Ziaristul francez a făcut o amplă dare de seamă, care a mişcat sala adânc. In urma sa am luat noi cuvântul aducând alte dovezi şi combătând pe evreii basarabeni, care încercau să zădărnicească adunarea.

In altă parte, în salle *Wagram*, în faţa unui număr impunător, aceşti agenţi ai Cominternului, au început să vociferează şi să arunce manifeste, în momentul când eram la tribună.

Dar, chiar presa, bănuită de a fi în solda Sovietelor, a fost nevoită să dea înapoi. Săptămânalul *Lu* cu data de 22 Aprilie 1932 publică alături două articole, unul: *La Verité sur la situation de la Moldavie Soviétique*, luat după Izvestia, şi altul *Les Nuits Rouges du Dniester*.

Fără voie, este nevoită totuşi să recunoască, indirect, crima întrebuinţată de Statul sovietic împotriva populaţiei româneşti din Republica Moldovenească.

Acest săptămânal în concluzie spune următoarele:

...„Un jeune „Bessarabien" prend alors la parole. Soutenu par un groupe compact de ses compatriotes, il essaie de troubler le conférencier par des questions „insidieuses". Ces questions provoquent d'ailleurs les rires et les protestations du public.

Mais ils sont tous réduits au silence par l'intervention du citoyen Smokine ayant fui lui-même la malheureuse république soviétique moldave. Ce dernier raconte d'une voix

tremblante ses longues épreuves, et montre des photographies d'une jeune fille de 18 ans, assassinés par les sentinelles soviétiques.

„Vous ne me croyez peut-être pas, s'adresse-t-il aux „Bessarabiens" qui ricanent. Toutes ces photographies ont été pourtant visées par l'administration roumaine"...

Les jeunes „Bessarabiens" montent à la tribune vérifient les visas... et disparaissent, ne trouvant pas d'arguments à apposer à Smokine qui failli devenir lui-même victime de la terreure rouge".

Masacrele şi presa sovietică.

Fără îndoială, Moscova cunoştea foarte bine toate detaliile evenimentelor tragice, prin care Moldovenii erau nimiciţi în mod sistematic şi după un plan bine chibzuit. Cremlinul ştia modul cum se efectuiază distrugerea fraţilor noştri. Dar cu toate acestea presa sovietică tăcea. Ba mai mult: în toiul masacrelor, radio Tiraspol are impertinenţa să anunţe „starea înfloritoare" din Republica Moldovenească !

Când, însfârşit, Moscova a fost nevoită să vorbească, în loc să confirme, sau să desmintă masacrele, presa comunistă s'a năspustit asupra României.

Ziarul *„Izvestia"*, se ocupă într'un articol de aceste evenimente, dar induce, conştient, lumea în eroare. Articolul acuză presa „burgheză" din România, căreia îi secondează şi o parte din cea franceză, pentru motivul imaginat că ar ataca „din nou" guvernul sovietic, scriind în decurs de trei săptămâni despre „grozăviile dela Nistru", despre „fuga în masse" a Moldovenilor din Republica Moldovenească în Basarabia, despre „uciderea" de către armata roşie a sute de refugiaţi, etc. etc.

„In Basarabia — specifică oficiosul sovietic — a fost trimis un grup întreg de bandiţi ai condeiului din Paris, în frunte cu provocatorul calificat Geo London".

Obrăznicia cotidianului „Izvestia" despăşeşte orice limite, când spune că aceasta este o „provocare românească"; minte spunând că în Moldova Sovietică ar fi fost trimişi

agenţi speciali, care „au recrutat câţiva culaci separaţi, pentru a-i face să treacă Nistrul" fugind în România.

Aceste grosolane afirmaţii au fost contrazise de însăşi presa sovietică. Preşedintele Sovietului Comisarilor din Republica Moldovenească a declarat dimpotrivă că „au fugit în România câteva zeci de ţărani, printre care sunt seredneci şi chiar *bedneci* ce s'au prostit" [1]). Cu alte cuvinte, presa comunistă recunoaşte, indirect, că fugarii Moldoveni sunt ţărani, adunaţi din toate straturile sociale; printre ei se află chiar şi colhoznici.

Acesta este *adevărul*, ceea ce se deduce şi din faptul că, după masacrele în massă ale Moldovenilor, Preşedintele Sovietului Comisarilor poporului, Dimitriu, a fost înlocuit cu Starâi.

Aceasta-i tot ce a putut spune presa sovietică despre masacrele ce au produs cea mai mare consternare în lumea întreagă. Mai departe cotidianul amintit descrie, pentru a se răzbuna, foametea din România, teroarea, etc. [2]).

Cotidianul *„Pravda"*, oficiosul partidului comunist, dimpotrivă, nu aminteşte nimic despre masacre. Acuză doar presa română, care „în ultima lună, publică o mulţime de iscodiri cu privire la Moldova Sovietică" [3]).

Sovietele au folosit acest prilej şi pentru a accentua urmărirea şi persecuţia populaţiei moldoveneşti, rămasă la ei în surghiun. Mai mult decât atât: refugiaţii au fost urmăriţi de agenţii G. P. U.-ului chiar în România, unde mişunau agenţi speciali sau terorişti, trimişi anume, uneori chiar sub mască de „refugiaţi".

Astfel, la 4 Martie a. c. din comuna Ştefăneşti, lângă Vadul-Raşcov, grănicerul nostru, Dumitru Neculce, conducea pe nişte refugiaţi care şi-au dat numele de *Procopie Văcaru* şi soţia sa *Ludmila*. Ei păreau suspecţi, deoarece nu ştiau româneşte; în afară de aceasta, populaţia refugiată moldovenească i-a denuntat ca fiind agenţi ai Cominternului.

---

1) *„Crasnaia Bessarabia"*, revistă lunară, Nr. 11, Noembrie 1932.

2) *Izvestia*, din 5, 12 Aprilie 1932; *Pravda*, din 3 Martie, 2 Aprilie 1932.

3) *Pravda*, din 2 Aprilie 1932, articolul „De ceea parte a Nistrului".

Pe drum, la marginea pădurei Crama, cei doi l'au omorit pe grănicer și au dispărut în interiorul țării românești, fără a li se da de urmă.

La baza acestui fapt, lucrurile s'au organizat astfel. Acești doi agenți ai G. P. U.-ului, amândoi bărbați (dar unul îmbrăcat în haine de femeie) au primit însărcinarea de a cerceta malul românesc al Nistrului și ce fel de primire în general se acordă refugiaților care fug de barbariile regimului sovietic. Țăranul *Tănase Cuciuc* din comuna P o d o i m a, raionul Camenca, refugiat în România la o săptămână după acest eveniment sângeros, a povestit secretul acestui asasinat. Cei doi erau agenți ai G. P. U.-ului pe care el i-a cunoscut personal. Pe drum ei au omorit grănicerul român, luându-i toate tablourile refugiaților în țară, prin acel sector.

După asasinarea grănicerului român, agenții G. P. U-ului s'au reintors în Uniunea Sovietică. Acolo, pe malul Nistrului chiar, s'au pronunțat cuvântări de laudă la adresa lor, iar muzica a cântat trei zile în șir. Rudele celor refugiați în România însă, toate, au fost deportate în Siberia.

Un alt caz asemănător, a avut loc chiar în Chișinău, capitala Basarabiei; în timpul când noi eram în acel oraș, autoritățile au arestat pe un cunoscut agent sovietic. Insușindu-și un nume fals, el se ascundea chiar în rândul refugiaților și se folosea astfel de casă și masă pe socoteala celor nenorociți. In calitate de refugiat, se putea strecura mai ușor, pentru a-și îndeplini misiunea în favoarea Sovietelor. Prins în flagrant delict de cei care-l cunoșteau, s'a găsit asupra lui tabloul tuturor refugiaților, care se aflau la acel cămin.

Astfel de cazuri, când refugiații singuri îi denunță pe aceia care i-au jefuit peste Nistru, dar care s'au refugiat dându-se drept nemulțumiți, sunt multe.

La reintoarcere în Chișinău, după ce am colindat tot malul românesc al Nistrului, în lungul căruia au avut loc acele scene sfâșietoare ale refugiaților, numărul acestor nenorociți s'a ingroșat cu mult.

Masacrele în fața Societății Națiunilor.

Intervenția pentru apărarea dreptății și a drepturilor noastre a mers și mai departe. *L'Ordre*, cotidianul din Paris, încă la 23 Martie 1932, răspunzând desmințirilor mincinoase ale Ambasadei Sovietice dela Paris, a publicat vestitul Me- *morandum*, pe care l-am întocmit în capitala Franței, și care prin autorul acestor rânduri a fost prezentat Președintelui So- cietății Națiunilor și susținut în Comisia a VI-a minoritară — singurul for internațional unde se discută toate problemele, dar unde nu se ia nici o măsură eficace.

Memorandumul, într'o formă academică arată rolul nostru istoric peste Nistru, numărul Românilor din Ucraina, care se ridică la cifra de 800.000 suflete și tragedia la care azi suntem supuși.

Nu mai puțin se ridică, cu toată vehemența, împotriva cruzimelor și cere lumii întregi să protesteze la fel.

Redăm acest Memorandum, semnat de 634 refugiați, din cei cari au scăpat cu viață dela măcel.

Monsieur le President,

Sur la rive gauche du Dniester, de Kamenitz-Podolsk jusqu'à la mer Noire, habite une population paisible de 800.000 Roumains-Moldaves. Le début de l'établissement, dans les immenses steppes de l'Europe Orientale, de cette partie de notre nation, remonte à plusieurs siècles. Des documents historiques prouvent que les Moldves ont occupé ces terres à l'époque des premières migrations roumaines qui datent du XIV-e siècle.

Ces populations, gardiennes du roumanisme en Orient, ont toujours été loyalement soumises aux Etats, par lesquels elles étaient gouvernées.

Bien que n'ayant jamais appartenu à une formation politique de l'Etat roumain, elles ont su conserver intactes jusqu'à nos jours, leur conscience nationale, leurs coutumes et la langue de leurs ancêtres.

Les vissicitudes de l'Histoire ont voului qu'au mo-

ment des traités de paix, ces Roumains soient placés dans le cadre de l'Union soviétique. Au debut de 1924, les dirigeants de l'U. R. S. S. résolurent de former une „pépinière" pour l'éducation communiste des nouvelles couches roumaines afin de les jeter, au moment opportun, contre leurs frères de Roumanie dont l'Union Soviétique a juré la destruction.

Cette „pépinière" porte le nom de R. A. M. S. S., ou „la République moldave", dont la capitale provisoire est Tiraspol. Poursuivant méthodiquement leur but, les Soviets ont fondé des écoles où l'on enseigne aux enfants moldaves les doctrines communistes dans leur langue maternelle. Ce sont des professeurs russes qui leur font ces cours, aucun instituteur indigène n'ayant accepté cette mission antinationale.

En même temps, les Soviets se sont atachés à la destruction de la religion et des traditions moldaves. On confisque le produit des travailleurs, on sequestre leur fortune, même la plus réduite, on les force d'entre dans les „kolchoz", où il mènent une vie d'esclaves, travaillant pendant toute leur vie sous la direction de comité pour ne recevoir, en echange qu'à peine de quoi, ne pas mourir de faim.

Toutefois, au bout d'un certain temp, les Soviets se sont rendu compte, que leur oeuvre pour l'éducation des nouvelles couches en vue d'en faire les propagandistes du communisme ne donnait pas les resultats désirés. C'est alors que le gouvernement communiste de la République a décidé que les Moldaves seraient d'éportés, les uns après les autres, en Sibérie, dans la région d'Archangelsk, au nord de la Russie, où la mort les attend. Il y a trois ans que ces déportations ont commencé, d'abord peu nombreuses, puis en masse. Des rescapés ont rapporté que ces temps derniers les Moldaves étaient embarqués chaque jour par trains complets pour être expédiés en Sibérie; les maris separés de leurs femmes et celles-ci de leurs enfants.

Nul pourtant dans la République Moldave n'a ev

le courage de protester contre ces mesures inqualifiables. Aussi bien les protestations seraient-ils aussitôt abattus. *Ce n'est autre chose que l'accomplissement d'un plan systématique pour l'extermination complète de cette population, réfractaire au communisme.*

Dans ces conditions, les Moldaves de la rive gauche du Dniester se tournent vers la Roumanie libre où, malgré la crise économique, règnent l'ordre et la liberté. Nombreux sont ceux qui abandonnant leurs maisons dans l'espoir de sauvegarder leur vie, traversent le Dniester pour se rendre en Besarabie. Leur situation est sans issue: ils ont à choisir entre la déportation en Sibérie ou une quasi mort, certaine, au cas où ils essaieraient de se refugier en Roumanie. Il leur est à peu près impossible, en effet, de passer la rivière sans être aperçus par les gardes-frontières soviétiques.

Car il ne suffit pas aux Soviets de se débarasser aussi des Moldaves. Ils savent que chaque rescapé sera le plus fervent et le plus efficace propagandiste contre le communisme. C'est pourquoi les Soviets ont décuplé depuis peu le nombre des gardes-frontières sur le Dniester. La fuite des réfugiés devient presque impossible.

Et cependant, malgré la menace des gardes ranges, chaque jour des Moldaves essaient de franchir le Dniester, chaque jour plusieurs sont massacrés. Maintenant ils fuient en groupes avec femmes et enfants. Ils sont une facile cible pour les mitraillleuses des gardes-rouges.

Les rares survivants du massacre de la forêt d'Olanesti, près d'Ovidiopol, où les gardes-frontières soviétiques ont massacré, en une seule nuite plus de quarante Moldaves, racontent sur leur vie, dans la République soviétique, des faits tellement effroyables qu'on a peine à les croire.

La nuit suivante, face à Tighina, plus de cent Moldaves fuyards furent massacrés avec des mitrail-

leuses: devant des Bessarabiens qui, sur l'autre rive, assistaient impuissants au massacre. Pas un seul n'échappa.

Devant cette horrible tragedie, nous, les représentants de ces Roumains réfugiés en Roumanie libre, nous nous adressons au Forum suprême des peuples, en vous priant, Monsieur le Président, de prendre en considération notre protestation contre ces massacres en masse, et de faire antendre nos voix dans le monde entier.

Au nom des principes humanitaires, nous protestons contre les massacres de la rive gauche du Dniester.

Où sont les Torrès et les Barbusse, qui protestant si véhémentement quand un communiste est seulement menacé ?

Nous atendans avec impatience que des protestations se produissent tant à Genève qu'à Londres, qu'à Paris et qu'à New-York, ainsi que dans toutes les Chambres des Députés, par toutes les ligues pour la defense des droits del 'homme, dans toute la presse.

Nous ne pouvons pas rester sourds plus longtemps aux cris d'effrai et de désespoir des Moldaves du Dniester, qui meurent par centaines, par nulliers, sous les balles des mitrailleuses et sous les coups des baïonnettes des Huns de l'Union soviétique".

La îndeplinirea formalităţilor de semnare, etc. la Chişinău a contribuit d-l I. Dumitraşcu, inginer la Căile Ferate, transnistrian, fost deputat în Parlamentul Ucrainian.

Dar şi acest Forum internaţional a rămas surd la exterminarea sistematică a popu'aţiei româneşti din U. R. S. S. Cu drept cuvânt o doamnă din înalta societate dela Geneva, la plângerile mele, îmi spunea: *„Monsieur, la Société des Nation c'est une fumèe"...*

Durerea noastră a rămas un *vox clamantis in deserto.*

In schimb, în desele vizite ce le-am făcut la Geneva pentru apărarea cauzei, unde ne-am înjghebat mai multe prietenii, am isbutit să lămuresc opinia publică prin câteva con-

ferinţe asupra dreptului şi dreptăţii noastre. A fost o mângâiere căci găsea un ecou în inima Europei civilizate.

Toate aceste demersuri n'au fost fără urmări. Un efect cât de mic, dar totuşi a avut. Persoane fugite din U. R. S. S. în urma măcelului spuneau că s'ar fi făcut multe schimbări în fruntea conducerii Republicii Moldoveneşti, menite a aduce o îmblânzire, măcar trecătoare.

Ambasada sovietică a intervenit pe lângă guvernul francez cerând expulzarea mea, pe motiv că stric raporturile de prietenie dintre cele două state. Prieteni mei însă, dela afacerile străine unde ajungeau aceste rapoarte, nu întârziau să mi le facă cunoscut cel mult în două ore după sosirea lor la Quai d'Orsey, spre a mă pune în gardă şi a lua măsuri în consecinţă.

D-l Vladimir Burţev, cunoscutul publicist rus, care pe vremuri l'a descoperit pe vestitul provocator Azef, iar mai apoi a dat de urmele asasinilor generalului Kutiepov, mi-a atras atenţia să fiu cu mare băgare de seamă, deoarece în capitala Franţei agenţii bolşevici se simt tot aşa de liberi ca şi la Moscova.

Ajutoare acordate la refugiaţi.

Starea jalnică a refugiaţilor, indiferent de naţionalitatea lor, a fost tratată în România cu mult spirit de caritate. Refugiaţii de toate categoriile trebue să fie recunoscători României, celei de a doua patrie care i-a adăpostit.

La Chişinău există un *Comitet pentru Ajutorarea Refugiaţilor Moldoveni de peste Nistru.* Preşedinte al acestui Comitet, dela înfiinţare, este domnul Pan. Halippa, cunoscutul naţionalist şi om de stat, care vine în ajutor cu tot ce poate şi acordă o deosebită atenţie refugiaţilor. Membrii în acest comitet sunt fruntaşii basarabeni şi intelectualii Moldoveni, refugiaţi de peste Nistru.

Pentru o mai bună aranjare a compatrioţilor săi consângeni, intelectualii transnistrieni au făcut apel la ajutorul Basarabenilor, a căror viaţă, după cum se ştie, este atât de legată de soarta Moldovenilor noştri din stânga Nistrului. Comitetul se ocupa nu numai de Moldoveni, ci purta de grijă

și multor sute de Ucrainieni sau Ruși, primindu-i deopotrivă pe toți aceia, cu care, pe viitor, îi va hărăzi soarta să clădească viața zilei de mâine pentru noi temelii, naționale, specifice fiecărui popor.

Comitetul pentru ajutorarea Moldovenilor refugiați de peste Nistru, a lansat un manifest pentru ajutorarea refugiaților nenorociți. Mulți din aceștia, în urma apelului, au primit de lucru la Primăria orașului Chișinău, iar Ministerul Muncii a dat ocupație la peste 100 de refugiați.

Ministrul Basarabiei, d. Vladimir Cristi, basarabean, a lansat o proclamație către comercianți și populație cu rugămintea de a contribui fiecare cu cât poate.

O vie activitate au avut doamnele din societatea basarabeană.

Presa a deschis o subscripție publică. Astfel ziarul *Neamul Românesc*, din inițiativa lui I. C., care a dorit să rămână anonim, a adunat 51.950 lei. Sentimentele directorului acestui ziar, profesorul Nicolae Iorga, sunt destul de bine cunoscute Românilor transnistrieni încă din anul 1923 când subsemnatul împreună cu colegul Ghirea Arhip, pe atunci studenți, am călătorit pe cont propriu pentru a participa la *Congresul anual al Ligii Culturale*.

Liga Culturală, de sub președinția profesorului Nicolae Iorga, a subscris peste 34.000 lei, în folosul refugiaților Români, transnistrieni, acordând prin acesta un ajutor foarte însemnat.

Societatea națională *Crucea Roșie*, la apelul generalului Rășcanu, ministru al Basarabiei, a donat suma de 50.000 de lei.

Ziarul *Universul*, imitând exemplul ziarului Neamul Românesc, a deschis o subscripție însemnată.

Directorul acestei gazete, d. Stelian Popescu, fostul ministru de justiție, inimosul patriot român, a acceptat să boteze la Chișinău pe primul copil refugiat, născut pe teritoriul românesc.

In București, la redacția ziarului D-sale atârnă cutia, în care fiecare vizitator își dă obolul său, dota viitoare a acestei copile refugiate.

Regia Autonomă a Căilor Ferate Române, prin ministrul Basarabiei, generalul Rășcanu, a donat 30.000 lei.

Primăria Municipiului București, sectorul Albastru, a donat 50.000 de lei.

Primăria Capitalei a donat 10.000 de lei.

Senatul, din diurnele senatorilor a donat suma de 120.000 de lei.

Banca Națională a României a donat suma de 500.000 de lei.

Din toate părțile veneau cereri prin care se oferea de lucru atât refugiaților, cât și copiilor lor. Corpul de grăniceri s'a adresat conducătorilor emigrației cu rugămintea, de a da, după dorință, copiii la învățătură. Lor li se dădea posibilitatea de a învăța o meserie oarecare.

Generalul Rășcanu, a rugat guvernul să-i plaseze pe Românii transnistrieni în regiunea de pe malul Nistrului, să se poată reîntoarce la vetrele lor, dar rugămintea lui nu s'a realizat decât numai în parte.

Primăria Municipiului Chișinău a cedat trei mari locuințe încăpătoare, pentru adăpostirea refugiaților, până ce li se va găsi de lucru. Tot acolo li se dă, în mod gratuit, și masa. Pentru copiii refugiaților s'au înființat cursuri speciale. Din lipsa de mijloace de a întreține un liceu propriu, transnistrian, ca bază a viitorului învățământ românesc în Transnistria, copiii sunt primiți în școlile din Țara românească.

Nu mai puțin, a venit în ajutor refugiaților *Episcopia Hotinului* cu o iubire într'adevăr creștinească. Episcopul Visarion Puiu, prin adresa Nr. 2724 din 21 Martie 1932 a intrat în legătură cu prefectul județului Tighina, general pensionar Bucunoiu, care acorda mare atenție refugiaților, cu un apel în sensul ajutorării, luând pe doi copii rămași orfani pentru a-i crește în școli [1]).

La plecare, copiii sărutau pe cei mai în vârstă, care le-au purtat de grijă când erau la spital. Unii din acești nevinovați așteptau încă pe părinții lor, omorîți de santinelele sovietice. La despărțire au avut loc momente ca pe timpul primilor creștini. Plângeau nu numai cei rămași în viață, ci și cei străini cu totul.

Redăm o asemenea scenă mișcătoare:

---

1) *Cuvântul*, din 6 Aprilie 1932.

Unul din copii, sărutând pe un refugiat care a avut grijă de el ca de propriul său copil, ce fusese omorît pe ghiaţă, pentru care faptă copilul îl socotea drept părinte, neştiind că adevăratul său părinte a fost omorît pe Nistru — s'a îndreptat spre el cu următoarele cuvinte: *„Rămâneţi cu Dumnezeu. Vă mulţumesc pentru ajutorul părintesc ce mi l-aţi dat; acuma, plec cu părinţii să învăţ lucruri bune"*.

Un alt preot, *Honoriu Săndulescu* din comuna D r a g o m i r e ş t i, judeţul Neamţ a cerut să i se trimită o familie de refugiaţi din cei scăpaţi cu zile, pentru a o împroprietări cu un lot de pământ şi o casă.

In general, cu toată criza prin care trecea România, ţara întreagă a răspuns cu mare simpatie şi iubire cu adevărat frăţească la acţiunea atât de mare şi umană pentru apărarea persoanelor fără dreptul de a trăi în propria lor ţară, declarate de guvernul sovietic *ex lege*.

Aceste ajutoare nu pot acoperi, însă, toate nevoile refugiaţilor transnistrieni, al căror număr creşte pe zi ce trece. De aceea, în Martie 1932, domnul Ministru al României şi reprezentantul Ucrainei, au ridicat problema ajutorării acestor refugiaţi la Oficiul Nansen de pe lângă Societatea Naţiunilor. Oficiul a aprobat, sub formă de împrumut, suma de 8000 de franci elveţieni, dar din cauza condiţiilor puse, banii n'au fost ridicaţi; refugiaţii sunt oameni săraci, încât nu se puteau gândi la restituirea împrumutului propus de Oficiul Nansen.

Peste o jumătate de an însă, la intervenţia noastră, Oficiul a reînoit aprobarea sub formă de ajutor, dând astfel mari înlesniri la refugiaţii de mai sus [1]).

Răzbunările sovietice.

Masacrele dela Nistru, asupra celor ce îşi căutau salvarea în Patria Mumă, nu satisfăceau pe agenţii ghepeişti, setoşi de răzbunare. Furia lor a fost revărsată cu vârf şi îndesat, asupra nevinovaţilor Moldoveni din Republica Moldovenea-

---

1) Adresa Oficiului Nansen de pe lângă Societatea Naţiunilor trimisă nouă la 22 Iunie 1933. *Arhiva noastră personală.*

scă şi de prin alte părţi ale imperiului sovietic, clădit pe un conglomerat de naţionalităţi subjugate.

Celor ce doresc să cunoască viaţa reală în U.R.S.S., cu deosebire ziariştii, îi sfătuim din toată inima să se informeze mai întâi dela ţăranii refugiaţi; să le cunoască situaţia lor materială, serviciul ce l'au avut anterior, pentru a se apropia cât mai mult de adevăr.

Aşa am procedat şi noi, în timpul anchetei, când am grupat separat pe ţăranii *mijlocaşi, săraci, colhoznici, intelectuali*, etc. Şi concluzile noastre au fost următoare: cei mai indignaţi şi cei mai nemulţumiţi de regimul actual, totdeauna au fost *cei mai săraci*, ceea ce nu era de aşteptat.

Cât priveşte însă pe „culaci", aceştia sunt aşa de puţini între emigraţia din iarna anului 1932, încât nici nu putem vorbi de ei. Apoi chiar aceia care sunt, din punct de vedere material nu-i întrec pe ceilalţi refugiaţi din trecut.

Numele şi unora şi altora le vom pomeni numai în limita posibilităţilor, pentru a nu pune în primejdie viaţa rudelor şi a apropiaţilor refugiaţilor, care au rămas în comunele lor natale.

Se impune această prevedere, pentrucă s'au întâmplat cazuri când personal îi rugam pe învăţători, agronomi, funcţionari sau ingineri, ca ei să-şi descrie viaţa şi să răspundă la anumite întrebări ce le puneam.

Unii din ei au refuzat fără înconjur; alţii, mai gândindu-se, a doua zi îmi dădeau răspuns că nu-mi pot satisface dorinţele. Şi la unii şi la alţii era aceeaşi cauză comună: „frica de tot ce mişcă în jurul său".

Un student ucrainean, care se apucase bucuros de scris, la jumătate de coală s'a oprit; a spus că nu poate continua, pentrucă — deşi părinţii săi sunt exilaţi în Siberia — agenţii G. P. U.-ului şi acolo îi vor urmări când vor afla că el a fugit peste frontieră.

Din unicul document pe care l-a luat cu el, se constată că a fost eliminat din V. U. Z. (şcoala superioară) în ajunul absolvirii şcolii, numai pentru faptul că tatăl său era proprietar a 4 hectare de pământ; a căzut, deci, în disgraţie: din ţăran mijlocaş a ajuns „culac"...

Pe cât de desgustătoare era pentru noi, această sentinţă, pe atât era de scumpă pentru el.

Prin această legitimație, el va avea posibilitatea de a dovedi că n'are nimic comun cu regimul comunist în grațiile căruia nu a fost niciodată.

In general, majoritatea țăranilor, la trecerea peste Nistru, în România, caută să ia cu ei asemenea documente, din care să se constate lipsa lor de contact cu bolșevismul.

Astfel, Moldoveanul din comuna C i o b r u c i u, *Pavel* a lui *Toader Pancencu*, căutând să scape de exilul în Siberia, unde fusese condamnat să ispășească vina că își înjghebase o gospodărie, la trecerea Nistrului, în România, a luat cu el o „Inștiințare". In baza acestui ordin, el trebuia să predea Statului 1600 kgr. de grâu; 2400 kgr. de secară și 2400 kgr. de orz, toate în termen până la 1 August 1930 și 3200 kgr. de porumb, nu mai târziu de 1 Noembrie 1930 [1]).

Acest ordin, nefericitul țăran l-a primit pentru a treia oară, după cum se vede din observație. In urma acestei somații, nu mai avea unde să se ascundă. El trebuia să aleagă: Siberia, sau refugiul în România, deoarece impozitul pretins nu avea de unde să-l plătească.

Și când te gândești că Pavel a lui Toader Pancencu este un țăran care a avut 4 hectare de pământ, o căsuță, soția și șase copii!

Te întrebi dacă se poate de pe o asemenea suprafață de pământ să aduni atâtea grăunțe, chiar dacă anul agricol ar fi rodit ca în basme?

Dar iată și starea materială a altora, grav răniți, care multă vreme au fost în îngrijirea spitalului din Tighina:

1) *Nichita Bucovanu*, de 27 ani, țăran din comuna C a r a g a c i, a avut: casă, o pereche de cai și 15 găini;

2) *Fidot Hârjeu*, de 32 de ani, din aceeași comună, a avut: o pereche de cai și o vacă;

3) *Ana Suhodolscaia*, din comuna S l o b o z i a; a avut 1/4 hectar de grădină și 2 hectare de pământ arabil;

4) *Ana Molocencu*, din comuna S p e i a, a avut $^1/_2$ hectar de pământ arabil, o căsuță și un hectar de vie;

5) *Zănovia Panciu*, din comuna C i o b r u c i u, a avut 2 hectare de pământ arabil;

---

1) *Moldova Nouă*, Nr. 1, Ianuarie 1935, clișeul în anexă.

6) *Anghilina Burduja*, din comuna T â r n ă u c a, a avut 4 hectare de pământ, 1 hectar de vie și o căsuță;

7) *Toader Alexiev*, din comuna S p e i a, de 70 de ani, a avut $^1/_2$ hectar de pământ arabil și $^1/_2$ hectar de vie.

8) *Licheria Bairan*, din comuna T â r n ă u c a, de 40 de ani, posedă o căsuță și trei hectare de pământ arabil.

Nu mai continuăm șirul acestor ființe nenorocite, care în concepția doctrinei sovietice, au fost poreclite de presa comunistă prin cuvântul de „culac".

Alți refugiați iau cu ei câte o cărticică, singura amintire despre locurile natale. In majoritatea cazurilor, acestea sunt cărți de citire scrise pe limba moldovenească. Uneori se întâmplă că salvează o carte de rugăciuni. După ce se încredințează că convorbitorul lor nu este agent sovietic, încep a povesti despre suferințele lor, despre grozăviile, care reprezintă *o viață într'adevăr imposibil de suportat.*

Imi amintesc de o întâmplare caracteristică dela una din întrunirile emigrației ruse din Paris. Vecinul meu, inginer, care abia fugise din Uniunea Sovietică, ascultând dările de seamă despre viața din U. R. S. S., s'a indignat că emigrația rusă este foarte departe de a cunoaște viața reală, de sub regimul comunist.

La propunerea mea de a vorbi ca martor ocular, a refuzat categoric. El a jurat în fața prietenilor săi, când și-a părăsit patria, că nu va vorbi nimănui despre nimic. Altfel pe toți prietenii agenții G.P.U-u'ui îi vor omorî.

„Dacă emigrația — completează un străin, care a trăit 20 de ani în Rusia Sovietică — *ar cunoaște viața reală, ea nu s'ar împărți în atâtea tabere și n'ar avea atâtea păreri".*

Această tristă realitate nimeni nu o poate ști mai bine decât cei veniți dela fața locului.

In convorbirile cu refugiații, adesea eram asaltați de întrebări cu privire la activitatea emigrației; în interiorul Uniunii Sovietice, poporul istovit își pune toate speranțele în salvarea ce o așteaptă dela această emigrație. Astfel, N. Z. din comuna M. spune că au trecut în România 12 refugiați, pentrucă nu mai puteau suporta viața colhoznică. El a părăsit soția și trei copilași, deși avea numai un hectar de pământ și o casă veche, bătrânească. Noua viață din colhoz,

s'a inaugurat printr'o lipsă de morală. Domneşte cea mai mare destrăbălare şi lipseşte cea mai elementară concepţie de jucecată sănătoasă.

Prietenul său, *M. I.*, sărac ca şi dânsul, fusese sub regimul ţarist miliţioner; până la serviciul militar a fost văcar. Cu toate acestea, azi este suspectat de autorităţile comuniste. El trebuia să fie exclus din colhoz, ca unul din „foştii", iar soţia lui, *M.* şi fiică-sa *N.*, amândouă s'au ales cu câte un „pui de colhoznic", a căror părinte este una şi aceiaşi persoană, preşedintele colhozului.

Inainte de a veni în România, s'a ascuns prin porumb. In sat dacă-l prindeau, şi pe el şi pe gazdă îi aştepta Siberia.

Odată, în timpul nopţii, în luna August, aude un fluerat. Recunoaşte că îl strigase fratele său. S'a bucurat nespus de mult: i-a adus de ale mâncării şi... noutăţi.

„Aha — îl întâmpină acesta pe fratele ascuns — acuma vine sfârşitul şi la dracii roşii. Ştii *corlatiile* de pe celălalt mal, din faţa satului nostru?... Azi au fost ridicate! Asta înseamnă că vin Românii cu fraţii noştri care s'au refugiat; cu N. a lui moş P. V. şi ne vom scăpa de comunişti"!

Aceste corlate erau ale ţăranilor din comuna Ustia, de pe malul drept al Nistrului, unde se aflau vitele lor, şi au fost ridicate pentru a da drumul vitelor la păscut. Bieţii Moldoveni asupriţi le luase drept un semn că s'a dat libertate armatei noastre de a trece la ei, pentru a-i salva. Când va veni, gândeam eu, această zi atât de mult dorită de fraţii transnistrieni!...

Cam pe la mijlocul acestor conversaţii se apropie de noi alţi ţărani. Era zi de sărbătoare, când toţi refugiaţii se adună la un loc, pentru a mai afla ceva de „acasă". Intre ei îl văd pe bătrânul *Ion Cuşnir*, moldovean din comuna C i o b r u c i u, raionul Tiraspol, om de peste 60 de ani, părinte a doi feciori căsătoriţi şi a trei fete măritate. Despre el a scris la timp presa românească. Este original dintr'o comună care numără peste 1500 de case moldoveneşti. A avut o proprietate de 8 hectare de pământ. Pentru această avere, el plătea guvernului sovietic următoarele impozite:

a) pentru anul I: 200 ruble şi 800 kgr. de grâu;
b) pentru anul II: 80 de ruble şi 200 kgr. de grâu.

In jumătatea a doua a aceluiaşi an, impozitul a fost urcat cu 1200 ruble şi 2.800 kgr. de grâu. Cu hainele şi covoarele vândute, bietul Cuşnir nu a fost în stare să-şi achite toate impozitele. Din această cauză a fost arestat în timpul nopţii cu feciorii şi alţi ţărani. La închisoarea din Tiraspol a stat două luni de zile; în urmă, guvernul sovietic l-a exilat în Siberia. Acolo, din Tomsc, a făcut peste 400 km. cu vaporul împreună cu alţi condamnaţi. Apoi cei deportaţi, peste 500 de Moldoveni, au fost debarcaţi pe o insulă oarecare, unde nu li s'a dat mâncare trei zile în şir. După aceia, cu o barcă i-a transportat pe toţi la mal, într'un pustiu. Indată au fost înconjuraţi de agenţii G. P. U.-ului. După o răbdare de trei zile, i-au trimis în alt pustiu, peste 160 de km. In localitatea *Podgornâi-Ciornâi*, împreună cu alţi exilaţi, în număr de aproape 20.000 de suflete, au fost puşi să facă locuinţe. Lucrările au durat un an de zile; vara lucrau la construirea cazărmilor, iar iarna scoteau rădăcini de copaci din pădure. Toţi aceşti condamnaţi căpătau câte ½ funt (200 grame) de făină de secară pe zi şi păsat de porumb pentru „casă". Cu acest regim alimentar, exilaţii au construit 200 de cazărmi în fiecare încăpând câte 200 suflete.

Cam pe la terminarea muncii au fost aduse, tot acolo, şi familiile celor osândiţi. La bătrânul Cuşnir a venit, în urmă, soţia lui, cu trei nepoate: una de 6 ani, alta de 8 ani, iar cealaltă de 10 ani. Copiii au fost repartizaţi la orfelinatul din Tomsc. Curând însă au venit dispoziţiuni că *cei de peste 60 de ani nu se bucură de dreptul de a locui în cazărmi.*

Alungat din cazarmă, după atâtea chinuri, bătrânul Cuşnir a luat drumul pribegiei, îndreptându-se spre locurile natale, fireşte cu aprobarea autorităţilor. Fiindcă, din nou îl ameninţa Siberia, bătrânul Cuşnir şi-a luat inima în dinţi şi a trecut Nistrul. Aici, în România, el roagă autorităţile noastre *„să scrie un zapis la Tomsc, ca să puie în libertate pe nepoatele sale!"*

Nu i-a fost însă puţin mirarea când, după câtva timp, în Basarabia, a dat ochii cu copiii, care au fugit cu familiile din lagărele Siberiei, în vara anului 1931.

Ţăranul *Neculai Ilioglu* a avut altă peripeţie demnă de înregistrat în aceste pagini. El a fugit cu soţia şi cei cinci

copii. Este originar din județul Cahul. Cu 20 de ani în urmă, a plecat în Siberia, unde i s'a dat pământ.

Coloniștii moldoveni, transnistrieni și basarabeni, au fondat localitatea *Orheevca* (Orheiul), în gubernia Semipalatinsc, instalându-se între Cazaci și Chirghizi. Sovietele le-au confiscat vitele, uneltele agricole și pâinea; le-au lăsat numai pământul. Locuitorii satelor vecine au fugit în Mongolia și China. Cazacii de asemenea, dela Ircutsc, până în fundul Siberiei, au urmat exemplul lor.

Datorită unei adeverințe prin care se justifica pentru căutarea de lucru, Ilioglu a reușit să ajungă până la *Mălăeștii*, comună românească din apropierea Nistrului.

De acolo el a trecut în Basarabia-i natală. Alți coloniști, Moldoveni din Orheiul din Siberia și din alte localități românești de pe acolo, au fugit sau în Mongolia sau în Manciuria.

La trecerea Nistrului, grănicerii sovietici au tras asupra lui mai multe focuri de armă. La malul românesc ghiața s'a rupt; toată familia, afară de copilul cel mai mare, de 16 ani, căzuse în apă. Din fericire, toți au fost salvați de către grănicerii români. Grenatele aruncate de soldații sovietici n'au avut niciun efect.

Comitetul pentru Ajutorarea Refugiaților Moldoveni de peste Nistru înregistrează zilnic refugiați, scăpați din cele mai îndepărtate colțuri ale Siberiei. Fiecare din ei se interesează dacă nu găsește cumva noi refugiați, consăteni. Fiecare din aceștia știe cam cui îi vine rândul de-a fugi în România.

Unii sunt cu familiile, alții singuri, căci înapoindu-se din Siberia, familiile lor au fost exilate în urmă.

In acest gen e tipic cazul lui *Pavel Crivițchi* din comuna Coșeri, raionul Dubăsari, despre care a scris la timp ziarul *Cuvântul*. Pavel Crivițchi nu-i culac, dar colhoznicii l-au clasat în această categorie și l-au exilat în Siberia de unde a fugit. A reușit să-și ia familia, care urma să fie exilată după el. Cu familia și copiii, rugându-se la Dumnezeu, s'a pornit peste Nistru. La trecerea râului, grănicerii roșii i-au omorît soția, *Alexandra*, de 29 ani și pe copilul *Gherasim*, de 9 ani. Ca prin minune s'a salvat numai el cu copilașul *Pavel*, de 4 ani și cu fetița *Ana*, de 3 ani.

Povestind această tragedie, șiroaie de lacrămi îi cad

fără voie. L-am cunoscut înainte, când amândoi trăiam în aceleași regiuni natale; om desghețat, ager, a luat parte în războiul mondial. Pentru bravurele sale a fost decorat cu ordin Sfântul Gheorghe, cu care se mândrea atât de mult; dar bolșevicii i l-au confiscat, ca fiind obiect de lux, și s'au purtat atât de crud cu el.

Copiii, încep a lăcrăma; întreabă unde le este mama și fratele lor; doară tatăl le-a spus că-i vor găsi la Comitet... Acestea-s rezultatele dictaturii „proletare"!...

Unul din ei, mai tare de fire, e bătrânul *Ion Catărău*, de 62 ani, din comuna Butur, raionul Grigoriopol. Lemnar de profesie el mulțumește lui Dumnezeu că-i sănătos și că poate să-și câștige pânea de toate zilele. Se poate spune că el este „bunicul" copiilor din Comitet; îi iubește pe toți deopotrivă și nu-i uită când vine din oraș. Din venitul său modest, adesea el le aducea covrigi, bomboane și jucării.

In timpul peripețiilor noastre, când ne aflam pe locurile natale, între moldovenimea dintre Nistru și Bug, am poposit și pe la el o noapte. Atunci el n'avea ce pierde. Ba chiar poate aștepta o soartă mai bună dela noua stăpânire. Gândurile sale de a ajunge cândva în Basarabia erau departe. Azi el a fugit în România, din Siberia, trecând fugar prin comuna-i natală.

Nici el singur nu știe pentru ce a fost dus în Siberia. Își amintește numai cum în primăvara anului 1930, a fost arestat în timpul nopții, iar a doua zi, trimis la închisoarea din Tiraspol. Multă vreme a stat la Tomsc, centrul de exil al Moldovenilor, al căror număr astăzi depășește cifra de 60.000.

Deacolo, a reușit să fugă, strecurându-se înapoi, în comuna-i natală. De teamă de a nu fi trădat, când nimeni nu vroia să-l găzduiască, s'a grăbit să fugă peste Nistru, în România.

Din grupul refugiaților îl disting pe *Dolia*, un alt refugiat, tipul Moldoveanului adevărat. In 1906, el plecase în Siberia, fiind colonizat acolo pentru a căpăta pământ. In Siberia a trăit destul de bine. Odată cu înscăunarea regimului comunist, satul său de Moldoveni colonizați în Siberia s'a împrăștiat în toate părțile. Dictatura proletară le-a luat toți caii, lăsându-i în afară de orice posibilitate de a munci. Atunci coloniștii transnistrieni au hotărît să se reîntoarcă la vetrele

lor natale. Au încărcat într'o căruță tot ce a încăput, găsind cu mare greutate și o pereche de cai. Impreună cu copiii el a mers câteva luni de zile. Când au ajuns în satul natal, n'a găsit o viață mai bună. Gospodăriile consătenilor lui Dolta erau distruse. Unii au intrat în colhoz de nevoie, alții au fost exilați în Siberia sau în insula Solovki de pe Marea Albă; mulți alții au fugit la Odesa, sau în Basarabia. El s'a trezit cu totul străin. Chiar în colhoz au refuzat să-l primească; autoritățile sovietice se uitau la el ca la un *„culac"*.

Poate că are dreptate bietul Dolta când spune că mai fericiți au fost acei Moldoveni, din satul său și cele învecinate din Siberia, care au fugit în Manciuria. Cu toate astea, îmi aduc aminte de convorbirea din primăvara anului 1933 cu Germanii menoniți, în portul francez Le Hâvre, prin care treceau în drum spre America, din Manciuria; din povestirile lor rezultă că viața nenorociților Moldoveni din Manciuria era tot atât de grea ca a acestor Moldoveni care au fost siliți să se refugieze. Ei sunt concentrați în jurul Harbinului. Numărul lor depășește cifra de 20.000 după cum ne arată și scrisorile ce le avem dela fruntașii acestor frați din depărtare.

Mulți din ei sunt basarabeni; ar dori să se reîntoarcă în Patrie, dar n'au cui să se adreseze, îmi povesteau acești Germani. Iar intervențiile noastre făcute dela Paris, n'au dat rezultatele dorite.

Om harnic, Dolta n'a putut sta multă vreme la Comitetul Moldovenesc. A plecat la țară, la lucru. Dar agenții sovietici l-au urmărit și aici. In timpul unei convorbiri cu câțiva țărani dintr'un sat de lângă Chișinău, cărora le istorisea grozăviile regimului sovietic, aceștia s'au năpustit asupra lui, bătându-l foarte grav, rupându-i două coaste. Alți săteni au alergat, de l-au scos din ghiarele acestor criminali, adăpostiți pe pământul nostru. Iată cum ura bolșevică îl urmărește pe Moldovean până și dincolo de granițele țării unde a văzut lumina zilei...

Iată și o femeie, despre care mi se spune că este originară din Odesa. Această rusoaică, de profesiune muncitoare, în noaptea spre 8 Februarie 1932, a trecut Nistrul, împreună cu soțul și alți refugiați, venind în comuna C h i ț -

c a n i, din fața Tiraspolului. La trecere, bolșevicii au omorît patru refugiați.

Dela Odesa, unde lucra împreună cu bărbatul său la o fabrică, au fugit pe jos. Cu trenul n'au putut pleca până la Tiraspol, deoarece se expuneau să fie arestați pe drum. Ea ne povestea că viața la Odesa este foarte grea. Adeseori, în fabrica unde lucrau, n'ajungea mâncare pentru muncitori.

Soțul ei este bsarabean. In 1918 el a fugit din Basarabia în Uniunea Sovietică. Inapoiat în Patrie, acum își termină stagiul militar la Regimentul 10 Vânători din Tighina.

Din cele relatate putem lesne deduce viața din Uniunea Sovietică. Până și când dezertorii, pe care-i amenință pedeapsa în țară, pentru fuga din armată, preferă să se reîntoarcă acolo de unde au fugit, decât să îndure mai departe regimul din Rusia Sovietică.

In sfârșit, câteva cuvinte și despre *M. Malai*, țăran din comuna G o i a n. E un bărbat înalt și voinic. A trecut Nistrul de curând, în ziua de 15 August 1932. Astăzi se află la Comitet și cere de lucru. Adevărat, acesta este un culac, deși toată averea lui se reduce la o casă, 4 hectare de pământ și o pereche de cai buni. Era amenințat să fie exilat în Siberia, de unde a scăpat numai datorită faptului că a fugit. El a fost martorul ocular al multor evenimente. A fost arestat de mai multe ori.

Astfel ne povestește că în toamna anului 1930, la B â r z u, la bâlciu, un țăran, *răsculăcit*, adică despuiat de tot avutul, s'a urcat pe un stâlp de telegraf și a ținut o cuvântare inimoasă, antisovietică. S'a adunat foarte mult popor. Soldații roșii alungau lumea cu baioneta, au încercat să-l aresteze pe orator, dar el și-a tăiat beregata cu briciul. A preferat să moară...

La acest gest de disperare a recurs și *Gligore Gheorghe*, tot Moldovean, ca și cel de mai sus. Intr'un singur an el a plătit pentru a treia oară aceleași impozite enorme. A patra oară, bietul om n'a mai avut de unde plăti încă o mie de ruble. Intorcându-se acasă, înălbit, cu nouă „ordonanță", știind că în poiată nu mai are nici un grăunte și că-l așteaptă exilul, s'a aruncat în fântână, de unde i s'a scos cadavrul...

In satul său natal, stăpânirea a poruncit lui M. Malai să îngrijească vitele, pentrucă el a fost cândva „liverant" (geambaş de cai). Această meserie i-a dat foarte mult de furcă, deoarece ţăranii colhoznici caliceau proprii lor cai, doară n'ar putea să fie folosiţi de colhozuri. Colhoznicii, la rândul lor, se purtau cu aceste animale nu cu mai multă grijă decât foştii stăpâni, deoarece nu erau ale lor.

De obiceiu, animalele dintr'un colhoz sunt schimbate cu animalele din alt colhoz mai îndepărtat, pentru ca foştii stăpâni să nu mai dea de urma lor. Tot aşa se întâmplă şi la răsculăciri. Comsomoliştii deposedează de avutul lor pe ţăranii străini, nu din comunele lor natale.

Este de mirare că acest refugiat, atât de încrezut, a refuzat nu numai să scrie, ci chiar să semneze, o scrisoare către ruda sa, fugită mai înainte: „Mă tem, spune el, că de va cădea scrisoarea în mâinele bolşevicilor, toate rudele şi cunoştinţele mele vor fi pierdute".

Printre cei refugiaţi, se află şi o femeie tânără, de 20 de ani, de ori[illegible] etnică ucraineancă. Nu cunoaşte de loc limba română. Ea are o privire neliniştită. Plânge adesea. Supraveghetoarea Comitetului o aduce în faţa noastră, în mijlocul mulţimii de bărbaţi, femei şi copii. Situaţia ei nu este mai îmbucurătoare decât a celorlalţi; este gravidă, în a opta lună. Soţul ei a fugit cu două săptămâni înainte. Dar aici, din prostie, în faţa autorităţilor române, s'a dat drept holtei. Autorităţile noastre l-au expediat înapoi, ca pe un element dubios, deoarece declaraţiile lui nu se potriveau cu spusele cunoştinţelor sale cu care a fugit.

Soţia îl aşteaptă într'una: „Poate va da Dumnezeu şi va fugi din nou", spune dânsa.

In adevăr, peste o jumătate de an a fugit a doua oară şi soţul. A evadat dela închisoarea din Ecaterinoslav, împreună cu alţi deţinuţi.

Nu toţi refugiaţii vin la Chişinău. Parte din Basarabia, mai sus de Soroca, intră în zona militară a corpului de armată cu sediul la Iaşi. Persoanele, care trec prin acest sector, sunt conduse la Siguranţa din Iaşi, de unde sunt puşi în libertate.

Purtarea autorităţilor şi aici, ca şi la Chişinău, este omenească. Nici dela un refugiat n'am auzit cea mai mică ne-

mulţumire. Domnul Ovid Măcelaru, Inspectorul Siguranţei din Moldova, se ocupă personal de plasarea lor la muncă.

In luna Septemvrie 1932, dela Chişinău, a venit la Iaşi, la mamă-sa o copilă de 18 ani, refugiată. Ea este ucraineană, din oraşul R a ş c o v. Nu cunoaşte limba moldovenească. Mama ei este moldoveancă, din Basarabia, originară dintr'un sat din faţa Raşcovului.

Acum 16 ani în urmă, ea a trecut la părinţi, să-i vadă, dar nu s'a mai putut reîntoarce înapoi, la familie. In zadar îi trimite scrisori. De necaz, a părăsit casa părintească, ca să nu mai privească dincolo de Nistru, şi s'a stabilit la Iaşi. Imprejurarea m'a făcut să fiu martor ocular al acestei întâlniri între mamă şi fiică din 17 Septembrie 1932, fără ca una să cunoască pe alta.

După îndrumările rudelor, copila a fost adusă la Iaşi, pentru a o vedea pe mamă-sa. Intr'o cameră spaţioasă dela Siguranţă se aflau foarte mulţi refugiaţi: bărbaţi, femei şi copii. Mama fetei, sosită aci, se opreşte în uşă, stă parcă încremenită şi-i priveşte pe toţi. Zadarnic încearcă să-şi cunoască odrasla. N'o vede. Apoi parcă nu cu vocea ei, strigă în limba rusă:

— Ioana, eşti aici?

Din mijlocul mulţimii se ridică o tânără brunetă; se apropie de dânsa şi se opreşte la doi paşi...

— Da, eu sunt Ioana — răspunde dânsa.

Mamă-sa n'are nici forţe, nici nu îndrăzneşte parcă să se apropie de copilă, s'o cuprindă. Ieşită din minţi, întreabă: Dar de unde eşti tu? A cui copilă eşti? Cine-i tatăl tău?

Copila răspunde limpede, înăduşindu-şi vocea. Ea îi spune că fratele ei mai mic a murit de mult, că tatăl ei s'a însurat cu alta. Apoi scoate din sân o fotografie a mamei sale, când era tânără şi i-o arată, ca să o încredinţeze că ea este fiica ei.

Nenorocita mamă cade în leşin. Se aruncă asupra copilei, plânge disperată şi pronunţă cuvinte, pe care nimeni din cei de faţă nu le înţelege.

Isbucneşte în plâns şi fiica, înduioşând profund pe cei ce asistau la această scenă, în care sărmana mamă nu credea că are în faţă pe propriul ei copil!...

Moşu Vasile, portarul Inspectoratului de Siguranţă, bu-

covinean de origine, se uită și el cu milă și lăcrămează. Este foarte nemulțumit că toți comuniștii care stau la închisoare, aici, capătă o rație de hrană egală cu ceilalți arestați. „Dacă eu ași fi mai mare, spune dânsul, aș face cu ei ceea ce fac bolșevicii, în Rusia, cu populația !"

Și la Iași, ca și la Chișinău, la Comitetul pentru Ajutorarea refugiaților Moldoveni, vine multă lume și se informează de noi refugiați.

Intr'o bună zi intră doi Moldoveni, în vârstă cam de 50 ani fiecare. Aflu că sunt cumnați din comuna P o d o i m a, raionul Camenca, Republica Moldovenească. Pe unul din ei îl chiamă *Parfenie Negru Vodă*, pe altul *Tănase Cuciuc*. In adevăr aceștia au fost culaci, dar au avut atâta necaz în viața lor, au suferit atât de mult, încât pe fețele lor nu vezi niciun zâmbet.

Amândoi au fugit din Siberia, de dincolo de Tomsc. Au rătăcit multă vreme, până când, în cele din urmă, au izbutit să fugă în România. Suferințele i-au influențat atât de mult, încât nici nu vor să se gândească la o nouă închjebare a gospodăriei.

După o pauză oarecare, moșu Tănase Cuciuc începe să ne povestească:

„Pe mine m'au pus în rându culacilor, ca pe un hospodar ce aveam 15 hectare de pomânt. Am avut șase copii. Insurându-mă a doua oară, cu o văduvă, familia mea a crescut cu încă patru suflete. Este adevărat că gospodăria mea îngrijită făcea pe multă lume să mă socoată culac. Eu însă cu greu îmi hrăneam familia. M'am îndeletnicit cu ce-am putut: munca pomântului, cărăușie și altele...

Mai mult de jumătate de sat îmi sunt cumătri, pentrucă la mulți le-am botezat, pe alții i-am cununat. Cea mai mare parte din ei, sunt oameni nevoieși. Până la răsculăcirea mea, fiecare din ei găsea la mine câte-un ajutor, fără ca să-mi treacă prin minte să le cer ceva. Dar când satul a fost împărțit în trei categorii, oamenii au început a se mânca, ca câinii, unii pe alții. Mie mi-au luat paiele, o vacă și oile, care au fost date celor săraci.

La mine au venit rudele mele. La început eu le-am dat tot ce am putut, pentru ca munca mea să nu cadă în mâni străine.

Când comuniștii au luat apărarea celor săraci și pe noi ne-o scos afară din lege, atunci toți cumetrii și finii mei veneau mai des pe la mine și luau ce le plăcea. Mi-au luat pomântul, oile, vacile și celelalte vite. Nu mi-au lăsat decât o pereche de cai, schimbați pe niște sdohnituri.

Dar nici caii nu i-am mai avut multă vreme. Golănimea ajunsă în frunte, învrăjbea pe soție să meargă împotriva mea. Atunci am hotărît să ne despărțim pentru ochii lumii. Dar nici aceasta n'o ajutat la nimic. Nu numai odată am fost cu plângere la Tiraspol. De câteva ori am fost la Voronovici, președintele Republicii Moldovenești, moldovean și om blând. Mă primea bine, ca pe o veche cunoștință încă de pe vremurile când era vechil la o moșie din apropiere; dar nici un bine nu mi-a putut face. N'avea putere...

In sfârșit, într'o noapte din anul 30, după ce am strâns pânea de pe câmp, m'a chemat Sovietul sătesc. Președintele sovietului era chiar finul meu. M'am încrezut în el. Nu m'a pierde, ziceam eu, doar și așa mi-au luat tot ce aveam.

Când m'a văzut a râs la mine și mi-a spus:

— „Iată nănașule, stăpânirea ți-o luat tot ce ai dobândit cu sângele nostru; amu n'are ce-ți lua mai mult. Deaceia noi am hotărît să te trimetem la muncă în Siberia".

Nu-mi venea să cred!... Dar a doua zi, desdedimineața, m'au ridicat și m'au trimis în Siberia. Copiii mei mi-au dat mâncare de drum. Feciorul cel mai mare al meu mi-a dat și bani, pentru ca să putem fugi cu cumnatul.

Pe drum n'am putut fugi. Soldații roșii, care fac de pază în trin, trag cu sănețul fără milă. Iar când trinul intră în gară, îndată este înconjurat de moscali. Nimănui din cei închiși nu li se dă voie să se coboare din vagonul de dobitoace.

Ne ducea în orașul Tomsc, unde se adunau condamnații din toate părțile Rusiei. Peste câteva zile, ne-au trimis în diferite părți. Eu am mai mers cu trinul o săptămână mai departe, în fundul Siberiei. Apoi ne-am pornit, pe jos, într'un pustiu. Era un ger mare. De foamete și de frig, oamenii cădeau ca vrăghiile... Era greu să ne rupem de acolo. Intr'o seară când ne întorceam dela lucru, ne-am dosit cu cumnatu și am fugit de sub paza bolșevicului. Noaptea am intrat în casa unui țăran din Siberia, care ne-a găzduit. Cu ajutorul său, am căpătat niște documente pe alte nume. Apoi am por-

nit, cu Dumnezeu, la drum, înapoindu-ne către locurile noastre.

Dar nici la noi în sat n'aveai unde te ascunde. Copiii plângeau. Ne ruga să fugim din sat, oriunde. Altfel și pe ei i-ar fi trimis în Siberia. Atunci, noaptea, într'o căruță, ascunși sub paie, copiii ne-au dus la niște rude din satul învecinat. Acolo am stat tot timpu ascunși când în podul casei, când într'o groapă anume făcută. Din când în când, copiii ne aduceau mâncare și noutăți despre cei trimeși în Siberia, în urma noastră.

In sfârșit a venit și rândul copiilor. Bolșevicii au hotărît să-l trimeată și pe ginere cu fiică-mea în Siberia.

Și iacă, împreună ne-am hotărît ca ginerele să se despartă de fiică-mea, *di răul lumii*, cum se zice pe la noi. Fiică-mea s'a făcut că-l alungă pe bărbat, a tăiat un porc, a adus vin și a sărbătorit această întâmplare împreună cu președintele colhozului. Până să fug în România, amândoi au rămas pe loc, iar ginerile a fost primit chiar în colhoz. Amu nu mai știu nimic despre dânșii"...

Interesant este că nici moșu Parfenie, nici moșu Tănase, nu cred că starea din Rusia poate fi îmbunătățită, câtă vreme acolo este un regim comunist, dușman al poporului.

Cauzele exodului refugiaților în România.

Partidul comunist a adoptat în programul său naționalizarea solului și subsolului. La început aceasta a fost mai mult o tactică de luptă pentru a atrage țărănimea și muncitorimea. *Declarația drepturilor și îndatoririlor muncitorilor*, care stau la baza primei Constituții sovietice, proclamă înlocuirea proprietății private și cere introducerea proprietății socialiste. „*Atunci*, spune declarația, tot pământul, cu solul și subsolul, și toate uneltele și mijloacele de producție, create prin munca *clasei muncitoare*, vor aparține, pe bază de proprietate socialistă, *întregului popor*, făcând parte din uniunea frățească a muncitorilor".

Principiile acestei Declarații au fost introduse și în *Programul Internaționalei comuniste* adoptată de Congresul al VI mondial, ce a avut loc la 1 Septembrie 1928

Pentru regimul sovietic aceste principii au servit ca bază în politica social agrară. Ele au evoluat paralel cu întregul sistem de guvernare. La început Sovietele au introdus politica agrară a *comunismului militar*. Dezastrul provocat de revoluție a introdus schimbul în natură. Moneta n'avea nici o valoare. Guvernul lua totul dela țăran și muncitor fără a-i da ceva în schimb. Intre guvernanți și guvernați s'a creat o prăpastie. Ura asupriților împotriva asupritorilor ajunsese la apogeu. Țăranii și muncitorii s'au văzut înșelați de o minoritate care a luat frânele conducerii.

Această nesocotire de drepturi a dat loc la cunoscuta răscoală dela Cronstadt, condusă de marinari.

Lenin, singurul care a simțit prăpastia, imediat a dat înapoi. Ingrozit de răscoala poporului, el proclamă în 1922 libertatea comerțului și proteguirea țăranului. Noul sistem denumit *Noua Politică Economică*, inaugurează circulația bunurilor și comerțul între sate și orașe pe baza principiilor capitaliste.

Aceste măsuri reînviază viața din Uniunea sovietică. Libertatea lăsată țăranului contribue mult la ridicarea economiei rurale. De azi înainte, până la inaugurarea primului plan cincinal, 1929, țăranul se socoate stăpân deplin al pământului pe care-l muncește. Din rândul țărănimei se ridică o nouă pătură de oameni harnici, având destul pământ pentru muncă. Aceștia sunt chiar stimulați de guvern, iar *Cicerin*, fostul comisar la externe, se exprima cu mândrie despre *culaci*, pe care-i socotea ca bază a regimului sovietic.

Cu timpul însă totul se schimbă. Paralizia, apoi moartea lui Lenin, aduce mari desbinări în sânul partidului și produce schimbări radicale în sistemul de guvernare. Troțchi (Leiba Braunștein) avea cele mai mari șanse de a ajunge succesorul lui Lenin. A avut însă două neșanse: a) ca evreu a provocat manifestații antisemite chiar în sânul partidului și b) a neglijat partidul ocupându-se mai mult de armată. In schimb Stalin a activat în sânul partidului comunist unde și-a plasat oamenii care i-au adus triumful.

In lupta dintre acești doi pretendenți la fostul imperiu al țarilor cu 191 de popoare, s'a desvoltat țărănimea conservatoare, care, înstărită, amenința chiar prăbușirea regimului. Această amenințare se evidenția pe zi ce trecea. Troțchi a

fost primul care a dat alarma, arătând contrastul dintre sat și oraș, între raporturile de producție și consumație, care amenințau cu desechilibrarea economică.

Stalin ajuns învingător a adoptat propunerea lui Troțchi proclamând *industrializarea și colectivizarea agriculturii*, care constitue bazele primului plan cincinal (1929—1932).

Aceste măsuri reclamau sume foarte mari din partea statului. In primul rând ele au fost îndreptate împotriva comercianților. Toți aceștia, fie că aveau prăvălii la sate și orașe, sau alte întreprinderi, au fost impuși la dări atât de mari, încât nu le puteau suporta. Negustorii și industriașii au fost nevoiți astfel de a lichida întreprinderile.

Majoritatea acestor comercianți și industriași erau evrei. Dar ei n'au fost loviți în existența lor, deși măsurile luate de guvern îi priva de dreptul de vot, de cartelă pentru alimente și de locuință. Deprinși a se acomoda oricăror împrejurări, ei se transportau în altă parte, la orașe. Acolo se înscriau în partidul comunist și, prin legături, căpătau serviciî fie în comerțul de stat, fie în alte întreprinderi.

Până în anii 1928—1929, când se pune în aplicare primul plan cincinal, guvernul sovietic acordă o atenție însemnată țăranului. Fiecare are posibilitatea de a munci pământ cât poate. Statul încurajează chiar prin acordarea de premii pe aceia care muncesc peste normele fixate. Acordă credite pentru procurarea de unelte agricole, etc.

Populația întreagă depunea maximum de muncă pentru a-și îmbunătăți situația materială. Statul era cointeresat căci creștea situația economică a țării. O altă măsură de înlesniri era că statul, prin organele sale, fără intermediari, cumpăra dela țărani surplusul de produse agricole. In schimbul acestor produse țăranul cumpără dela cooperativele statului mărfurile necesare pe prețuri convenabile.

Paralel cu aceste măsuri, guvernul înlesnea colectivizarea benevolă a țăranilor. Momiți de avantagii însemnate, cum procurarea de unelte agricole mecanizate, parte din țărani, chiar din rândul celor înstăriți, au acceptat munca câmpului în colectivitate. Dar, dela început colectivizarea, chiar benevolă, n'a dat roadele așteptate. Au dispărut *interesul, stimularea și concurența*.

Atunci guvernul a împărțit pe țărani în trei categorii:

a) culaci, b) mijlocași și c) săraci, conform cu principiul *divide et impera*. Toată atenția a fost îndreptată spre sărăcime. Țăranii săraci și servitorii dela țară, au fost atrași în colhozuri, unde li s'au promis toate uneltele mecanizate, vite și scutirea de impozite. La început li s'a dat pe gratis sământă.

Țăranii înstăriți, culaci, erau scoși în afară de lege și puși la discreția acestei sărăcimi, inconștiente, menită a duce la îndeplinire hotăririle guvernului și ale partidului.

Activitatea dusă împotriva țăranilor înstăriți a fost inaugurată prin sistemul de impozite. Partidul comunist a înființat comisii de impunere în fiecare sat, compuse din câte un delegat din partea sovietului sătesc, un reprezentant al comisiei financiare și trei membri din sânul comitetului săracilor. Comisia lucra sub egida reprezentantului partidului de raion.

Impunerile începeau cu țăranii înstăriți. Ele depășeau cu mult veniturile realizate. Gospodarii erau obligați ca în termen de o zi și o noapte să achite impozitele în bani și în natură prevăzute în decizie. Altfel impozitele se urcau, încât această clasă de țărani era pusă în imposibilitate de a se achita față de stat.

Prin aceste măsuri neumane țărănimea înstărită a ajuns muritoare de foame. Dacă nu avea de unde plăti, i se confisca totul de către țăranii săraci. Locuințele se rechiziționau pentru colective, sau se încredințau elementelor sărace, ori chiar se distrugeau.

Foștii culaci ajunsese să locuiască în bordeie, ca elemente tolerate, sau deportați în Siberia, la munci forțate pentru a servi la realizarea planului cincinal.

Măsurile luate împotriva țăranilor înstăriți au fost atât de aspre, încât au paralizat întreaga țărănime. Nimeni nu îndrăznea să se împotrivească din groaza de a nu-l ajunge rândul.

După culaci a venit rândul țăranilor mijlocași. Iar în urma acestora s'a ajuns și la cei săraci. Toți cei ce se împotriveau măsurilor guvernului erau considerați ca dușmani ai poporului.

Regimul asupritor a devenit atât de greu, încât țărănimea părăsea satele și se îndrepta în toate părțile, mai mult spre orașe.

Din toate naţionalităţile, cele mai asuprite au fost ţărănimea germană şi română. Aceste două minorităţi au fost primele, care şi-au pus de gând să părăsească Uniunea sovietică, lăsând pradă tot avutul lor. Nemţii, refugiaţi pe ascunse la Moscova, au obţinut paşapoarte de plecare dela ambasada germană. Vestea îmbucurătoare a produs o mare mişcare în sânul acestei minorităţi, încât mulţi au reuşit să părăsească teritorlul sovietic. Printre ei fac parte şi germanii menoniţi de care am vorbit mai sus.

Măsurile guvernului sovietic luate împotriva acestei categorii de cetăţeni n'au avut efectul aşteptat. Ele au dat naştere unui conflict diplomatic între guvernul german şi cel sovietic. In cele din urmă mulţi germani au fost lăsaţi liberi să părăsească teritoriul Uniunii sovietice.

Moldovenilor însă n'are cine să le ia apărarea. Ei n'au un reprezentant căruia să se plângă, care să le dea o mână de ajutor, sau măcar o mângâere cât de neînsemnată. De aceia lor nu le rămâne decât refugierea în ţară, lăsând pradă bolşevismului tot avutul.

Ceilalţi, care nu puteau fugi în România sau alte ţări, erau deportaţi în Siberia. Deportările se făceau din toate părţile periferice ale Rusiei sovietice. Astfel în 1930 în ţinutul Vologda în 44 de biserici şi mânăstiri se aflau închişi câte 200 de suflete, destinate deportării. In acelaş an, în regiunea Arhanghelsc, unde se află mulţi Moldoveni deportaţi, au fost construite 1700 barăci mari, a 300 de persoane, menite a găzdui pe aceşti nenorociţi. Exilaţii prestau o muncă de 12—14 ore, în schimbul căreia primeau o raţie de 400 grame de pâne proastă.

Un italian, născut şi căsătorit în Rusia, ne povestea la Paris că în Uniunea sovietică se află cel puţin 15 milioane de arestaţi sau deţinuţi în diferite lagăre. Toţi aceştia duc o viaţă pe care lumea apuseană nu şi-o poate închipui.

Din cele de mai sus se vede limpede că cruzimile sovietice au depăşit orice margini. Acolo, la ei acasă, pe refugiaţi îi aştepta exilul şi moartea. Aici, ei sunt liberi, dar nostalgia locurilor natale îi omoară. Când fug dincolo de frontierele Uniunii Sovietice cu toţii, ţărani şi intelectuali, sunt convinşi că regimul sovietic va cădea curând. Incheerea de pacte şi tratate între ţările din Apus şi Uniunea Sovie-

tică, apoi lipsa de cunoaştere totală a realităţii din U.R.S.S. de către aceste state, îi pune pe gânduri. In limbajul refugiaţilor intelectuali, această procedare se defineşte: *susţinerea guvernului comunist de către lumea apuseană.*

In general, suferinţele prin care au trecut refugiaţii până ce au ajuns în România, sunt peste putinţă de a fi redate în totul.

In Comitetul pentru Ajutorarea Refugiaţilor Moldoveni sunt unii care, din cauza fricei, a suferinţelor şi a peripeţiilor au căpătat epilepsie. Astfel e cazul cu *Gh. Alexie*, din comuna M o l o v a t a, raionul Dubăsari, care a fost exilat în Taiga din nordul Siberiei. Intr'o noapte, împreună cu doi conaţionali, au lut-o la drum unde-i vor duce ochii. Au mers mai mult noaptea prin păduri virgine. N'aveau niciun mijloc de orientare afară doar de muşchii dela rădăcina copacilor. Era atât de întuneric încât nu se vedea nimic în faţă. Mergând s'au lovit de un corp, care se clătina. S'au speriat pentrucă nu ştiau ce poate fi. Când au aprins un chibrit, au recunoscut figura unui Moldovean din satul vecin. Jos, un răvaş semnat de cel nefericit, spunea: *„Am încercat să fug din iadul bolşevicilor. Am rătăcit şi nu ştiu încotro să merg mai departe. N'am nici mâncare, nici îmbrăcăminte. Rugaţi-vă la Dumnezeu pentru iertarea sufletului meu. Inştiinţaţi soţia şi copiii despre moartea mea. Gheorghe Păslariu din satul Goian, raionul Dubăsari. Republica Moldovenească".*

Acest dureros testament oglindeşte din plin amarul unei vieţi chinuite a fraţilor robiţi care aşteaptă, zi şi noapte, ziua eliberării.

N. P. SMOCHINĂ

Paris, 17, rue du Sommerard,
8 Martie 1933

BUCOVINA
I. E. TOROUȚIU
BUCUREȘTI

O femeie omorită de bolșevici în momentul când a ajuns la țărmul Nistrului de partea românească. Soțul a fost omorît pe malul sovietic, iar copilul înghețat.

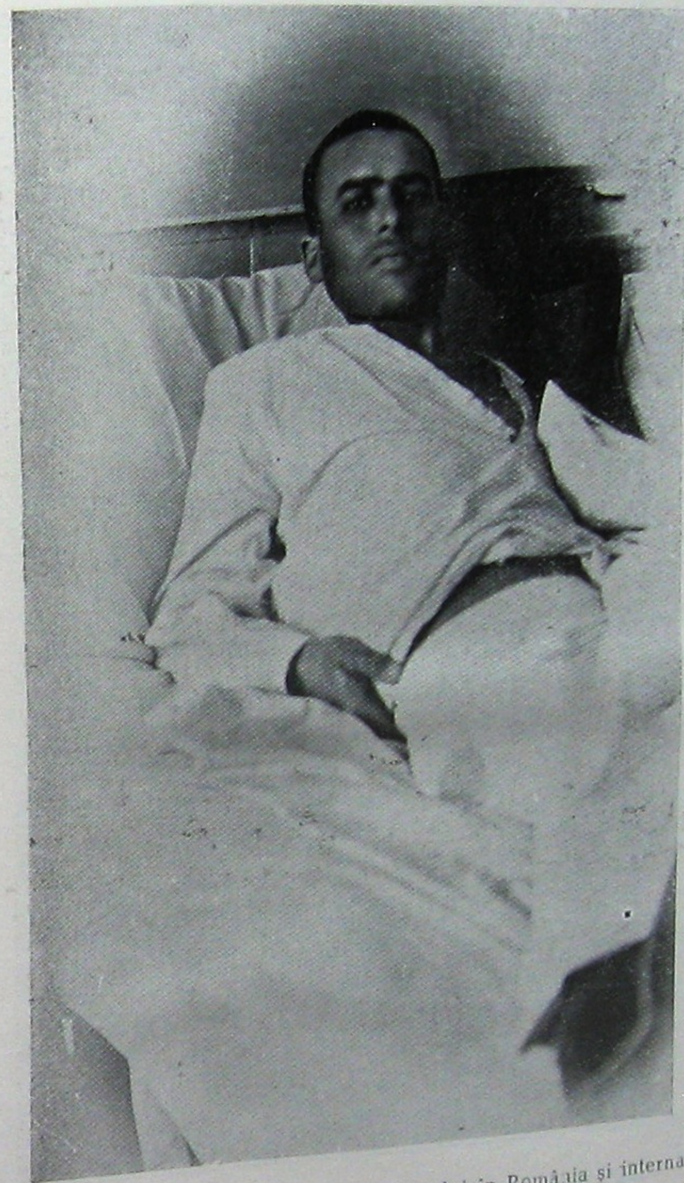
Cadavrele a şapte români transnistrieni omorîţi de grănicerii sovietici. *Fotografia Geo London,* reprodusă din ziarul **Segodnea,** 20 Aprilie 1932, Revel.

Teodor Gorodschi, rănit grav de grănicerii sovietici când ajunsese pe malul românesc. Clișeul a fost împrumutat de noi și pentru ziarul **Segodnea**, din 20 Aprilie 1932. Revel.

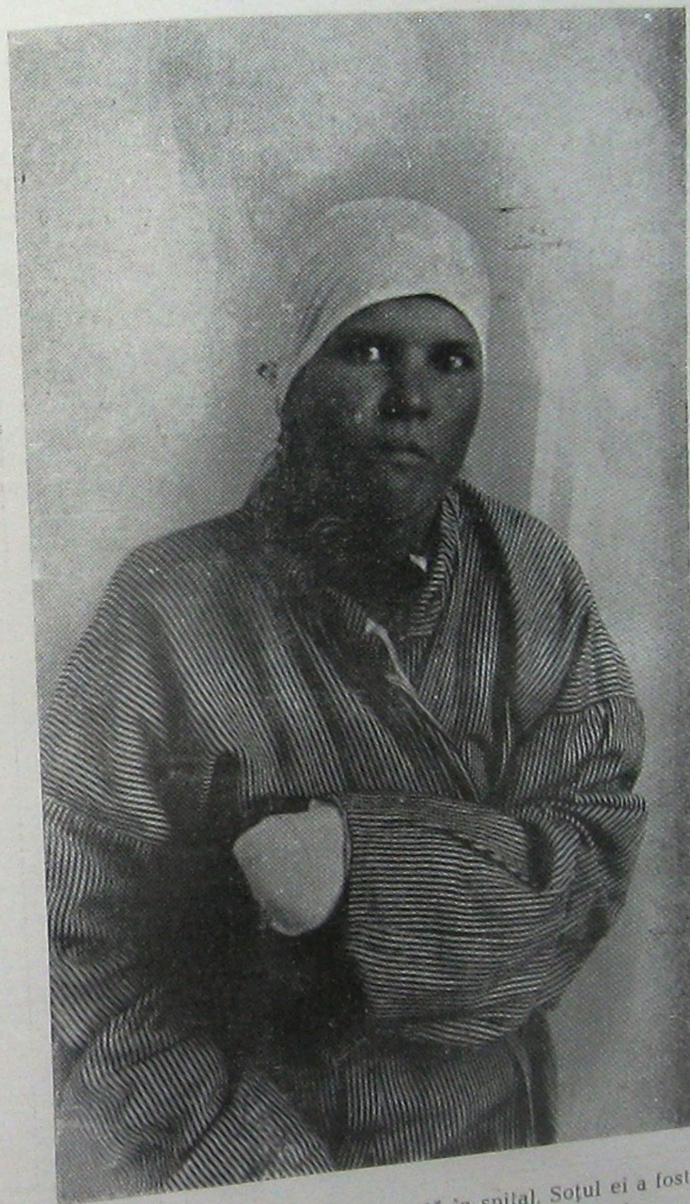
Lucheria Bairan, transnistriană, rănită grav la gură de bolșevici când se refugia în România. — Clișeul a fost împrumutat de noi și pentru ziarul **Segodnea,** din 20 Aprilie 1932, Revel.

Un refugiat rănit grav la trecerea Nistrului în România și internat în spitalul din Tighina.

Un bătrân rănit grav de mitraliera sovietică la trecerea frontierei în România și internat în spitalul din Tighina. A murit la o săptămână după venirea în țară.

Refugiată rănită la mână, internată în spital. Soțul ei a fost omorît de soldații roșii la trecerea frontierei.

Un refugiat, rănit la trecerea frontierei și internat la Spitalul din Tighina.

Trei transnistrieni grav răniţi la trecerea frontierei în România. Bătrânul a murit a patra zi la spitalul din Tighina, ceilalţi doi au rămas cu picioarele amputate.

Doi refugiaţi dela spitalul din Tighina, răniţi grav la trecerea frontierei în România. Soţiile şi copiii lor au fost omorîţi pe Nistru de santinelele sovietice.

Un soldat sovietic, dezertor din regimentul 124. La trecerea frontierei a fost rănit de grănicerii sovietici pe malul românesc.

Un transnistrian rănit grav pe ghiață, la malul românesc al Nistrului. Santinela română cu soția celui nefericit ajută să-l ridice.

Un transnistrian, rănit pe ghiață, la malul românesc, la dreptul Tighinei, este dus de santinela română la pichet spre a i se da primele ajutoare.

Un copil bolnav de pneumonie. Părinţii săi au fost omorîţi pe ghiaţă, în dreptul Tighinei, la trecerea frontierei în România. Nefericitul a fost ridicat de sentinele române şi internat în spital, unde în grabă a murit.

Masa refugiaţilor transnistrieni. Ţăranul **Pavel Criviţchi**, cu copilaşul povesteşte cum bolşevicii i-au omorît familia la trecerea Nistrului în România. Toată lumea plânge.

Refugiatul Pavel Crivițchi cu copilul său, scăpați cu viață de gloanțele sovietice. Soția și un copil au fost omorîți pe ghiață de grănicerii roșii.

Masa refugiaţilor transnistrieni adăpostiţi pe teritoriul României, la un cămin din Chişinău.

Masa la Căminul refugiaţilor transnistrieni. Nefericitul Pavel Crivițchi povestește grozăviile prin care a trecut. Cei de față plâng.

Moșu Ion Catărău împărțind covrigi la copiii refugiaților transnistrieni, orfani, a căror părinți au fost omorîți de bolșevici pe ghiața Nistrului.

Un grup de refugiate, mame cu copii, români transnistrieni adăpostiţi la Căminul No. 2 al Comitetului pentru ajutorarea refugiaţilor Moldoveni din Chişinău. La trecerea Nistrului în România a scăpat cu viaţă numai un singur bărbat.

Un grup de românce refugiate din Uniunea Sovietică, mame cu copii. Soţii şi părinţii copiilor, au fost omorîţi de grănicerii roşii la trecerea Nistrului în România.

Un grup de refugiaţi transnistrieni, părinţi şi copii, adăpostiţi la Căminul din Chişinău.

Un grup de refugiaţi, bărbaţi, femei şi copii, adăpostiţi la Căminul No. 1 al Comitetului pentru ajutorarea refugiaţilor Moldoveni, Chişinău.

Un grup de refugiați transnistrieni, din mai multe regiuni, adăpostiți la Căminurile din Chișinău.

Trei mame refugiate cu copiii. Soții lor au fost omorîți la trecerea Nistrului în România, în dreptul pădurei Olănești.

Singurele femei, romånce, scăpate cu viață dintr'un grup de refugiați, masacrați de bolșevici, când treceau frontiera spre a veni în România.

Distribuirea îmbrăcămintei la refugiaţii transnistrieni. La mijloc doamnele Halippa şi Pelivan şi d-l V. Cristi, ministru al Basarabiei, însoţiţi de fruntaşii transnistrieni dela Chişinău.

Defilarea dela Chişinău a refugiaţilor transnistrieni, la 10 Mai 1932.

Orfelinele Şărănuţa, adăpostite în Căminul refugiaţilor din Chişinău. Părinţii lor au fost omoriţi de bolşevici când au încercat să treacă în România. Ele urmează şcoala românească.

Un grup de orfani refugiaţi, a căror părinţi au fost omorîţi la trecerea Nistrului. La *Chişinău* urmează şcoala românească.

Copii orfani, a căror părinţi au fost omorîţi de santinelele bolşevice la trecerea Nistrului în România. Parte din ei s'au înscris ca copii de trupă, iar altă parte urmează şcoala românească

Eleve și elevi, români transnistrieni, la concursul tinerimii române dela București din 1936.

Monsieur le Président,

Sur la rive gauche du Dniester, de Kamenitz-Podolsk jusqu'à la mer Noire, habite une population paisible de 300.000 Roumains-Moldaves. Le début de l'établissement, dans les immenses steppes de l'Europe Orientale, de cette partie de notre nation, remonte à plusieurs siècles. Des documents historiques prouvent que les Moldaves ont occupé ces terres à l'époque des premières migrations roumaines qui datent du XIVe siècle.

Ces populations, gardiennes du roumanisme en Orient, ont toujours été loyalement soumises aux Etats, par lesquels elles étaient gouvernées.

Bien que n'ayant jamais appartenu à une formation politique de l'Etat roumain, elles ont su conserver intactes jusqu'à nos jours, leur conscience nationale, leurs coutumes et la langue de leurs ancêtres.

Les vicissitudes de l'Histoire ont voulu qu'au moment des traités de paix, ces Roumains soient placés dans le cadre de l'Union soviétique. Au début de 1923, les dirigeants de l'U. R. S. S. résolurent de former une „pépinière" pour l'éducation communiste des nouvelles couches roumaines afin de les jeter, au moment opportun, contre leurs frères de Roumanie dont l'Union Soviétique a juré la destruction.

Cette „pépinière" porte le nom de R. A. M. S. S., ou „la République moldave", dont la capitale provisoire est Tiraspol. Poursuivant méthodiquement leur but, les Soviets ont fondé des écoles où l'on enseigne aux enfants moldaves les doctrines communistes dans leur langue maternelle. Ce sont des professeurs russes qui leur font ces cours, aucun instituteur indigène n'ayant accepté cette mission antinationale.

En même temps, les Soviets se sont attachés à la destruction de la religion et des traditions moldaves. On confisque le produit des travailleurs, on sequestre leur fortune, même la plus réduite, on les force d'entrer dans les „kolkhoz", où ils mènent une vie d'esclaves, travaillant pendant toute leur vie sous la direction de comités pour ne recevoir, en échange qu'à peine de quoi ne pas mourir de faim.

Toutefois, au bout d'un certain temps, les Soviets se sont rendu compte que leur oeuvre pour l'éducation des nouvelles couches en vue d'en faire les propagandistes du communisme ne donnait pas les résultats désirés. C'est alors que le gouvernement communiste de la République a décidé que les Moldaves seraient déportés, les uns après les autres, en Sibérie, dans la région d'Archangelsk, au nord de la Russie, où la mort les attend. Il y a trois ans que ces déportations ont commencé, d'abord peu nombreuses, puis en masse. Des rescapés ont rapporté que ces temps derniers les Moldaves étaient embarqués chaque jour par trains complets pour être expédiés en Sibérie, les maris separés de leurs femmes et celles-ci de leurs enfants.

Nul pourtant dans la République Moldave n'a eu le courage de protester contre ces mesures inqualifiables. Aussi bien les protestataires seraient ils aussitôt abattus. *Ce n'est autre chose que l'accomplissement d'un plan systématique pour l'extermination complète de cette population, réfractaire au communisme.*

Dans ces conditions, les Moldaves de la rive gauche du Dniester se tournent vers la Roumanie libre où, malgré la crise économique, règnent l'ordre et la liberté. Nombreux sont ceux qui abandonnant leurs maisons dans l'espoir de sauvegarder leur vie, traversent le Dniester pour se rendre en Bessarabie. Leur situation est sans issue: ils ont à choisir entre la déportation en Sibérie ou une quasi mort certaine, au cas où ils essaieraient de se refugier en Roumanie. Il leur est à peu près impossible, en effet, de passer la rivière sans être aperçus par les gardes-frontières soviétiques.

Car il ne suffit pas aux Soviets de se débarrasser aussi des Moldaves. Ils savent que chaque rescapé sera le plus fervent et le plus efficace propagandiste contre le communisme. C'est pourquoi les Soviets ont décuplé depuis peu le nombre des gardes-frontières sur le Dniester. La fuite des réfugiés devient presque impossible.

Et cependant, malgré la menace des gardes rouges, chaque jour des Moldaves essaient de franchir le Dniester, chaque jour plusieurs sont massacrés. Maintenant ils fuient en groupes avec femmes et enfants. Ils sont une facile cible pour les mitrailleuses des gardes rouges.

Les rares survivants du massacre de la forêt d'Olanechele, près d'Ovidiopol, où les gardes-frontières soviétiques ont massacré, en une seule nuit plus de quarante Moldaves, racontent sur leur vie, dans la République soviétique, des faits tellement effroyables qu'on a peine à les croire.

La nuit suivante, face à Tiguina, plus de cent Moldaves fuyards furent massacrés avec des mitrailleuses: devant des Bessarabiens qui, sur l'autre rive, assistaient impuissants au massacre. Pas un seul n'échappa.

Devant cette horrible tragédie, nous, les représentants de ces Roumains réfugiés en Roumanie libre, nous nous adressons au Forum suprême des peuples, en vous priant monsieur le Président, de prendre en considération notre protestation contre ces massacres en masse, et de faire entendre nos voix dans le monde entier.

Au nom des principes humanitaires, nous protestons contre les massacres de la rive gauche du Dniester.

Où sont les Torrès et les Barbusse, qui protestent si véhémentement quand un communiste est seulement menacé?

Nous atendons avec impatience que des protestations se produisent tant à Genève qu'à Londres, qu'à Paris et qu'à New-York, ainsi que dans toutes les Chambres des Députés, par toutes les ligues pour la defense des droits de l'homme, dans toute la presse.

Nous ne pouvons pas rester sourds plus longtemps aux cris d'effroi et de désespoir des Moldaves du Dniester, qui meurent par centaines, par milliers, sous les balles des mitrailleuses et sous les coups des baïonnetts des Huns de l'Union soviétique.

N. Smochină [illegible]

Facsimil după Memorandum-ul—Protest înaintat Societății Națiunilor.

O parte din semnăturile de pe Memorandum-ul—Protest înaintat Societății Națiunilor.

Р.А.Ç.С.М.

РЕСПУБЛИКА АУТОНОМЫ ÇОЧИАЛИСТЫ СОВЕТИКЫ МОЛДОВИНЯСКЫ

RUMÄNEN
VON
UKRAINA
VON N. P. SMOCHINA
U. R. S. S.
RUSIE BLANCHE
POLOGNE
ROUMANIE
BASARABIE
UKRAINE
TERRE BOLKHOVIENNE
MOLDAVE
R. S. S.
R. S. F. S. R.
COLONISATIONS XIV-XVI s.s.
COLONISATIONS DE 1712 du PRINCE D. CANTEMIR
REPUBLIQUE MOLDAVE
HARCOV
KIEV
ODESA
Poltava
Kremenciug
Dnepropetrovsk
Kamenskoe
Zaporojie
Nicolaev
Herson
Mariupol
Taganrog
Simferopol
Sevastopol
Cernigov
Dubasari
Rybnitza
Balta
Kamenets
Stalino
Lugansk
Voroșilovsk
Konstantinovka
Izium
Kramatorsk
Lozova
CRIMÉE
MER DAZOV
MER NOIRE
DIESAGE
Rumänen
- Die Grenzen der Moldauer Republick, gegrundet am 12 Oktober 1924, aus politischen Gründen, fassen nicht um alle Gruppen von Rumänen aus Ukraina, nicht einmal diejenigen von der nächsten Nachbarschaft
Die Rumänen gesetzt zwischen Dnyester und Bug sind Autochtonen. Ihr Regime administrativ und eclesiastich war unterstellt den Fürstlichen Divan aus Iassy (Rumänis be Moldau) Zwischen 1792 und 18 2, war die politische Grenze am Dnyester, festgesetzt, eine rumänische Existenz fortsetzend. Zwischen 1812 und 1918 bildeten sie einen gemeinsamen Körper mit ihre Brüder von Beserabien, rumänische Provinz auf dem rechten Ufer des Dnyester.
Diese Karte stellt vor die Fasen der historischen Expansion der Rumänen von Ukraina. Im 1681 Duca-Vodă der Furst der Moldau regierte auch über die hälfte von Ukraina von damals und koloniesirte es mit Rumänen.
Die östliche Grenze der Moldau erreichte den Dnyepr. Die neue Provinz wird von den Russen. Die Moldauer Ukraina genant.

